

T.C.

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**6360 SAYILI YASA VE UYGULAMASINA YÖNELİK
DEĞERLENDİRMELER: HATAY (KIRIKHAN) ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Burak KARAOĞLAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Murat TEK

Hatay-2018

ONAY

BURAK KARAOĞLAN tarafından hazırlanan “**6360 SAYILI YASA VE UYGULAMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER: HATAY (KIRIKHAN) ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile... SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

.././20..

JURİ ÜYELERİ	İMZA
Prof. Dr. Murat TEK (Tez Danışmanı-Başkan)	
Doç. Dr. Şenol ADIGÜZEL	
Doç. Dr. Hacı Kurt	

Burak KARAOĞLAN Tarafından Hazırlanan “**6360 SAYILI YASA VE UYGULAMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER: HATAY (KIRIKHAN) ÖRNEĞİ**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Prof. Dr. Ali ACARAVCI

Enstitü Müdürü

ETİK ONAYI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde / dönem projesinde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (04 / 06 / 2018)

İmza

Burak KARAOĞLAN

TEŞEKKÜR

Yerel yönetim ve insan unsuru arasında gerek gündelik yaşantımız gerekse de temel hizmetler açısından bir bağ bulunmaktadır. Vatandaşların hayatlarını idame ettirmek ve temel gereksinmelerini karşılayacak en büyük hizmet alabilme kanalı yerel yönetim birimleridir. Biz de bu çalışmamızda yerel yönetim sisteminde köklü değişiklikler getiren 6360 sayılı Yasa'yı ele aldık.

Tez çalışmamın planlanmasında, araştırılmasında ve yürütülmesinde ilgi ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirmeleri ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren başta tez danışmanım Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Murat TEK'e, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Muharrem Güneş'e, yine engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Songül KAKİLLİ ACARAVCI'ya, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Ali ACARAVCI'ya, Rektör Yardımcısı ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Veysel EREN'e, Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Şenol ADIGÜZEL'e, şükranlarımı sunarım.

Ayrıca Sosyal Bilimler Enstitü Sekreteri Filiz Arzu YALÇIN'a, Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanlarından Şef Şemsi YILDIRIM'a ve Süheyla Tuba ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte her zaman olduğu gibi, tüm eğitimim boyunca sürekli desteğini hissettiğim ve yasanın kırıkhan ölçeğinde incelenmesinde bana eşlik eden babam İsmail KARAOĞLAN Beyefendi'ye ayrı bir paragraf açarak teşekkürlerimi sunmayı kendime bir borç bilirim. Yine eğitim hayatım boyunca desteğini benden esirgemeyen annem Müjgan KARAOĞLAN Hanımefendi'ye, ablam Leyla KARAOĞLAN TEMİZKAN'a ve kardeşim Kasım Devrim KARAOĞLAN'a şükranlarımı sunmaktan memnuniyet duyarım.

“6360 SAYILI YASA VE UYGULAMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER: HATAY (KIRIKHAN) ÖRNEĞİ”

Burak KARAOĞLAN

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018

Danışman: Prof. Dr. Murat TEK

ÖZET

Küreselleşme ile birlikte dünyada birçok alanda değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Hiç şüphesiz bu değişim ve dönüşümden etkilenen alanların başında yerel yönetim birimleri gelmektedir. Yerel yönetimler, geçmişten günümüze yerel ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuş anayasal bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerel yönetim birimleri yerelde kamu hizmetlerinin sunulması aşamasında halkın yönetime katıldığı birimlerdir. Bu birimlerin görevlerini bizzat kendi organları tarafından yerine getirmesi uygun görülmüştür. Yerel yönetim birimleri, il özel idaresi, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve köy yönetimlerinden oluşmaktadır.

Türkiye perspektifinden baktığımız zaman kamu yönetiminde reform çalışmalarına 1980’li yıllardan itibaren ağırlık verildiği görülmektedir. Bu zaman diliminde göze çarpan reformların ağırlık noktası yerel yönetim birimleri olmuştur. 2012 yılına gelindiğinde 6360 sayılı Büyükşehir Yasası resmen kabul edilmiş, büyükşehir sayısı 29’a yükselmiş daha sonra 2013 yılında 6447 sayılı Yasa ile Ordu ili de büyükşehir kapsamına alınarak bu sayı 30’a çıkmıştır.

Genel olarak 6360 sayılı Yasa ile yerel yönetimler alanında radikal kararlar alındığını görüyoruz. Bu kararlardan göze çarpan en önemli değişiklik ise büyükşehir sınırlarında bulunan il özel idarelerinin, belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılmış olması ve köylerin mahalle statüsüne dönüştürülmesidir. Bu

reform anlayışı yerel yönetim dizgesi üzerinde birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir.

Nitel bir araştırma ve inceleme özelliğinde olan bu tez çalışmamızda yasanın yerel yönetim sistemine getirdikleri ve yasaya yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmeler incelenecektir. Bahsi geçen yasa ile ilgili yerelde (Hatay-Kırıkhan ölçüğünde) halkın temsilcisi konumunda bulunan başta muhtarlar olmak üzere, siyasilerle, sivil toplum örgütü ve yerel basın temsilcileri ile mülakatlar gerçekleştirilmiş ve sonuçlar nitel olarak değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEK

Küreselleşme, Yerel Yönetim, Büyükşehir Belediyesi, Reform, 6360 Sayılı Yasa, Hatay-Kırıkhan.

**“EVALUATIONS OF LAW NO. 6360 AND ITS IPLEMENTATION: HATAY
(KIRIKHAN) EXAMPLE”**

Master’s Thesis: Burak KARAOĞLAN

Political Science and Public Administration Department, 2018

Supervisor: Prof. Dr. Murat TEK

ABSTRACT

Along with globalization, there is a change and transformation in many areas in the world. Undoubtedly, local governments are at the forefront of the areas affected by this change and transformation. Local governments, have been established to meet local needs from past to present as a constitutional unit.

Local government units are the units where the public participates in the process of providing public services at the local level. The duties of these units are considered to be fulfilled by their own bodies. Local government units consist of special provincial administrations, municipalities, metropolitan municipalities and village administrations.

From the perspective of Turkey, it is observed that since the 1980s, efforts have been made to reform the public administration. During this period, the weight of significant reforms was in local administrations. In 2012, the Metropolitan Law No. 6360 was officially adopted, the number of metropolitan increased to 29, and in 2013 the Ordu province became Metropolitan with the Metropolitan Law No. 6447 and this number increased to 30.

In general, we see radical decisions taken in the field of local governments by Law No. 6360. The most significant change in these decisions is the removal of the legal

entities of the provincial administrations, subdistrict municipalities and villages located at the borders of the metropolitan area and the transformation of the villages into neighborhood status. This concept of reform has brought together many discussions at the local level.

In this thesis, qualitative research and examination has been carried out in the positive and negative evaluations of the Law of local governments. With this Law, interviews with Mukhtar, politicians, civil society organization and local press representatives have been conducted and the results have been evaluated qualitatively.

KEYWORDS

Globalization, Local Government, Metropolitan Municipality, Reform, Law 6360, Hatay-Kırıkhan.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ETİK ONAYI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ANAHTAR KELİMELEER.....	v
ABSTRACT	vi
KEYWORDS	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM YEREL YÖNETİMLER VE TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİM SİSTEMİ	6
1.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI VE YEREL YÖNETİMLERİN TARİHSEL ARKA PLANI.....	6

1.1.1. Yerel Yönetim Kavramı	6
1.1.2. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Arka Planı	10
1.2. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN YAPISI.....	18
1.2.1. İl Özel İdaresi.....	21
1.2.2. Belediyeler.....	30
1.2.3. Büyükşehir Belediyesi.....	40
1.2.4. Köyler.....	47
1.3.BELEDİYELERİN YAŞADIĞI BAŞLICA SORUNLAR.....	52
1.3.1. Belediyelerin Temel Sorunu.....	52
1.3.2. Görev, Yetki ve İdari Vesayetten Kaynaklı Sorunlar	54
1.3.3. Hizmet Yerinin Uygun Bir Biçimde Belirlenmemesi.....	59
1.3.4. Koordinasyon Eksikliği ve İki Başlılık	59
1.3.5. Uzman Personel Eksikliği	60
1.3.6. Gelir Yetersizliği, Mali Yapı ve Siyasal Baskılar.....	61
İKİNCİ BÖLÜM TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR SİSTEMİ VE 6360 SAYILI YASA’NIN GETİRDİKLERİ.....	65
2.1. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYECİLİĞİ, TARİHİ VE YASAL DÜZENLEMELER.....	65

2.1.1. Türkiye’de Metropolitan Kent Olgusu	65
2.1.2. Türkiye’de Metropolitan Alanlara İlişkin Yasal Düzenlemeler	68
2.1.3. Büyükşehir Belediyelerinin Gerekliliği Üzerine	69
2.1.4. Türkiye’de Büyükşehir Belediyeciliği	72
2.2. RADİKAL BİR REFORM: GENEL HATLARI İLE 6360 SAYILI YASA VE ÖZELLİKLERİ.....	76
2.2.1. Akademisyenlerin 6360 Sayılı Yasa’ya Yönelik Değerlendirmeleri.....	86
2.2.2. 6360 Sayılı Yasaya Bakışın Değerlendirilmesi	107
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 6360 SAYILI YASANIN HATAY / KIRIKHAN’A ETKİLERİ	111
3.1. HATAY İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	111
3.1.1. Coğrafi Konum	111
3.1.2. Nüfus	111
3.1.3. Ekonomik Yapı	112
3.2. HATAY İLİ’NİN 6360 SAYILI YASA ÖNCESİ YEREL-YÖNETSEL YAPISI.....	113
3.3. HATAY İLİ’NİN 6360 SAYILI YASA SONRASI YEREL-YÖNETSEL YAPISI.....	115
3.4. KIRIKHAN İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	121

3.4.1. Kırıkhan'ın Tarihi	121
3.4.2. Coğrafi Konum	122
3.4.3. Sosyo-Ekonomik Yapı	122
3.5. KIRIKHAN İLÇESİ'NİN 6360 SAYILI YASA ÖNCESİ VE SONRASI YEREL-YÖNETSEL YAPISI.....	124
3.6. ALAN ARAŞTIRMASININ YÖNTEMİ.....	127
3.7. ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI.....	131
3.7.1. 6360 Sayılı Yasa: Genel Bakış	131
3.7.2. 6360 Sayılı Yasa: Olumlu Yönleri.....	139
3.7.3. 6360 Sayılı Yasa: Olumsuz Yönleri.....	147
3.7.4. 6360 Sayılı Yasa: Kırsala Etkileri.....	154
3.7.5. 6360 Sayılı Yasa: Çözüm Önerileri	161
3.8. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	168
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	184
KAYNAKÇA.....	193
EK: ETİK KURUL İZİNİ VE ANKET.....	205

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Belediyelerimizin Başlıca Sorunları	63
Tablo 2. Metropolitan Yönetim Alanlarının Oluşturulmasına İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	68
Tablo 3. Büyükşehir Belediye Modelinin Dönemlendirilmesi	72
Tablo 4. Yıllara Göre Türkiye’de Büyükşehir Belediyeleri’ne Yönelik Yasal Düzenlemeler.....	76
Tablo 5. 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetimler	80
Tablo 6. 6360 Sayılı Yasa ve Sınır Değişiklikleri.....	82
Tablo 7. 6360 Sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası Büyükşehir Belediyelerinin Nüfusları (2012).....	84
Tablo 8. Yeni Yasa Sonucunda Yeni Belediye Kurulan İlçeler	85
Tablo 9. 6360 Sayılı Yasa Bağlamında Tüzel Kişiliği Sona Eren Köyler ve Nüfusları.....	95
Tablo 10. 6360 Sayılı Yasa’nın Akademik Çevrelerce Değerlendirmesi.....	101
Tablo 11. 6360 Sayılı Yasa’ya Yönelik Değerlendirmelerin Nicel Sonuçları....	105
Tablo 12. Yıllara göre Hatay İli Nüfusu 2007-2017 (ADNKS).....	112
Tablo 13. 6360 Sayılı Yasa Öncesi Hatay İli Yerel Yönetim Birimleri.....	115

Tablo 14. Hatay İlçelerinin Nüfusları 2012-2017 (ADNKS).....	116
Tablo 15. Hatay’da Yeni Kurulan İlçeler.....	117
Tablo 16. 6360 Sayılı Yasa’nın Hatay İlindeki Yönetim Birimlerine Etkileri ...	118
Tablo 17. Belediye ve Mahalleler, Sayı ve Nüfusları (ADNKS-2017).....	118
Tablo 18. Kırıkhan İlçesinde Köyden Mahalleye Dönüşen Yerler	126
Tablo 19. Görüşülen Temsilciler	128
Tablo 20. Görüşülen Temsilcilerin Eğitim Durumu.....	129
Tablo 21. Görüşülen Temsilcilerin Mesleki Durumu.....	129
Tablo 22. Görüşülen Temsilcilerin Yaş Durumu	130
Tablo 23. Görüşülen Temsilcilerin Seçilme Sayıları.....	130
Tablo 24. Bulgular Özet Tablosu	169

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	Adalet Partisi
AY	Anayasa
BB	Belde Belediyesi
BBK	Büyükşehir Belediye Kanunu
BK	Belediye Kanunu
BŞB	Büyükşehir Belediyesi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
HATSU	Hatay Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
İÖİK	İl Özel İdaresi Kanunu
KK	Köy Kanunu
MAD	Madde
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

TÜSİAD Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
YAYED Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği
YİKOB Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı

GİRİŞ

Küreselleşme, dinamik bir süreç olarak karşımıza çıkmakta ve teknolojinin de etkisiyle artık dünya küçük bir köy haline dönüşmektedir. Çünkü küreselleşme, ekonomik, toplumsal ve sosyo-kültürel alanlar başta olmak üzere hemen her alanda değişimi ve dönüşümü beraberinde getirmektedir. Bu değişim ve dönüşüm daha çok teknoloji alanında gerçekleşen büyük bir devrimle hız kazanmakta, yerel yönetim birimleri ve vatandaşlar da bu durumdan nasibini almaktadır. Böylece kamu yönetimi alanının küreselleşme sürecine entegre olduğunu söyleyebiliriz.

Geçmişte uygulanan kamu politikaları sonucunda halkın devlete olan talepleri artarken bunun farkında olan yöneticiler, uygulanan kamu yönetimi sistemiyle yüz yüze gelmektedir. Bunun sonucunda kamu yönetimi anlayışı yeni arayışları beraberinde getirirken aynı zamanda kamu yönetimi alanında uygulanan metotlar da değişmektedir.

Kamu yönetiminde yeni arayışların bir sonucu olarak vatandaşlar, yerelde hizmet sunan birimlerden daha çok hizmet bekleme aşamasına gelmiştir. Önceden sorgusuz sualsiz kamu hizmetlerini kabul eden halk, artık hizmetleri yavaş yavaş sorgulama yoluna girerken diğer yandan bazı gelişmiş demokrasilerde hizmetlerde kaliteden ödün veren yerel yönetim birimlerine hesap sorar hale gelmiştir.

Ülkemizde geçmişte yaşanan başarısızlıklar ve merkezin baskısı sonucunda yerel yönetimler bir türlü istenen verimi elde edememiş beklenen performansı sağlayamamıştır. Bu da doğal olarak sistem içerisinde yaşanan sıkıntıları ve yerel yönetim birimlerinin hizmet üretememesi tartışmalarını da beraberinde getirmiştir.

Mahalli idareler, Anayasamızın 127'nci maddesinde "*İl, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla*

belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri” olarak tanımlanmaktadır. Böylece bu madde ile birlikte mahalli idareler anayasal bir zemine oturtulmuş ve merkezi idareden ayrılmıştır.

İngiltere’de Thatcher ve ABD’de Reagan döneminde uygulanan devletin küçültülmesine yönelik neo-liberal politikalarla birlikte devlet; “kürek çeken değil dümen tutandır” anlayışı yaygınlık kazanmıştır. İngiltere’de ve ABD’de uygulanan politikalar ülkemizde 1980’li yıllardan sonra Özal döneminde hız kazanmıştır. Bu uygulamaların belki de en önemlilerinden biri yerel yönetim reformları olarak göze çarpmaktadır.

Bugün yönetim başta olmak üzere hemen hemen her alanda artan yerelleşme taleplerinin sonucu olarak, adem-i merkeziyetçilik kavramının ön plana çıktığını görmekteyiz. Bununla birlikte kendini yenileyememiş, değişime kapalı, baskıcı, merkeziyetçi ve otoriter siyasal ve toplumsal örgütlenme modelleri, yerini artık güçlü ve demokratik yerel yönetim modellerine bırakmıştır (Pustu, 2005: 121).

Günümüzde, yerinden yönetime ve hizmet sunumunda halka en yakın birimlere düşen görevler artmaktadır. Bu durum birçok ülkede yerel yönetimlerin üstlenmek zorunda oldukları görev ve fonksiyonları artırırken, bu birimlerin yeniden yapılandırılması da gündeme gelmektedir (Ulusoy ve Akdemir, 2005: 5). Bugün yerel yönetim birimlerine yönelik çıkarılan kanunların yerel yönetimlerin yeniden yapılandırmasına ilişkin olduğunu söylemek güç olmayacaktır. Bu bağlamda çıkarılan kanunların etkinliği ve işlevselliği açısından uygulama noktasına baktığımızda, yerel yönetimlerde yaşanan sorunlara çare olmadığı görülmektedir. Yerelde halkın ihtiyaçlarının karşılanması aşamasında merkezi yönetim, yerel yönetim birimleri üzerindeki etkisini ve gücünü artırırken hizmetler açısından işlevselliğini kısmen yitirmiş durumdadır.

Tam da bu noktada yerel ihtiyaçların etkin ve işlevsel bir biçimde karşılanmasında yerel yönetim birimlerine büyük görevler düşmektedir. Bu durum yerel yönetimler alanında yeni bir reform ihtiyacı olduğunu açıkça gözler önüne sermektedir. Buna yönelik ilk uygulama 1984 yılında 3030 sayılı Yasa ile sağlanmaya çalışılmıştır. Daha sonra 2004 yılında 5216 sayılı Yasa ile yerel yönetimlerde mevcut sorunların çözülebileceği öngörüsü ile hareket edilmiştir. Ancak gerek çağın gerekleri gerekse sürekli gelişen ve değişen mekânsal boyut, var olan mevcut yasayı da yetersiz ve işlevsiz hale getirmiştir.

Nitekim ülkemizde özellikle kentsel mekânda yaşanan değişim ve dönüşümlerin kontrollü ve yerel halkın gereksinmelerine uygun olması açısından 2012 yılında 6360 sayılı Yasa yürürlüğe girmiştir. Yasanın etkisi ile büyükşehir statüsü kazanan illerde yeni yönetsel yapılar ortaya çıkarken, aynı zamanda yasa, il düzeyinde ekonomik ve siyasi dengelerin değişmesine de zemin hazırlamıştır. Büyükşehir statüsüne geçen illerde bulunan il özel idarelerinin, belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması, il düzeyinde yerel yönetimin tek çatı altında toplanması bu yasanın en dikkat çeken unsurudur. Büyükşehir düzenlemesi buna benzer daha birçok alanda değişimlerin önünü açmış ve tüm bunlarla birlikte tartışmaların odak noktası haline gelmiştir.

6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹, yerel yönetimler bazında önemli değişikliklere neden olmuştur. Bu tez ile

¹ 14/3/2013 tarihli ve 6447 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, bu Kanunun başlığında yer alan “ON ÜÇ” ibaresi “ON DÖRT” olarak, “YİRMİ ALTI” ibaresi “YİRMİ YEDİ” olarak değiştirilmiş ve 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Muğla,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Ordu,” ibaresi eklenmiştir

6360 sayılı Kanunun yerelde yansımalarını ölçme ve değerlendirme amacı güdülmüştür. Tez çalışmasının uygulama bölümünde nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Tez çalışmamızın birinci bölümü üç temel kısma ayrılmaktadır. İlk kısımda yerel yönetimin terminolojik olarak ne anlama geldiği ve bizim bundan ne anladığımız anlatılmış olup ayrıca yerel yönetimlerin tarihsel arka planı sunulmuştur. Bu bölüm, ilerleyen bölümlerde yerel yönetim kavramının birçok defa kullanılacağına da bir göstergesidir. Bu bağlamda ilerleyen tez bölümlerinde, okuyucunun terminolojik olarak sıkıntıya düşmemesi ve konuyu daha iyi bir temele oturtması için çalışmaya bu bölümle başlamak kaçınılmaz olmaktadır.

İkinci kısımda ise Türkiye’de Yerel Yönetim Sistemi ve bu çerçevede “İl Özel İdaresi, Belediye, Büyükşehir Belediyesi ve Köy Yönetimleri”nin görev ve yetkileri aktarılarak gerekli ve yeterli bilgiler sunulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü kısımda ortaya konan yerel yönetim sisteminin ve özellikle belediyelerimizin temelde yaşamış olduğu sorunlar ortaya konulmuştur. Tezin bir sonraki bölümünde ele alınan yasal değişikliklerin, belediyelerin yaşadıkları sorunlara ne tür çözüm getirdiği irdelenmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Tezimizin ikinci bölümünde öncelikle “Türkiye’de Büyükşehir Belediyeciliği Tarihi ve Yasal Düzenlemeleri” hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca bu bölümde “Büyükşehir Belediyelerinin Gerekliliği Üzerine” bir alt başlık açılmış ve bu konu üzerine özgün çıkarımlarda bulunulmuştur.

Ardından 6360 sayılı Yasa ile ilgili gerekli tüm bilgiler verilmiş olup bu düzenlemenin yerel yönetim dizgesinde ne gibi değişikliklere yol açtığı belirtilmiştir. Sonra yeni yasaya yönelik akademik camia tarafından olumlu ve olumsuz değerlendirmelere değinilmiş ve bu değerlendirmeler, okuyucunun en iyi bir şekilde

anlayabileceği düzeyde tablo haline getirilmiş (nitel ve nicel olarak) ve okuyucuya sunulmuştur.

Tezimizin üçüncü bölümünde 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası Hatay İlimizin genel durumuna göz atacağız. Burada, Hatay’da Büyükşehir Belediyesi Kurulması Gerekliliği ve yasanın Hatay’da ne gibi yönetsel etkilere yol açtığı irdelenmiştir. Ardından 6360 sayılı Yasa’nın Kırıkhan ölçeğinde nasıl algılandığına dönük gerçekleştirilen araştırmanın bulguları aktararak değerlendirilmiştir.

Literatürdeki en önemli eksiklik 6360 sayılı Yasa’nın hem yerelde hem de Hatay ölçeğinde uygulaması üzerinedir. Bu alanda yazılan esere göz attığımızda bu eksiklik çok açık bir şekilde kendisini göstermektedir. Biz de bu eksikliği kendimize bir sorumluluk olarak değerlendirip Kırıkhan ölçeğinde bir çalışma yapmayı uygun gördük ve araştırma örneklemini buna göre seçtik. Ayrıca bu çalışmada “Yeni Düzenlemenin Kırıkhan Ölçeğine Ne Gibi Bir Etkisi Olmuştur?” sorusu bize yön vermiştir. Yerelde halkın temsilcileri konumunda olan Belediye Başkanı başta olmak üzere, muhtarlar, siyasal parti ilçe başkanları, sivil toplum örgütü yöneticileri ve yerel basın temsilcileri düzeyinde görüşmelerin yapılacak olması gerek literatür açısından gerekse bu alanda çalışma yapacak olanlar açısından önem arz edecektir.

Tezin en dikkat çekici bölümü ikinci ve üçüncü bölümler olarak ortaya çıkmaktadır. İkinci bölümde 6360 sayılı Yasa hakkındaki değerlendirmeler bir bütün olarak ortaya konmuş ve özgün çıkarımlarda bulunulmuştur. Üçüncü bölümde ise alan yazında eksik ve yetersiz olarak gördüğümüz uygulama eksikliğine somut bir katkı sunulmuştur. Konunun Hatay/Kırıkhan ölçeğinde ayrıntılı bir şekilde incelenip, bir alan çalışması eşliğinde okuyucuya sunulmasının literatürde yarar sağlayacağı kanaatindeyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER VE TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİM SİSTEMİ

1.1. YEREL YÖNETİM KAVRAMI VE YEREL YÖNETİMLERİN TARİHSEL ARKA PLANI

Bu kısımda yerel yönetim kavramı ve yerel yönetimlerin tarihsel arka planı üzerinde durulacaktır. Burada daha çok yerel yönetimlerin terminolojik kökenine inilerek kavramsal içeriği açıklanacaktır.

1.1.1. Yerel Yönetim Kavramı

İdare, yönetim günlük hayatta ve bilimsel alanda çok farklı anlamlarda kullanılan oldukça geniş içeriğe sahip bir kavramdır. Kelime anlamı, bir işi veya hizmeti düzenlemek ve yürütmek; bir işi çekip çevirmek; bir topluluğun başında bulunmak veya bir kurumu sevk ve idare etmek olarak da kullanılabilir (Ulusoy ve Akdemir, 2014: 21).

İdare kavramı çok farklı alanlarda geniş bir ölçekte kullanılmaktadır. Bu kavram devletin belirli tür faaliyetlerini ifade etmek için kullanıldığı gibi devletin belirli tür organlarını ifade etmek için de kullanılabilir. Bu organlar daha çok başbakanlık, bakanlıklar ve genel anlamda kamu tüzel kişilikleri olduğu gibi, yerine göre yerel yönetim birimleri de olmaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2005: 19).

Kavram aynı zamanda il, belediye veya özelleştirme idaresi gibi genel anlamda kamu yönetimini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu bağlamda il, kent ve köy düzeyindeki yerel ihtiyaçların karşılanması için de kullanıldığı görülebilir. Bu yönetim kurumlarına “yerel yönetimler” veya “mahalli” idareler denmektedir (Dönmez, 1999: 3).

Keleş (2009: 23), yerel yönetimleri, “Adem-i merkeziyet olarak da adlandırılan yerel yönetimler, belli hedeflere ulaşmak, belli ihtiyaçları yerine getirmek üzere, toplumların tarihsel gelişimine koşut olarak ortaya çıkmış birimler” olarak tanımlamaktadır. Yine Keleş (1998) yerel yönetimleri, “Bir devletin ya da bölgesel yönetimin alt kademesi olan ve göreceli olarak küçük bir alanda, sınırlı sayıdaki kamusal politikaların belirlenmesi ve uygulanması ile görevli bir kamu kuruluşu” olarak tanımlamaktadır.

Açıkgöz’ün (2007: 4) bir tanımına göre ise yerel yönetim, “Ulusal sınırlar içerisinde yaşayan insanların, ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve hukuk düzeni içerisinde oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlardır.”

Yerel yönetimler, var olan bir ulusal alt bölgeyi belirli ölçüde kontrol eden ve bu bölgede yaşayan insanları temsil eden kimseler tarafından yönetilen politik oluşumlardır (Ulusoy ve Akdemir, 2014: 21).

Yerel yönetimler, bir ülkenin sınırları içerisinde ve bu sınırlar dâhilinde yaşayan insanların ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulmuş olan anayasal kuruluşlardır. Bu kuruluşların karar organları iş başına halkın oyuyla yani seçimle gelir. Buradan yerel yönetim kavramına ilişkin şu tanımı da yapabiliriz. Yerel yönetimler, bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve halkın seçtiği organlarca yönetilen kuruluşlardır. Ayrıca yerel yönetim birimlerinin merkezden bağımsız ve özerk olduklarını da vurgulamak yararlı olacaktır.

Daha geniş bir tanıma göre ise yerel yönetimler; belirli bir coğrafi alanda (il, köy, vb.) yaşayan yerel topluluğun bireyelerine, ortak bir yaşam alanı oluşturmak için hizmet üretmek amacı ile kurulan, karar organları halk tarafından seçilerek göreve getirilmiş, kanunlarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, kendi bütçesine ve personeline sahip olan kamu tüzel kişileridir (Özbudun, 2004; Beyazyıldız, 2010).

Yukarıda da açıklamaya çalıştığımız gibi yerel yönetimler kavramı üzerinde birden çok tanım yapmak mümkündür. Bu tanımların genelinde ise akademik çevrelerin ortak görüşleri bulunmaktadır. Özetle bu ortaklıklara değinen Coşkun (1999), “Yerel yönetimlerin var olabilmesi için, o ülkede, merkezi yönetimin teşkilat ve hiyerarşisinin yanı sıra kamu hizmeti gören kamu kurumlarının olması, yerel yönetim birimlerinin kamu tüzel kişiliğine sahip olması, yerel yönetimlerin merkezi yönetim karşısında nispi bir özerkliğinin olması gerektiği”nin altını çizmektedir. Yine bir başka ortak noktaya değinen Coşkun (1999), “Yerel yönetimlerin halkın denetlemesine açık ve yaptığı işlerden dolayı halka karşı sorumlu” olduğunu da belirtmektedir.

Yerel yönetimler gerek demokratik hayatta oynadıkları roller gerekse kamu hizmetlerinin halka sunulmasında ve erişiminde yüklendikleri fonksiyonlar sebebiyle yerel halkın yönetime katılmasının ilk aşamasıdır. Yerel yönetimlerin kuruluş yasalarıyla tanımlanmış bütün görevlerinin, bizzat kendi organları tarafından yerine getirilmesi esas kabul edilmiştir. Bazı hizmetleri ihale vb. yöntemlerle yaptırabilme imkânı olsa da nihai kontrol yetkisi kendisindedir.

Bazı görev ve yetkilerin belirli coğrafi bölgelerde kullanımını ifade eden yerel yönetim, ülkenin tüm coğrafi alanında görev ve yetki sahibi olan merkezi yönetimden farklı bir yönetim birimidir. Bunlar yerel seçimlerle iş başına gelen, belirli coğrafi bölgede yerel nitelikli kamusal hizmetleri yürüten ve zaman zaman merkezi yönetimin etkisi ve denetiminde olan birimler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerel yönetimler, yerelde kamu hizmetlerinde etkinliği ve verimliliği esas almaktadır. Halkın yönetime daha çok katıldığı, demokratik değerlerin yaygın biçimde gelişme ortamı bulduğu özerk kuruluşlar olarak kendini göstermiştir. Özellikle gelişmiş ülkelerde çok önemli yerleri olan yönetim birimleridir. Bu kuruluşlar, yaptıkları hizmetler açısından olduğu kadar, ülkelerin demokratik gelişimleri bakımından da önem taşırlar (Çetin, 2009: 249).

Yerel yönetimlerin varlığı, yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması için etkin ve işlevsel duyarlılık sayesinde, ihtiyaçlara uygunluk, esneklik ve şeffaflık açısından önem teşkil etmektedir (Yıldırım, 1993: 35). Burada şu noktanın da üzerinde durmak yararımıza olacaktır. Hizmetlerin halka uygunluğu, etkin ve işlevsel sunulması merkezi idareden daha çok yerel birimlerin görevi olmalıdır. Nitekim özellikle yerel ihtiyaçlar bağlamında halka uzak olan merkezi teşkilat birimleri, halkın tercih ve gereksinimlerine uygun hizmet sunulmasında pasif kalabilir.

Tüm bunlara baktığımız zaman yerel yönetimlerin, yerelde çok büyük sorumluluklar üstlendiğini ve buna bağlı olarak öneminin büyük olduğunu söylemek doğru olacaktır. Tam da bu noktada Gündük (2007: 11), yerinden yönetimin öneminden bahsetmiş ve zararlarından daha çok faydası olduğunun üzerinde durmuştur. Buna en somut göstergesi ise dünyanın hemen hemen her yerinde yaygın olarak bu sistemin uygulanıyor olmasıdır. Ayrıca bu sistemin dünya çapında benimsenmesindeki en önemli etkenin ise aşırı merkeziyetçiliğin etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik olması ve yerel demokrasinin güçlenip gelişmesine yaptığı büyük katkıdır.

1.1.2. Yerel Yönetimlerin Tarihsel Arka Planı

Yerel yönetimlerin tarih sahnesine çıkışı, devlet adlı aygıtın insanlık tarihinde yerini alışı ile aynı zamana denk düşmektedir. Nitekim insan topluluklarının soy örgütlenmesinden siyasal örgütlenmeye geçiş süreci, bir başka deyişle devlet adı verilen kurumun doğuşu, yerel yönetim kurumunun oluşturulması ile mümkün olabilmıştır. O zamana kadar kimlikleri, üyesi buldukları soya göre belirlenen insan toplulukları, devletin belirgin hale gelmeye başlaması ile birlikte, kimliklerini “oturdıkları yer”e göre kazanmaya başlamışlardır. Soya değil, “toprağa dayalı” bu yeni örgütlenme, devletin tarihsel ilerleyişinin de başlangıcı olmuştur (Güler, 1994: 4).

Yerel yönetim kurumları, gerek devletin oluşumunda gerekse çağdaş devletlerin kuruluşunda önemli roller üstlenmişlerdir. Nitekim Batı Avrupa’da çağdaş merkezi devletlerin kuruluşu, salt ortaçağ monarşilerinin yıkılması ile değil, aynı zamanda ortaçağ yerel yönetim birimlerinin tasfiye edilmesi ile mümkün olmuştur (Güler, 1994: 4).

Tarihçiler genel olarak Batı Avrupa’da ortaçağ yerel yönetimlerinin 11-15. yüzyıllar arasında kapitalizmin gelişmesi için uygun ve koruyucu bir ortam yarattığı kanısındadırlar. Fakat bu dönemin yerel yönetimleri olarak görülen ortaçağ kent yönetimlerinin “*feodalizm denizinde kapitalizm adacıkları*” değil, feodal ayrıcalık birimleri oldukları gösterilmiştir. Daha sonraki yüzyıllarda yaşanan birtakım mücadeleler, bu saptamanın doğruluğunu açıkça ortaya koymaktadır (Güler, 1994: 4).

Batı Avrupa, ortaçağ yerel örgütlenmesini siyasal iktidarın el değiştirmesi ile aşabilmiştir. Çünkü monarşilerin tasfiye edemediği eski yerel yönetim kurumu, Fransa’da 1789 Devrimi ve İngiltere’de 1832 Reformu’nun etkisi ile yukarıdan

aşığıya tasfiye edilmiştir. Her iki ülkede kapitalist devletin “toprağa dayandırılması”, çağdaş biçimi ile yine yukarıdan aşağıya işleyen bir süreç sonucunda 1880’li yıllarda tamamlanmıştır (Güler, 1994: 5).

Güler’e (1994: 6) göre, Batı’da 19. yüzyıla geldiğimizde ise siyasal iktidarda artık feodallerin değil, “üçüncü sınıf denilen burjuvazinin bulunduğu ve çağdaş kapitalist devletin kurumsallaştığı” yüzyıllar olarak karşımıza çıkmıştır. Oysa aynı yüzyılda Osmanlı’da siyasal iktidar bağlamında böyle bir el değişiminin yaşandığı görülmektedir. Çünkü devlet kapitalist değil, feodal bir öze sahiptir. Bir başka deyişle, 19. yüzyıl Osmanlı Devleti’nde karşılaştırılması gereken unsur, Batı’nın 19. yüzyıl devletlerinin aksine, 15-18. yüzyıllardaki monarşi devletleri olabilir.

Günümüz anlamında yerel yönetimlerin ortaya çıkışını inceleyebilmek için yukarıda belirttiğimiz gibi yerel yönetimlerin tarihsel arka planına göz atmak faydalı olacaktır. Türkiye’de tarihsel süreç içerisinde yerel yönetimlerin ortaya çıkışı Tanzimat Dönemi’yle birlikte olmuştur. Bu dönem modernleşme hareketlerinin başlangıcı olarak görülebilir. Bu modernleşme çabalarından hiç şüphesiz yerel yönetimler de nasibini almıştır. Bu bağlamda şu anki yerel yönetim birimlerimizin alt yapısının Tanzimat Dönemi’nde oluştuğunu söyleyebiliriz.

Tanzimat Dönemi’nden yerel hizmetlerin sağlanmasında ilk belediye teşkilatının kurulmasına kadar geçen sürede Osmanlı İmparatorluğu’nda yerel halkın ihtiyaçları bildiğimiz klasik kurumlar tarafından yerine getirilmekteydi. Bu kurumların merkezi teşkilata karşı herhangi bir özerkliği de bulunmamaktaydı. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu’nda diğer imparatorluklara nazaran henüz yerel demokrasi anlayışı yerleşmemiş ve gelişmemişti (Ortaylı, 1985: 19). Çünkü yerelde hizmetlerden sorumlu olan kişileri ve kurumları, merkezi teşkilat bizzat seçiyor ve bunların atamasını yine merkezi teşkilat yapıyordu. Bu bağlamda yerel hizmetlerin sunulmasında halkın bir etkinliğinin olduğunu söylemek güçtür.

Tanzimat'a kadar olan dönemde vatandaşların ortak sorunlarını çözmek için başta kadılık kurumu olmak üzere vakıf ve lonca müesseselerinin görev yaptığını söyleyebiliriz. Bu kurumlardan kısaca bahsedecek olursak;

Osmanlı şehrinin idaresi ve yargı görevi ilmiye sınıfından olan kadılara bırakılmıştır. Aslında merkez bürokrasinin üyesi olan kadı, belirli bir süre için tayin edildiği taşrada yargının, kolluk işlerinin, mali görevlerin ve şehir yönetiminin sorumlusu olarak görev yapmıştır. Kadı ayrıca sadece şehrin değil civardaki köy ve nahiyelerin de mülkî amiri ve yargıci konumundadır. Kadının söz konusu görevleri yerine getirebilmesi için kendisine yardımcı olan başka görevliler ve kurumlar da vardır. Kadının ulaşamadığı yerlere yargı faaliyetinin ulaştırılması için “naib” ve “ibi” denen yardımcıları ile mahallelerdeki temsilcisi olan mahalle imamları görevlendirilmiştir. Ayrıca beledi hizmetler için vakıfları ve esnaf-lonca teşkilatı ile “subaşı, böcekbaşı, çöplük subaşısı ve mimarbaşı” gibi yardımcıları kullanılmıştır (Ortaylı, 2000). Tüm bunlara baktığımız zaman kadı Osmanlı'da veya Osmanlı yönetim teşkilatında çok önemli bir yere sahipti. Başta hukuki, ekonomik ve idari görevler olmak üzere hemen her alanda etkisini hissettiriyordu. Ayrıca kadı, merkezin yereldeki bir temsilcisi konumundaydı ve uygulamaları neticesinde merkeze karşı sorumluydu.

Kadılar, belediye işleri, yargıcılık gibi görevleri yanında vakıfların da teftişini yapmaktaydılar. Ayrıca noterlik işlerini yürütmek yine kadıların göreviydi (Ortaylı, 2007: 127, Aktaran Beyazyıldız, 2010: 23). Buradan hareketle Tanzimat dönemine kadar kentteki yaşamda (günlük yaşama ilişkin esenliğin sağlanması, düzenin kurulmasında) büyük bir sorumluluk sahibi olan kadılar, Tanzimat'a kadar kentin en büyük yetkilisi ve sorumlu kişisi olarak görülebilir.

Tanzimat'a kadar kent yönetimindeki bir diğer etkili kurum ise vakıflardır. Sosyal devlet anlayışı bağlamında bakacak olursak vakıflar, hastane ve bazı sosyal düzeyde yardımlar gibi işleri yürütme görevini üstlenmişlerdir (Eryılmaz, 1997: 37,

Aktaran Ünal, 2011: 243). Ayrıca kütüphane hizmetlerinde, okulların yönetiminde, köprü, yol ve çeşmelerin yapılmasında vakıfların önemli rol aldığı görülmektedir (Şengül, 2004: 28). Sosyal hizmet anlayışına bağlı olarak vakıfların bu görevleri yerine getirdiğini düşünecek olursak kadılık kurumunun yanında etkili bir sistem olarak kendisini gösterdiğini söyleyebiliriz. Buna bağlı olarak da gerek kalkınmada gerek hizmet sunumunda önemli bir etkinliğe sahip olmuşlardır.

Osmanlıda şehir hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu bir diğer kurum ise loncalardır. Loncalar hiyerarşik bir yapıda örgütlenmiş esnaf birliklerini oluşturmaktaydı. Bunlar üyelerin mesleki etkinliklerini denetlemek, üyeler arasında anlaşmazlıkları çözmek ve yerel halk ile taşradaki kamu görevlileri arasında bir aracılık işlevi göstermişlerdir (Dursun, 1998: 97, Aktaran Ünal, 2011: 243). 19. Yüzyılın ortalarına geldiğimizde bu alanlarda bazı reformlar düşünülmüş ve reform hareketleri bu dönemle birlikte başlamıştır. Daha sonraki yıllarda Batılı ülkeler ile temas artmış ve yeni yönetim sisteminin oluşumunda genel olarak batı sistemi örnek alınmıştır.

Tanzimat Dönemi'yle birlikte yerel yönetimler daha da aktif rol oynamaya başlamışlardır. Dünyada özellikle Batı'da merkezi devletlerin kurulmasıyla beraber belediyelerin gelecekte nasıl bir rol alacağı tartışılmaya başlanmıştır. Daha sonraları ise farklı örgütlenmelere sahip belediye yönetimlerinin varlıklarına son verilmemesi ve merkezi devletin belirlemiş olduğu statü içinde kalması kararlaştırılmıştır (Nalbant, 1997: 49).

Tanzimat, Osmanlı İmparatorluğu için batılılaşma hareketinin bir başlangıcı olarak görülmektedir. Bu batılılaşma anlayışı, imparatorluğun çöküşten kurtarılması ve Osmanlı kamu yönetimi sisteminde değişimlerin habercisi olarak görülebilir. Bu değişimlerin en göze çarpanı ise yerel birimlerin kurulması ve merkezi teşkilatın güçlendirilmesidir (Demirel, 2011: 97).

Tanzimat'ın ilanıyla beraber yeni bir süreç oluşmuş ve bu süreçte kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması, öncelikli tartışma konusu haline almıştır. Ayrıca Tanzimat yöneticilerinin de bu konuda hemfikir olduğunu söylemek gerekir (Şengül, 2014: 29). Ortaylı'ya göre (1985), Tanzimat yöneticilerinin asıl amacı demokrasiyi güçlendirmek değildir. Çünkü Osmanlı'da böyle bir yönelim olursa bu iktidar kaybıyla sonuçlanabilirdi. Bu yüzden Osmanlı'da yerel yönetimler, merkezin sürekli kontrolünün altında olan, bir nevi merkezi teşkilatı tamamlayan ve genel anlamda vergilerin toplanmasına katkıda bulunan kurumlar olarak görülmüştü. Yayla'ya (1977) göre ise, Türkiye'de Batı merkezli belediyelerin kurulmasının altında çeşitli etmenler yatmaktadır. Bunlar, eski örgütsel yapıların işlevini kaybetmesi ve bunun sonucunda ekonomik değişimler, Batı ile sosyo-kültürel ilişkilerin artması ve bunun sonucu olarak güzel ve düzenli bir şehir özlemi gelmektedir.

Sonuç olarak merkezi teşkilat tarafından Tanzimat Dönemi'nin siyasi ve ekonomik koşulları göz önünde bulundurulmuş ve yerel yönetim sisteminin tüm ülkede uygulanmasına izin verilmemişti. Bunun yerine bir pilot uygulama yapılacaktı. Bu uygulamanın mekânı ise İmparatorluğun başkenti İstanbul'du (Şengül, 2014: 30).

Batı ile ilişkilerin artması ve Tanzimat Dönemi'nin iç dinamikleriyle beraber Osmanlı'nın geleneksel kurumları görevini yerine getirmekte güçlük çekiyordu. Bu kurumlarda ortaya çıkan yönetimsel (koordinasyon) sorunlar ve maddi yetersizlikler nedeniyle Tanzimat bürokratları, bu sıkıntıları Avrupa ülkelerindekine benzer bir anlayış ve sistemle çözümlene girişimindeydiler. Bu çözümlene arayışı içerisinde ilk belediye teşkilatı olan "Şehremaneti" 16 Ağustos 1854 tarihinde bir tebliğ ile İstanbul'da kuruldu (Ortaylı, 1974: 116). Bu konuda fikir belirten Nadaroğlu (1996), İstanbul'da kurulan bu ilk teşkilat yapısının büyük ölçüde Fransız komün sisteminden etkilendiğini belirtmektedir.

Ortaylı (2000), kurulan İstanbul şehremanetinin başarısız bir uygulama olduğunu belirtmektedir. Çünkü belediyeye hizmetleri yürütecek kadar maddi imkânlar sağlanamamıştır.

Kurulan belediyenin karar ve yürütme organları şehremini ve şehir meclisinden oluşmaktaydı (Ünal, 2011: 243-244). Yürütme organı olan şehremini ve karar organı şehir meclisi seçimle değil atamayla göreve gelmekteydi. Merkezi yönetimin yapmış olduğu atamalar, padişahın onayıyla yürürlüğe girer ve kesinlik kazanırdı (Ortaylı-Akıllıoğlu, 1986: 205, Aktaran; Şengül, 2014: 31). Bu bağlamda şehremanetinin merkezi yönetime bağlı bir yerel yönetim birimi olduğunu ve buna bağlı olarak bu birimin özerk olmadığını söyleyebiliriz.

Belediye yönetiminin bu dönemlerde personel sayısındaki eksiklikleri ve mali yapının yetersiz olması gözle görülür bir şekilde açıktı (Şengül, 2014: 32). Buna bağlı olarak şehremanetinin hizmetleri etkin bir şekilde yürütecek profesyonel bir birim olarak karşımıza çıkmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yüzden merkezi teşkilat, gerekli durumlarda yerel yönetim birimi olan şehremanetine müdahalelerde bulunmuş ve bu birimi kontrolü altında tutmuştur.

Şehremaneti ile başarısız deneme sürerken, Osmanlı Hükümeti özellikle ecnebilerin yaşadığı ve modern liman kentinin karşılaştığı sorunların yoğunlaştığı Galata ve Beyoğlu bölgesinde belediye hizmetlerinin giderilmesi amacıyla Altıncı Daire-i Belediyeyi, Paris örneğini uygulayarak kurmuştur. Altıncı Daire-i Belediye, imtiyazlı bir bütçeye sahip olmasından dolayı Cumhuriyet Dönemi'ne kadar varlığını sürdürmüş ve başarılı bir şekilde devam etmiştir (Ortaylı, 1979: 297, Aktaran Çiçek, 2014: 57). Buradaki uygulamalar ilerleyen dönemdeki modern belediyeciliğe örnek teşkil etmiştir.

Bundan sonraki süreçte 1869'da çıkarılan Dersaadet İdare-i Belediye Kanunu ile belediye örgütü, tüm İstanbul'a yaygınlaştırılmış ve İstanbul Şehreminliği örgütü

kurulmuştur. Bu iki örgütün federatif bir yapı niteliğinde olduğunu söyleyebiliriz (Çiçek, 2014: 58).

Taşrada ise belediye örgütlenmelerinin 1864 Vilayet Nizamnamesi ile ortaya çıktığını söyleyebiliriz. 1870 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi, bazı merkezlerde belediye teşkilatlarının kurulmasını öngörüyordu. Bu merkezlerin en başında vilayet, sancak ve kaza gelirdi. Belediye teşkilatının başı olan belediye reisi atanma yoluyla göreve geliyordu. Belediye meclisi ise seçimle gelen üyelerden oluşacaktı (Ortaylı, 1978; Ünal, 2011).

1876 Anayasası İstanbul'da ve taşrada kurulacak olan belediye teşkilatları açısından önem arz etmekteydi. Çünkü bu anayasa kurulması istenen belediyelerin seçim sonucunda göreve gelecek bir meclis tarafından yönetilmesini öngörüyordu. Daha sonra çıkarılan 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu ise İstanbul'da yaşanan büyük sorunlara bir çözüm üretebilmek için çıkarılmıştır (Çiçek, 2014: 58). 1877 yılında çıkarılan Vilayetler Belediye Kanunu ise Belediyeciliğin tüm ülke sathına yayılmasına öncelik etmiştir (Ortaylı, 2000). En son ise 13 Mart 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkat, il özel yönetiminde ikiciliği merkeze almıştır. Burada merkezi yönetimin taşradaki uzantısı olarak İl kabul edilmiştir. Ayrıca İl'e tüzel kişilik kazandırılmıştır ve bu tüzel kişilikten sorumlu olan kişi ise Vali olacaktır. Peki, burada karar mercii ne olacaktır? Daha sonra İl Özel İdaresinin karar mercii haline getirilen Vilayet Umum Meclisi oluşturuldu. Burada kabul edilen politikaların veya kararların uygulanması İl Özel İdaresi tüzel kişiliğinin başı ve yürütme organı olan Vali'ye bırakıldı (Şengül, 2014: 37).

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız şekilde, mahalli idarelerin kuruluşu Tanzimat reformlarıyla birlikte gerçekleşmiş ve tarihsel arka planı yine Tanzimat Dönemi ile şekillenmektedir. Ancak bu reformlar, Tanzimat Dönemi'nde ekonomik ve sosyal bir değişim sonucu güçlenen halkın öncülüğünde olmamıştır. Bu değişim daha önce de ifade etmeye çalıştığımız gibi bizzat Tanzimat Dönemi bürokratlarının sayesinde hayat bulmuştur. Bu bağlamda Ortaylı (2000), değişimin Tanzimat

bürokratları eliyle gerçekleştiğini ve bunun sonucunda reformların gerçek manada yerel yönetim mantığı kazanamadığını belirtmektedir. Ayrıca bu durum, Osmanlı'da yerel yönetim bilincinin gelişmemesinde etkili olmuştur. Ülkemizde hala yerleşememiş bir yerel yönetim sorunu varsa bunun nedenleri Osmanlı mahalli idare geleneğinde aranmalıdır.

Türk Kamu Yönetiminde, özellikle Cumhuriyet Dönemi'ne geldiğimizde, genel ve yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin kararlaştırılması, planlaması ve nihayetinde halka sunumu bunlara ilişkin örgütsel yapıların ve yönetim temellerinin karakteristiği açısından baktığımızda, son dönemlerde artan oranda yerel yönetim birimlerimizin merkez yönetiminin bir nevi "icracı" temsilcileri olarak görülmektedir. Aynı zamanda yerel yönetim birimleri, yerel nitelikte görülebilecek hizmetleri devletin denetiminde bulunan gelirler ile halka sunmaktadır. Yani bu hizmetlerin sunumunda takdir yetkileri yok denecek kadar azdır. Merkeze karşı yerel yönetimlerin üstlendiği bu "icracı" rol bir bakıma "idari vesayet" yetkisi adı altında kendini göstermektedir. Nihayetinde ise bu "icracı" rol, yerel yönetimlerimizin devlet geleneğimizde ortaya çıktığı Tanzimat Dönemi'nden yirminci yüzyılın son çeyreklerine değin devam etmiştir (Kösecik ve Özgür, 2005: 9-10).

Konuya daha geniş perspektiften baktığımız zaman ise Tanzimat Dönemi'nden başlayarak Cumhuriyetin kuruluş yıllarını ve sonraki dönemlerini, kırsal kesimden kentlere olan yoğun göçlerin yaşandığı ve buna bağlı olarak belediyelerin yükünün arttığı 1960 ve 1970'li yılları, yine bu yıllarda ülke genelinde yaşanan demokratik yerel yönetim anlayışları, ardından 1980 darbesi ve sonrasında yapılan bazı değişiklikler, Özal hükümeti döneminde yerel yönetim birimlerinin gelirlerinin kısmen iyileştirici tedbirleri ve politikaları ve nihayetinde 1990'lı yıllar (Kösecik ve Özgür, 2005: 10) ve şimdiye kadar tartışılan yerel yönetim reformlarının tümünü ele alan değerlendirmeler ve çözüm önerileri, aslında ülkemizde bu alanda belli bir istikrarın sağlanamadığının göstergesi olarak görülebilir. Bunun yanında uzun yıllardan beri, yerel yönetimlerin ve merkezi teşkilatın çağa uygun modern bir sistem içerisinde

değerlendirilip, yüzyılın gereklerine uygun bir biçimde reforme edilmesi gerekmektedir.

Buraya kadar yerel yönetimler ile ilgili kısa bir tarihi arka plan vermeye çalıştık. Bu aşamada Türkiye’de “yerel yönetim sistemi” hakkında bilgilendirme yapılacaktır. Bu çerçevede günümüzde varlığını devam ettiren İl Özel İdareleri, Belediyeler, Büyükşehir Belediyeleri ve Köy Yönetimlerine bakmamız faydalı olacaktır.

1.2. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN YAPISI

Türkiye’de yerel yönetimler Anayasal kuruluşlardır. 1982 Anayasası’nın 123’üncü maddesi, idarenin kuruluş ve görevlerinin “merkezden yönetim” ve “yerinden yönetim” esaslarına dayanacağını ifade etmektedir. Yine anayasanın 126’ncı maddesi merkezi yönetimin, ülkenin coğrafi durumuna, ekonomik koşullara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre bölümlere ayrılacağını öngörmektedir.

Kamu hizmetlerinde bütünlüğün sağlanması hususunda idare, merkezi yönetim ve yerinden yönetim olmak üzere iki şekilde örgütlenmeye gitmiştir (Toprak, 2006). Merkezden yönetim biçimi bir ülkede, merkez memurlarının daha geniş yetkilere sahip olması ve alt kademe yetkilerinin ve takdir haklarının azaldığı bir yönetim biçimi olarak tanımlanabilir. Bu yönetim biçimi katı şekilde uygulandığı takdirde, kararların üst yöneticiler tarafından alınması ve alt kademe memurlarının her şeyi üst birimlere danışarak yürütmesini de beraberinde getirir (Tortop, Aykaç, Yayman ve Özer, 1993: 43-44) ki bu hizmetlerde yavaşlığı ve etkinliği azaltacağı gibi yürütülen hizmetlerin maliyetlerini de artıracaktır.

Merkezi yönetimde, kamu hizmetlerine ilişkin kararların alınması ve uygulanması tek merkezden yapılır. Bu aynı zamanda kanunların uygulanmasını da kendini göstermekte ve tekliği esas almaktadır. Sonuç olarak merkezi yönetim anlayışında, hizmetlerin sunumunda homojenlik esastır (Şengül, 2014: 1).

Tam anlamıyla merkeziyetçiliğin katı bir biçimde uygulanmasının zorlukları ve hatta belki imkânsızlığı merkezi yönetimin taşrada örgütlenmeye gitmesine yol açmıştır. Merkezi yönetimin en belirgin özellikleri kaynakların merkezde toplanması ve taşra teşkilatlarının varlığıdır (Günday, 2011).

Merkezden yönetim, alt kademelere karar alma yetkisi tanır. Şimdi biz bu bağlamda hiyerarşi, yetki devri ve yetki genişliği kavramlarını açıklamaya çalışacağız.

Hiyerarşi, dar anlamda ast-üst ilişkilerini ifade eder. Aynı zamanda üst makamların alt makamlara emir telakki etmesini ve denetlemesini de içermektedir. Amirin altında çalışanlar emirlere uymakla yükümlüdürler. Bu hiyerarşik bağlılık dereceleri her örgütte farklılık gösterebilir (Tortop vd. 1993: 44).

Merkezden yönetimin tam anlamıyla katı biçimde uygulanmasının hizmetlerde yavaşlığa ve maliyetlere yol açacağını belirtmiştik. Özellikle büyük kuruluşlarda katı bir biçimde uygulanması olanaksız gözükmektedir. Örgütler ne kadar büyür ve genişlerse uzman sayısı da bunun etkisi ile artacaktır. Yetki devri bağlamında her işi uzmanına bırakmak yararlı olacaktır. Ters durumda yöneticiler, örgütten beklenen verimliliği sağlamakta güçlük çekebilir (Tortop vd. 1993: 44).

Yetki genişliği (Tevsii Mezuniyet) ise, taşrada merkez adına görev alan memurların inisiyatif kullanması, sorunlara anında müdahale edilmesi ve çözüm bulabilmelerini ifade eder. Bu sistemde merkez teşkilatı, taşrada bulunan üst düzey kamu yöneticilerine, karar alma ve uygulama hakkı verir (Ulusoy ve Akdemir, 2005:

44). Bu durum toplumsal düzenin doğru ve hızlı bir şekilde sağlanması amacına yöneliktir.

Anayasa, yerel yönetimleri konu alan 127'nci maddenin ilk fıkrasında bu yönetimlerin varlık nedenini açıklamaktadır. Buna göre; *“Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.”*

Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise mahalli idarelerin kuruluş ve görevleriyle yetkilerinin “yerinden yönetim ilkesi” ile kanunla düzenleneceği öngörülmektedir. 127'nci maddede ayrıca, merkezi idarenin mahalli hizmetlerin idaresinin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla kanunda belirtilen esas ve usuller bağlamında idari vesayet yetkisine sahip olduğu vurgulanmıştır.

Yerel yönetimlere Türkiye ekseninden bakacak olursak gerek siyasi, ekonomik gerekse toplumsal ve kültürel açıdan çok önemlidir. Bu açıdan yerel yönetimler, bahsi geçen alanlarda insanların günlük yaşamından bağımsız olarak düşünülemez. Nitekim yerel yönetimlerin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bunun sebeplerinden birisi küresel bir güç haline gelen Avrupa Birliği ile temasların artmasıdır. Önceleri yerel yönetim birimleri merkeze bağlı, özerk olmayan birimlerdi. Ancak son yıllara baktığımızda küreselleşmenin ve vatandaşların devletten beklentilerinin farklılaşması nedeniyle yerel yönetim birimleri bir kamu tüzel kişiliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yerel yönetimlerin Türkiye’de bu kadar geç gelişmesi bu birimlerin Batılı devletler örnek alınarak oluşturulması ve merkezin emir ve talimatları çerçevesinde faaliyetlerini gerçekleştirmeleridir (Ortaylı, 1985:9, Aktaran Çukurçayır, 2015: 58).

1.2.1. İl Özel İdaresi

İl özel idaresi aslında bize uzak olan yabancı bir kavram değildir. Bunun izleri Osmanlı'dan itibaren görülebilir. 1864 yılında Tuna Vilayeti Nizamnamesi ile kurulan "vilayet umum meclisi" ile yönetim sistemimize dâhil olan il özel idareleri Fransız il sistemi model alınarak oluşturulmuştur (Köseçik ve Özgür, 2005: 175, Aktaran Çetin, 2009: 252). İl özel idaresinin tüzel kişiliğe kavuşması ise 1876 yılında kabul edilen Kanun-i Esasi ile birlikte olmuştur. İl özel idaresine yönelik birçok geçici yasa çıkarılmıştır. En son 2005 yılında 5302 sayılı Kanun ile mevcut sorunların çözülebileceği düşünülmüştür.

5302 sayılı Kanun'a göre il özel idaresi, "*tıpkı belediyeler gibi, fakat halkın il düzeyinde ve genelinde, mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder*" (İl Özel İdaresi Kanunu, 2005: Mad. 3). Bir başka maddede ise "idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür" (Ay. Mad. 123).

İl özel idareleri, kamu tüzel kişiliğine sahip, karar verici organları halk tarafından seçilen, idari ve mali anlamda özerk olan ve aynı zamanda kendi personelini seçme hakkına sahip bir yerel yönetim birimidir. Ayrıca bu tanım çerçevesinde Anayasamızın 127'nci maddesine bakılırsa bir benzerlik gösterdiğini de görebiliriz.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6'ncı maddesinde görevlerinin belirlendiğini görebiliriz. Bunlar kısaca;

- Gençlik ve spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân,

toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,

- İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevlendirilmiştir.

Bu bağlamda il özel idaresinin belediye sınırları içinde ve dışında olmak üzere bazı görevlerinin olduğunu söyleyebiliriz. Ancak burada şu da dikkatimizi çekmelidir. İl özel idarelerinin görev alanına bakacak olursak geniş bir hizmet alanından sorumlu olduğu görülmelidir. Burada sayılan görevler azımsanacak ve yabana atılacak görevler değildir. Bu açıdan il özel idarelerinin bu yükün altından nasıl kalkacağı, akademik çevrelerin yaptığı değerlendirmeler bağlamında bir soru işaretidir.

İl özel idareleri kamu tüzel kişiliğine sahiptir. Tüzel kişiliklerin bilindiği gibi bu gücü kullanacak organlara sahip olması gerekir. Bu organlar İl Özel İdaresi Kanunu'nda belirtilmiştir. Bunlar il genel meclisi, il encümeni ve validir.

İl genel meclisi ile başlayacak olursak, 5302 sayılı Kanun'da belirtildiği üzere il özel idaresinin tek karar organı olarak görev yapmaktadır. İl genel meclisi beş yılda bir gerçekleştirilen yerel seçimler sonucunda göreve gelmektedir. Yapılan seçimler gizli oy açık tasnif ilkesine bağlı olarak gerçekleştirilir. Meclis üye sayısı ise ildeki ilçelerin sayısına ve nüfusuna bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Yapılan düzenlemelerle, il genel meclisine, il düzeyinde bakacak olursak "TBMM"ye benzemektedir. Bunu hem meclisin yapısında hem de işleyişinde görmek mümkündür. Yapılan bazı düzenlemelerle il genel meclisi daha aktif duruma getirilmiştir (Kartal, 2007: 159).

İl genel meclisinin görev ve yetkileri 5302 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesinde şu şekilde belirlenmiştir;

- Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, il özel idaresi faaliyetlerini ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve karara bağlamak.
- Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç İl çevre düzeni plânı ile belediye sınırları dışındaki alanların imar plânlarını görüşmek ve karara bağlamak.
- Borçlanmaya karar vermek.
- Bütçe içi işletmeler ile Türk Ticaret Kanunu'na tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.
- Taşınmaz mal alımına, satımına, trampa edilmesine, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın akar haline getirilmesine izin; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi yirmi beş yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesisine karar vermek.
- Şartlı bağışları kabul etmek.
- İl özel idaresi adına imtiyaz verilmesine ve il özel idaresi yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına, il özel idaresine ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek. Encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.
- İl özel idaresi tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.
- Norm kadro çerçevesinde il özel idaresinin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.
- İl özel idaresine kanunlarla verilen görev ve hizmetler dışında kalan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek.
- Yurt içindeki ve yurt dışındaki mahallî idareler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına karar vermek.
- Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.

Bildiğimiz üzere 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'na baktığımız zaman merkez tarafından atanmış olan vali, seçilmiş olan il genel meclisinin başı konumundaydı. Ancak diğer taraftan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda yapılan önemli bir değişiklik göze çarpmaktadır. 5302 sayılı Kanun ile birlikte il genel meclisi, kendi üyeleri içerisinde bir başkan seçmektedir. Bu yasayla birlikte artık vali il genel meclisinin başkanı konumunda değildir. Bu da ister istemez vali ve il genel meclisi başkanı arasında bir güç çekişmesine veya anlaşmazlıklara yol açabilir.

İl genel meclisinin toplantılarına il genel meclisi başkanı başkanlık eder. Eğer meclis başkanı belli bir sebepten dolayı toplantıya katılmaz ise onun yerine meclis birinci başkan vekili, onun da bulunmaması halinde ikinci başkan vekili bu görevi üstlenir (İÖİK, 2005: Mad. 11).

İl genel meclisi toplantı dönemlerinde 3360 sayılı Kanun'un uygulama dönemine göre bazı değişiklikler meydana gelmiştir. 3360 sayılı Kanun'a göre il genel meclisi, toplantılarını mayıs ve kasım ayında gerçekleştirmekteydi. Ancak 5302 sayılı Kanun ile birlikte il genel meclisinin kendisinin belirleyeceği bir aylık tatil hariç tüm yıl boyunca faaliyetlerini idame ettirecektir. Meclis her ayın ilk haftasında toplanır. Meclisin çalışma süresi ise bütçe görüşmelerinde azami yirmi diğer zamanlarda azami beş günle sınırlandırılmıştır. Vali, bütçe tasarısının belirli süre içerisinde kesinleşmemesi halinde mevcut durumu görüş ve kanaatlerini de katarak İçişleri Bakanlığına bildirmek mecburiyetindedir. Bu aşamadan sonra İçişleri Bakanlığı otuz gün içinde karar verir ve vereceği bu karar kesindir (Şengül, 2014: 58).

İl genel meclisinin toplantıları halka açık olmakla birlikte toplantının nerede ve ne zaman yapılacağı halka bildirilmesi gerekmektedir.

İl genel meclisi başkanının görevlerinden biri, meclisi olağanüstü toplantıya çağırma yetkisidir. Bu toplantılar yılda azami üç kere yapılır. Toplantılar bir birleşimi geçmeyecek şekilde yapılır. Toplantının yapılabilmesi için bazı şartlar da gereklidir.

Bunlardan biri toplantı gündeminin en az üç gün önceden üyelerce yazılı olarak duyurulması ve olağanüstü toplantının gerçekleştirileceğinin bilindik yollarla ilan edilmesidir. Ayrıca toplantı hangi amaçla gerçekleşiyorsa sadece o konu üzerinde konuşulur (Şengül, 2014: 59).

İl genel meclisinin çalışma şekli kanunda belirtilmiştir. Meclisin herhangi bir konuyu görüşmeye açması için, üye tam sayısının salt çoğunluğuna ihtiyacı vardır. Karar alınabilmesi için toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu aranır. Ayrıca karar yeter sayısının, üye tam sayısının dörtte birinden az olmaması gerekir. Eğer oylamada eşitlik çıkarsa meclis başkanının oyu burada belirleyici olacaktır (İÖİK, 2005: Mad. 14).

İl genel meclisi, bir yıl için kendi üyeleri arasından en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas ve denetim komisyonları kurabilme takdirine sahiptir. Bu yetki 5302 sayılı Kanun'un 16 ve 17'nci maddelerinde belirlenmiştir. Plan ve bütçe ile imar ve bayındırlık komisyonları en çok yedi kişiden meydana gelmektedir. İhtisas komisyonlarının kurulması il genel meclisinin takdirine bırakılmasına karşın kanunda açıkça sayılan eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu, imar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu ile plan ve bütçe komisyonunun kurulması zorunludur (Şengül, 2014: 60). Burada aslında ihtisas komisyonlarının kurulmasında ve yapılanmasında il genel meclisinin bir tertibi yansıtılmak istenilmiştir. Ayrıca her siyasi parti grubunun ve dahası bağımsız üyelerin il genel meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranı da ihtisas komisyonlarının meydana gelmesinde etkin bir rol oynayacaktır. Bu komisyonların çok çeşitli ve farklı alanları kapsıyor olması aslında alınacak olan kararlarda da çok aktörlü yapıyı beraberinde getirebilir.

Kanunda oluşturulması açıkça belirtilen diğer bir komisyon denetim komisyonu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu komisyon il özel idaresinin mali işlemlerini inceleme üzerine kurulan komisyondur. Komisyonun tamamı il genel meclisi üyelerinden oluşmaktadır. Bu üyeler her yılın ocak ayı toplantısında gizli oyla seçilir. Üye sayısı

ise en az üç en fazla beş kişiden oluşur. Üyelerin çalışmalarında yardımcı olma konusunda uzman kişi ve kuruluşlardan yardım alınabilir (Şengül, 2014: 61).

Kanun, uzmanlık gerektiren ve teknik düzeydeki konuların il genel meclisinde görüşülmeden önce, bu komisyonlarda görüşüleceğini ve bir rapor hazırlanacağını ve bu raporun sözlü bir şekilde aktarılmasını öngörmüştür (Kartal, 2007: 163).

İl genel meclisi, il özel idaresinin faaliyetlerine yönelik, ayrıca bilgi edinme ve denetim yollarına başvurabilir. İl genel meclisi, soru, genel görüşme ve faaliyet raporunu değerlendirme yollarıyla bilgi edinme ve denetim yetkisini kullanabilmektedir. Burada diğer bir yerel yönetim birimi olan belediye meclisi ile kısa bir kıyaslama yapacak olursak, belediye meclisinin bilgi edinme ve denetim yollarından biri olan gensoru yolunun, il genel meclisinde benimsenmediğini söyleyebiliriz.

İl genel meclisinin feshine dair yine önceki kanuna göre (3360 sayılı Kanun) bir değişikliğe gidildiğini görüyoruz. 5302 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi il genel meclisinin feshine dair bize bilgi vermektedir. İl genel meclisi;

- Kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum il özel idaresine ait işleri aksatırsa, il özel idaresine verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasî konularda karar alırsa, İçişleri Bakanlığının bildirisi üzerine Danıştay'ın kararı ile feshedilir.

İl encümeni, 3360 sayılı Kanun'da il daimî encümeni olarak karşımıza çıkmaktaydı. Ancak 5302 sayılı Kanun ile birlikte ismi il encümeni olarak değiştirilmiştir. İl encümeninin başı validir ve valinin başkanlığında on kişiden oluşmaktadır. Bu on kişiden beşinin seçimi, her yıl il genel meclisinin kendi üyeleri arasından yapılır. Diğer beş üye ise biri mali hizmetler birim amiri olmak üzere valinin her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden meydana gelmektedir.

5302 sayılı Kanun ile il encümeninin eski kanundaki (3360 sayılı Kanun) karar organı görevi artık yürütme organı niteliğine dönüşmüştür. Bu düzenleme ayrıca Anayasa Mahkemesi tarafından onaylanmıştır (Kartal, 2007: 180).

Encümen toplantılarına ilgili konuya ilişkin olarak, vali tarafından ilgili birim amirleri görüşleri alınmak üzere çağırılabilir ancak bunların oy hakkı bulunmamaktadır (Gözübüyük, 2006: 188).

Encümenin görev ve yetkileri 5302 sayılı Kanun'un 26'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Encümenin görev ve yetkileri şunlardır;

- Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip il genel meclisine görüş bildirmek.
- Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.
- Öngörülmeleyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
- Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş milyar Türk Lirasına kadar olan ihtilafların sulhen halline karar vermek.
- Taşınmaz mal satımına, trampa edilmesine ve tahsisine ilişkin kararları uygulamak, süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.
- Belediye sınırları dışındaki umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek,
- Kanunda belirtilen diğer görevleri yapmak.

Encümen, önceden belirlenmiş gün ve saatlerde haftada asgari bir defa olmak üzere üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanmaktadır. Encümenin başı olan valinin, olağanüstü durumlarda encümeni toplantıya çağırma yetkisi bulunmaktadır. Kararlar ise katılan üyelerin salt çoğunluğu ile alınır. Valinin katılmadığı toplantılara genel sekreter başkanlık etmektedir.

Toplantıların gündemi encümenin başı olan vali tarafından hazırlanır. Encümen üyeleri de gündeme dair konu teklif edebilir. Gündemdeki konular azami bir hafta içinde karara bağlanır. Kararlar başkan ve üyelerce imzalanıp oylamaya sunulur. Oylamada eşitlik çıkması halinde başkanının vereceği oy belirleyici olacaktır (Ulusoy ve Akdemir, 2005: 187). Vali, encümenin almış olduğu kararların başta kanun olmak üzere tüzük, yönetmelik ve il genel meclisi kararlarına aykırı olduğunu tespit ederse, bu kararların bir sonraki toplantıda tekrar görüşülmesini isteme yetkisine sahiptir. Buna bağlı olarak yeniden görüşülmesi istenen kararları encümen aynen kabul ederse kararlar kesinleşir. Ancak kesinleşen kanunlar hemen yürürlüğe girmez. Çünkü burada encümen ve vali arasında kararlar dolayısıyla bir anlaşmazlık görülmektedir. Vali, bu durumda anlaşmazlığın bir tarafı olarak hareket edebilir. Yani kesinleşen kararların uygulamasını bizzat durdurur. Valinin uyuşmazlığın çözümü için idari yargı mercilerine on gün içinde başvurması gerekir. Uyuşmazlığın ise Danıştay tarafından en geç altmış gün içinde karara bağlanması gerekir (Şengül, 2014: 66).

Vali, bildiğimiz üzere il özel idaresinin başında bulunan ve tüzel kişiliğin temsilcisi olan kişidir. 5302 sayılı Kanun gereğince vali artık il genel meclisinin başı konumunda değildir. Kanuna bakacak olursak valinin, yürütme organı olan encümenin başında olduğunu görürüz. Bu bağlamda il genel meclisinin merkezi vesayetten az da olsa kurtulduğunu söyleyebiliriz. 5302 sayılı Kanun'un 30 ve 31'inci maddelerinde valinin görev ve yetkileri belirlenmiştir. Buna göre valinin görevleri şunlardır:

- İl özel idaresi teşkilâtının en üst amiri olarak il özel idaresi teşkilâtını sevk ve idare etmek, il özel idaresinin hak ve menfaatlerini korumak.
- İl özel idaresini stratejik plâna uygun olarak yönetmek, il özel idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, il özel idaresi faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- İl özel idaresini Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- İl encümenine başkanlık etmek.

- İl özel idaresinin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- İl özel idaresinin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- İl genel meclisi ve encümen kararlarını uygulamak.
- Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışında kalan aktarmaları yapmak.
- İl özel idaresi personelini atamak.
- İl özel idaresi, bağlı kuruluşlarını ve işletmelerini denetlemek.
- Şartsız bağışları kabul etmek.
- İl halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.
- Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak.
- Kanunlarla il özel idaresine verilen ve il genel meclisi veya il encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak
- Mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plan ve programlarını ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans planı hazırlayıp il genel meclisine sunmak.

Vali, gerekli gördüğü takdirde görevlerinin bazılarını, yöneticilik sıfatı olan il özel idaresi görevlileri ile ilçenin mülki amiri olan kaymakamlara devretme yetkisine sahiptir (Gözübüyük, 2006: 189).

Vali, il özel idaresinin bütçesini de hazırlar. Bu bütçe eylül ayının başında il encümenine sunulur. İl encümeni de bütçeyi inceler ve görüşüyle beraber kasım ayının birinci gününden önce il genel meclisine sunar. İl genel meclisine gelen bütçe tasarısı ya aynen kabul edilir ya da değişikliğe uğrayarak kabul edilir. Herhangi bir sebeple bütçe kesinliğe uğramaz ise kesinliğe uğrayıncaya kadar bir önceki yılın bütçesi uygulanır (Gözübüyük, 2006: 190-191).

Her kurumda olduğu gibi il özel idaresi de belli birimlerden meydana gelmektedir. Bu birimlerin başında genel sekreterlik gelir. Genel sekreter, il özel idaresinin işleyişinde valiye karşı sorumludur. Burada genel sekretere yardımcı olmak için genel sekreter yardımcısı atanabilir.

İl özel idaresinde çalışan personeller vali tarafından atanır ve il özel idaresinde istihdam edilecek personellerin sayısı ve nitelikleri norm kadro esasına göre belirlenir ve ilk toplantıda il genel meclisine sunulur. Burada valinin yürütme yetkisinin açık bir şekilde kullanıldığını belirtebiliriz.

5302 sayılı Kanuna da bakacak olursak, valinin sadece il genel meclisinden uzak tutulduğunu görebiliriz. İlin ihtiyacına, yapısına, nüfusuna bağlı olarak norm kadro sistemine ve ihtiyaca göre yeni birimler oluşturulabilir. Bunlardan bazıları mali işler, sağlık, tarım, imar, insan kaynakları, hukuk işleri vb. birimlerdir. Bunlar ancak il genel meclisinin kararı doğrultusunda gerçekleşebilir (Gözübüyük, 2006: 189-190).

1.2.2. Belediyeler

Tezimizin önceki bölümünde Osmanlı Devlet’inde yerel yönetim yapılanması itibariyle belediyecilik anlayışını ve Tanzimat Sonrası Dönemi ele almıştık. Önceki bölümde yerel yönetimlerin ve özellikle belediyelerin tarihsel arka planını anlattığımızdan dolayı, bu alt başlıkta Cumhuriyetin kuruluşu ile bugüne kadar olan süreci değerlendirmek yerinde olacaktır. Burada belediyelerin görevleri ve organları hakkında bilgiler verilmiştir.

Türkiye’de siyasal kültürümüze baktığımız zaman özellikle yerel yönetim sisteminde belediyelerin hâkim bir konumda olduğu görülür. Çünkü günlük yaşantımızda temel gereksinimlerimizin çözüm mercii belediyeler olarak görülmektedir. Tarihsel olarak baktığımızda temel gereksinimlerimizin belediyeler tarafından karşılanması ve giderilmesi bu kanıyı doğrular niteliktedir. Ancak ülkemizde yerel yönetimlerin kendilerine verilen görev ve yetkileri ifa edecek idari yapıdan yoksun olduğu belirtilmektedir.

En genel tanımıyla belediye, insanların yerel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş, karar organları seçmenlerce seçimle oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliğidir. Belediyeler yerel yönetim birimlerinin başında gelir.

Kentsel mekânda sahip olduğu mekânsal boyut ve kapsam bağlamında görevleri daha net şekilde belirlenen belediyeler, hizmette yerellik açısından halkın taleplerini karşılamada en uygun birimler haline gelmiştir. Ayrıca belediyeler, halka en yakın birimler olduğu için en başta belediyelerde hizmette yerellik ilkesinin ön planda tutulması gerekmektedir.

Konuya farklı bir perspektiften bakacak olursak, yerel yönetimlerin tarihsel arka planına baktığımızda batı idareleri örnek alınmıştır diyebiliriz. nk Tanzimat Dönemi'ndeki yerel yönetim birimlerinin, demokrasinin ya da çok aktörlü katılımcı bir yapının zeminini oluşturmak için kurulduğunu söylemek oldukça gttr. nk bu daha çok batıyla ilişkilerin artması sonucu gerçekleşmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerek kendi iç dinamiklerimizin sonucu olarak gerek değişen ihtiyaçlara cevap verebilmek amacıyla, belediyelerde yeniden yapılanma süreci kapsamında 1580 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun uzun yıllar Türkiye'nin belediyecilik alanındaki temel kanunu olmuş ve bu sıfatla varlığını korumuştur.

Cumhuriyet Dönemi'nde ilk olarak 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelerin düzenlendiğini belirtebiliriz. Bu konudaki en son düzenleme 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanun olarak göze çarpmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 4'üncü maddesine göre; nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur (BK, 2005: Mad. 4). 1580 sayılı Kanuna göre ise bir yerde belediye kurulabilmesi için nüfusun 2.000 ve üzerinde olması gerekmektedir.

Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim yerlerinde, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararname ile belediye kurulabilir.

- Kanunda mahallenin yönetimi belediye yönetimiyle ilişkilendirilmiştir. Belediyenin sınırları içerisinde mahallenin kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adının ve sınırının tespit edilmesi ve değiştirilmesi, belediye meclisince alınan karar ve mülki idare amiri kaymakamın görüşü alınarak valinin onayı ile mümkün kılınmaktadır. Ayrıca mahalle kurulabilmesi için de nüfusun en az 500 olması gereklidir (Şengül, 2014: 79). Belediye nüfusu 2.000'in altına düştüğü takdirde, köye dönüştürülür. Bu işlem Danıştay'ın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararname ile gerçekleşir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'na baktığımızda belediyenin görevlerinin neler olduğunu anlayabiliriz. 14'üncü maddeye bakacak olursak;

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik, defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır.
- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Belediyeler yukarıda belirtilen görevleri yerine getirmek için bir takım yetki ve imtiyazlara sahiptir. Yasa belediyeye geniş yetkiler tanımıştır. Böylelikle belediyelere halka hizmet götürme konusunda bazı kolaylıklar verilmiştir. Bu kolaylıklardan biri, belediyelerin yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarma hakkına sahip olmalarıdır (Gözübüyük, 2006: 196).

Hizmetlerin yerine getirilebilmesi için belediyelerin mali durumu ve hizmetlerin ivediliği de ön planda tutulmalıdır.

Belediyenin organlarına baktığımız zaman üç ayrı yasal organının olduğunu görmekteyiz. Bunlar belediye meclisi, belediye encümeni ve son olarak da belediye başkanıdır.

Belediyelerin karar organı belediye meclisidir. Belediye meclisi belde bulunan halk tarafından nispi temsil sistemi esas alınarak seçilir. Belediye meclisinde bulunan üyelerin oranı ise siyasi partilerin aldıkları oy oranına göre belirlenir (Ulusoy ve Akdemir, 2005: 214). Meclis üyeleri beş yıl için seçilir. Bu üyelerin seçiminde herhangi bir sınırlama ölçütü de yoktur. Yani daha önce seçilen üyeler yeniden seçilebilir. Belediye meclisinin seçimle işbaşına gelmesi temsili demokrasinin de bir neticesi olarak karşımıza çıkabilir. Ancak demokrasinin tek ölçütü seçimle işbaşına gelmek veya sandıktan çıkan oya bağlanmamalıdır.

Belediye meclisine üyelik için, milletvekili seçilme koşullarının yanı sıra 25 yaşını doldurmak ve seçimden önce asgari altı ay o belde oturmak gerekli görülmüştür (Gözübüyük, 2006: 197).

Belediye meclisinin hangi görevleri üstlenmesi gerektiğini 5272 sayılı Belediye Kanunu'nun 18'inci maddesinde görmek mümkündür. Bu maddeye göre belediye meclisinin bazı görev ve yetkileri şunlardır:

- Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.
- Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek.
- Borçlanmaya karar vermek.
- Şartlı bağışları kabul etmek.
- Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.
- Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.
- Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.
- Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.
- Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek.
- Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.
- Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına, ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptırma, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.
- Fahrî hemşerilik payesi ve beratı vermek.
- Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.
- Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek.
- İmar plânlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.

Belediye meclisinin bu görevleri nasıl yerine getireceği hususunda biraz durmamız gerekecektir. Belediye meclisi, kendisine verilen bu görevleri yerine getirmeye çalışırken bazı komisyonlardan yardım alıp yararlanabilme olanağına sahiptir. Bunların en başında İhtisas Komisyonları yer almaktadır. Bu komisyonlar, belediye meclisinin, her dönem başı gerçekleştirdiği toplantısında, üyeleri arasından seçilecek asgari üç azami beş kişiden oluşmaktadır. Çalışmalarda alanında uzman kişilerden faydalanılabilir. Ayrıca bu komisyonlar, mecliste varlık gösteren her siyasi parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına orantılanması suretiyle oluşur. Nüfusu 10.000'in üzerinde olan ve il ve ilçe belediyelerinde plan ve bütçe ile imar komisyonlarının kurulması zorunlu tutulmuştur (Ulusoy ve Akdemir, 2005: 216).

Belediye meclisi üyelerinin üyeliklerinin hangi hallerde sona ereceği 5393 sayılı Kanun'un 29'uncu maddesinde vurgulanmaktadır. Üyelik, ölüm ve istifa gibi hallerde kendiliğinden sona ermektedir. İstifa edenin dilekçesi belediye başkanlığına verilir ve başkan tarafından meclise sunulur. Arka arkaya üç birleşim günü özürsüz veya izinsiz olarak gelmeyen kişinin üyeliği düşebilir. Bu durumda üyenin savunması istenir. Üyenin savunması alındıktan sonra üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar verilir. Eğer üyenin seçilme yeterliği ortadan kalkarsa bu durumda valinin bildirmesi üzerine Danıştay tarafından üyeliğin düşmesine karar verilir (BK, 2005: Mad. 29).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda düzenlenen bir diğer komisyonun denetim komisyonu olduğunu görmekteyiz. Bu komisyonun kurulabilmesi için kanunda bazı şartlar belirtilmiştir. Komisyon, il ve ilçe belediyelerinde ve ayrıca nüfusu 10.000'i aşmış belediyelerde kurulabilmektedir. Belediye meclisi denetim komisyonunu, kendi üyeleri arasından gizli oyla seçer. Üye sayısı da en az üç en fazla beş kişiden oluşur. Bu komisyonun faaliyet süresi kırk beş iş günü olarak düzenlenmiştir. Komisyon, belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimini sağlamakla yükümlüdür. Çalışmalarını tamamladıktan sonra

hazırladığı raporu mart ayının sonuna kadar meclis başkanlığına göndermesi gerekir. Eğer raporda suç teşkil eden herhangi bir husus olursa başkanlık, görevli ve yetkili mercilere suç duyurusunda bulunma hakkı mevcuttur (Şengül, 2014: 94-95).

Belediye meclisi, kendisinin belirleyeceği bir aylık tatil haricinde her ayın ilk haftası, önceden kararlaştırdığı günde üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Karar yeter sayısı katılanların salt çoğunluğudur. Ancak karar yeter sayısı, üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Oylamada eşitlik olması durumunda başkanın kullanacağı oy belirleyici olacaktır.

Meclisin gündemi, her ayın ilk günündeki belediye meclis gündemi başkan tarafından belirlenir. Asgari üç gün önce üyelere bildirilir.

Bütçe toplantısına denk gelen toplantı süresi azami yirmi gün, diğerleri ise azami beş gündür. Toplantılar belirlenmiş yerlerde yapılır. Toplantılara halk da katılabilir ancak bu toplantının yeri ve zamanı halkın bilgi edinme hakkına dayalı olarak ilan edilmesi veya duyurulması gerekir (Şengül, 2014: 91).

Meclis kararlarının kesinleşmesi ile ilgili hüküm 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23'üncü maddesinde belirtilmiştir. Buna göre:

- Belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarını, gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere beş gün içinde meclise iade edebilir.
- Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir.
- Belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya başvurabilir.
- Kararlar kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülkî idare amirine gönderilir. Mülkî idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

- Mülkî idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya başvurabilir.

5393 sayılı Kanun'un 30'uncu maddesinde belediye meclisinin hangi nedenlerden dolayı feshedilebileceği mevcuttur. Bir önceki kanuna baktığımız zaman belediye meclisinin feshedilme nedenleri dört temel esasa dayanıyordu. Ancak yeni düzenleme ile birlikte aşağıdaki iki temel nedene bağlanmıştır. Bunlar ise:

- Kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum belediyeye ait işleri sekteye veya gecikmeye uğratırsa,
- Belediyeye verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasî konularda karar alırsa,

İçişleri Bakanlığının bildirim üzerine Danıştay'ın kararı ile feshedilmesi öngörülmektedir.

Ayrıca mevcut anayasamız seçilmiş organların organlık sıfatını kaybetmesi hususundaki denetimi yargı yoluna bağlamıştır. Ancak, görevlerinden dolayı bir suç hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan yerel yönetim organları veya bu organları temsil eden üyeler, geçici tedbir almak koşuluyla İçişleri Bakanınca, görevden uzaklaştırılabilir. Aynı zamanda gerekli görüldüğü takdirde İçişleri Bakanlığı meclisin feshine dair bildirim ile birlikte, karar verilinceye kadar meclis toplantılarının ertelenmesini isteyebilir. Danıştay, bu konuyu en geç bir ay içerisinde karara bağlar (Ulusoy ve Akdemir, 2005: 218).

Boşalan meclisin görevleri, meclis tekrar faaliyete geçinceye ve yeni seçim yapılınca dek belediye encümeninin memur üyeleri tarafından gerçekleştirilir.

Belediye encümeni, belediye organlarından ikincisidir. Encümenin başı belediye başkanıdır. Encümen üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Kararlar katılanların salt çoğunluğu ile alınır. Başkanın katılmadığı toplantılara, başkanın görevlendireceği başkan vekili ya da encümen üyelerinden biri başkanlık eder.

Belediye başkanı tarafından ilgili birim amirleri, oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere toplantıya katılabilir. Encümen haftada asgari bir kere önceden belirlenmiş yerde toplanır. Başkan encümeni olağanüstü toplantıya çağırma yetkisini de elinde bulundurmaktadır.

5393 sayılı Kanun'un 33'üncü maddesinde encümen:

- İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden,
- Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, malî
- Hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden, oluşur.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 34'üncü maddesinde encümenin görev ve yetkileri açık bir şekilde belirlenmiştir. Bunlar:

- Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.
- Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.
- Öngörülmeven giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
- Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.
- Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.
- Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.
- Taşınmaz mal satımına, tramvasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.
- Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.
- Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.

Başkan, belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğin temsilcisi olarak kendini göstermektedir ve yürütme organının başıdır. Başkan beş yılda bir yapılan seçimle yani belde sakinlerinin beş yılda bir sandık başına gidip kullandıkları oylar ile göreve gelmektedir. Belediye başkanı, görevi boyunca siyasi partilerin idare ve denetim pozisyonlarında görev alamazlar.

Belediye başkanı, belediye yönetiminin en etkili kişisidir. Çünkü seçilmiştir ve kendisini meşru görmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 38'inci maddesinde belediye başkanının görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır;

- Belediye teşkilâtının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.
- Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- Belediyeyi devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- Meclise ve encümene başkanlık etmek.
- Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak. Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.
- Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek.
- Belediye personelini atamak.

Belediye, belediye başkanının herhangi bir sebeple görevde bulunmadığı durumlarda başkan vekili tarafından yönetilir. Başkan vekili, meclis üyeleri arasından seçilir. 5393 sayılı Kanun, belediye başkanına yetki devri yapma olanağı sunmaktadır. Yani başkan görevlerinden bazılarını yönetici niteliğine sahip belediye görevlilerine devredebilecektir (Şengül, 2014: 104-105).

Başkan, yerel seçimlerden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı hazırlamakla yükümlü olup, ayrıca varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve yıllık performans programını hazırlayıp belediye meclisine sunar (BK, 2005: Mad. 41).

Stratejik plân, üniversitelerin, meslek odalarının ve konuyla ilgili sivil toplum kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Bu da çok aktörlü, katılımcı bir yerel yönetim örneğini teşkil edebilir. Kanunda nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılmasının zorunlu olmadığı belirtilmiştir.

1.2.3. Büyükşehir Belediyesi

Ülkemizde birçok alanda olduğu gibi büyükşehir belediyelerinin kuruluşu ile ilgili farklı modeller ortaya çıkmıştır. Geçmişte yaşanan başarısızlıklar ve merkezin yerel yönetimlere baskısı sonucunda bir türlü istenen verim elde edilememiş beklenen performans sağlanamamıştır. Bu da doğal olarak sistem içerisinde yaşanan tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Büyükşehir belediyelerinin kurulması için ilk çalışma, 1983 yılında iktidara gelen Özal hükümeti döneminde meydana gelmiştir. Bu dönemlerde öncelikle Ankara, İstanbul ve İzmir'de büyükşehir belediyelerinin kurulduğunu görmekteyiz. Daha sonra bazı yasa değişiklikleri ile bu sayı 16'ya ulaşmıştır. Ardından büyükşehir belediye yasası 2004 yılında 5216 sayılı numara ile kabul edilmiştir. Yasa ilk maddesinde amacını "Büyükşehir belediyesinin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamak" olarak tanımlamıştır (Çukurçayır, 2009: 140, Aktaran Atmaca, 2013: 176).

Türkiye’de büyükşehir belediye akımı ilk olarak 1984 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir’de ortaya çıkmıştır. 1984 yılında çıkan 3030 sayılı Büyükşehir Kanunu çıkarılmıştır. Bu alanda yapılan diğer değişiklik ve uygulama ise 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’dur.

2012 tarihine kadar ülkemizdeki toplam büyükşehir belediye sayısı 16 idi. Bunlar, İstanbul, Ankara, Adana, Bursa, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Samsun ve Sakarya illerinden oluşmaktaydı. Ancak 2012 yılında 6360 sayılı Yasa ile birlikte bu illerin içerisinde Hatay, Balıkesir, Denizli, Aydın, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van illeri katılarak sayı 29’a yükselmiştir. Bunun hemen sonrasında ise 14.03.2013 tarihinde çıkarılan 6447 sayılı Kanun ile Ordu ili de büyükşehir olma niteliğine sahip olmuştur ve bu tarih itibarıyla büyükşehir belediye sayısı 30’a çıkarılmıştır.

Bu illere bağlı olan ilçelerin sınırları içerisinde bulunan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Köyler mahalle adıyla anılmaya başlanmıştır. Belde belediyeleri ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine bağlanmıştır. 6360 sayılı Yasa ile ayrıca büyükşehir belediyesinin sınırları il mülki sınırları olarak belirlenmiştir.

Yeni yasayla birlikte bir ilin büyükşehir belediyesi olması için toplam nüfusun 750.000’in üzerinde olması şartı getirilmiştir. Büyükşehir belediyesi olmanın tek şartının nüfusa bağlanması, bir anlamda bazı olumsuzlukları beraberinde getirebilir. Bunun yanında ilin ekonomik düzeyi, gelişmişlik seviyesi, kentin fiziki yapısı dikkate alınmalı ve daha başka birçok alanın da nitelik olarak değerlendirilmesi gerekir.

5216 sayılı yasanın 3'üncü maddesinde büyükşehir tanımına bakacak olursak;

“Sınırları il mülki sınırları olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idari ve mali özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi.” olarak tanımlamıştır (Büyükşehir Belediye Kanunu, 2004: Mad. 3).

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7'nci maddesinde belirtilen bazı görevleri şunlardır;

- İlçe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.
- Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak.
- Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak.
- Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek.
- Belediye Kanunu'nun 69 ve 73'üncü maddelerindeki yetkileri kullanmak.

- Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.
- Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek.
- Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak.
- Büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu veya işlettiği alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek.
- Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek.

Büyükşehir belediyesinin üç organı vardır. Bunlar büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanıdır.

Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır. Başkanı büyükşehir belediye başkanıdır. Meclis üyeleri doğrudan halk tarafından seçilmez. Seçmenler öncelikle ilçe belediyelerine ait olan üyelerin seçimini yaparlar. Daha sonra yapılan seçimlerin sonucunda her ilçe belediyesinin ilk beşte birine giren üyeler aynı zamanda büyükşehir belediyesi meclisinin üyesi olmuş olurlar. İlçe belediye başkanları da büyükşehir belediye meclis üyeleri olma sıfatını taşırlar (Şengül, 2014:128).

Büyükşehir belediye meclisi, her ayın ikinci haftası önceden kararlaştırılmış yer ve saatte toplanır. Bütçe görüşmeleri azami yirmi, diğer toplantılar ise azami beş

gündür. Toplantıların yeri ve zamanı mutlak usullerle halka duyurulur (BBK, 2004: Mad. 13).

Başkanın, acil durum halinde belediye meclisini bir yılda azami üç defa olmak üzere ve her toplantı bir birleşimi geçmemek üzere toplantıya çağırma yetkisi vardır. Olağanüstü toplantı çağırması asgari üç gün önce meclis üyelerine yazılı olarak duyurulur ve ayrıca alışılmış yollarla ilan edilir. Olağanüstü toplantılarda olağanüstü durumu gerektiren konu haricinde hiçbir konu konuşulamaz (BBK, 2004: Mad. 13).

Büyükşehir belediye meclisi meclis çalışmalarını yürütürken ihtisas komisyonlarından faydalanabilir. İhtisas komisyonları büyükşehir belediye meclisi üyeleri arasından seçilir. En az beş en çok dokuz kişiden oluşmaktadır. Kanun'un 15'inci maddesinde bazı komisyonların kurulması zorunlu tutulmuştur. Bunlar, imar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, plân ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonlarıdır (BBK, 2004: Mad. 15).

Kanun'un 14'üncü maddesine göre büyükşehir belediye meclisinin kararlarının kesinleşmesi için büyükşehir belediye başkanının incelemesi gerekir. Başkan, alınan kararların yeniden görüşülmesini isterse yedi gün içinde gerekçesiyle birlikte meclise iade eder. Başkan, kararların yeniden görüşülmesini isteyebilir. Ancak büyükşehir belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla tekrar kararı alırsa karar kesinleşmiş olur. Buna rağmen başkan, meclis kararlarının hukukla çeliştiğini ve aykırı olduğunun düşünürse on gün içinde yargı yoluna başvurabilme yetkisine sahiptir.

Büyükşehir belediye meclisinin ve ilçe belediye meclisinin almış olduğu kararların, kesinleştikten sonra en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülkî idare amirine gönderilmesi gerekmektedir. Çünkü mülkî idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez (BBK, 2004: Mad. 14).

Büyükşehir belediye encümeninin başı büyükşehir belediye başkanıdır. Başkan toplantıya herhangi bir nedenle katılmazsa görev genel sekreter tarafından yerine getirilir. Büyükşehir belediye meclisi üyeleri seçilmiş üyelerden oluşurken, büyükşehir belediye encümeninin üyeleri hem seçilmiş hem atanmış üyelerden oluşmaktadır. Kanun'un 16'ncı maddesine baktığımız zaman büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni üyelerini kendi üyeleri arasından seçmektedir. Görev süreleri bir yıldır. Üyeler gizli oyla seçilir. Beş üyeden oluşmaktadır. Ayrıca, biri genel sekreter, biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur. Kanun'un 16'ncı maddesinde büyükşehir belediye encümeninin görevlerine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Büyükşehir belediyesinin yürütme organı, büyükşehir belediye meclisinin ve büyükşehir belediye encümeninin başı olan başkan, halk tarafından beş yıllığına seçilir. Tüzel kişiliğin temsilcisidir.

Büyükşehir belediye başkanının, herhangi bir nedenle görevi başında bulunmadığı durumlarda başkan, büyükşehir belediye meclisi üyeleri arasından bir başkanvekili görevlendirir. Ancak kanun ilçe belediye başkanlarının büyükşehir belediye başkan vekili olmasına izin vermemektedir.

Başkanın görev ve yetkileri kanunun 18'nci maddesinde düzenlenmiştir. Bunlar:

- Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.
- Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- Büyükşehir belediye meclisi ve encümenine başkanlık etmek, bu organların kararlarını uygulamak.

- Bu kanunla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almak.
- Büyükşehir belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlamak, büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarılarını, bütçe üzerindeki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlamak.
- Büyükşehir belediyesinin hak ve menfaatlerini izlemek, alacak ve gelirlerinin tahsilini sağlamak.
- Yetkili organların kararını almak şartıyla, büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapmak, şartsız bağışları kabul etmek ve gerekli tasarruflarda bulunmak.
- Mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla ve resmî mercilerde büyükşehir belediyesini temsil etmek, belediye ve bağlı kuruluş avukatlarına veya özel avukatlara temsil ettirmek.
- Belediye personelini atamak, belediye ve bağlı kuruluşlarını denetlemek.
- Gerektiğinde bizzat nikâh kıymak.
- Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin olan hizmetleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak.

Büyükşehir belediyesinin feshine neden olan eylem ve işlemlere katılması halinde Danıştay kararıyla başkanın görevine son verilir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi başkan, belediye meclisinin hukuka aykırı kararlarını yedi gün içinde tekrar görüşmek üzere meclise iade edebilir. Ancak meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinlik kazanmış olur. Başkan, bu durumda kesinleşen karar aleyhine on gün içinde yargı yoluna başvurabilme hakkına sahiptir.

Başkanın doğrudan halk tarafından seçilmesi gerek meclis gerekse encümen üzerindeki etkinliğine bakacak olursak belki de yerel yönetim birimleri arasında en güçlü konumda olduğunu söyleyebiliriz.

Büyükşehir belediyesi teşkilât yapısı norm kadro esaslarına uygun olarak yapılı (BBK, 2004: Mad. 21). Hangi birimlerinin kurulacağı veya kaldırılması büyükşehir

belediyesi meclisinin kararı ile gerçekleştirilir. Genel sekreter, daire başkanları ve müdürlük şeklinde bir teşkilat yapısına sahiptir. Büyükşehir belediyesinde ilçe belediyesinden farklı olarak başkan yardımcısı bulunmamaktadır. Başkana en yakın kişi birim olarak genel sekreterliktir. Genel sekreter başkanın teklifi üzerine İçişleri Bakanlığınca atanır (Şengül, 2014: 133).

1.2.4. Köyler

Köy, topluca yaşayan insanların ihtiyaçları ve alışkanlıkları sonucunda ortaya çıkan en küçük yerleşim yeridir.

Köylerin geleneksel anlamda bir yerel yönetim birimi olduğunu biliyoruz. Köyler, 1924 yılında 442 sayılı Kanun ile birlikte tüzel kişilik kazanmıştır. Kanun, nüfusun ancak 150 ile 2 000 arasındaki yerleşim yerinde uygulanır. Köy organlarının belirlenmesinde köyün kendine has özellikleri bulunmaktadır. Mesela siyasal partiler köy organlarının seçiminde aday gösteremezler (Şengül, 2014: 135).

Köylerin mevzuat açısından görev ve yetkilerine baktığımız zaman bunların uygulamaya koyulduğunu veya işlevsel olduğunu söylemek zor olacaktır. Diğer yerel yönetimlere baktığımız zaman köyün imkânlarının çok kısıtlı olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü köye baktığımızda hizmetleri yerine getirecek kadar maddi imkâna sahip olmadığını ve personel sayısının yeterli olmadığını görebiliriz.

Kanun'un 2'nci maddesinde köy; "Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler."

Köy Kanunu, köyün görevlerini iki ana başlık etrafında düzenlemiştir. Bunlardan birisi zorunlu diğeri ise köylünün isteğine bağlıdır. Sağlık temizlik, yol, su ve okul işleri köyün zorunlu görevleri arasına girmekte iken; hamam, pazar yeri, berber, nalbant, ayakkabı tamirciliği, kalaycı, çamaşırlık gibi hizmetler de köylünün isteğine bağlı olan bazı görevler arasındadır (KK, 1924: Mad. 12-14).

Köy derneği yarıdan fazla karar ile hükmedip yerine göre vali ve kaymakamın onayı alınırsa köyün isteğine bağlı işler zorunlu hale getirilebilir. Mecburi olur. Köylünün isteğine bağlı olan işlerde ceza görülmezken, zorunlu olan işler yerine getirilmediği takdirde köylü ceza görür (KK, 1924: Mad. 12).

Köy tüzel kişiliğinin organları üçe ayrılmaktadır. Bunlar yürütme organı olan muhtar, karar organı ve danışma organları olan ihtiyar meclisi ve köy derneğinden oluşur.

Köy muhtarı, ihtiyar meclisinin ve köy yönetiminin başıdır. Kanunda muhtar, devletin memuru olarak iş görür. Görevleriyle ilgili suçlardan dolayı aynı memur gibi yargılanır (KK, 1924: Mad. 10-11).

Muhtar, köyde yaşayan halk tarafından doğrudan seçilir. Görev süresi beş yıldır. Bir daha seçilebilir. Daha önce belirttiğimiz gibi siyasal partiler muhtar seçiminde aday gösteremezler.

Muhtarın görevleri kanunda düzenlenmiştir. Bunlardan birincisi muhtarın köyün başı olarak yürütme organı sıfatıyla yaptığı işler, ikincisi ise merkezi yönetimin köydeki temsilcisi olarak yürüttüğü görevlerdir. Kanun'un 36'ncı maddesine göre köy muhtarının yerine getireceği devlet işlerinden bazıları şunlardır:

- Hükümet tarafından bildirilecek kanunları, nizamları köy içinde ilan etmek ve halka anlatmak ve kanunlar, nizamlar, talimatlar, emirler ile kendisine verilecek işleri görmek.

- Köyün sınırı içinde dirlik ve düzenliğı korumak (asayiş korumak).
- Salgın ve bulaşık hastalıkları günü gününe hükümete haber vermek.
- Hekim olmayanların ve üfürükçülerin hastalara ilaç yapmasını menetmek ve hükümete haber vermek.
- Asker toplamak ve bakaya ve kaçakları hükümete haber vermek.
- Köy civarında eşkıya görürse hükümete haber vermek ve elinden gelirse tutturmak.
- Yangın ve tabii afetlerde gereken önlemleri almak.

Yine Kanun'un 37'inci maddesine göre köy muhtarının yerine getireceğı köy işlerinden bazıları şunlardır:

- Köyün zorunlu olan işlerini ihtiyar meclisi ile görüşerek yapmak ve yaptırmak.
- İhtiyar meclisi ile görüştüktan sonra köylüyü işe çağırarak.
- İhtiyar meclisi kararı ile köy işlerine harcanacak parayı toplamak.
- Köy işlerine harcanacak parayı topladıktan sonra harcamak için emir vermek.
- Bir ay içinde nerelere ve ne kadar para harcamış ise gelecek aybaşında hesabını ihtiyar meclisine vermek.
- Köy işlerinde hem davacı hem hasım olarak mahkemede bulunmak ve isterse mahkemeye diğeri birini yerine (vekil) göndermektedir.

Köy muhtarı üzerindeki vesayet yetkisine sahip olan kişiler ise, il merkezlerine bağı olan köylerde vali, ilçelere bağı köylerde ise kaymakam tarafından denetlenmesi yapılır. Kaymakam, muhtarın köy aleyhine aldığı kararları bozabilir ancak muhtarın yerine geçip onun yerine karar alamaz. Son sözü köy halkı söyler.

Günümüze baktığımızda köy muhtarının, köyde devletin temsilcisi rolü daha ağır basmaktadır. Hâlbuki bunun yanında köye ait işlerin görülmesi de yine muhtara aitken bu işlevini gittikçe kaybetmektedir. Muhtar, hizmetlerin yürütülmesinde merkez ve taşra teşkilatları arasında bir nevi aracılık işlevi görmektedir.

İhtiyar heyeti, köy derneği tarafından yani seçme hakkı olan kadın ve erkekler tarafından beş yıllığına seçilir. Köyün karar organı olarak görevini yürütmektedir. Köyde bulunan imam ve öğretmen ihtiyar meclisinin doğal üyeleridir.

Kanun'un 44'üncü maddesine göre meclisin göreceği işler şunlardır;

- İhtiyar meclisi köylüye ait işleri konuşur ve hangi işlerin köylü tarafından kendileri çalışarak doğrudan doğruya ve hangi işlerin para ile veya ırgat ile görülebileceğine karar verir. "Köy işlerinden köy ahalisinin imece ile çalışarak yapacakları işi, köylünün çift ve çubuğu ile uğraşmadıkları boş zamanlara bırakır.
- Mecburi ve ihtiyari işleri yapmak için lüzumu halinde köy sınırı içindeki gayrimenkulleri değer pahasıyla satın alır.
- Tarlası olmayan veya yetişmeyen köylüye köyün sınırı içinden boz halinden bir parça ayırıp vermek ve tasarrufu mal sandığına veya sair dairelere geçmiş olan araziyi köy namına satın alıp arazisi olmayanlara vermek ve bedelini taksitle köy sandığına ödetmek mecburidir.
- İhtiyar meclisi köylünün kaçar gün çalışacağını kestirir.
- Köy işi için beher köylüye haline göre salınacak paranın ne olacağını keser.

Kanunda öngörülen bu görevlerin yerine getirilmesine yani işlevselliğine bakacak olursak bazı sorunlarla karşılaştığımızı söyleyebiliriz. Bu heyetin üyelerinin köyle ilgili alınacak kararlarda yeterli niteliğe sahip olmadığını görebiliriz. Bu nedenle bazı vesayet makamları karar alma sürecinde etkili olmaktadır (Şengül, 2014: 143). Ayrıca bu meclisin günümüzde mevzuatta belirtilen görev ve yetkilerinin uygulama açısından yeterli olmadığını söyleyebiliriz. Merkezi yönetimin köy işlerinde daha etkin hale geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Keleş, 1998: 164, Aktaran Şengül, 2014: 143).

Köy derneği, bir köyde bulunan ve seçme hakkına sahip olan kadın ve erkeklerin oluşturduğu topluluktur. Köy Kanunu'nda kullanılan bu deyim, dernekler yasasında sözü edilen derneklerle bir ilgisi bulunmamaktadır (Yiğit, 2008: 31).

Köy derneği, köy halkının doğrudan yönetime katılması demektir. Bunu doğrudan demokrasinin bir uygulanış biçimi olarak da algılayabiliriz. Köy derneği, ihtiyar meclisi üyelerini ve muhtarı seçme hakkına sahiptir. Bunun yanında yönetim ile ilgili kararlarda alan köy derneği, kanunda belirtilen köyün isteğine bağlı olan bazı işlerin mecburi hale gelmesine de karar verir. (Gözübüyük, 2006: 216).

Köyler, yerel yönetim birimleri özerk olmakla birlikte kendi işlerini kendi personelleri aracılığıyla gerçekleştirir. Köyde ise bu personeller başta imam olmak üzere köy korucusu ve köy kâtibidir.

Köy imamı, köy derneği tarafından seçilir. İmamın atanması ise müftünün buyruğuyla tayin edilir. Köy Kanunu, köyde imamlık vazifesini yerine getirmek için imamların, ilmihal ve dört işlem bilmelerini, Türkiye coğrafyası ve Türk ve İslam tarihini ve sağlık işlerini bilmelerini ve okunaklı yazı yazmayı da bilmeleri gerektiğini belirtmektedir.

Köy korucusu, köy sınırları dâhilinde herkesin canını, malını, ırzını korumak için sorumlu olan personellerdir. Her köyde en az bir tane köy korucusu bulunur ve zorunludur. Nüfusu 1000'in üzerinde olan köylerde her 500 kişiye bir köy korucusu daha tutulur. Köy korucularını ihtiyar meclisi seçer ve köy muhtarı kaymakama bilgi verir. Kaymakam ise atamayı gerçekleştirir. Korucuların hiyerarşik amiri muhtardır. Ücretleri köy yönetimi tarafından karşılanır. Köy korucuları ayrıca silahlıdır. Bu silahları sadece kendileri kullanırlar yani başkasına devredip emanet edemezler. Kanunda belirtilen haller dışında silah kullanmaları yasaktır (Ulusoy ve Akdemir, 2005: 296).

1985 yılına geldiğimizde artan terör ve şiddet olayları gereği Köy Kanunu'nda bazı değişiklikler yapılmıştır. Artık geçici köy korucusu sistemi getirilmiştir. Valinin önerisi üzerine İçişleri Bakanlığının onayı ile geçici köy korucusu görevlerine başlayabilmektedir. Geçici köy korucularının görevleriyle ilgili her türlü giderleri

İçişleri Bakanlığınca karşılanmaktadır (Gözübüyük, 2006: 220). Burada şu farklılığı da görmemiz gerekir. Köy korucusunun ücretleri köy yönetimi tarafından karşılanmakta iken geçici köy korucularının ücretleri İçişleri Bakanlığı'nca ödenmektedir.

Köy kâtibi, köyün yazı ile ilgili her türlü işini yerine getirmekle sorumlu olan personeldir. Ancak günümüzde bu görevi, köyde görev yapan öğretmen veya imam yerine getirmektedir. Buraya kadar olan bölümde yerel yönetim kavramının terminolojik olarak ne ifade ettiğini ve bizim bundan ne anladığımızı, yerel yönetimlerin tarihsel arka planını ve yerel yönetim birimlerin teşkilat yapısını anlatmaya çalıştık. Şimdi ise ilerleyen dönemler için bize yol gösterici olacağını düşündüğümüz yerel yönetim birimlerinin yaşadığı başlıca sorunlara değineceğiz.

1.3. BELEDİYELERİN YAŞADIĞI BAŞLICA SORUNLAR

Tezimizin bu bölümünde ilk önce belediyelerimizin yaşadığı temel sorunlardan bahsettikten sonra, önem arz eden diğer sorunlar incelenecek ve okuyucuya sunulacaktır.

1.3.1. Belediyelerin Temel Sorunu

Daha önceden de belirttiğimiz gibi ülkemizdeki belediyeçilik uygulamaları kendi kültürümüzden doğan bir sorunun uzantısı olarak ortaya çıkmamıştır. Bu daha çok, Batılı anlayış tarzının bir etkisi olarak görülmektedir. Özellikle de Fransa'da

ortaya çıkan demokrasi ve hizmette yerellik politikalarının bir sonucudur. Ülkemizde bu durum ilk yıllarda olduğu gibi Cumhuriyet Dönemi sonrasında da kendini göstermiştir.

Ülkemizde belediyeçilik kültürü 1930'lu yılların yasaları ile yönetilmektedir. İleriki yıllarda bunu aşan örneklerle rastlamak mümkündür. 1983 yılında yürürlüğe koyulan anakent yönetim modeli ve 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun'dur. 6360 sayılı Kanun haricinde, bu eskimiş ve etkinliğini yitirmiş yasaların artık toplumun bugünkü sorunlarının üstesinden gelmesi mümkün görünmemektedir (Erten, 1999: 143-144). Ayrıca Geray da (1993), ülkemizdeki yerel yönetim birimlerinin çağdaş Türk toplumunun isteklerini karşılayabilecek, demokratik, katılımcı, saydam, etkin ve verimli bir yönetim yapısına sahip olmadığını vurgulamaktadır.

TÜSİAD (1995), yerel yönetimlerin temelde iki önemli sorununun olduğunu belirtmektedir. Bunlardan birincisi, yerel yönetimlerin toplumun beklediği çağdaş düzeyde kaliteli, hızlı ve aynı zamanda ekonomi ölçülerine uygun hizmet üretememeleri, ikincisi ise; yerel yönetimlerin özerk, güçlü ve demokratik bir kurum olma niteliğinden yoksun olma durumlarıdır.

Yerel yönetimler, ihtiyaçların giderilmesi için belli plan ve düzen halinde çalışırlar. Halkın ihtiyaçlarını en uygun bir şekilde karşılamak için belli kaynakları kullanırlar. Ülkemizde yerel yönetim birimlerine kaynak açısından baktığımız zaman bunlardan yoksun olduğunu görebiliriz. Nitekim bu birimler yeterli maddi imkânlarla sahip olamadıklarından dolayı merkezden medet ummaktadır. Bu da doğal olarak merkezi yönetimin yerel yönetim birimleri üzerindeki etkisini ve baskısını da artırmaktadır.

Yerel yönetim birimlerinin, yerel düzeyde halkın ihtiyaçlarını karşılamak, etkin ve verimli hizmet sunmak için kendini sürekli yenilemesi gerekmektedir. Bunun için bu birimler, verimli ve nitelikli hizmet sunumu için gerekli düzenlemelere ihtiyaç

duymaktadır. Ülkemizde dönem dönem buna yönelik bazı düzenlemelerin olduğunu görmekteyiz. Ancak bu düzenlemelerin yeterli düzeyde etkinliğinin olduğunu söylemek güçtür.

Ülkemizde sürekli artış gösteren belediye sayısı, 1975 yılında 1654, 1995 yılı başlarında 2750'ye ulaşmıştır. 1984 yılında geldiğimizde ise ülkenin üç büyük kentinde kurulan büyükşehir belediye sistemi, 1994'te 15 kentin yönetiminde uygulanmaya başlanmıştır (Erten, 1999: 144). 2012 yılında 6360 sayılı Yasa ve 2013 yılında 6447 sayılı yasa ile birlikte bu sayı 30'a çıkmıştır. Belediye sayısındaki bu artış, yerelde hem hizmetler açısından hem de kalifiye insan gücü bakımından çok sayıda güçsüz ve niteliksiz belediye yaratmıştır.

1.3.2. Görev, Yetki ve İdari Vesayetten Kaynaklı Sorunlar

Yerel yönetim sistemimizin ve başta belediyelerimizin en belirgin sorunu görevler, yetkiler ve vesayetle ilgilidir. İl özel idareleri ve köyler merkezle görev paylaşımı konusunda önemli ölçüde görev kaybına uğramıştır. Bu kuruluşlar için başlangıçta öngörülmüş olan ve geniş bir alanı kapsayan birçok görev ve sorumluluk, zaman içerisinde merkezi yönetime geçmiştir. Bu bağlamda il özel idareleri ve köyler şekil olarak var olup etkinlik açısından kendileri yok kuruluşlar olarak görülmektedir. Ancak belediyelerimiz görev paylaşımı konusunda il özel idareleri ve köy yönetimlerine nispeten daha iyi konumdadırlar (TÜSİAD, 1995: 32-33).

Duruma yapılan kamu harcamaları kapsamında baktığımız zaman ise harcamaların sadece % 15'i yerel yönetimlerce, kalanı ise merkezi teşkilat tarafından yapılmaktadır. Bu oranlar yerelde hizmetin hangi birimlerce yapıldığını gözler önüne sermektedir (TÜSİAD, 1995: 33). Buradan anlayacağımız gibi merkezi teşkilat gerek

bütçesi gerekse de elde ettiği çeşitli diğer kaynaklar ile yerel düzeyde yerel yönetim birimlerinden daha fazla kamu harcamaları yapmaktadır.

Genel itibari ile ülkemizde belediyelerimizin ve diğer yerel yönetim birimlerimizin yaşadığı sorunlar merkezîyetçilik ilkesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum gün geçtikçe etkisini daha da artırmaktadır (Çift, 2013: 46). Nihai karar verme yetkisinin merkezi teşkilatta olması, yöre halkının tercihlerine ve ihtiyaçlarına uygun olmayabilir (Eryılmaz, 2005: 61).

Merkezi teşkilatın belediyelerimizde ve diğer yerel yönetim birimleri üzerindeki vesayet yetkisi geniş yer tutmaktadır. Yoğun vesayet kapsamında yerel yönetim birimlerinin yürütülebilir karar alma yetkileri de zayıflamış olacaktır. Bu durum ülkemizde yerel yönetimlerin demokratikliği açısından incelenirse büyük bir eksikliğin olduğu görülür (Keleş ve Yavuz, 1989: 24). Nitekim yerel yönetimler denince demokratik toplumlar ve bu toplumların içinde yaşadığı mekânsal boyut akla gelmektedir. Bu yüzden merkezin uygulamakta olduğu vesayet yetkisinin, hizmetlerin yürütülebilir olmasını engellememesi ve yerel yönetim birimlerine yol gösterici olması gerekir. Ancak günümüzde vesayet yetkisinin, zaman zaman hizmetlerin yürütülebilir olmasında aksaklıklara neden olduğu açıktır. Bu nedenle bu konu bağlamında çok olumlu yorumlar yapmakta güçlük çekmekteyiz ve bu durum ülkemizde oldukça geniş kapsamlı olup gittikçe artmaktadır.

Ülkemizde öngörülen denetim biçimlerinin yanı sıra, günümüzde dikkati çeken husus; idari vesayet denetiminin yapısı ve uygulamasında kimi değişiklikler olsa da, bu denetimin eskiden beri varlığını sürdürdüğüdür. İdari vesayet denetimi ile yerel yönetimlerin karar, eylem ve işlemleri ile personelinin ülke düzeyinde kanunların öngördüğü amaç ve ilkelere uygun, kamu hizmetlerinin dengeli ve uyumlu sunulması ön görülmektedir. Ancak tüm bunlara rağmen vesayet denetimi, genellikle gerekli ve yararlı bir denetim biçimi olmakla beraber, çok katı uygulandığında yerel yönetimlerin

hareket alanını sınırlamakta ve yerel hizmetlerin yeterli bir şekilde sunulmasını engellemektedir (Önen ve Eken, 2016: 217).

Ülkemizde önceleri idari vesayet yetkisinin genel anlamda, merkezi yönetim dışındaki kuruluşlara bir güvensizliğin ve onları yetersiz görmenin bir sonucu olarak bu kuruluşların kararları, eylem ve işlemleri, organları ve personeli üzerinde; onaylama, erteleme, bozma, söz konusu kararı almış bulunan yönetimin yerine geçerek karar verme ve önceden izin alma biçiminde (Önen ve Eken, 2016: 222) uygulandığını söyleyebiliriz. Nasıl şimdiye kadar uygulanan ve sonraki dönemlerde iyileştirmeler yapılmaya çalışılmışsa da bu konuya ilişkin olarak akademik çevrelerde, tam bir uyuşma olduğunu söylemek güçtür. Bir görüşe göre, bu yeni düzenlemeler ile denetimin rehberlik yapma amacı ön plana çıkarılmakta, insan odaklı denetim anlayışı temel alınmaktadır (İnaç ve Ünal, 2007: 21). Diğer yandan bir başka görüşe göre ise, bu kanunla getirilen denetim ilkeleriyle denetimin ussallaştırılması hususunda gereğinden daha da ileriye gidilirken, kamu yönetiminin denetim işlevinin ve kurumlarının, uluslararası sermaye hareketlerinin önünde bir engel olmaktan çıkarılması amacı ön planda tutulmaktadır (Önen ve Eken, 2016: 222).

İdari vesayet yetkisi, hizmetlerde aksamanın önüne geçmek amacıyla yapılmış iyi niyetli bir düzenleme olarak yorumlanabilir. Ancak, ülkemizde demokratik katılımın ve halkın demokratik bilincinin açığa vurulmasının yeterli düzeyde olmadığı düşünüldüğünde, yerel hizmetlerdeki aksaklığın giderilmesinde halkın etkinliğinin (Önen ve Eken, 2016: 232) çok az ve sınırlı olduğu görülmektedir. Nitekim ideal olan, demokratik ülkelerdeki gibi halkın yönetime katılımı, onu tamamlaması ve denetlemesi konusudur. Bu noktada, İçişleri Bakanlığı'nın katı bir yerindelik denetimi yaparak belediyenin hangi işleri aksattığını tespit etmesi ve buna yönelik gerçekleştirdiği birtakım faaliyetler doğru karşılanmayabilir. Aslında aksayan hizmetin Bakanlığın ildeki ajanı konumundaki valiye gördürülmesi ise, o yerdeki

belediye tüzel kişiliği üzerinde merkezin uyguladığı olumsuz bir vesayet yetkisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Önen ve Eken, 2016: 232).

Yukarıda anlatmaya çalıştığımız vesayet denetimi, ülkemizde temel olarak belediyeler üzerinde yoğunluk göstermektedir. Buna bağlı olarak en fazla oranda idari vesayete tabi yerel yönetim birimimiz belediyelerdir. Belediyeler; belediye başkanı, belediye meclisi, iç denetçiler, mali denetim, harcama birimlerinin denetimi gibi 13 adet iç denetim ve teftişler dâhil edildiğinde 111 dış denetim olmak üzere toplam 124 alanda hesap vermektedir (Çift, 2013: 56). Bu durum belediyeleri, hizmet üretme ve hizmetlerin uygulanmasında olumsuz yönde etkilerken hizmetlerin etkinliği ve işlevselliği açısından sorunlar yaratmaktadır.

Günümüzde belediyelerin en belirgin sorunlarından biri olan görev ve yetki paylaşımı nedeniyle belediyelerimiz, merkezi teşkilat ile sorunlar yaşamaktadır. Yönetim teşkilatlanmasının en önemli özelliği ise yereldeki yetki, kaynak ve imkânların başkent örgütlerine verilen yönüdür (Uçar, 1995: 54).

Ayrıca yönetim sistemimizdeki belediyeler, güvenlik, trafiğin düzenlenmesi, nüfus, pasaport, tapu, eğitim, sağlık gibi en önemli görevleri yürütme yetki ve sorunluluğuna sahip değildir. Ülkemizde özellikle büyükşehir modelinde, alt kademe belediyeleri ile büyükşehir belediyesi arasında görev dağılımında boşluklar vardır. Bu bağlamda iki kurum arasındaki boşluk ve belirsizlik aynı zamanda hizmetlerin yerine getirilmesinin de önünde bir engel teşkil etmektedir (TÜSİAD, 1995: 33). Aynı zamanda bu durum büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki yetki karmaşasına ve koordinasyon sorununa da yol açmaktadır.

Belediyelerimize ait bir başka sorun ise, ilçe belediyesi sınırlarının hangi standart ve anlamlı ölçülerle çizilmiş olduğunun belirsizliğidir. Anakentlerde ilçelerin nüfus ve alanlarının birbirinden çok farklı olması yönüyle buralarda idari anlamda adaletsizlik söz konusu olmaktadır (Çift, 2013: 47).

Belediyelerimize yönelik sorunlardan en önemlilerini oluşturan şey yapılan ve uygulamaya konulan mevzuat değişiklikleridir. Bu bağlamda belediyelerimizin kuruluş, yetki ve görevlerini belirleyen 1580 sayılı Kanun, uzun müddet yürürlükte kalmış ve uygulanmıştır. Bu zaman içerisinde birçok değişiklik yapılmış ancak istenen düzeyde bir etkinlik sağlanamamıştır. Bunda en önemli nedeni değişikliklerin sürekli yapılmasına ve çeşitli olmasına bağlayabiliriz. Çünkü sürekli değişen bir mevzuat, nihayetinde bazı belediyelerin bazı hukuki engellere takılı kalmasına yol açabilmektedir. Son tahlilde düzenlemelerin daha derli toplu ve anlaşılır olması gerekmektedir (Güzeler, 2008: 150-151).

Ülkemiz, göz ardı edilmeyecek bir belediyecilik tecrübesine rağmen halen belediyeciliğin bazı sorunlarını çözebilmiş değildir. Özellikle 2005 yılında yapılan yerel yönetimler reformu ile belediyelerin sorunlarının çözümünde belediye ve büyükşehir belediye yasaları ile geçmişe göre önemli mesafeler kat edilmiştir. Yine 2012’de yürürlüğe giren ve radikal bir reform olarak nitelendirilen 6360 sayılı Yasa, belediyelerin sorunlarının çözümüne yönelik atılmış çok önemli bir adımdır (Çöpoğlu, 2014: 237).

Ancak yapılan bu reform ve iyileştirmelere rağmen hala belediyelerimizin çözüm bekleyen sorunları bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını değinen Yaylı’ya (2008: 192-194) göre, “ölçek sorunu, kaynak sorunu, personel sorunu, özerklik sorunu, merkezi yönetimle belediyeler arasında görev bölüşümü sorunu, idari vesayet sorunu, katılım sorunu ve karar verme sorunu” ile baş başayız.

1.3.3. Hizmet Yerinin Uygun Bir Biçimde Belirlenmemesi

Yerel yönetim birimlerinin ve başta belediyelerin, hizmet sunmakla görevli oldukları alanın belirlenmesi hizmetin etkin ve verimli bir biçimde yürütülmesinin ön koşuludur. İnsanların sonsuz ihtiyaçlarını karşılayacak kısıtlı üretim faktörlerinin, en çok faydayı, en az maliyetle sağlayacak bir biçimde üretime kanalize edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda hizmet götürülecek alanın gereği gibi saptanması önem kazanmaktadır. Ne yazık ki Türkiye uygulamasında yerel yönetimlerin ve başta belediyelerin hizmet alanlarını belirlerken böyle bir yaklaşımdan hareket edilmemektedir. Örneğin, son zamanlarda hizmet alanının büyüklüğü başta olmak üzere birtakım kriterler dikkate alınmadan birçok yer il yapılmış ve il belediyesine çok yakın olan köy statüsündeki pek çok yerleşim yeri belediye olmuştur. Böyle bir yapılanma, zaten kıt olan kaynakların verimli kullanılmaması sonucu kaynak israfına yol açmakta, ayrıca, hizmetlerin faydasına yönelik şikâyetlerin artmasına neden olmaktadır.

1.3.4. Koordinasyon Eksikliği ve İki Başlılık

Koordinasyon eksikliği ve iki başlılık merkezi yönetim ile belediyeler arasında olabildiği gibi, belediyelerin kendi aralarında da görülmektedir. Örneğin burada özellikle büyükşehirlerde hem büyükşehir belediyesinden hem de ilçe belediyesinden yardım alan kişilerin varlığı söz konusudur. Bu koordinasyonsuzluğun açık bir göstergesidir. Bu nedenle hizmetin veya hakkın kötü kullanımı, sınırlı bütçe ile yürütülen bu hizmetlerden yararlanmak isteyen diğer kişilerin de mağduriyetine yol açmaktadır (Çöpoğlu, 2014: 239). Aynı zamanda merkezi ve yerel sosyal politikaların

sınırları da net olarak çizilmemiştir (Seyyar, 2008: 38). Bu durum öpoğlu'na (2014) göre, “bazı hizmetler için belli yerlerde dublikasyonlara yol açmakta ve kaynak israfına neden olmaktadır.”

Son yıllara bakarak bir değerlendirme yapacak olursak, merkezi yönetim ve ona bağlı kuruluşlar ile yerel yönetim arasında ve yerel yönetimlerin kendi aralarında iyi bir koordinasyonun kurulamaması, vatandaş arasında pek çok Őikâyete neden olmaktadır. Bu durum yeterli hizmetin üretilmemesine, karmaŐaya ve hizmetlerin gecikmesine yol açmaktadır.

1.3.5. Uzman Personel Eksikliği

Günümüz itibari ile belediyelerimizin hizmetleri sunarken karşılaştığı en önemli sorunlardan biri de uzman personel eksikliğidir. Her ne kadar belediyeler hizmet içi eğitim seminerlerini çeşitli yöntemlerle gerçekleştirirse de bunların etkinliği açısından olumlu Şeyler söylemek güçtür.

Yerel yönetimlerimizin insan kaynakları ve uzman personel ile ilgili yaşanan sorunları aynı zamanda genel idarelerde de görülen sorunlarla benzerdir. Bunlardan en önemlisi nitelikli personel sayısının azlığıdır (Koçak ve Kavsara, 2012: 84).

Sayı ve nitelik olarak yeterli personele sahip olmak bir kurumun işlevsel halde çalışmasının önemli unsurlarından birisidir. Oysa yerel yönetimlerimiz Cumhuriyet tarihi boyunca yeterli sayıda ve nitelikte personele sahip olamamış ve bu durum en fazla eleştirilen konulardan biri olmuştur. Ancak bu eksikliğin giderilmesinin tek başına yeterli bir ölçüt olmayacağı da açıktır (Kartal, 2010: 246).

Günümüzde yerel yönetim birimlerinin geçici işçi vb. çalıştırarak istihdama yönelik bazı sorunlarını çözebilmeleri olası ise de özellikle kalifiye eleman gerektiren hizmetleri sunmada sıkıntı yaşadıkları görülmektedir (Köseoğlu, 2010: 94).

Belediyelerimizin örgüt yapısı ne şekilde kurulursa kurulsun, mali kaynaklar ne denli yeterli sağlanırsa sağlansın, bunların halka sunulması aşamasında insan kaynağının etkin bir biçimde harekete geçirilmesi gerekmektedir. Aksi durumda sonuç alınması güçleşecektir. Belediye personelinin eğitimi konusuna merkezi yönetiminin önem vermesine rağmen, kendilerine yüklenen görevleri etkin bir biçimde yürütme imkânından yoksun olan yerel yönetimlerin daha önce de belirttiğimiz üzere gerekli eğitim düzeyine ulaştıklarını söylemek zordur (Günel, 1998: 210).

Özellikle küçük il, ilçe ve belde belediyelerinin nitelikli personel istihdam etmede önemli sorunları olduğunu vurgulayan Güzeler (2008: 153), bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Yöresel ve siyasi kaygılarla niteliksiz personelin işe alınması sonuçta gerekli nitelikte elemanların istihdam edilmesini zorlaştırmakta olup ayrıca küçük belediyelerde kariyer gelişiminin çok sınırlı olması nedeniyle nitelikli elemanların belediyelerde çalışma isteğini yok etmektedir.” Bir başka deyişle büyükşehirlerde ve belediyelerde zorunlu bazı unvanlı işler dışında istihdam edilen personeller, yaptıkları işin niteliklerine uygun eğitimden geçmemiştir. Nitelikli personel büyükşehirleri tercih etmektedir (Çöpoğlu, 2014: 241).

1.3.6. Gelir Yetersizliği, Mali Yapı ve Siyasal Baskılar

Yerel yönetim birimlerinin en önemli sorunu olarak karşımıza çıkan kaynak yetersizliği, birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Yerel yönetim birimlerinin birçok görevini ve kuruluş amacını gerçekleştirebilmeleri için yeterli bir gelire ve kaynağa sahip olmaları gerekir. Ancak yerel yönetim birimlerinin kanunda

üstlendikleri görevlere nispeten mali kaynaklarının yetersiz olduğu görülür. Bu bağlamda yerel yönetim birliklerine yönelik Mustafa Gönül tarafından yapılan bir araştırmada, bu birliklerin başarısızlık nedenleri arasında olan parasal kaynak yetersizliği, kendine birinci sırada yer bulmuştur (Altıntaş, 2000: 48).

Belediyeler sorumlulukları dâhilindeki hizmetleri yürütecek kadar yeterli öz gelir kaynaklarına sahip değildir. Belediyelerin gelirleri arasında çok sayıda vergi ve harç geliri bulunur. Emlak Vergisi ve Çevre Temizlik Vergisi gibi yerel vergilerin dışında, vergi ve harçların çoğu verimsiz olduğu kadar aynı zamanda belediyeler bu gelir türlerinden önemli bir gelir sağlayamamaktadır (Güner ve Yılmaz, 2006: 89, Aktaran, Arıkboğa, 2016: 291). Bu durum, belediyelerin hizmet üretmesinin önünde büyük bir engel teşkil etmektedir.

Türkiye idari ve mali sistem bakımından geleneksel merkeziyetçi sisteme sahiptir. Bunun sonucu olarak yetkiler büyük oranda merkezde toplanmıştır. Merkezi idare, mali kaynakları elinde toplamakta ve bunları yerel yönetimleri etkilemede ve baskı altına almada bir araç olarak kullanmaktadır (Urhan, 2008: 99).

Ülkemizde siyasal iktidardan olmayan veya iktidarı desteklemeyen yerel yönetim birimleri, merkezin maddi imkânlarından yeterince faydalanamamaktadır. Ayrıca bazı yerel yönetim birimleri merkezin desteği olmadan neredeyse hiçbir faaliyet yürütememektedir. Bu durum sonucunda siyasal iktidar güçsüz durumda bulunan, yeterli mali kaynağa sahip olmayan yerel yönetim birimleri üzerinde siyasi baskılar meydana getirmektedir. Nihayetinde belediyeler halka hizmet sunmak için merkezin mali olanaklarından faydalanmak zorunda kalmakta ve siyasal iktidara yaklaşmaktadır. Bu bağlamda doğal olarak merkezin yerel yönetim birimleri üzerindeki baskısı gittikçe artmaktadır.

Yukarıda sıralanan bu temel sorunların yanı sıra pek çok sorun özelde belediyelerimizi genel olarak da yerel yönetim sistemimizi etkilemektedir. Bu

sorunlardan önemli görülenleri aşağıda yer alan tabloda (bkz. Tablo 1) sıralamayı faydalı bulduk.

Yerel yönetim sisteminde meydana gelen değişiklikler, bir başka deyişle reform yasasıyla burada sıralanan başlıca sorunlara ve daha da çoğaltılabilecek diğer problemlere çözüm üretileceği beklenmektedir.

Yeni yasanın yerelde istenilen düzeyde etkinliğe ve işlevselliğe sahip olması beklenmektedir. Bunca yıldır birçok reforma tabi tutulan yerel yönetimlerimiz, son olarak radikal bir reform olarak adlandırılan 6360 sayılı büyükşehir yasası ile kendisini tekrardan bir değişim ve dönüşümün içerisinde bulmuştur. Bunun yerelde yansımalarının ne denli olacağı ise merak konusudur.

Tablo 1. Belediyelerimizin Başlıca Sorunları

Hukuki Uygunluk Denetiminin Yetersizliği
Yönetim Sorunları
Görev ve Yetki Karmaşası
İdari Vesayetten Kaynaklı Sorunlar
Hizmet Yerinin Uygun Bir Biçimde Belirlenmemesi
Koordinasyon Eksikliği
İki Başlılık
Uzman Personel Eksikliği-İstihdam
Genel Bütçeden Pay Dağılımları
Kaynak Yetersizliği
Siyasal Baskılar
Denetime Yönelik Sorunlar
Demokrasi ve Halk Katılımının Yetersizliği
Yerel Yönetim Seçimleri
Yönetim İlkelerinden Yararlanmanın Sınırlılığı
Saydam Olmayan Yönetim Biçimleri
İletişimsizlik ve Muhatap Bulamama
Hemşehrilik Bilincinin Gelişmemiş Olması
Özelleştirme Uygulamalarının Yetersizliği
Hizmet Beklentilerindeki Artış
Çağdaş Örgütlenme Eksikliği
Yerel Yönetimlerde Çarpık Yapılaşma

Yerel yönetim sistemimizde yukarıdaki tabloda verilmeye çalışılan sorunlar, bu alanın akademi camiasında ve genel anlamda literatürde değerlendirmelere ve bazı çözüm önerilerine konu olmuş ve göze çarpan en önemli sorunlar olarak görülmüştür. Çalışmanın ileriki bölümlerinde bu sorunlara 6360 sayılı Yasa'nın getirdiği çözümler tartışılacaktır. Reform çalışmalarının analitik olarak yahut uygulamada görülen somut sorunlara çözüm üretmesi beklenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR SİSTEMİ VE 6360 SAYILI YASA’NIN GETİRDİKLERİ

2.1. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, TARİHİ VE YASAL DÜZENLEMELER

Tezimizin bu bölümünde ülkemizdeki büyükşehir belediyesi tarihi hakkında bilgiler verilecek olup aynı zamanda büyükşehirlerin oluşumunun altyapısını hazırlayan yasal düzenlemeler okuyucuya sunulacaktır.

2.1.1. Türkiye’de Metropolitan Kent Olgusu

Öncelikle metropolitan kent nedir sorusunu açıklamaya çalışalım. Her ölçüm konusunda olduğu gibi, nüfus hesaplarında da bir milyon rakamı, mistik bir değer olarak kabul edilmektedir. Bir milyondan fazla nüfusa sahip olan kentler, mistik anlamından dolayı “metropolitan kent” (metropolis) olarak adlandırılmışlardır. Elbette bir milyon rakamı, tek başına metropolitan kentleri tanımlamak ve bunları diğer kentlerden farklılaştırmak için yeterli bir ölçüt olarak görülemez. Ancak, metropolitan kent türünü tanımlamada gerekli bir şartı yerine getirdiği konusunda, bilim dünyasında ortak bir kanaatin olduğunu söyleyebiliriz (Demir ve Çabuk, 2010: 201).

Metropol ve metropoliten alanları tanımlamada birçok görüş bulunmakla birlikte birtakım ölçütler geliştirilmiştir. Aşağıda Tekel (2002: 42), bu ölçütleri kısaca özetlemektedir.

- Nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu,
- Tarım dışı alanlarda çalışan işgücü oranı, sektörlerin kapasite ve ciroları,
- Merkezdeki kentle bütünleşebilme düzeyi, merkezdeki kentin egemenliği ve karşılıklı bağımlılık,
- Erişilebilirlik, ulaşım sistemlerinin gelişmişlik düzeyi,
- Donatılardaki çeşitlilik.

Tekel'e (2002) göre metropol tanımı ve ölçütleri, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Çünkü her ülkenin gelişmişlik düzeyi, sosyo-ekonomik yapısı ve yönetsel yapıları farklıdır. Ancak bunların ortak bir noktası vardır ki bu da genel olarak; metropoller, bir ülkenin ya da bölgenin çevresindeki tüm kentsel ve kırsal topluluklara ekonomik yönlerden egemen olan ve genellikle ülkenin diğer ülkelerle olan ilişkilerinin de geniş ölçüde sağlandığı, büyük kentlerdir.

Güncel olarak Türk metropolleri, genelde en fazla göç alan ve en fazla katma değer yaratan merkezler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar hem sosyal devingenlik hem de ekonomik dinamizm açısından yerleşme bağlamında büyük önem arz etmektedir (Eke, 2001: 149).

Türkiye'de metropoliten yönetim uygulamasının köklerine indiğimizde Osmanlı dönemine kadar bir tarihsel arka planının olduğunu görürüz. Osmanlı'nın bir mirası olan belediyeçilik sistemi, Tanzimat'a kadar kurumsal bir yapı değildi. Tanzimat reformları ile birlikte kurumsal bir kimlik kazanan ilk belediye İstanbul Şehremaneti ile gerçekleştirilmiştir. Buna karşın olarak Batılı anlamda ilk belediye örgütünün ise 28 Aralık 1857'de Altıncı Daire-i Belediye adıyla Beyoğlu ve Galata'da kurulduğunu görürüz. Daha sonra 1864 yılında Vilayet Nizamnamesiyle taşra teşkilatlarında da belediye örgütleri kurulmaya başlanmıştır (Altan, 2009: 294-305).

Ardından 1876 tarihli Kanun-i Esasi ve sonrasında yasalaşan Dersaadet Belediye Kanunu ve Vilayetler Belediye Kanunu'yla belediyeçilik alanında önemli adımlar atılmıştır. Cumhuriyet dönemine geldiğimizde de 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu'yla belediyelerin geniş ölçekte düzenlendiğini görürüz. Ancak Altan ve Karaca'ya göre (2016: 557), mevcut düzenlemelerle ortaya konulan belediyeçilik anlayışı I. Dünya Savaşı sonrasında İstanbul, Ankara ve İzmir gibi nüfusu artan metropollerdeki belediye hizmetlerinin çözümünde yetersiz kalmıştır.

Metropolitan alan ve metropol olguları Türkiye'nin gündemine ağırlıkla ve daha fazla 1960'lı yıllardan sonra girmiştir. Toplum yapısındaki dinamizmin (ki buradan sosyal ve ekonomik dinamizm anlaşılabilir) aksettiği metropolitan alanlarda, göç olgusundan kaynaklanan aşırı nüfus birikimi hizmet talebi ve arz talebi arasındaki dengesizliği çoğaltmıştır. Bu durum 1960'lı yıllarda özellikle hızlı kentleşme ve metropolitanleşme sonucunda ülkenin önemli sorunları haline gelmiştir. Bu süreç metropolitan nitelik kazanmaya başlamış ve metropolitan yönetimlerin kurulması yönündeki çalışmalara ivme kazandırmıştır. Türkiye'de 1984 yılına değin metropolitan alanlarda meydana gelen sorunların çözümünde daha çok merkezi yönetimin etkili olduğu görülmüştür. Özellikle 1965 ve 1984 yılları arasında metropolitan yönetim biçimlerinin kurulması yönünde birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen yasalaşma sürecinden geçmemiştir. Yine bu yıllar arasında metropolitan yönetimlerin kurulması yönündeki çalışmalara ağırlık verilmiştir. Ancak 1984 yılından sonra metropolitan alan yönetimlerinden, daha çok yerel yönetimler sorumlu hale gelmiştir. Son tahlilde Türkiye'de tarihsel süreçte metropolitan yönetim sistemi genel kamu yönetim sistemindeki değişimlere paralel olarak ilerlemiştir diyebiliriz (Tekel, 2017: 73-76).

2.1.2. Türkiye’de Metropolitan Alanlara İlişkin Yasal Düzenlemeler

Aşağıda vereceğimiz tabloda Türkiye’de 1965 ve 2004 yılları arasındaki metropol alanlara ilişkin yapılan çalışmalara ve düzenlemelere yer verilecektir. Bu tablo tarihsel süreç içerisinde ele alınmış olup kronolojik bir sıra halinde oluşturulmuştur. 6360 sayılı Yasa’ya ise daha sonraki bölümlerde değinilecektir.

Tablo 2. Metropolitan Yönetim Alanlarının Oluşturulmasına İlişkin Yasal Düzenlemeler

1965	Bakanlar Kurulu karar ile İmar ve İskân Bakanlığı’na bağlı olarak İstanbul, Ankara ve İzmir’de ‘Nazım İmar Plan Büroları’nın Kurulması.
1972	“Bakanlıklar arası İmar Koordinasyon Kurulu’nun” kurulması.
1972	İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan “Metropolitan Hizmet Birliği Yasa Tasarısı”.
1975	İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan “İstanbul Metropolitan Hizmet Birliği Yasa Tasarısı”.
1979	Bakanlar Kurulu tarafından “Planlama ve Eşgüdüm Kurulu’nun” kurulması (Keleş, 1997).
1980	İçişleri Bakanlığı ve İskân Bakanlığı tarafından hazırlanan “Büyükşehir Birliği Yasa Tasarısı”.
1980	“Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanması” Hakkında Yasa.
1982	1982 Anayasasının 127’nci maddesine “Büyükşehirler için özel yönetimler.” oluşturulur kaydının konulması.
1984	Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin kabulü.
1984	Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname’nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasa (3030 S.K).
2004	5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Yasası’nın kabulü (10.07.2004).
2012	6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Kaynak: (Tekel, 2017: 71-88).

1969’a kadar olan dönemde gerçekleştirilmeye çalışılan metropoliten planlama çalışmalarında (İstanbul, Ankara ve İzmir’de Nazım İmar Plan Bürolarının Kurulması); uygun ve etkin bir yasal zeminin olmaması ve uygulamada bütünlüğü sağlayacak olan metropoliten ölçekte “büyükşehir belediyesi gibi” bir yapılanmanın da bulunmaması nedeniyle istenilen başarıya ulaşılamamıştır (Altan ve Karaca, 2016: 557-558). Buna bağlı olarak Türkiye’de metropoliten yönetim alanları ile ilgili çözüm,

büyükşehir belediye modelinde aranmaya başlanmıştır (Tekel, 2009: 10). Yapılan çalışmalarda ayrı olarak, kurulacak olan “Metropoliten Yönetimin”, belediyelerin varlığını koruyarak varlığını devam ettirmesi, metropoliten yönetimlerin bölge coğrafyasının gerçeklerine ve yaşam koşullarına uygun olması zorunluluğu ve nihayet farklı kentlerde uygulanacak olan metropoliten yönetim esaslarının birbirinden farklı olabileceği de dile getirilmiştir (Tekel, 2017: 81). Bu ve buna benzer görüş ve düşünceler 1980'lere kadar devam etmiş ve Türkiye’de metropol yönetim alanları diğer kentlerden üstün veya farklı bir biçimde görülmemiş ve değerlendirilmemiştir.

2.1.3. Büyükşehir Belediyelerinin Gerekliliği Üzerine

Kentsel alanların gün geçtikçe genişlemesi ve gelişmesi, kentsel alanda birçok soruna yol açmakta ve açmaya da devam etmektedir.

Gelişmekte olan ülkelere bakacak olursak belediye sınırlarının dışında kalan ve bu alanlarda meydana gelen plansız ve düzensiz yapılaşmanın varlığı kentsel alanların yönetimi için yeni arayışlara neden olmuştur. Buna bağlı olarak özellikle büyük kentsel alanlarda hizmet talebinin karşılanabilmesi amacı ile özel yönetim bölgeleri, yönetimler arası iş birlikleri, iki kademeli yönetsel yapılanmalar, hizmet birliklerine yönelik yönetim modelleri geliştirilmeye çalışılmıştır (Tortop vd. 2008: 200).

Hemen hemen yukarıdaki ayrıntılara değinen Demiral (2007: 85-87), nicelik olarak artan kentsel nüfusun, sosyal ve ekonomik yaşamda etkileyeceği birçok noktaya değinmiştir. Nitekim alt yapı yetersizlikleri, işsizlik, plansız ve düzensiz yerleşme, sosyal tabakalaşmanın artması ve genel anlamda toplumsal çözülme de beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte düzensiz yapılaşmanın ardından uygulamaya konulan politikalarla birlikte yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Gecekondulaşma, konut

yetersizliği, ulaşım, trafik, planlama, altyapı yetersizliği vb. başlıca sorunlar olarak ön plana çıkmaktadır. Geleneksel olan mevcut yerel yönetimlerin bu tip sorunları çözmeye yetersiz kalması politika belirleyicilerini de yeni arayışlar içine sokmuştur.

Hızlı ve ölçüsüz kentleşmenin ana sonuçlarından birisi yerelde hizmet sunumlarının olumsuz etkilenmesi olarak görülebilir. Yoğun ve çarpık kentleşme sorunlarına karşı geleneksel yönetimde yer alan belediye örgütlenmeleri yetersiz kalmaktadır. Mevcut belediye yönetimlerinin hizmet kapasitelerinin azalması yeni bir belediye modelinin de habercisiydi. Bu ana düşünce, hizmetlerin yerelliği ve verimliliğinin sağlanması açısından gayet rasyonel bir tercih olarak değerlendirilebilir (şengül, 2014: 115).

Dünyada yayılan küreselleşme dalgası mevcut ve hâkim yönetim yaklaşımlarında önemli değişimler ve dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Bu değişim beraberinde etkin, verimli, vatandaş odaklı, hesap verebilen, katılımcı ve saydam yönetim anlayışını işaret etmiştir (Çevikbaş, 2012: 17).

Sayışı gittikçe artan büyükşehirlerde yaşayan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak önemli sorunların habercisidir. Nitekim daha çok gelişmekte olan ölkelerde büyükşehirler sorunlu hale gelmekte olup sorunların çözümüne bir de geç kalınmışlık eklenince sorunların derinliği daha da artmaktadır. Dolayısıyla günümüzde gelişmekte olan ölkeler, anakentleşme olgusuna hazırlıksız yakalanmış bunun yanında gün geçtikçe artan sorunların çözümü için gerekli kaynaklar açısından yetersizlik içerisine girmişlerdir (Tuzcuoğlu, 2003: 87).

Büyükşehirler için ayrı bir yönetim modeli arayışı, getirdikleri sorunları çözme amacına yönelik olmaktadır. Özellikle denetim dışında kalan alanlarda daha önce de belirttiğimiz üzere düzensiz ve plansız yapılaşma; bir yandan küçüklü büyüklü farklı yerel yönetimlerin oluşmasına yol açmakla birlikte aynı zamanda bunlar arasında sıkı bir iletişim ve iş planlamasının sağlanması, diğer yandan, kentsel mekânlar için imar

planları yapmakla görevli olan yerel yönetim birimlerinin yeniden ele alınıp güçlendirilmesini gerekli kılmıştır (Keleş, 2012: 326, Aktaran, Özbey, 2016: 21).

Kentleşme ve küreselleşmenin dinamik bir süreç olarak gelişmesi, yerelde halkın yeni hizmet beklentilerinin de önünü açmaktadır. Sosyal-ekonomik yaşamda meydana gelen değişimler ve hümanist yaklaşımlar sonucu şekillenen dünya ve bunun nezdinde Türkiye, yeni bir yönetim sistemine ihtiyaç duymaktadır.

Ülkemizde kentsel alanların yeniden yapılanması ve çağa uygun bir şekilde yeniden şekillenmesi açısından birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Çünkü dünyada meydana gelen değişim ve dönüşüm doğal olarak ülkemizi de etkilemektedir. Artan kentsel nüfus ve bunun sonucunda artan nüfusun gereksinimlerinin karşılanamaması, sunulan hizmetlerin nitelik bakımından bir şey ifade etmemesi, düzensiz yapılaşma vb. gibi sorunlar reformlara olan ihtiyacı gözle görülür bir şekilde artırmaktadır. Buna yönelik ilk uygulamanın daha önce de üzerinde çokça durduğumuz gibi 1984 yılında 3030 sayılı Yasa ile sağlanmaya çalışıldığını görürüz. Ardından 2004 yılında 5216 sayılı Yasa ile yerel yönetimlerde mevcut sorunların çözülebileceği öngörüsü ile hareket edilmiştir. Ancak gerek çağın gerekleri gerekse sürekli gelişen ve değişen mekânsal boyut, var olan mevcut yasayı da yetersiz ve işlevsiz hale getirmektedir.

Nitekim ülkemizde özellikle kentsel mekânda yaşanan değişim ve dönüşümlerin kontrollü ve yerelde halkın gereksinmelerine uygun olması noktasında 2012 yılında 6360 sayılı Yasa yürürlüğe girmiştir. Bu radikal yasa ile yerel yönetimlerde birçok sorunun çözülebileceği öngörüsü ile hareket edilmiştir.

2.1.4. Türkiye’de Büyükşehir Belediyeciliği

Ülkemizde büyükşehir belediye modeli ilk olarak 1984’te uygulamaya konulmuştur. Ancak bizim 1984 öncesine de gitmemiz gerekmektedir. Nitekim özellikle 1960’lı yılların ikinci yarısından itibaren büyükşehir yönetimleri konusunda arayışlar içerisine girilmiştir. Bu arayış döneminden sonra büyükşehir belediye modeli uygulamaya konulmuştur. 2012 yılında geldiğimizde ise radikal bir karar alınarak artık büyükşehir belediye modeli tarihinde yeni bir sayfa açılmıştır. Büyükşehir belediye modeli ile ilgili 1984 öncesi ve sonrası dönemin daha iyi anlaşılması için aşağıdaki tabloya bakmak faydalı olacaktır.

Tablo 3. Büyükşehir Belediye Modelinin Dönemlendirilmesi

S.NO	DÖNEM	ADLANDIRMA	AÇIKLAMA
Arayış Dönemi			
1	1960’lar-1980 Dönemi	Arayış Dönemi	Nasıl Yapmalıyım?
İl Merkezinde BŞB Dönemi			
2	1984-2004 Dönemi	Kuruluş Dönemi	Yeni BŞB’lerin ilave olması
3	2004-2008 Dönemi	Genişletme Dönemi	Yarıçapa dayalı genişletme
4	2008-2012 Dönemi	Bütünleştirme Dönemi	Yarıçap içinde sıfır belde = 2008 modeli
Mülki Ölçekte BŞB Dönemi			
5	2012 +	Alansal BŞB Dönemi	2012 modeli: BŞB/ilçe mülki sınır + sıfır belde/köy

Kaynak: (Arikboğa, 2013: 51)

Yukarıda vermeye çalıştığımız tabloda görüldüğü gibi, Türkiye’nin büyükşehir belediye modeli dönemlendirilmesini üç ana döneme ayırmak mümkündür. Bu dönemlerin 1984 öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir.

İngiltere’de Thatcher ve ABD’de Ronald Reagan döneminde uygulanan devletin küçültülmesine yönelik neo-liberal politikalarla birlikte devlet; “kürek çeken değil dümen tutandır” anlayışı yaygınlık kazanmıştır. İngiltere’de ve ABD’de uygulanan

politikalar ülkemizde 1980'li yıllardan sonra Özal döneminde hız kazanmıştır. Bu uygulamaların belki de en önemlilerinden biri yerel yönetim reformlarıdır.

Türkiye'de, "büyükşehir belediye dizgesi" temelini 1982 Anayasası'ndan almaktadır. Bu yasa sonrası, 23 Mart 1984 tarihine geldiğimizde, "büyükşehir yönetiminin hukuki statüsünü, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içerisinde yürütülmesini sağlayacak bir şekilde düzenlemek" amacıyla, 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır. Ancak daha sonra bu kararnamenin yerini, 9 Temmuz 1984 tarihinde 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası almıştır. Bu yasa, belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçe bulunan kentleri büyük kent olarak tanımlamakla birlikte büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere iki düzeyli ve merkezi bir anakent yapısı öngörmüştür (Adıgüzel ve Tek, 2014: 75).

Ülkemizde metropol kentler, 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı Yasa ile beraber vücut bulmuş ve büyükşehir adı ile tanımlanmıştır. Bu yasa ile artık metropol kentler diğer kentlerden ayrılmış ve farklılaşmıştır diyebiliriz. Yukarıda belirtmeye çalıştığımız gibi 1984 yılında bir kentin büyükşehir olarak tanımlanabilmesi ve bu kentlerde büyükşehir yönetimlerinin kurulabilmesi için tek bir ölçüt, kıstas olarak alındığını görürüz. Bu kıstas ise belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçe bulunmasıdır. Buna bağlı olarak 1984 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir, 1986 yılında Adana, 1987 yılında Bursa, Gaziantep ve Konya kent yönetimlerinden farklı bir yönetim sistemine kavuşmuş ve kurulmuş ve bu kentler büyükşehir olarak tanımlanmıştır (Tekel, 2002: 44). Bu aşamadan sonra sırası ile Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, Kocaeli, Samsun ve Sakarya illeri de büyükşehir statüsü kazanmıştır.

Bu aşamada şu farklılığa dikkat çekmekte fayda vardır. Bu farklılık ise 1993 yılında çıkarılan 504 No'lu Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş olan ve üçüncü kuşak olarak adlandırılan Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun Büyükşehir Belediyelerinin farklı bir statüde olması konusudur. Söz konusu

bu 7 büyükşehir belediyesinin kurulmasını sağlayan 504 No'lu kararnameye göre, büyükşehir belediyesinin sınırları içerisinde ilçe belediyesi kurulması koşulu aranmaksızın alt belediyeler kurulması ve bu alt belediyelerin ilçe belediyelerinin görev ve fonksiyonlarını yerine getirmeleri öngörülmüştür. Buradaki farklılığı özetle anlatmaya çalışırsak, o dönemde, var olan ilk 8 büyükşehir belediyesinde ilçe belediyeleri, ikinci gruptaki 7 büyükşehir belediyesinde ise alt/ilk kademe belediyelerinin varlığı gibi bir durumla karşı karşıya kalınmıştır. 2000 yılında 593 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Adapazarı Büyükşehir Belediyesi her iki grubun da özelliklerini taşıyan karma bir model ile oluşturulmuş, böylece Türkiye'de büyükşehir belediyesi sayısı da 16'ya yükselmiştir (Adıgüzel ve Tek, 2014: 76).

Adıgüzel ve Tek'e (2014: 76-77) göre 3030 sayılı Yasa'ya göre nesnel bir tutum sergileyen 5216 sayılı Yasa, mevcut büyükşehirlerin alanını Kocaeli ve İstanbul'da il mülki sınırlarına genişletirken, diğerlerinde ise 20, 30 ve 50 km. yarıçap formülleri uygulanmış ve bu bağlamda elde edilecek sınırların daha gerçekçi olması hedeflenmiştir. Torlak'a (2001: 213) göre ise, 3030 sayılı Kanun ile coğrafi, demografik ve ekonomik farklılıklar göz önüne alınmamış ve büyükşehirlerin tümü aynı düzenlemeye tabii tutulmuştur.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası'nın büyükşehir belediyesi kurulmasını zora soktuğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Söz konusu dönemlerde özellikle bazı illerde yaşanan değişim ve dönüşüm dinamikleri sonucunda büyükşehir belediyesi olma arzusunun gittikçe arttığı görülmektedir. Bunun sonucunda büyükşehir belediyesi olmak için getirilen "nüfus ölçütü" sorununa çözüm getirmek amacıyla büyükşehir belediyesi sınırları il mülki sınırlarına genişletilmiş ve bu bağlamda 2012 yılı sonunda 6360 sayılı Yasa yürürlüğe girmiştir (Adıgüzel ve Tek, 2014: 74).

6360 sayılı Yasa'yla birlikte Hatay, Aydın, Manisa Balıkesir, Denizli, Malatya, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van illerindeki

belediyeler büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Daha sonra 2013 yılında 6447 sayılı Yasa ile Ordu ili de büyükşehir belediye statüsüne kavuşarak yasa öncesi 16 olan büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir. Yeni kurulan büyükşehirlere ilave olarak Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediye yerleşimlerinin sınırları il mülki sınırları olarak yeniden düzenlenmiştir.

Ülkemizde 1984 yılından sonraki dönemlerde büyükşehir yönetimleri için benimsenen model, iki kademeli model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu modelde üst kademede büyükşehir belediyesi alt kademede ise ilçe vb. belediyelerin kurulması zorunlu kılınmıştır. Ayrıca kademeler arasındaki yetki ve kaynak bölüşümünün sağlanması, bu kademeler arasında birtakım hukuki ve idari ilişkilerin düzenlenmesi gerekmektedir (Arıkboğa, 2009: 4). Daha sonraki dönemlerde büyükşehir belediyelerine yönelik birden çok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeler 1984 yılında 3030 sayılı Yasa, 2004 yılında 5216 sayılı Yasa, 2012 yılında 6360 sayılı Yasa ve son olarak 2013 yılında ise 6447 sayılı Yasa ile sağlanmıştır. Şimdi bu düzenlemeleri aşağıda göstermeye çalışacağız.

Ülkemizde büyükşehir belediyeleri ile ilgili yasal düzenlemelere baktığımız zaman ortaya şöyle bir tablo (bkz. Tablo 4) çıkmaktadır:

Tablo 4. Yıllara Göre Türkiye’de Büyükşehir Belediyeleri’ne Yönelik Yasal Düzenlemeler

1984	2004	2008	2012	2013
3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu	5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu	5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa	6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Yasa ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	6447 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

6360 sayılı Yasa sonucunda büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşan illerde il özel idarelerinin, belde belediyelerinin ve köy yönetimlerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Köyler, artık mahalle adıyla anılmaya başlanmış ve belde belediyeleri belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçe belediyesine bağlanmıştır.

2.2. RADİKAL BİR REFORM: GENEL HATLARI İLE 6360 SAYILI YASA VE ÖZELLİKLERİ

On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere hala yürürlükte olan 1982 Anayasası’nın 127’nci maddesine göre yerel yönetimler; “*il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları yasada belirtilen ve karar*

organları, gene yasada gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri” olarak tanımlanıyor. Bu tanım aslında yerel yönetimlerin yerel düzeyde ne denli güçlü ve etkin bir pozisyonda olması gerektiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Gündoğdu, 2015: 128).

Türkiye’de büyükşehir belediye anlayışı Özal hükümeti döneminde başlamıştır. Buna bağlı olarak ise büyük yerleşim birimlerinde ayrı olarak özel yönetim birimlerinin kurulmasına dair çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmaların uygulaması ise 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Yasası ile sağlanmış ve büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Ankara, İstanbul ve İzmir büyükşehir olarak tanımlanmıştır. Yeni yasa ile artık bu büyükşehirler diğer yerel yönetim birimlerinden farklı bir zemine oturtulmuştur. Bu şehirlerden sonra sırası ile Adana, Bursa, Gaziantep ve Konya, Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, Kocaeli, Samsun ve Sakarya illeri de büyükşehir statüsü kazanmıştır.

Belli zaman sonra “büyükşehir” kentin büyüklüğünü değil; özel bir yönetim sistemini -idari sistemi- anlatır bir terim olarak karşımıza çıkmıştır (Tekel, 2002: 44). Sonraları ise 5216 sayılı Yasa ile artık belde belediyeleri büyükşehir sınırına entegre olmuş ve ayrıca büyükşehir olmak için gereken nüfus 750.000’e çıkarılmıştır.

6360 sayılı Yasa ile büyükşehir sistemi idari, mali, siyasi vb. konular bağlamında birçok alanda yapısal değişikliklerin önünü açmıştır. Yeni kanunla birlikte, idari yapıda (tüzel kişiliklerin kaldırılması, yeni tüzel kişilik ihdas edilmesi, birleşme ve katılmalar, sınır değişiklikleri vb.), mali sistemde (yerel yönetimlerin alacağı payların yeniden belirlenmesi vb.), siyasi sistemde (seçim çevrelerinin değiştirilmesi ile birlikte temsil ve katılım boyutunun değişmesi) ve hizmet sunumu (mülki sınırlar ile belediye sınırlarının örtüştürülmesi ile hizmet alanının genişlemesi) gibi alanlarda değişmelerin gerçekleşeceği beklenmektedir (İzci ve Turan, 2013: 119).

6360 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde bazı ifadeler belirtilmektedir (Genel Gerekçe). Bunlar:

- Geniş ölçekte hizmet üretecek bu yönetimlerde nitelikli teknik personel istihdam edilebilecek, ayrıca iş gücü uzmanlaşacağından verimlilik artışı sağlanacaktır.
- Geniş ölçekli yerel birimlerden oluşan yerel yönetim sistemi, merkezden gönderilecek kaynakların etkin kullanımını sağlayacaktır.
- İl sınırları içinde bütünleştirilmiş yerel yönetim birimleri arasında kaynakların kullanımı ve sahip olunacak imkânlar açısından daha adil bir yapı ortaya çıkabilecektir.
- Düzenleyici üst imar planları çerçevesinde il çapında uyumlu imar uygulamaları gerçekleştirilebilecektir.

6360 sayılı Yasa ile gelen en önemli değişikliklerden bahsedecek olursak:

- 6360 sayılı Yasa ile 13 ilde yeni büyükşehir belediyesi kurulmuştur (daha sonra 6447 sayılı Yasa ile bunlara Ordu ili eklenmiş ve sayı 14'e çıkmıştır).
- Yasa öncesi büyükşehir statüsünde olan 16 ile 14 tane daha eklenmiş ve toplam büyükşehir sayısı 30 olmuştur.
- Büyükşehir statüsündeki tüm belediyelerin sınırları il mülki sınırlarına genişletilmiştir.
- Büyükşehirlerdeki bütün ilçe belediyelerinin sınırı mülki sınırlarına genişlemiştir.
- 30 ildeki il özel idareleri kaldırılmıştır.
- Büyükşehir olan illerde yeni ilçeler kurulmuştur.
- Büyükşehirlerdeki bütün belde belediyeleri kaldırılmış ve bunlar bir belediyenin mahallesine dönüştürülmüştür.
- Ayrıca bu illerdeki bütün köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış ve bunlar mahalleye dönüştürülmüştür.
- Büyükşehir belediyeleri dışındaki illerde nüfusu 2.000'den az olan belde belediyeleri köye dönüştürülmüştür.
- 30 ilde, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur.
- Merkezi yönetim payları yeniden düzenlenmiştir.

6360 sayılı Yasa, yeni bir yönetim sistemi getirenken aşağıdaki sorunlara çözüm üretmeyi hedeflemektedir (Çelikyay, 2014: 11):

- Planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı,
- Ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması,
- Sanayileşme, ulaşım ve çevre gibi artan sorunların küçük ölçekli mahalli idarelerce çözülmesinin zorluğu,
- Kaynak israfının önlenerek etkin ve yerinde kullanımının sağlanması,
- Kamu hizmetlerinin kaliteli, etkin ve verimli biçimde karşılanması,
- Kamu hizmetlerinin sunumunda koordinasyon eksikliği sorunlarının ortaya çıkması,
- Optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının varlığına ihtiyaç duyulması,
- Küçük ölçekli belediye ya da köylerin beraberinde getirdikleri çevre, ulaşım ve benzer sorunların çözümünde kendi başlarına yeterince verimli olamamaları,
- Yetersiz malî kaynakların olması

Genel gerekçede teorik anlamda ifade edilen ve kanunun uygulamaya geçmesiyle ortaya çıkması beklenen bu olumlu sonuçlara ulaşıp ulaşılamayacağı zamanla kendini gösterecektir. Bu yeni kanun sadece büyükşehir belediyelerini değil, aynı zamanda diğer yerel yönetim birimlerini de etkisi altına almış bunların yapılarında, görev, yetki ve sorumluluklarında değişimleri meydana getirmiştir. Örnek verecek olursak nüfusu 2000'in altında olan veya altına düşen belediyeler kaldırılmış ve bunlar köye dönüştürülmüştür. İl özel idarelerinde encümen sayısında değişikliğe gidilerek bu sayı 11'den 7'ye düşürülmüştür. Aynı zamanda büyükşehir belediyelerine ve nüfusu 100.000'in üzerinde olan belediyelere kadın ve çocuklar için konukevleri açma zorunluluğu getirilmiştir. Büyükşehir belediyeleri ile diğer yerel yönetim birimlerinin yapı ve görevlerinde yaşanan bu yenilikler ve değişiklikler, yeni kanunun kapsamında yer alan önemli düzenlemeler arasında gösterilmektedir (Çalcalı, 2014: 50-51).

6360 sayılı Yasa'nın yalnızca büyükşehir belediye birimlerinde değil genel olarak tüm mevcut yerel yönetim birimleri üzerinde etkileri olduğunu söyleyebiliriz. Yerel dizgede birçok değişikliğe neden olan bu yasa, özellikle yerel yönetimler alanında adından sıklıkla söz ettirmeyi başarmıştır. Aşağıda bu durumu ifade eden tabloya yer vereceğiz.

6360 sayılı Yasa'nın etkisi ile birlikte idari alanda yasa öncesinde var olan ve yasa sonrasında ortaya çıkan mevcut durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetimler

Yerel Yönetim Birimleri	Yasa Öncesi	Yasa Sonrası
Büyükşehir Belediyesi	16	30
Büyükşehir İlçe	143	501
İl Belediyesi	65	51
İlçe Belediyesi	749	416
Belde Belediyesi	1977	395
Toplam Belediye Sayısı	2950	1392
İl Özel İdaresi	81	51
Köy Yönetimi	34.283	17.720
Mahalle	19.103	36.740

Kaynak: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (2011-2014) verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Şimdi de 6360 sayılı Yasa öncesi mevcut büyükşehir belediyeleri ile yasa sonrası büyükşehir belediye statüsüne kavuşan yerleşim birimlerine yer vereceğiz. Bunun anlaşılması için aşağıdaki verdiğimiz haritaya bakmamız faydalı olacaktır.

6360 Sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası Büyükşehir Yönetimleri

Kaynak: <http://www.premingerkalemdairesi.com/buyuksehirlerimiz-son-buyuksehir-olma-kriterleri/> (05.04.2018).

6360 sayılı Yasa'yla birlikte Hatay, Aydın, Manisa Balıkesir, Denizli, Malatya, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van illerindeki belediyeler büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Daha sonra 2013 yılında 6447 sayılı Yasa ile Ordu ili de büyükşehir belediye statüsüne kavuşarak yasa öncesi 16 olan büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir. Yeni kurulan büyükşehirlere ilave olarak Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediye yerleşimlerinin sınırları il mülki sınırları olarak yeniden düzenlenmiştir. Bunun için Tablo 6'ya bakabiliriz.

6360 sayılı Yasa ile belediye sınırlarının mülki sınırlarla aynı olması, akademik çevrelerce büyükşehir belediyelerinin "bütünşehir" belediyelerine dönüştüğü söylenmektedir (Güler, 2012). Bu düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle birlikte ülke nüfusunun yaklaşık % 75,6'sına büyükşehir belediyeleri tarafından hizmet götürülmeye başlanmıştır (Günel, Artur ve Dernek, 2014: 61). 6360 sayılı Yasa ile mevcut büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak genişletilmiştir.

Büyükşehir olan yerleşim yerlerinde il özel idarelerinin varlıklarına son verilirken köy yönetimlerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Bununla birlikte il özel idarelerinin ve köylerin karar organları da kaldırılmıştır. Köylerin adı mahalle olarak değiştirilmiş, belde belediyeleri ise tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçe belediyelerine katılmıştır. Ayrı olarak büyükşehir belediyesi kurulan illerde mahalli idare birlikleri de kaldırılmış ve büyükşehir belediyesi kurulan illerde kimi yerleşim birimlerinin isimleri değiştirilmiştir.

Tablo 6. 6360 Sayılı Yasa ve Sınır Değişiklikleri

6360 Sayılı Yasa İle Kurulan Büyükşehirler	6360 Sayılı Yasa İle Sınırları Genişletilen Büyükşehirler	6360 Sayılı Yasa Öncesi Sınırları Genişletilen Büyükşehirler
Aydın	Adana	İstanbul
Balıkesir	Ankara	Kocaeli
Hatay	Antalya	
Muğla	Antep	
Kahramanmaraş	Bursa	
Malatya	Diyarbakır	
Mardin	Erzurum	
Manisa	Eskişehir	
Ordu	İzmir	
Şanlıurfa	Kayseri	
Tekirdağ	Konya	
Trabzon	Mersin	
Van	Sakarya	
Denizli	Samsun	

Kaynak: On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (06.12.2012).

6360 sayılı Yasa ile beraber büyükşehir belediye statüsüne sahip olan illerdeki il özel idarelerine son verilmiş, diğer illerde ise il özel idarelerinin mevcut durumları korunmuştur. Bu bağlamda Türkiye’de, il özel idareli iller ve il özel idaresiz iller olmak üzere ikili bir yapı ortaya çıkmıştır. Bunun yanında il özel idarelerinin görev, yetki ve kaynakları, taşınır ve taşınmaz malları farklı kurumlar arasında dağıtılmış olup tüzel kişiliklerine son verilen il özel idarelerinin yetkileri bakanlıklara, bağlı ve ilgili kuruluşlara, taşra teşkilatına, valiliklere, hazineye, büyükşehir belediyelerine, onların

bağlı ve ilgili kuruluşlarına ve ilçe belediyelerine verilmiştir (Adıgüzel ve Tek, 2014: 80).

6360 sayılı Yasa ile büyükşehir statüsündeki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi açısından uyumun ve koordinasyonun, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanacağı belirtilmektedir. Bu bağlamda valiliklere bağlı olarak Yatırım İzleme Koordinasyon Kurulu Başkanlıkları (YİKOB) kurulmuştur (Ökmen ve Arslan, 2014). Bu düzenlemenin değerlendirmesine tezimizin sonraki aşamalarında daha ayrıntılı olarak yer vereceğiz.

Yeni yasa ile beraber nüfusu 500'ün altına düşmüş köyler ve varsa mahalleler de kaldırılmıştır. Ayrıca 5393 sayılı Kanunda da değişiklik yapılmış ve “nüfusu 500'ün altında olan yerleşim yerlerinde mahalle kurulamaz” hükmü getirilmiştir. Bu duruma uygun yerleşim yerleri, en yakın yerleşim birimleriyle birleştirilmiş ve ortak bir mahalle oluşturulması öngörülmüştür (Adıgüzel, 2014a: 160-161).

Büyükşehir belediyesi dışındaki illere bakacak olursak nüfusu 2000'den az olan belde belediyelerinin köye dönüştürüldüğünü görmekteyiz. Bu belde belediyelerinin sayısı 6360 sayılı Yasa öncesinde 559'dur. Ancak bunlardan 33 tanesi yasa yürürlüğe girinceye kadar birleşme yoluna girerek nüfuslarını artırmış ve böylece köye dönüşmekten kurtulmuştur (Arıkboğa, 2013: 68).

İlçe ve birinci kademe belediyeleri 5216 sayılı Belediye Kanunu ile sorumluluk dâhilinde olan, mevzii imar planı uygulamaları, katı atık toplama ve depolama işlemleri, mezarlıkların bakımı, onarımı ve defin işlemleri, çevre dokusunun korunması, sosyal etkinlikler vs. dışında kalan imar uygulamaları ve değişiklikleri, toplu taşıma hizmetleri, plaka sınırlaması, tesisleri işletme, kiraya verme, reklam gelirleri ve her türlü fiyat tespit ve ayarlamaları da dâhil olmak üzere birçok yetki, görev ve sorumluluk büyükşehirilere devredilmiştir (Genç, 2014: 5).

Yeni yasa ile getirilen bir diğer düzenlemeye bakacak olursak genel bütçe vergi gelirlerinden yerel yönetimlere aktarılan paylar konusunda, bölüşüm ilkelerinin değiştirildiğini ve yerel yönetimlerin paylarının yeniden düzenlendiğini görürüz. Yeni düzenleme ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının % 1.50'si büyükşehir dışındaki belediyelere, % 4.50'si büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ve % 0,5'inin de il özel idarelerine aktarılması uygun görülmüştür. Ayrıca büyükşehir belediyesi sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının % 6'sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların % 30'unun büyükşehir belediye payı olarak ayrılması belirtilmektedir (Adıgüzel ve Tek, 2014: 81).

Şimdi de 6360 sayılı Yasa öncesi ve sonrası büyükşehir belediyelerinin nüfuslarını vermeye çalışacağız.

Tablo 7. 6360 Sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası Büyükşehir Belediyelerinin Nüfusları (2012)

Yasa Öncesi	İl/İlçe Nüfusu	Belde/Köy Nüfusu	Toplam Nüfus	Yasa Sonrası	İl/İlçe Nüfusu	Belde/Köy Nüfusu	Toplam Nüfus
İstanbul	13.710.512	144.228	13.854.740	Şanlıurfa	975.455	786.620	1.762.075
Ankara	4.842.136	123.406	4.965.542	Hatay	742.590	741.084	1.483.674
İzmir	3.661.930	343.529	4.005.459	Manisa	904.513	441.649	1.346.162
Bursa	2.402.012	286.159	2.688.171	Balıkesir	711.743	448.988	1.160.731
Adana	1.886.624	239.011	2.125.635	K. Maraş	675.589	387.585	1.063.174
Gaziantep	1.604.933	194.625	1.799.558	Van	548.717	503.258	1.051.975
Konya	1.563.863	488.418	2.052.281	Aydın	611.846	394.695	1.006.541
Kocaeli	1.527.407	107.284	1.634.691	Denizli	670.812	279.745	950.557
Antalya	1.492.674	599.863	2.092.537	Tekirdağ	589.049	263.272	852.321
Mersin	1.327.870	354.978	1.682.848	Muğla	373.937	477.208	851.145
Diyarbakır	1.155.258	436.909	1.592.167	Mardin	458.112	314.914	773.026
Kayseri	1.116.393	158.575	1.274.968	Malatya	504.793	257.573	762.366
Samsun	840.399	411.323	1.251.722	Trabzon	426.882	331.016	757.898
Eskişehir	710.830	78.920	789.750	Ordu	423.295	318.076	741.371
Sakarya	680.637	221.630	902.267				
Erzurum	509.474	268.721	778.195				
TOPLAM	39.032.952	4.457.579	43.490.531	TOPLAM	8.617.333	5.945.633	14.563.016

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2000-2016) verilerinden faydalanılarak oluşturulmuştur.

Yasa öncesinde yerel yönetim sistemimiz içerisinde toplam 16 il büyükşehir statüsü ile yönetiliyordu. Mevcut durumda bu sayıya 14 il daha eklenmiş ve sayı 30'a çıkmıştır. Büyükşehir statüsü kazanan illerin kendi sınırları içerisinde kentsel-kırsal nüfus değişikliklerine de neden olan 6360 sayılı Büyükşehir Yasası, belediye sınırlarını il mülki sınırları haline getirmiş ve büyükşehirin hizmet sunma alanını bir hayli genişleterek büyükşehir olan illerde daha çok vatandaşa ulaşmanın kapısını açmıştır.

6360 sayılı Yasa'yla birlikte hem yeni kurulan bazı büyükşehirlerde hem de Ankara ve İstanbul illerinde idari bağıllık ve sınır değişiklikleri gerçekleştirilmiştir. Bu idari bağıllık ve sınır değişiklikleri Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin ve Van illerinde yapılmıştır. Zonguldak ise büyükşehir statüsünde olmadığı halde orada da değişiklik yapılmış ve Kilimli ve Kozlu ilçeye dönüştürülmüştür. Bu değişikliklerden bir kısmı yasanın uygulanmasını kolaylaştırmak üzere yapılmıştır. Ancak Ankara ve İstanbul'daki değişikliklerin ise gelecek 2014 yerel seçimlere ilişkin bir düzenleme olduğu kanısı bazı siyasiler tarafından dile getirilmiştir (İzci ve Turan, 2013: 130).

Tablo 8. Yeni Yasa Sonucunda Yeni Belediye Kurulan İlçeler

Büyükşehir Belediyesi	Yeni Kurulan İlçe ve İlçeler
Aydın	Efeler
Balıkesir	Karesi ve Altıeylül
Denizli	Merkezefendi ve Pamukkale
Hatay	Antakya (Merkez İlçe), Defne, Arsuz ve Payas
Manisa	Şehzadeler ve Yunusemre
Kahramanmaraş	Dulkadiroğlu ve Onikişubat
Mardin	Artuklu
Muğla	Menteşe ve Seydikemer
Ordu	Altınordu
Tekirdağ	Süleymanpaşa, Kapaklı ve Ergene
Trabzon	Ortahisar
Şanlıurfa	Eyyübiye, Haliliye ve Karaköprü
Van	Tuşba ve İpekyolu
Zonguldak	Kilimli ve Kozlu
Ordu	Altınordu (6447 sayılı yasa ile eklenmiştir)

Kaynak: 6360 Sayılı Kanun

Buraya kadar olan bölümde 6360 sayılı Yasa'dan genel itibariyle bahsettik. Buradan itibaren yasaya yönelik olumlu ve olumsuz genel değerlendirmeleri önce nitel daha sonra nicel olarak vermeye çalışacağız.

2.2.1. Akademisyenlerin 6360 Sayılı Yasa'ya Yönelik Değerlendirmeleri

Yukarıda genel olarak 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın getirdiği radikal değişikliklere değindik. Daha önce de belirttiğimiz üzere bu yeni yasa akademik camia tarafından olumlu ve olumsuz eleştirilere maruz kalmıştır. Şimdi bu yasaya yönelik olumlu eleştirilere değineceğiz.

6360 sayılı Yasa ile il mülki sınırlarında hizmet üretecek büyükşehir belediye modelinin aşağıda belirtilen olumlu gelişmeleri ortaya çıkaracağı beklenmektedir (Çelikyay, 2014: 12):

- Geniş ölçekte hizmet üreten yerel yönetim birimleri gelişmiş teknolojilerle donatılabilecektir.
- Geniş ölçekte hizmet üretecek bu yönetimlerde nitelikli teknik personel istihdam edilebilecek, ayrıca iş gücü uzmanlaşacağından verimlilik artışı sağlanacaktır.
- Geniş ölçekli yerel birimlerden oluşan yerel yönetim sistemi, merkezden gönderilecek kaynakların etkin kullanımını sağlayacaktır.
- İl sınırları içinde bütünleştirilmiş yerel yönetim birimleri arasında kaynakların etkin kullanımı sağlanacaktır.
- Sahip olunacak imkânlar açısından daha adil bir yapı ortaya çıkabilecektir.
- İmar, planlama, ulaşım, itfaiye gibi geniş çerçevede eşgüdüm ve bütünlük içerisinde yürütülmesi gereken mahalli müşterek nitelikteki kamu hizmetlerinin sunumunda etkinlik sağlanabilecektir.
- Düzenleyici üst imar planları çerçevesinde il çapında uyumlu imar uygulamaları gerçekleştirilebilecektir.

Şimdi yukarıda belirtilenleri ve yasaya yönelik diğer olumlu değerlendirmeleri ortaya koymaya çalışacağız.

2.2.1.1. 6360 Sayılı Yasa'ya İlişkin Olumlu Değerlendirmeler

Yeni yasa ile beklenen, büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ve bunun sonucunda ölçek ekonomilerinin ortaya çıkmasıdır. Ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve nitelik artacak, daha az kaynak ile daha kaliteli ve nitelikli hizmet sunulmasının önü açılacak ve kişi başına yapılan kamusal harcamalar azalacaktır. Ancak bunun yerelde etkinliği açısından sonuçlara daha sonraki aşamalarda yer vereceğiz.

Türkiye'de büyükşehir belediye uygulamasını zorunlu kılan nedenler arasında, belli bir coğrafi alandan çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması durumunda, planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı ile optimum ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması nedeniyle kaynak israfının ortaya çıkması da yer almaktadır. Ayrıca sanayileşme, ulaşım ve çevre konularında artan sorunların hizmet üretme kapasitesi ve yeterli mali kaynaktan yoksun küçük ölçekli yerel yönetimlerce çözülememesi de büyükşehir modelini zorunlu hale getirmektedir. Bununla birlikte hizmetlerin sunum kapasitesi büyürken aynı zamanda birim başına maliyetler azalacak ve kaynakların daha etkin kullanımı sağlanacaktır (Bingöl vd. 2013).

Can'a (2013: 268) göre, yerel yönetimlerde en sık karşılaşılan sorunlardan biri, çıkan sorunu çözecek yetkili birimin, muhatabın belirlenmesi/bilinmemesi güçlüğüdür. Yasa, yapılan yeni düzenlemeye göre büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde, coğrafi sınır ve yetki temerküzünden kaynaklanan sorununun azalmasına katkı sağlamaktadır. Çünkü mahalli nitelikli ihtiyaçlarının karşılanmasını

bekleyen halk, ulaşım, çevre, altyapı hizmetleri, kentsel dönüşüm gibi birçok konuda yerel yönetim ile merkezi yönetim birimlerinin temsilcileri arasında kalmaktadır. Bu da ihtiyaçların karşılanması için getirilen planlarda, sürecin uzamasına ve verimsiz çıktıların oluşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınırlarına kadar genişlemesi daha büyük ölçekli, etkin ve işlevsel projelerin önünü açacaktır.

Çelikyay'a (2014: 19) göre yeni büyükşehir belediye modelinde eski yasaya nazaran daha geniş bir ölçekte hizmet üretebilen yerel yönetim birimleri öngörülmüştür. Ayrıca bu yeni yönetim birimleri gelişmiş teknolojilerle donatılıp daha etkin hizmetler görebilecektir. Bu yeni yönetim birimlerinde çalışacak olan personeller de artık daha teknik anlamda istihdam edilebileceklerdir. Buna bağlı olarak iş gücü de uzmanlaşmaya gidecek ve daha işlevsel hizmet üretilabilecektir. Merkezden gönderilecek kaynaklar ile il sınırları içindeki yerel yönetim birimlerinde kaynaklar daha etkin bir şekilde kullanılacaktır. Yerel nitelikteki hizmetlerin sunumunda (imar, planlama, ulaşım, itfaiye...) eşgüdüm ve bütünlüğün sağlanması ile daha etkin bir yönetsel yapı karşımıza çıkacaktır. Ayrıca bu yasa, "optimal ölçek" konusunda çağdaş dünyadaki eğilimlere uygun olarak, ekonomi başta olmak üzere birçok düzeyde hizmet ve yatırımların sağlanmasında ve yeterince hizmet alamamış yerleşim yerlerinin daha iyi hizmet almalarını sağlayabilecek düzenlemelere de sahiptir.

Ülkemiz bazında köylerde ve belde belediyelerinde yaşanan en önemli sorunlardan biri mali kaynak yetersizliği ve buna bağlı olarak ortaya çıkan nitelikli personel eksikliğidir. 6360 sayılı Kanun ile tüzel kişiliği kaldırılarak ilçe belediyelerine mahalle olarak katılan bu birimler, ilçe belediyelerine sağlanan imkânlardan yararlanmakla birlikte söz konusu sorunlarını da optimal düzeyde giderebilecektir. Ayrıca bu değişiklikte vurgulanmak istenen diğer bir durum da ilçe belediyelerinin de güçlendirilmesidir. Düzenlemenin ise yetki alanı ilçe sınırlarına

genişleyen ilçe belediyelerinin hizmet sunumlarının daha nitelikli ve etkin hale gelmesinde önemli bir rol alacağı belirtilmektedir (Güngör, 2012: 22).

6360 sayılı Yasa'nın genel gerekçesinde de ifade edildiği üzere, iki temel üzerine inşa edilen yasa ile hizmet sunumu bakımından daha etkili ve verimli bir yönetsel yapının sağlanacağı, bu yapının demokratik hayata katılımı sağlayacağı belirtilmektedir (İzci ve Turan, 2013).

6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte; yerel hizmetlerin ve yatırımların yerine getirilmesinde optimal alan ve nüfusun temel alındığı ayrıca günümüz dünyasındaki değişim ve dönüşümlere uygun olduğu yorumu yapılabilmektedir (Parlak, 2013).

Yeni yasanın yürürlüğe girmesiyle beraber; illerin imar bütünlüğünün sağlanması konusunda, daha önceki pergel yasaya nazaran avantajlar sağlanması açısından, verimliliğin ve etkinliğin artacağı beklentisi taşınmasından dolayı bu yasanın birçok avantaj sağladığı düşünülmektedir (Genç, 2014: 6). Yeni yasa, büyükşehir yönetiminin il düzeyinde fiziki planların ve bunun yanı sıra birçok planlamaları (ekonomik, sosyal ve kültürel) da içeren bir "tümleşik stratejik plan" yapması için de verimli bir zemin sunmaktadır. Keleş (2012)'e göre yeni yasayla birlikte getirilen düzenlemeler arasında en rahat savunulabilecek konu imar ve planlamadaki birlik ve bütünsellik kuralıdır. Ersoy da (2013: 8), Keleş gibi yeni yasanın sunmuş olduğu yetki ile bir ilin kapsadığı alanın bütününe tek bir otorite tarafından üst ölçekli planlar dâhilinde yapılacak olmasının, küçük bölümlerin birbirinden kopuk ve parçalı bir biçimde ele alınmasının önüne geçilmesi açısından savunulabilecek planlama ilkeleri arasında olduğunu belirtmektedir.

Yeni yasanın 29'uncu maddesiyle 2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Yasa'nın 4'ncü maddesinin de değiştirildiğini görmekteyiz. Bu değişiklik, büyükşehir belediye başkanının seçiminde

seçim çevresinin, büyükşehir belediye sınırları olarak belirlenmesidir. Bu yeni seçim çevresi yerel-siyasal yapıyı da derinden etkileyecek ve seçimler üzerinde önemli bir etkisi olacaktır. Bu yasa daha önceki yerel seçimlerden farklı olarak il mülki sınırları içerisinde oy kullanma hakkı olan herkese büyükşehir belediye başkanını seçme hakkı vermiştir (Karasu, 2014: 188). Bu da kentsel veya kırsal bölgede yaşamını sürdüren herhangi bir seçmenin, doğrudan büyükşehir belediye başkanını seçme hakkına sahip olması açısından önem teşkil etmektedir.

6360 sayılı Kanun, büyükşehirlerde bulunan ilçe belediyeleri, yatırım bütçelerinin en az % 10'unu on yıl süre ile belediye sınırlarına yeni dâhil olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için ayıracaklarını açık bir şekilde belirtmektedir. Bunun sonucunda da büyükşehir belediyelerinin sınırları içerisinde, altyapıları daha düzgün ve nitelikli yeni kentsel alanlar ortaya çıkacaktır (Akıllı ve Özarslan, 2015).

Olumlu değerlendirmeleri dikkatle incelediğimizde, bazı noktalar üzerinde görüş birliğinin sağlandığı görülmektedir. Ön plana çıkan ortak noktalar akademik çalışmalarda da kendini göstermektedir. Gerek yasanın hazırlık döneminde ve gerek yasalaşma sürecindeki görüşme ve tartışmalar gerekse yasa sonrası değerlendirmeler, 6360 sayılı Yasaya yönelik olumlu değerlendirmelerin bu denli az olmasının nedenlerinden biridir.

6360 sayılı Yasa'ya ilişkin genel anlamda olumlu değerlendirmeleri yukarıda açıklamaya çalıştık. Şimdi ise bu yasaya yönelik olumsuz eleştirileri göz önünde tutup açıklamaya çalışacağız.

2.2.1.2. 6360 Sayılı Yasa'ya İlişkin Olumsuz Değerlendirmeler

Anayasa'da il, belediye ve köy halkının yerel düzeydeki ihtiyaçlarının, karar organları halk tarafından seçilmiş olan farklı tür yerel yönetim birimleri tarafından karşılanması öngörülmüştür. Nedeni ise bu üç ayrı yerel yönetim biriminde yaşayan vatandaşların yerel ihtiyaçları birbirinden farklılık göstermekte olduğudur. Ancak 6360 sayılı Yasa ile il, belediye ve köy halkının yerel düzeyde farklılaşmış ortak ihtiyaçlarının karşılanması hususunda salt büyükşehir belediye yönetimlerinin görevlendirilmiş olması Anayasa'ya aykırıdır (Adıgüzel ve Tek, 2014: 97).

Can'a (2013: 269) göre, büyükşehir belediye sınırları içinde köy, belde belediyesi ve il özel idarelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılması, yasanın uygulanmaya başladığı ilk dönemde birtakım karışıklıklara sebep olabilecek niteliktedir. Ancak zamanla yerel yönetimlerin sadeleştirilmesi, yetki ve görev çelişkilerinden kaynaklanan gecikmelerin ve hataların en aza indirilmesi mümkün olabilecektir. Nitekim ülkemizde işlevsiz durumda bulunan bucak teşkilatlarının da büyükşehir statüsünde olan iller bazında kaldırılması, özellikle kamu yönetiminde sadeleşme için önemli bir gelişme olarak görülmektedir.

Getirilen yeni büyükşehir belediyesi düzenine ilişkin bilimsel bir fizibilite çalışmasına veya ülke örneklerini içeren karşılaştırmalı bir analizine rastlanmamaktadır. Yeni yasanın içerdiği birçok düzenlemeyle de hedeflenenlerin tam aksine yönetilememe gibi bir durumla karşılaşma ihtimalini doğurmaktadır. Zengin'e (2014) göre, yerel yönetim birimlerinde bu radikal reform çabaları, bazı seçim çevrelerine ilişkin yapılan değişiklikler doğrultusunda, siyasal yönü ağır basan çabalar olarak değerlendirilebilir.

Yeni yasa ile birlikte daha önce de belirttiğimiz üzere valiliklere bağı Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları kurulmuştur. Bu düzenleme bir bakıma yerel düzeyde merkezin daha da güçlenmesinin yolunu açmaktadır. Adıgüzel ve Tek (2014)'e göre seçilmiş organları olan il özel idarelerinin yerine yetkileri genişletilmiş bir valilik kurumunun yerleştirilmiş olması, birçok soruna da zemin hazırlamaktadır. Bunların başında mülki idare amirleri ile belediyeler arasında sorun ve anlaşmazlıkların yaşanabilmesi riski gelmektedir. Çünkü 6360 sayılı Yasa ile belediyeler hem yatırımda bulunacak hem de hizmetlerini sunmaya çalışacak ama bunun sevk ve idaresinden mülki idareler de sorumlu olacaktır.

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı uygulamasına yönelik diğer bir eleştiri ise denetim konusunda olmuştur. Ülkemizde kamu kurum ve kuruluşlarının hemen hepsinin dış denetimiyle ilgili görev Sayıştay'a verilmiştir. Bunun haricinde 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile yine kurum ve kuruluşların hemen hepsinin iç denetçi bulunduracağı ve bu denetçiler tarafından iç denetimlerinin yapılacağı da hüküm altına alınmıştır. Buna göre, iç ve dış denetimin yapıldığı mevcut bir yapıda, YİKOB'ların ayrıca bir denetim görevi üstlenmesi, bu görevin kimin tarafından yerine getirileceği konusunda karışıklığa yol açabilecektir. Bu bağlamda YİKOB'ların da denetim görevi üstlenmeleri durumunda, sürekli bir denetim ortamı söz konusu olacaktır. Bunun sonucunda ise kamu kurum ve kuruluşlarının etkinliği ve verimliliği konusunda bir artışın aksine düşüşüne sebep olabilecektir (Çalcalı, 2014: 52).

6360 sayılı Yasa'ya yöneltilen en önemli eleştirilerden biri de ölçek düzenlemesi konusudur. Buna göre, belediye yönetimi, kentsel yerleşme mekânlarının yönetimidir (Güler, 2012a). Aynı zamanda il ölçeğinin yerel yönetim birimi olan belediye modeli ile yönetilmesi birçok sorunu beraberinde getirecektir. İlin mülki sınırları mahalli hizmetler için uygun ölçekte değildir. Bu bağlamda kentsel alan yönetimi olarak kurulan belediyeler, kırsal alanı kapsamamalıdır (Çukurçayır, 2014).

6360 sayılı Yasa, birçok yerel yönetim birimini sona erdirdiği için yerel özerklik ve katılımı kesintiye uğrattığı gibi yerelde temsiliyeti ve yerindelik denetimini de sekteye uğratmaktadır. Bununla birlikte yeni yasa İstanbul ve Kocaeli modeli gibi büyükşehir belediye sistemini tek tipleştirmekte, merkeziyetçi, bütünlük ve çeşitliliğin olmadığı bir model öngörmektedir (Gül, 2014: 54).

Türkiye’de büyükşehir belediye uygulamasını zorunlu kılan nedenler arasında, belli bir coğrafi alanda çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması durumunda, planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı ile optimum ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması nedeniyle kaynak israfının ortaya çıkması da yer almaktadır. Ayrıca sanayileşme, ulaşım ve çevre konularında artan sorunların hizmet üretme kapasitesi ve yeterli mali kaynaktan yoksun küçük ölçekli yerel yönetimlerce çözülememesi büyükşehir modelini zorunlu hale getirmektedir. Bununla birlikte hizmetlerin sunum kapasitesi büyürken aynı zamanda birim başına maliyetler azalacak ve kaynakların daha etkin kullanımı sağlanacaktır (Bingöl vd. 2013). Ancak İzci ve Turan’a (2013: 136) göre, yasanın temel gerekçelerinden olan ölçek ekonomisi (etkinlik ilkesi) ile demokratik işleyiş, katılım, yerindelik ilkesi arasında ters bir orantı vardır. Bu bağlamda katılımın gerektirdiği yönetsel ölçek bazlı hizmetlerin etkin ve işlevsel olarak yerine getirilmesi açısından uygunluk göstermemektedir. Katılım-yerelleşme ve ölçek-koordinasyon ilkelerinin dengelenmesi gerekliliği yasada bu yönüyle hissettirmektedir (Özbey, 2016: 56).

Anayasamızın 126’ncı maddesi “Türkiye, il idarelerine ve yetki genişliği esasına dayanmaktadır” der. Yine Anayasanın 127’nci maddesine göre il, belediye ve köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını tek bir mahallî idare tarafından değil, “mahallî idareler” tarafından karşılanmasını öngördüğünden dolayı büyükşehir belediyesi kurulan illerde il özel idarelerinin kaldırılması hukuki anlamda Anayasaya aykırıdır (Gözler, 2013: 51). Ancak Karaarslan (2016: 147) ise bu duruma aynen şu ifadelerle karşı çıkmaktadır:

“Anayasanın 127’nci maddesinde mahalli idareler tanımlanırken il, belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri olarak ifade edilmesiyle il sathında mahalli müşterek ihtiyaçları karşılayan bir yerel yönetimden bahsetmekte ancak somut anlamda bir isim belirlememektedir. Dolayısıyla il özel idarelerinin kaldırılması ve yerine büyükşehirlerin kurulmasında Anayasaya aykırılık yoktur.”

Yeni yasa ile büyükşehir statüsü kazanan illerde il özel idarelerinin 30’unun kaldırılıp diğer 51 şehirde devam etmesi ikili bir yapı sorununa yol açmaktadır. Bunun yanında yeni düzenleme ile büyükşehirlerde vergi tabanı farklılaşması da eşitsiz bir durumu gözler önüne sermektedir (Genç, 2014: 6).

Anayasamız, büyük iller için değil, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimlerinin kurulmasına imkân vermektedir. Gözler, bu açık ifadeye de yorum getirerek “6360 sayılı Kanun’un, sadece bir yerleşim merkezi üzerinde değil, bütün il sınırı içinde kalan yerleşim yerleri ve araziler üzerinde büyükşehir belediyesi kurmaktadır” der. Dolayısıyla söz konusu kanun bu açıdan anayasamıza aykırılık teşkil etmektedir (Gözler, 2013: 50). Bu konu üzerinde devam edecek olursak yasanın anayasaya uygun olduğu görüşü de yer almaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi bu yasanın iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi’ne başvurmuş ve cevap olarak Anayasa Mahkemesi, 12.9.2013 günü aldığı karar ile 6360 sayılı Kanun’un geçici birinci maddesinin 27. fıkrasını Anayasaya aykırı bulmuş ve diğer iptal istemlerini ise reddetmiştir (T.C. Anayasa Mahkemesi Kararı, 2013).

Normal ilçe belediyelerinin anayasamızda bir temelinin olduğu görülmektedir. Bu temel Anayasamızın 127’nci maddesinin 1. fıkrası, her beldenin mahallî müşterek ihtiyaçlarının, karar organları o beldenin seçmenleri tarafından seçilerek oluşturulan kendi belediye idaresi tarafından karşılanmasını öngörmüştür. Anayasada 127/1’inci maddede geçen “belediye”den normal ilçe belediyeleri anlaşılmaktadır. Büyükşehir belediyelerinin anayasal dayanağı Anayasamızın 127’nci maddesinin üçüncü

fıkrasında geçen “kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir” şeklindeki hükmüdür. Bu bağlamda bu hükme dayandığı ölçüde büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyelerine karışmasını öngören bir kanunun çıkarılması mümkün olabilir. Aksi takdirde, büyükşehir belediyelerine büyükşehir ilçe belediyelerinin işlerine karışması imkânı veren kanun Anayasaya aykırılık teşkil eder (Gözler, 2013: 52).

6360 sayılı Kanun ile birlikte köylerin mahalleye dönüştürülmesinin temsiliyet kaybına yol açacağı görüşü de eleştirilen noktalardan biri olarak göze çarpmaktadır. Öncelikle illere göre kapatılan köyleri ve bu köylerdeki nüfus sayılarını verilerden yararlanarak vermeye çalışacağız. Bunlara ise Tablo 9’da yer vereceğiz.

Tablo 9. 6360 Sayılı Yasa Bağlamında Tüzel Kişiliği Sona Eren Köyler ve Nüfusları

İl	Köy	Orman Köyü	Toplam Köy	Toplam Nüfus (Belde ve Köy)
Aydın	150	340	490	394.695
Balıkesir	93	799	892	448.988
Denizli	60	299	359	279.745
Hatay	215	147	362	741.284
Malatya	292	203	495	257.573
Manisa	132	648	780	441.649
Kahramanmaraş	178	299	477	387.585
Mardin	327	260	587	314.914
Muğla	25	371	396	477.208
Ordu	99	384	483	158.116
Tekirdağ	120	137	257	263.272
Trabzon	212	265	477	331.016
Şanlıurfa	1.135	17	1.152	786.620
Van	558	22	580	503.258
Toplam	3.596	4.191	7.787	5.785.923

Kaynak: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Verileri Kullanılarak Hazırlanmıştır.

6360 sayılı Yasa’ya göre Tablo 9’daki durumu değerlendirecek olursak köylerde yaşayan 5.785.923 vatandaşın anayasal statüsünün sona erdiğini görebiliriz. Ayrıca bu yerleşim yerlerindeki vatandaşların anayasal güvenceleri de sona ermiştir diyebiliriz. Bunun sonucunda özellikle köy halkı, kendilerini yönetecek kişileri seçme hakkına

sahip olsa bile temsilci durumunda bulunan muhtarların yetkileri azalması dolayısıyla vatandaş, gerekli ve yeterli bir temsiliyet hakkından mahrum bırakılmıştır.

Gözler (2013: 51), yirmi dokuz ilde (daha sonra Ordu ili de eklenerek 30 olmuştur) köylerin kaldırılmasının Anayasa'nın Madde 127/3'teki "kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir" şeklindeki hükmüne dayandırılmayacağını söyler. Çünkü Anayasadaki anlamında köyler "büyük yerleşim merkezleri" olarak görülemez. Aksine köyler küçük bir yerleşim birimidir. Ayrıca Anayasa'nın Madde 127/3'teki hükmü, sadece büyükşehir belediyesi kurulacak "büyük yerleşim merkezleri" için geçerli olabilir. Ancak yukarıda belirtildiği gibi yeni büyükşehir yasası tüm bunların önüne geçerek yirmi dokuz ilde (daha sonra Ordu ili de eklenerek 30 olmuştur) bütün köylerin tüzel kişiliklerini kaldırmaktadır. İşte tam bu noktada söz konusu kanun Anayasa'nın Madde 127/3'e aykırılık teşkil etmektedir.

6360 sayılı Yasa ile özellikle il ve ilçe merkezi arasında uzaklığı fazla olan illerde hizmet maliyetine ek ulaşım maliyeti de eklenecektir. Ayrıca büyük nüfuslu kentlerde (İstanbul, İzmir, Ankara) hizmet maliyetine kalabalıklaşma/yoğunlaşma maliyetinin de eklenmesiyle hizmet maliyetinin artacağı beklenmektedir (Yıldırım ve Belli, 2013: 109). Bununla birlikte yeni yasayla birlikte sınırların genişlemesi ekonomik, toplumsal, çevresel başta olmak üzere birçok sorunu beraberinde getirecektir (Keleş, 2013: 18). Yeni yasa kapsamında özellikle büyükşehir belediyesine uzak olan köyler/yeni mahalleler açısından bakacak olursak hem hizmet maliyetine ek ulaşım maliyetleri eklenecek hem de bu bölgelere sunulan hizmetler büyük oranda aksamaya neden olacaktır.

Arıkboğa'ya (2013: 85) göre 6360 sayılı Kanun'la belirlenen ölçekte büyükşehir belediyelerinin yetki alanının il sınırına kadar genişletilmesi neticesinde sunulan hizmetlerin faydasında sürekli artışın sağlanabileceği yönünde bir kesinlik bulunmamakla birlikte, sunulan hizmet alanının büyümesiyle maliyetler sonsuza kadar

azalmayacaktır. Son tahlilde bir noktadan sonra söz konusu azalışın artış yönünde değişime uğraması söz konusudur.

Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği (YAYED)’ne (2012) göre, büyükşehir ölçeğinin siyasal, toplumsal, yönetsel olarak optimal ölçek olamayacağı gibi ekonomik olarak da optimal olup olmadığı tartışma konularından biridir. Nüfusun neden 1 veya 2 milyon değil de 750.000 olarak ölçüt alındığı belli değildir (Keleş, 2013: 18). Büyükşehir olan bu iller içerisinde özellikle Hatay’da İskenderun, Muğla’da Fethiye, Mardin’de Kızıltepe ve Nusaybin gibi il nüfusuna yakın veya daha fazla nüfusa sahip bazı ilçe belediyeleri yeni düzenleme ile daha önce kullandıkları pek çok yetkiyi büyükşehir belediyesine devretmek durumunda kalacaktır (Duru, 2013: 33-37).

Türkiye’nin tarihsel gelişime bakacak olursak Batı tarzı belediye türlerinin ortaya çıkması ve kentsel hizmetlerin (yerel hizmetler) bu kurumlara devredilmesi Tanzimat Dönemi reformlarından biridir (Ortaylı, 1974: 107; Günal, Avtur ve Dernek: 2014: 8). Kavramsal olarak belediye; “mahalli yerleşim yerlerinde yaşayanların ortak yerel gereksinmelerini karşılamakla görevli, kamu tüzel kişiliğine sahip ve karar organları halk tarafından seçimle oluşturulmuş yerel yönetim birimi” dir. Yani bir yerleşim yerinin belediye statüsü kent olgusuyla ilişkilidir. Günal, Avtur ve Dernek (2014), 6360 sayılı Yasa’nın kırsal alanları ve bu alanlardaki kırsal yerleşim birimlerini de belediye sınırlarına dâhil ederek kavramsal bir çelişki doğurduğunu belirtmektedir.

6360 sayılı Yasa, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartı ile de çelişmektedir. Şartın ilgili maddesinde aynen şu ifade geçmektedir: “Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır”. Günal, Avtur ve Dernek (2014), yeni yasa ile birlikte büyükşehir sınırlarında kalan 16.082 köyün tüzel kişiliğinin kaldırılıp ilçe belediyesine bağlı mahallelere dönüştürülmesinin yerindenlik ve özerklik yaklaşımlarına ters düşmekte olduğunu belirtmektedir.

Yerel yönetim birimlerimizde genel anlamda bir görev ve yetki paylaşımı söz konusudur. Bir nevi bu ilkelerin ortadan kaldırılması bazı olumsuz durumları beraberinde getirecektir. Bunların başında yetki ve görev uyuşmazlıkları gelir. Özellikle 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'yla birlikte büyükşehir belediyelerinin sınırlarının il sınırları olması, yani il sınırları içerisindeki bütün arazinin büyükşehir belediyesinin görev ve yetki sahasına sokulması, uygulama açısından pek çok noktada yetki çatışması sorununa yol açabilir (Genç, 2014: 7).

Ersoy (2013: 20-32), 6360 sayılı Yasa'nın plan yapımında yetki karmaşasının ortaya çıkmasına neden olabileceğini belirtmektedir. Çünkü toplamda 19 kamu kurum ve kuruluşu (14'ü merkez olmak üzere) kendi ilgili oldukları konulara ilişkin alanlarda plan yapma yetkisine sahiptir. Bu şekilde yapılan mekânsal planlara bakacak olursak sayı 61'dir. Bu kurumsal karmaşa 6360 sayılı Yasa göz önüne alınıp yeni yasa ile belirlenen planlama sınırları temel alındığında yeni sorunları da beraberinde getirebilecektir.

Mevcut modeldeki büyükşehir belediye meclisinin oluşumuna baktığımız zaman, BŞB meclisi üyelerinin doğrudan seçilmediğini görürüz. Bunun yerine ilçe belediye başkanları ile ilçe belediye meclis üyelerinin 1/5'i, BŞB meclis üyesi olarak da görev yapacaktır. Bu uygulamanın amacı kademeler arasındaki ilişkilere katkı sağlamasıydı. Ancak düşünülen bu yöntemin önemli sakıncaları da söz konusuydu. Bu üyelerin kent bütünlüğünü yeterince düşünemeyeceği, çeşitli kararlarda kentin değil ilçenin çıkarlarının ağır basabileceği, ilçe mensubiyetine dayalı gruplaşmaların olacağı, mecliste oluşacak bölgeselleşmenin karar verme sürecine olumsuz etkilerinin olacağı, meclisin gerek halka hesap vermesi gerekse BŞB başkanından hesap sorması açısından çeşitli sıkıntıların yaşanacağı belirtilmiştir. Tüm bunlar bağlamında mevcut yöntem modelinin önemli temsil adaletsizliklerine yol açtığı belirtilmektedir (Arıkboğa, 2012: 6).

6360 sayılı Yasa'da temsil ve katılım açısından yeni bir değişiklik yapılmamıştır. Buna bağlı olarak etkin ve işlevsel uygulamaların olmaması nedeniyle olumlu yansımaların varlığından söz edilememektedir. Fakat az nüfuslu belediyelerin lehine bir temsil adaletsizliğinin ortaya çıktığı, bununla birlikte il merkezinde bulunan ilçe belediyelerinin büyükşehir belediye meclisinde yeteri kadar temsil edilememe gibi bir soruna yol açtığı belirtilmelidir. Bu durumu kapatılan belde belediyelerinde yaşayanlar açısından incelemek gerekirse, bu beldelerin büyükşehir ve ilçe belediye meclisinde temsilleri siyasi partilerin insafına bırakılmaktadır. Sonuç olarak yeni düzenlemenin demokratik anlayış açısından olumsuz bir anlam taşıdığı, katılım alanında, kolaylaştırıcı değil, güçleştirici bir etmen olduğu sonucuna varılabilir (Keleş, 2013: 18, Yıldırım, Gül ve Akın, 2015: 205-229).

Yeni yasa, acaba “Bölge Yönetimine/Federal Yapıya Geçişin Hazırlıkları Olabilir Mi?” sorusuna ilişkin Keleş, Güler ve Çukurçayır'ın değerlendirmeleri söz konusudur. 6360 sayılı Yasa'yla beraber il özel idareleri'nin kaldırılmasıyla valilerin taşradaki konumları zaafa uğramakta ve valiler, seçilmişler karşısında ikincil konuma düşmektedir (Keleş, 2012: 11). Ayrıca yeni yasayla birlikte büyükşehir belediye sınırları genişletilirken, diğer yandan YİKOB'ların kurularak valilerin güçlendirilmesi de tezat bir durumu ortaya koymaktadır. Daha önce de merkezden yönetim esasına dayanan ilin, yerinden yönetim esasıyla yönetilmesi durumunda bölge yönetimine dönüşeceği eleştirisi yapılmaktadır (Güler, 2012a: 3-4).

Diğer yandan yasanın amacının başkanlık sisteminin alt yapısını oluşturmak üzere çıkarıldığı ve nihayetinde düzenlemenin siyasal iktidarın yerel seçimleri kazanmaya yönelik bir stratejisi olduğu yönünde farklı bakış açıları ile söylemler geliştiren taraflar da vardır. İl özel idarelerinin kaldırılmasının aslında bölge yönetimlerinin kuruluş sürecini başlattığı, tüm ili kapsayan belediye sistemi ile başkanlık sistemine geçişin öngörüldüğü ve ayrıca illerin merkezden yönetim esasının aksine yerinden yönetim esasına göre yönetilmeye doğru kaydırıldığı, bu değişiklikle federal devlet yapılanmasının oluşturulmaya çalışıldığı da ifade edilmektedir

(Çukurçayır, 2012). Buna karşılık düzenlemenin bir bölge yönetimi, federasyon denemesi, siyasi özerklik gibi amaçlar taşımadığını ifade edenler de vardır (Görmez, 2012; Keleş, 2012). Yine bu bağlamda 6360 sayılı Yasa'nın tanımlanmasına yönelik değerlendirmelerin genelini, yukarıda örneklerini verdiğimiz gibi eyalet yasası olduğu yönünde bir araya getirmek mümkündür. Bu kapsamda değerlendirmede bulunan Güzel'e (2012) göre, kanun, ayrılıkçılığı körüklemiş; yerel demokrasi ve yerel özerkliğin güçlenmesinden ziyade, federatif sisteme ve özerk bölgeciliğe yol açma riski taşımıştır. Bu duruma Gül ve Batman da (2013: 35) bir yorum getirmiş, yeni büyükşehir belediye modeli ile sınırları il sınırı olarak şekillenen alanlarda yeni bölge yönetimleri oluşturulduğuna dikkat çekmişlerdir.

Bu konuda akademik camianın çoğunluğunun değerlendirmeleri dikkate alındığında, yasanın ilerleyen dönemlerde uygulanan yerleşim yerlerinde bölgesel özerk yönetim biçimleri getireceği görüşünde hem fikir oldukları görülmektedir. Yasanın yine ilerleyen dönemlerde sosyo-kültürel açıdan topluma yansımalarının muhtemel olumsuz yönleri akademik camiyayı endişeye sürüklemektedir.

Olumsuz değerlendirmeleri incelediğimizde ise, yine bazı noktalar üzerinde fikir birliğinin sağlandığı görülmektedir. 6360 sayılı Büyükşehir Yasa Tasarısı gündeme geldiği andan itibaren günümüze değin güncelliğini koruyan ve üzerindeki tartışmaların son bulmadığı bir yasa olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca yasa üzerindeki tartışmalar giderek ciddi bir kutuplaşmayı da beraberinde getirmektedir. Son olarak gerek yasanın hazırlık aşaması gerek yasanın görüşme sürecindeki tartışmalar ve gerekse yasa sonrası değerlendirmeler, 6360 sayılı Yasaya yönelik olumsuz değerlendirmelerin oldukça fazla ve ayrıntılı olmasının nedenleri arasındadır.

Buraya kadar geldiğimiz noktada 6360 sayılı Yasa'ya yönelik olumlu ve olumsuz genel değerlendirmeleri vermeye çalıştık. Şimdi 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'na yönelik akademik çevrelerce yapılan olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri tablo haline getirip vermeye çalıştık (bkz. Tablo 10).

Tablo 10. 6360 Sayılı Yasa'nın Akademik Çevrelerce Değerlendirmesi

OLUMLU	OLUMSUZ	NEDENİ	AKADEMİSYEN
-	YİKOB	Yerel düzeyde merkezin daha da güç kazanması ve mülki idare amirleri ile belediyeler arasında sorun ve anlaşmazlıkların yaşanabilme riski.	Adıgüzel, Tek ve Çalcalı
-	YİKOB'ların Denetim Görevi	İç ve dış denetimin yapıldığı mevcut bir yapıda, YİKOB'ların ayrıca bir denetim görevi üstlenmesi, bu görevin kimin tarafından yerine getirileceği konusunda karışıklığa yol açabilecektir. Bu bağlamda YİKOB'ların da denetim görevi üstlenmeleri durumunda, sürekli bir denetim ortamı söz konusu olacaktır.	Adıgüzel, Tek ve Çalcalı
-	Farklı İhtiyaçların Farklı Yerel Yönetim Birimleri Tarafından Yerine Getirilmesi Gerektiği	Yerel düzeyde farklılaşmış ortak ihtiyaçların karşılanması adına salt büyükşehir belediye yönetimlerinin görevlendirilmiş olması Anayasa'ya aykırıdır.	Adıgüzel, Tek, Gözler ve Duru
Büyükşehir İlçe Belediyelerine Yatırım Düzenlemesi	-	İlçe belediyeleri, yatırım bütçelerinin en az % 10'unu on yıl süre ile belediye sınırlarına yeni dâhil olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için ayıracaklardır.	Akıllı ve Özarslan
-	BŞB Meclisi'nin Oluşumu ve Temsil Adaletsizliği	BŞB meclisi üyelerinin doğrudan seçilmemesi, üyelerin kent bütünlüğünü yeterince düşünemeyeceği, kentin değil ilçenin çıkarının ağır basabileceği, ilçe mensubiyetine dayalı gruplaşmaların olma ihtimali. Özetle temsilde adaletin sağlanamaması.	Arikboğa, Keleş, Yıldırım, Gül ve Akın
Kaynakların Daha Etkin Kullanımı	-	Optimal ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması nedeniyle kaynak israfının ortaya çıkması sonucu yapılan düzenleme olumlu işaretler göstermektedir.	Bingöl, Yazıcı, Büyükakın, Can ve Güngör
Geniş Ölçekte Hizmet Üretimi	-	Yerel nitelikteki hizmetlerin sunumunda eşgüdüm ve bütünlüğün sağlanması ile daha etkin bir yönetsel yapının oluşması.	Çelikyay ve Parlak

OLUMLU	OLUMSUZ	NEDENİ	AKADEMİSYEN
-	İl Özel İdarelerinin Kaldırılması	İlin, yerinden yönetim esasıyla yönetilmesi durumunda bölge yönetimine dönüşeceği eleştirisi. Tüm ili kapsayan belediye sistemi ile başkanlık sistemine geçişin öngörülmesi.	Çukurçayır, Güler ve Keleş
-	Ölçek Sorunu	İlin mülki sınırları mahalli hizmetler için uygun ölçekte değildir. Bu bağlamda kentsel alan yönetimi olarak kurulan belediyeler, kırsal alanı kapsamamalıdır.	Çukurçayır, Duru, Güler ve Keleş
-	Plan Yapımında Yetki Karmaşasının Ortaya Çıkması	Toplamda 19 kamu kurum ve kuruluşu (14'ü merkez olmak üzere) kendi ilgi konularına ilişkin alanlarda plan yapma yetkisine sahiptir. Bu şekilde yapılan mekânsal planların sayısı 61'dir. Bu kurumsal karmaşa 6360 Sayılı Yasa göz önüne alınıp yeni yasa ile belirlenen planlama sınırları temel alındığında yeni sorunları da beraberinde getirebilecektir.	Ersoy
-	İl Özel İdarelerinin Kaldırılması	İl özel idarelerinin 30'unun kaldırılıp diğer 51 şehirde devam etmesi ikili bir yapı sorununa da yol açmaktadır.	Genç
-	Sınırların İl Mülki Sınırlarına Genişlemesi	İl sınırları içerisindeki bütün arazinin büyükşehir belediyesinin görev ve yetki sahasına sokulması, yetki çatışması sorununa yol açabilir. Ayrıca il ve ilçe merkezi arasında uzaklığı fazla olan illerde hizmet maliyetine ek ulaşım maliyeti de eklenecektir.	Adıgüzel, Tek, Genç, Arıkboğa, Yıldırım ve Belli
-	Köylerin Kaldırılması	Köylerin kaldırılıp ilçe belediyelerine bağlanması yerindenlik ve özerklik yaklaşımlarına ters düşmektedir.	Gül, Günel, İzci, Turan, Avtur ve Dernek
-	Tüm İli Kapsayan Belediye Sistemi	İllerin merkezden yönetim esasının aksine yerinden yönetim esasına göre yönetilmesi federal devlet yapılanmasının oluşturulmaya çalışıldığının göstergesidir.	Güler, Güzel, Çukurçayır, Keleş ve Gözler

OLUMLU	OLUMSUZ	NEDENİ	AKADEMİSYEN
-	İl Özel İdarelerinin Kaldırılmasının Anayasaya Aykırılığı	Anayasanın 127'nci maddesine göre il, belediye ve köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını tek bir mahallî idare tarafından değil de "mahallî idareler" tarafından karşılanmasını öngördüğünden dolayı 30 ilde il özel idarelerinin kaldırılması hukuki anlamda Anayasaya aykırıdır.	Gözler
-	6360 Sayılı Yasa'nın Anayasaya Aykırılığı	Anayasamız, büyük iller için değil, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimlerinin kurulmasına imkân vermektedir. Ancak 6360 Sayılı Yasa, sadece bir yerleşim merkezi üzerinde değil, bütün il sınırı içinde kalan yerleşim yerleri ve araziler üzerinde büyükşehir belediyesi kurulmasını öngörmektedir.	Gözler, Keleş, Adıgüzel ve Tek
-	29 İlde Köy Yönetiminin Kaldırılmasının Anayasaya Aykırılığı	Anayasa'nın m.127/3'teki hükmü, sadece büyükşehir belediyesi kurulacak "büyük yerleşim merkezleri" için geçerli olabilir. Çünkü Anayasadaki anlamında köyler "büyük yerleşim merkezleri" olarak görülemez.	Gözler, Güler Keleş ve Tek
Yasanın Demokratik Yönü	-	Yasanın il mülki sınırları içerisinde oy kullanma hakkı olan herkese büyükşehir belediye başkanını seçme hakkı vermesi.	Karasu, İzci ve Turan
-	Temsil Edilememe Sorunu	İl merkezinde bulunan ilçe belediyelerinin büyükşehir belediye meclisinde yeteri kadar temsil edilememe gibi bir soruna yol açtığı	Keleş, Yıldırım, Gül ve Akın
-	Nüfus Ölçütünün Neden 750.000 olduğunun Belirsiz Olması	750.000 nüfusun demografik, yönetsel ve ekonomik olarak da optimal olup olmadığı tartışma konusudur.	Keleş, Duru ve YAYED
Tümleşik Stratejik Plan	-	Büyükşehir yönetiminin il düzeyinde fiziki planlarının daha önceki pergel yasaya nazaran avantaj sağlaması.	Keleş, Genç ve Ersoy
-	Bilimsel Fizibilite Çalışmasının Olmaması	Yönetilememe gibi bir durumla karşılaşma ihtimali ve siyasal çabalar.	Zengin

Yukarıda 6360 sayılı Yasa'ya yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri tablo halinde vermeye çalıştık. Tablo 10'da dikkatimizi çeken bir husus göz ardı edilmemelidir. 6360 sayılı Yasa'ya yönelik olumlu değerlendirmelerin özellikle bir tanesinde ortak bir görüş birliğinin olduğu görülmektedir. O da "Tümleşik Stratejik Plan"dır. Bu düzenleme büyükşehir yönetiminin il düzeyinde fiziki planlarının daha önceki pergel yasaya nazaran avantaj sağlaması ile ilgili olup değerlendirme yapanların üzerinde uzlaştığı bir düzenleme olmuştur.

Bir diğer üzerinde durulması gereken nokta ise Gözler, Güler, Keleş ve Tek ve Adıgüzel'in yaptığı değerlendirmelerdir. Gözler, Güler, Keleş ve Tek ve Adıgüzel, diğerlerinden farklı olarak yasayı hukukilik boyutundan inceleyerek değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Özellikle il özel idarelerinin ve 29 köy yönetiminin tüzel kişiliklerinin kaldırılmasının, Anayasa'nın 127/3'teki hükmü gereği yanlış bir düzenleme olduğunu ve anayasaya aykırılık teşkil ettiğini belirtmişlerdir.

Şimdi de aşağıdaki Tablo 11'de 6360 sayılı Yasa'ya yönelik akademik çevrelerce yapılan olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin nicel sonuçlarını vermeye çalıştık (bkz Tablo 11).

Tablo 11. 6360 Sayılı Yasa'ya Yönelik Değerlendirmelerin Nicel Sonuçları

OLUMLU	FREKANS	OLUMSUZ	FREKANS
Tümleşik Stratejik Plan	3	YİKOB'ların Kurulması ve Denetim	4
Yasanın Demokratik Yönü	3	İhtiyaçların Salt Büyükşehir Belediye Yönetimleri Tarafından Yerine Getiriliyor Olması Anayasa'ya Aykırıdır.	4
Geniş Ölçekte Hizmet Sunumu	2	Sınırların İl Mülki Sınırlara Genişlemesi ve Sonucunda Ek Maliyetlere Yol Açması	6
Kaynakların Daha Etkin Kullanımı	5	BŞB Meclisi'nin Oluşumu ve Temsil Adaletsizliği	6
Büyükşehir İlçe Belediyelerine Yatırım Düzenlemesi	2	İlçe Belediyelerinin Temsil Edilememe Sorunu	4
-	-	Ölçek Sorunu	4
-	-	Tüm İli Kapsayan Belediye Sistemi	5
-	-	Nüfus Ölçütü Kriterinin Belli Olmaması	3
-	-	Plan Yapımında Yetki Karmaşası	1
-	-	Köylerin Kaldırılması Sonucu Özerklik ve Yerindenlik Sorunu	6
-	-	İl Özel İdarelerinin Kaldırılmasının Anayasaya Aykırılığı	4
-	-	6360 Sayılı Yasa'nın Anayasaya Aykırılığı	4
-	-	29 Köy Yönetiminin Kaldırılmasının Anayasaya Aykırılığı	4
-	-	Bilimsel Fizibilite Çalışmasının Olmaması	1

Tablo 11 incelendiğinde olumlu değerlendirmelerin toplam 5 konu üzerinde toplandığı ve 15 akademisyen tarafından savunulduğu görülmektedir. Olumsuz değerlendirmeler ise toplamda 14 konu üzerinde toplanmış olup 56 akademisyen tarafından eleştirilmiştir. Karşılaştırma bağlamında değerlendirme yapacak olursak yasaya yönelik olumsuz değerlendirmelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye'de yerel yönetim birimlerine yönelik gerçekleştirilen, radikal bir reform denilebilecek bu adımın yeniden gözden geçirilmesi gerektiğinin bir göstergesi olabilir.

Dünyada metropol yani bizim anlayacağımız şekilde büyükşehirler ile ilgili birçok sorun gündemde olmaya devam etmektedir. Bu sorunlara baktığımızda sorunların altında yatan birçok nedenin varlığı kaçınılmazdır. Yerel yönetimler alanında yapılan reformlar ve düzenlemeler işte bu sorunları ortaya çıkaran nedenleri de dikkate alarak, belli çözümler üretme iddiasındadırlar. Büyükşehirler ile ilgili düzenlemelerin odak noktası, yerel yönetim birimleri etrafında şekillenmekte ve yetki, gelir ve görev paylaşımında yeniden bir yapılanmayı hedeflemektedirler. 20. Yüzyılın sonlarına doğru başlayan ve 21. yüzyılda da kendini gösteren bu reform hareketleri ile yerel yönetim sistemi yeniden yapılandırılmak suretiyle, daha az sorunla daha çok hizmet üretme planlanmaktadır.

Dünyadaki özellikle yerel yönetimler alanındaki değişim ve dönüşüm çabalarına ülkemiz kayıtsız kalmamış ve ülkemizde ilk olarak 1984 yılında büyükşehirler ile ilgili düzenlemeler üç ilimizde (Ankara, İstanbul ve İzmir) uygulamaya konulmuş ve büyükşehir belediye modeli hayatımızdaki yerini almıştır. Daha sonra büyükşehir modeli 2004 yılında 5216 sayılı Kanun ile beraber tamamen yenilenmiş, 2008 ve 2012 yıllarına gelindiğinde ise 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Kanun'da bazı değişiklikler yapılarak geliştirilmeye çalışılmıştır. Bugün geldiğimiz noktada ise 34 yıla toplam 30 büyükşehir yönetiminin sığdırıldığı görülmektedir. Geçmişte yaşanan başarısızlığa rağmen büyükşehirlerin sayısını 16'dan 30'a çıkaran 6360 sayılı Kanun pek çok sorunu beraberinde getirmiştir.

6360 sayılı Yasa, gerek genel gerekçede vaat edilen birçok maddeye gerekse mevcut metropol şehirlerin temel ve spesifik sorunlarına çözüm üretmesi amacıyla çıkarılmıştır. Yapılan olumlu ve olumsuz değerlendirmeler sonucunda yasanın sorunlara çözüm üretmesi bir yana, yasanın kendisinin ayrıca daha birçok başka sorunlara davetiye çıkardığı anlaşılmaktadır.

2.2.2. 6360 Sayılı Yasaya Bakışın Değerlendirilmesi

Olumlu ve olumsuz görüşleri özet bir biçimde aktarmak gerekirse, yasaya yönelik en önemli eleştirilerden birinin ölçek düzenlemesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Ölçek düzenlemesini savunanlar, hizmetlerin tek bir elden yürütülmesi sonucunda kaynakların etkin ve verimli kullanılacağını öne sürerken birim başına maliyetlerin azalacağı kanaatine sahiptirler. Ölçek düzenlemesine karşı çıkanlar tüm il düzeyini kapsayan bir belediye modeli ile il ölçeğinin yönetilmesinin sorunlarına işaret etmişlerdir.

6360 sayılı Yasa, eleştiriler bağlamında hukukilik boyutunun çokça incelendiği bir kanun olarak göze çarpmaktadır. Yasanın anayasaya uygunluğu açısından farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Yaklaşımlar daha çok il özel idarelerinin ve köy tüzel kişiliklerinin kanunla kaldırılmasının anayasaya aykırılık teşkil ettiği yönündedir. Bu konudaki eleştirel yaklaşımların temel dayanak noktası ise daha önce de belirttiğimiz üzere Anayasa'nın 127'nci maddesidir.

Yasaya yönelik eleştirilerden diğer önemli bir nokta belki de bu düzenlemenin en sorunlu olabilecek yönü olarak göze çarpmaktadır. Taraflar yasanın ileriki dönemlerde eyalet sistemi/federal yapıya geçişin bir ön hazırlığı olarak kullanılabilmesi görüşüne sahiptir. Ancak bu görüşe katılmayanların da olduğunu belirtmekte fayda vardır. Bunlardan en göze çarpanı AKP temsilcilerinin söylemleri olmuştur. Temsilciler, yasadaki kaynaklı bir yönetim ve denetim zafiyetinin olmayacağını ve bunun iç siyasette ülkenin belirli bölgelerinde güvenlik açıklarına yol açmayacağını vurgulamışlardır.

Yasaya şiddetle karşı çıkılan bir diğer değişiklik de il özel idarelerinin kaldırılıp yerine valiliklere bağlı YİKOB'ların getirilmesidir. Akademisyenler bu durumu özetle

yerel düzeyde merkezin daha da güç kazanması olarak yorumlamışlardır. Nitekim bu düzenleme mülki idare amirleri ile belediyeler arasında sorun ve anlaşmazlıkların yaşanabilme riskine kapı aralamaktadır. Ayrıca akademisyenler iç ve dış denetimin yapıldığı mevcut bir yapıda, YİKOB'ların ayrıca bir denetim görevi üstlenmesini, bu görevin kimin tarafından yerine getirileceği konusunda karışıklığa yol açabileceğini düşünmektedirler. Bu bağlamda YİKOB'ların da denetim görevi üstlenmeleri durumunda, zincirleme bir denetim reaksiyonu gerçekleşecektir.

6360 sayılı Yasa'nın yerelde demokrasiye katkı sağladığı konusunda görüşlerin olduğunu söylemek mümkündür. Yerel yönetimlerde halkın katılımının eksikliği düşünüldüğünde, il genelinde kentsel ve kırsal alanda yaşayan her vatandaşın yerelde kendisini yönetecek her yöneticiyi seçme hakkına sahip olmasının demokrasi anlamında olumlu şeylere kapı araladığını belirten görüşler vardır.

Yerelde farklılaşmış ihtiyaçlar farklı yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmelidir. Bu noktada akademik camianın değerlendirmeleri gözden kaçmamaktadır. Eleştirenler, yereldeki farklılaşmış ihtiyaçların farklı yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmeyip salt büyükşehir belediye yönetimleri tarafından yerine getiriliyor olmasının Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiğini vurgulamışlardır.

6360 sayılı Yasa'ya yönelik olumlu eleştirilerin değerlendirmeleri üzerinden özellikle "Tümleşik Stratejik Plan" konusunda bir görüş birliğinin olduğunu söylemek mümkündür. Daha önce her ilçenin imar ve planlamalarını o ilçenin belediyesi yapmaktaydı. Bu düzenleme büyükşehir yönetimine, tüm il düzeyinde imar ve planlama yetkisi vermektedir. Akademisyenlerin, bu düzenleme ile birlikte il düzeyindeki kapsayıcı ve bütünleştirici fiziki planların daha önceki pergel yasaya nazaran avantaj sağladığı kanaatine sahip oldukları görülmektedir.

Yasa ile büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırlarına genişletilmiştir. İl sınırları içerisindeki bütün arazi büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumluluk sahasına girmiştir. Akademisyenler bu değişikliğe de yorum getirerek, bunun büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında yetki ve görev çatışması sorununa yol açabileceğini vurgulamışlardır. Nitekim il ve ilçe merkezi arasında uzaklığı fazla olan illerde hizmet maliyetlerine ek ulaşım maliyetlerinin ekleneceğini belirtmektedirler.

Yerel yönetim sisteminde meydana gelen değişiklikler, bir başka deyişle reform yasasıyla yerel yönetimlerdeki başlıca sorunlara ve reform çalışmalarının analitik olarak yahut uygulamada görülen somut sorunlara çözüm üretmesi beklenmektedir.

Ülkemizde geçmişten günümüze belediyeçilik kültüründe dikkat çeken unsur, etkinliğini ve işlevselliğini yitirmiş yasaların yerine artık sosyo-kültürel ve toplumsal konular bağlamında güncel sorunlara çözüm üretecek yeni yasaların çıkması gerekliliği üzerinde olmuştur. Metropol alanlara yönelik düzenlemeler 1984 ve 2012 yılları arasında çıkarılan kanunlarla uygulamaya konulmuştur. Çıkarılan yasaların temel amacı toplumun mevcut sorunlarının üstesinden gelinmesidir.

Genel çerçeve bağlamında bakacak olursak ülkemizde başta belediyelerimizin ve diğer yerel yönetim birimlerimizin yaşadığı sorunların ana ekseninin merkeziyetçilik ilkesinden kaynaklandığı görülmektedir. Burada yerelde yetki, görev ve sorumlulukların paylaşılması gerekliliği konusu dikkat çekerken, 6360 sayılı Yasa'nın merkeziyetçi yapıya son vermesi beklenmekteydi. Ancak reform yasası olarak adlandırdığımız 6360 sayılı Yasa'nın hem teorik hem de uygulama açısından bunun tam tersine yerelde merkeziyetçi bir yapının var olmasına neden olduğu dile getirilmektedir. Bu durum yerelde, merkeziyetçi yapının yolunu açarken aynı zamanda yerel yönetim birimlerinin yürütülebilir karar alma yetkilerini de zayıflatmaktadır. Son tahlilde yerelde yetkilerin tek bir kurum ve kişide olması, gücün yerelde adil dağılımı açısından sıkıntılara sebebiyet verirken; yerelde merkeziyetçi bir yapının önüne geçilememiştir.

Yerel yönetim sisteminde merkezi yönetim ile ona bağılı kuruluşlar ile yerel yönetim arasında ve yerel yönetimlerin kendileri arasında iletişimsizlik ve koordinasyon sorununun olduğu açıktır. Yasa bu soruna il düzeyinde ilçe belediyelerinin üzerinde bir belediyecilik anlayışı ile yani büyükşehir yönetimleri bağlamında çözüm üretmek amacını taşımaktadır. Yasa yapıcılar tarafından bu çözüm önerisi teoride her ne kadar mümkün görülse de uygulama açısından bunun sakıncalarının olduğu ve olumsuz değerlendirmelerin ağırlığı görülmektedir.

Burada son olarak şunu belirtmemiz faydalı olacaktır. Daha önce, “1.3. Belediyelerimizin Yaşadığı Başlıca Sorunlar” başlığı altında vermeye çalıştığımız sorunlara 6360 sayılı Yasa’nın çözüm üretip üretmediği de önemli bir soru işareti olarak gündeme gelmektedir. Yasa yapıcılar, gerek teoride gerekse uygulama açısından 6360 sayılı Yasa’nın mevcut birçok soruna çözüm getireceği öngörüsü ile hareket etmişlerdir. Metropol alanlara yönelik olarak uygulamaya konulan bu reform yasının, belediyelerimizin sorunlarına çare olmak bir yana, ek başka sorunlara davetiye çıkardığı sıklıkla dile getirilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

6360 SAYILI YASANIN HATAY / KIRIKHAN'A ETKİLERİ

3.1. HATAY İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1.1. Coğrafi Konum

Türkiye'nin en güney sınırını oluşturan Hatay, tarihin en eski yerleşim yerlerinden biridir. Yüzölçümü 5557 km² olan il, 548,8 km uzunluğunda sınıra sahiptir (Hatay Valiliği).

İlin 175,6 km (% 32) uzunluğundaki batı sınırını Akdeniz oluşturmaktadır. Kuzey sınırı ise idari bir sınırdır ve 96,3 km uzunluğundadır. Bunun 19 km'si Adana, 46,7 km'si Osmaniye, 30,5 km'si ise Gaziantep il sınırından oluşmaktadır. İlin doğu ve güneyindeki 276,9 km uzunluğundaki Türkiye-Suriye sınırı ise siyasi sınır özelliği göstermektedir (Atasoy, Geçen ve Korkmaz, 2012: 2).

3.1.2. Nüfus

Hatay ilinin nüfusu 2016 yılında 1.555.165 ve 2017 yılı verilerine göre 1.575.226 kişi olarak belirlenmiştir. Hatay, il nüfusunun büyüklüğü açısından 13. sırada, nüfus yoğunluğu bakımında km² başına 257 kişi düşmekte ve Türkiye'de 6.

sırada yer almaktadır. İl ve ilçe merkezi nüfusu açısından ise 16. sırada bulunmaktadır (Hatay Valiliği). Aşağıda bu duruma daha da açıklık getireceğiz.

Tablo 12. Yıllara göre Hatay İli Nüfusu 2007-2017 (ADNKS)

Yıl	Nüfus
2007	1.386.224
2008	1.413.287
2009	1.448.418
2010	1.480.571
2011	1.474.223
2012	1.483.674
2013	1.503.066
2014	1.519.836
2015	1.533.507
2016	1.555.165
2017	1.575.226

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Hatay Bölge Müdürlüğü verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Hatay ilinin azımsanmayacak bir kırsal (belde ve köy) nüfusa sahip olduğu görülür. Bu bağlamda belde ve köy nüfusunun büyüklüğü açısından Hatay ili Türkiye’de 2. sırada yer almaktadır. Kırsal nüfusun toplam nüfusa oranı açısından bakıldığında ise % 49,94’lük değer ile sekizinci sırada yer almaktadır. Hatay ili bu değerler neticesinde Muğla ile birlikte büyükşehir belediyeleri arasında ortalamanın üzerinde bir kırsal nüfusa sahiptir (Adıgüzel ve Tek, 2014: 82).

3.1.3. Ekonomik Yapı

Hatay ilinin gerek tarım, sanayi, turizm, doğa, tarihsel gerekse kültürel zenginlikler açısından eşine az rastlanır bir potansiyele sahip olduğu görülebilir. Hatay, Anavatana katıldığı 1939 yılından itibaren büyük bir gelişim sergilese de

günümüz mevcut potansiyeli bağlamında söz konusu gelişimi istendik seviyelerde olmamıştır (Tek, 2009: 351-372).

Hatay ili, yoğun bir kentli nüfusa sahip değildir. Ancak buna rağmen ülke sanayisine katkısı bakımından incelendiğinde özellikle son dönemlerde yükselişe geçmiş, ülke ihracatına katkıda tüm iller arasında dokuzuncu, ithalatta yedinci ve gelişmişliğin önemli bir göstergesi olan elektrik tüketiminde ise sekizinci sırada yer almaktadır (Adıgüzel ve Tek, 2014: 83).

Hatay ilinin finansal merkezleri İskenderun ve Antakya'dır. İlin ana ihracat pazarları Suriye, Suudi Arabistan, Irak, Romanya, Mısır; ana ithalat kaynakları ise Rusya Federasyonu, Brezilya, ABD, Kanada ve Hollanda'dır. İl bazında bir tane havaalanı bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'de liman işletmeciliği ve hinterlandının geniş olması açısından ticaret ve ekonomi bağlamında çok önemli bir yere sahip olan İskenderun Limanı Hatay'ın gurur kaynaklarından birisidir (Hatay Valiliği).

Hatay, binlerce yıllık birlikte yaşama kültürü ve mirasını "ben, sen yok, biz varız!" sloganıyla ifade ederek 1939 yılında anavatana katılmıştır. Geçmişte olduğu gibi bugün de Hatay bu özelliğini tüm samimiyeti ve içtenliği ile muhafaza etmektedir.

3.2. HATAY İLİ'NİN 6360 SAYILI YASA ÖNCESİ YEREL-YÖNETSEL YAPISI

19. Yüzyılda Halep eyaletine bağlı bir kaza olan Antakya'ya bağlı dört nahiye (Süveydiye, Cebel-i Akra, Kuseyr ve Altınözü) ve 310 köy bulunmaktaydı. 19. yüzyılın sonlarına doğru toplam nüfusunun 23.500 olduğu tahmin edilmektedir. 7 Temmuz 1939 tarihinde de 3711 sayılı Kanunla Hatay Vilayeti kurulurken, merkez

ilçe Antakya ile birlikte toplam 9 ilçesinin olduğu görülmektedir. Bu ilçeler: Antakya, İskenderun, Adana İl'ine bağlıyken Hatay İl'ine bağlanan Dört Yol ve Erzin, Kırıkhan, Yayladağı, Reyhanlı, Belen ve Hassa ilçeleridir. Hatay'ın anavatana katılım sonrasında, 1940 yılında yapılan nüfus sayımından günümüze Antakya metropoliten alanının nüfusunun düzenli bir artış eğilimi içerisinde olduğu görülmektedir. 1940 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre, Antakya (merkez) ilçesi, kent nüfusunun toplam nüfus içindeki yeri açısından, Kırıkhan, İskenderun ve Reyhanlı'dan sonra 4. sırada yer almaktadır. Antakya İlçesi içerisinde, 1945 yılında Altınözü, 1948 yılında ise Samandağ ilçeleri kurulmuştur (Adıgüzel, 2014b: 57).

Hatay'da merkez ilçe konumunda olan Antakya'nın seçilmiş ilk belediye başkanı Necmettin Kuseyri'dir. Kuseyri, Adalet Partisi adayı olarak 1963 yılında yapılmış olan yerel seçimlerde belediye başkanı olarak seçilmiştir. Bu tarihten sonra yapılan yerel seçimlerde devamlı olarak bir dönem sol kökenli, diğer dönem sağ kökenli adaylar Antakya belediye başkanlığı kazanmışlardır. Bu gelenek ise 2004 yılında sona ermiş, 2004 ve 2009 yerel seçimlerinde AKP'li adayların belediye başkanlığını kazandıkları görülmektedir (Tek, 2009).

6360 sayılı Yasa ile Hatay'da büyükşehir belediyesi kurulmadan önce Hatay İl'inde toplam olarak 12 ilçe bulunmaktaydı. Aşağıdaki Tablo 13'te yansıdığı gibi, özellikle Antakya ve çevresi kentsel alanının yanı sıra İskenderun ve Samandağ ilçeleri etrafındaki kentsel alanlarda da çok sayıda belde belediyesinin bulunduğu görülmektedir (Adıgüzel, 2014b: 58).

Tablo 13. 6360 Sayılı Yasa Öncesi Hatay İli Yerel Yönetim Birimleri

İlçe	Bucak	Belde Belediyesi	Köy	Mahalle
Antakya	5	21	70	43
Altınözü	3	3	42	2
Belen	-	-	11	6
Dörtyol	2	6	6	7
Erzin	-	-	10	10
Hassa	2	5	28	6
İskenderun	2	13	37	28
Kırıkhan	2	1	56	16
Kumlu	-	-	13	3
Reyhanlı	-	-	31	16
Samandağ	2	12	31	9
Yayladağı	3	3	33	3
Toplam	21	64	368	149

Kaynak: (Adıgüzel, 2014b: 58).

3.3. HATAY İLİ'NİN 6360 SAYILI YASA SONRASI YEREL-YÖNETSEL YAPISI

6360 sayılı Yasa'nın getirmiş olduğu yeni yapı doğrultusunda tüm il düzeyinde bir büyükşehir belediyesi kurulmasının, Hatay'da çok önemli yönetsel, siyasal, mali ve kentsel etkileri olmuştur.

6360 sayılı Kanun ile Hatay, il nüfusu 750.000'in üzerinde olduğu için, 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra büyükşehir belediyesi olarak yapılandırılmıştır. 29 Mart 2009 yerel seçimlerinde Antakya Belediyesi'nde AKP'den bir dönem belediye başkanlığı yapan Doç. Dr. Lütfü SAVAŞ, 30 Mart 2014 tarihinde yapılan mahalli idareler seçimlerinde CHP'ye geçerek yeniden başkanlığa seçilmiş ve Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin ilk başkanı olmuştur. 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesine bağlı kuruluş olarak Hatay Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (HATSU) kurulmuştur. İlçe ve belde belediyeleri tarafından

yürütülmekte olan su, kanalizasyon vb. hizmetler HATSU tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

6360 sayılı Yasa ile Hatay'da büyükşehir belediyesi kurulması ve sınırlarının il mülki sınırı ile örtüştürülmüş olması Hatay ilinin yönetsel yapısının değişmesine yol açmıştır. Yasa neticesinde Hatay ilinde bulunan köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış ve il özel idaresinin varlığına son verilmiştir. Yeni yasayla Hatay'da bazı ilçelerin sınırları değiştirilerek 4 yeni ilçe kurulmuş, ancak belde belediyeleri kapatılmış olduğundan dolayı, 1'i büyükşehir ve 15'i ilçe belediyesi olmak üzere belediye sayısı 16'dır. Hatay'a bağlı toplam ilçe sayısı yasa öncesinde 11 iken 6360 sayılı Yasa'nın da etkisi ile 15'e çıkmış olup bu ilçeler Antakya (Merkez), Arsuz, Defne ve Payas'tır.

Şimdi ise Hatay ilçelerinin nüfuslarını vermeye çalışacağız. Ancak burada Defne, Arsuz ve Payas 6360 sayılı Kanun'un etkisi ile 2013 yılında ilçe statüsü kazandığından, bu yerleşim yerlerinin sadece 2013-2017 yılı arasındaki nüfuslarını vereceğiz (bkz. Tablo 14).

Tablo 14. Hatay İlçelerinin Nüfusları 2012-2017 (ADNKS)

İlçeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Altınözü	59.169	61.882	61.341	60.743	60.554	60.603
Antakya(Merkez)	470.833	347.974	354.768	360.652	365.402	370.485
Arsuz	-	79.782	81.001	82.498	84.889	87.666
Belen	29.496	30.061	30.357	30.842	31.571	32.336
Defne	-	134.570	137.398	140.097	143.176	146.803
Dörtyol	151.837	115.251	117.053	118.761	121.423	122.568
Hassa	54.104	542.231	54.146	54.130	54.837	55.073
Erzin	40.776	41.297	41.233	41.290	41.612	41.426
İskenderun	318.780	245.083	244.970	246.207	246.639	247.220
Kırıkhan	106.452	107.049	107.994	108.918	111.269	113.096
Kumlu	13.065	13.241	13.345	13.060	13.172	13.228
Payas	-	38.959	39.857	40.434	40.784	41.153
Reyhanlı	89.093	88.925	89.980	90.758	91.974	95.057
Samandağ	128.303	116.151	118.373	117.770	119.176	119.558
Yayladağı	21.766	28.610	27.800	27.347	28.687	28.954

Kaynak: TÜİK Hatay Bölge Müdürlüğü verileri (2012-2017) kullanılarak hazırlanmıştır.

2014 yılı yerel seçimleri itibari ile Hatay ilinde 6360 sayılı Büyükşehir Yasası sonrası büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Bu durum hiç şüphesiz ilin siyasi dengelerini de etkilemiş ve yerel dizgede birçok değişikliğe neden olmuştur.

6360 sayılı Yasa'nın Hatay ilinin yerel dizge yapısında ortaya çıkarmış olduğu değişim ve dönüşümler ile ilgili veriler aşağıdaki Tablo 15'te verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 15. Hatay'da Yeni Kurulan İlçeler

İlçeler	Bağlanan Belde Belediyesi	Bağlanan Mahalle	Bağlanan Köy
Antakya	12	41	42
Arsuz	7	-	25
Defne	10	4	23
Payas	-	-	3
Toplam	29	45	93

Kaynak: (Adıgüzel ve Tek, 2014: 86).

Görüldüğü gibi yasa sonrasında Hatay ölçeğinde 4 yeni ilçe kurulmuştur. Toplamda 29 belde belediyesi, 45 mahalle ve 93 köy kendilerine en yakın ilçe belediyesine bağlanarak mahalleye dönüştürülmüşlerdir.

Şimdi ise 6360 sayılı yasanın Hatay'da yerel yönetim birimleri bazında getirdiği değişiklikleri vereceğiz. (bkz. Tablo 16).

Tabloda da görüleceği gibi, Hatay ilinde 21 bucak ile 64 belde belediyesi ve 368 köyün tüzel kişiliği sonlandırılmıştır. 6360 sayılı Yasa öncesinde kentsel alanlarda toplam 149 mahalle bulunurken, 64 belde belediyesi ve 368 köy yönetiminin yasa gereğince mahalleye dönüştürülmesi ile birlikte Hatay ilinde mahalle sayısı 506'ya ulaşmıştır. Bu ilçelere yasa gereği olarak Arsuz, Defne ve Payas ilçe belediyelerinin de mahalle statüsüne dönüştürülen yerleri (Toplam 84 yeni mahalle) eklenince Hatay ilinde toplam bağlı mahalle sayısı güncel veriler itibari ile 590'a ulaşmıştır.

Tablo 16. 6360 Sayılı Yasa'nın Hatay İlindeki Yönetim Birimlerine Etkileri

Hatay	İlçe	Tüzel Kişiliği Sonlandırılan			Mahalle		
		Bucak	Belde	Köy	Yasa Öncesi	Yasa Sonrası	Toplam
1	Antakya	5	21	70	43	52	95
2	Altınözü	3	3	42	2	46	48
3	Belen	-	-	11	6	13	19
4	Dörtyol	2	6	6	7	8	15
5	Erzin	-	-	10	10	10	20
6	Hassa	2	5	28	6	33	39
7	İskenderun	2	13	37	28	17	45
8	Kırıkhan	2	1	56	16	57	73
9	Kumlu	-	-	13	3	13	16
10	Reyhanlı	-	-	31	16	31	47
11	Samandağ	2	12	31	9	33	42
12	Yayladağı	3	3	33	3	44	47
TOPLAM		21	64	368	149	357	506

Kaynak: (Adıgüzel, 2014b: 61).

Burada ise Hatay'da ilçe bazında mahalle sayılarının güncel verileri Tablo 17'de gösterilmeye çalışılmıştır.

Tablo 17. Belediye ve Mahalleler, Sayı ve Nüfusları (ADNKS-2017)

İlçe	Belediye	Mahalle Sayısı	Nüfus
Altınözü	Altınözü	48	60 603
Antakya (Merkez)	Antakya	95	370 485
Arsuz	Arsuz	35	87 666
Belen	Belen	19	32 336
Defne	Defne	37	146 803
Dörtyol	Dörtyol	15	122 568
Hassa	Hassa	39	55 073
Erzin	Erzin	20	41 426
İskenderun	İskenderun	45	247 220
Kırıkhan	Kırıkhan	73	113 096
Kumlu	Kumlu	16	13 228
Payas	Payas	12	41 153
Reyhanlı	Reyhanlı	47	95 057
Samandağ	Samandağ	42	119 558
Yayladağı	Yayladağı	47	28 954
TOPLAM	15	590	1.575.226

Kaynak: TÜİK ADNKS verileri (2017) kullanılmıştır.

Şimdi Hatay ilinin 6360 sayılı Yasa sonrasında yeni oluşan siyasi haritasını verelim.

Kaynak: http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari3.html (03.04.2018).

6360 sayılı Yasa'nın Hatay'daki yerel dizgede yarattığı sonuçları özetleyecek olursak Hatay'da büyükşehir belediyesi kurulmasının tüm il düzeyinde çok önemli etkileri olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Hatay'da yasa öncesinde mevcut bulunan il özel idaresinin varlığı sona ermiştir. Ayrıca il genelinde bulunan 64 belde belediyesi ve 368 köyün tüzel statülerine son verilmiş ve bu belediye ve köyler bağlı buldukları ilçelerin birer mahallesine dönüştürülmüşlerdir. 11 ilçeye Antakya, Defne, Arsuz ve Payas ilçeleri de eklenmiş, bazı ilçelerin sınırları değiştirilmiştir. Son tahlilde Hatay ili, yeni ve daha önce görülmemiş çok farklı bir yerel-yönetimsel yapıyla karşı karşıya

kalmıştır. Bu yeni yerel-yönetmel yapı çerçevesinde il mülki sınırlarını da kapsayan ve çevreleyen Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin kurulmuş olması, ilin salt yönetmel açıdan değil, siyasal, mali, mekânsal ve sosyal boyutlarıyla da etkilenmesine neden olmuştur.

Yasa gereğince Hatay ilinde bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmek üzere Hatay Valiliği'ne bağlı "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı" kurulmuştur (Adıgüzel, 2014b: 61).

Ayrıca Hatay genelinde toplam 64 belde belediyesi kaldırılmıştır. Nitekim siyasal kaygıların şekillendirdiği ve pek rasyonel olmayan düzenleme niteliğinde olan bu çok parçalı yapı (belde belediyeleri), Hatay'da yerel ölçekte etkin ve işlevsel hizmet sunumunu engellemektedir. Ayrıca devletin sırtında bir kambur olarak nitelendirilen 64 küçüklü büyüklü belde belediyesi, elde ettikleri yetkilerle, kurulmuş oldukları dönemlerde, kendi sorumlu oldukları kentsel alanlarda imar ve yapılaşmaya yön vermeye başlamışlardır. Uygulamada ise istenilen çağdaş kentleşmenin sağlanamadığı görülmektedir. Son tahlilde yerelde verimli hizmet sunma anlayışı içerisinde planlanan ve uygulamaya konulan belde belediyeleri, hedeflerine ulaşamamıştır.

3.4. KIRIKHAN İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.4.1. Kırıkhan'ın Tarihi

Kırıkhan'ın tarihi yapısı İsa'nın doğumundan 3000 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Bağlı bulunduğu Hatay merkezi ile tarihi bir uyumluluk gösteren İlçe merkezinde orta paleolitik döneme ait kalıntı bulunmamakla birlikte sırasıyla Akat, Hurr, Hitit, Asur ve Pers akınları ile kısa süreli yerleşimlerin yöre için söz konusu olduğu kesindir. Özellikle milattan 33 yıl öncesine kadar Makedonyalı Büyük İskender'in Pers İmparatorluğu'nu yıkması ile birlikte kurulan yeni düzen, Kırıkhan'da yoğun yerleşimlere sahne olmuştur. Gerek bu yıllarda gerekse daha sonraki dönemlerde şimdiki Alaybeyli bölgesinin iskân edildiği tespit edilmiştir (Kırıkhan Kaymakamlığı).

Helenistik dönemin izlerini taşıyan Darb-ı Sak kalesi ile ova boyunca bir dizi halinde yer alan höyükler Kırıkhan'ın bir güvenlik ve haber alma merkezi olarak düşünüldüğünü ortaya koymaktadır. Halen tescilli 34 höyük mevcuttur (Kırıkhan Kaymakamlığı).

Kırıkhan Akdeniz'den doğuya açılan ticaret yollarının kesiştiği yer olması özelliğini taşıyan İskenderun'dan Halep'e, Antakya'dan Kahramanmaraş'a ve Gaziantep'e giden yollar buradan geçtiği için Osmanlı İmparatorluğu döneminde de yerleşim bölgesi olarak gelişimine devam etmektedir (Kırıkhan Kaymakamlığı).

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Belen kazasına bağlı bir nahiye iken 1924 yılında ilçe merkezi olan Kırıkhan, 1939 yılında Türkiye Cumhuriyeti yönetimine girmiştir (Kırıkhan Kaymakamlığı).

Kırıkhan adının nereden geldiği konusunda iki ayrı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birisi ticaretin yoğun olduğu yıllarda kervanların konaklaması için yapılan Kırk Han'ın bulunduğu, diğeri ise geçmişte bir hanın varlığı ve bunun oldukça bakımsız ve kırık dökük olmasıdır (Kırıkhan Kaymakamlığı).

3.4.2. Coğrafi Konum

Hatay'ımızın önemli ilçelerinden biri olan Kırıkhan'ın doğusunda Suriye, batısında Belen, kuzeyinde Hassa, güneyinde Kumlu bulunmaktadır. Kırıkhan 36-37 derece kuzey enlemleri ile 36-37 derece doğu boylamları arasında 715 km² bir alan üzerinde bulunmaktadır. İklimi tipik Akdeniz özellikleri taşıyan kışları ılık ve yağışlı, yazları kurak ve sıcak geçmektedir. Kışın ortalama sıcaklık 7,39 derece, yazın ise 32,3 derecedir (Kırıkhan Kaymakamlığı).

3.4.3. Sosyo-Ekonomik Yapı

İlçemizin bir tarım bölgesi olması nedeniyle halkın gelirinin büyük bir bölümü tarıma dayanmaktadır. 1980'li yıllardan önce bölgemizde daha çok hayvancılıkla geçim temin edilmekte iken Amik Gölü'nün kurutulması ile meydana gelen verimli Amik Ovası ilçemizin önemli bir bölümünü teşkil etmektedir. Amik ovasını baştanbaşa geçen Karasu Çayı ile İlçe merkezinden geçen Delibekirli Çayı ilçemizin belli başlı akarsulardır. Yağışların bol olduğu kış aylarında zaman zaman ekili alanlar Karasu Kanalı'nın taşması sebebiyle su altında kalmaktadır. İlçe merkezine 10 km.

uzaklıktaki Gölbaşı Gölü hem su ürünleri hem de sulamaya yönelik hizmet vermektedir. İlçemizin en önemli dağı batı kısmını boydan boya kaplayan Amanos Dağları'dır (Kırıkhan Kaymakamlığı).

Ekonomik sektörlerde olduğu gibi, özellikle Kumlu, Hassa ve Reyhanlı ilçeleri için 111.269 nüfusa sahip olan Kırıkhan ilçesi sosyal sektörlerde de önemli bir merkez konumundadır. Her üç ilçenin de bazı kamu hizmetleri Kırıkhan İlçesinden karşılanmakta olup bu ilçelerde çalışan kişilerin bir kısmının ikamet yeri de Kırıkhan ilçesidir.

İlçenin ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanmakta olup sınırlı kapasitede de olsa tarıma dayalı gıda sanayi ekonomik faaliyetlerde rol oynamaktadır. Ancak tarıma dayalı sanayi sektörünün, gerekli kurumlarla yaptığımız görüşmeler sonucunda gerek sektörün istenilen düzeyde gerekse elde edilen gelirin bölge halkı açısından yeterli olmadığı belirtilmektedir. İlçemizde bol miktarda Çırçır Fabrikaları ve Zeytinyağı üretim tesislerinin varlığı dışında gelişmiş sanayi ne yazık ki bulunmamaktadır.

Yüzyıllar boyu birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan ve her geçen gün sosyo-kültürel açıdan zenginliğini artıran, muhafaza eden ve bunu aynı kararlılıkla devam ettiren Hatay ilimizin bu özellikleri Kırıkhan ilçesine de büyük oranda yansımaktadır. İlçemiz birçok alanda göz doldururken kültür ve turizm mozaïği açısından önemli bir yere sahiptir.

3.5. KIRIKHAN İLÇESİ'NİN 6360 SAYILI YASA ÖNCESİ VE SONRASI YEREL-YÖNETSEL YAPISI

Kırıkhan'ın seçilmiş ilk belediye başkanı, Adalet Partisi (AP) adayı olarak 1963 yılında yapılmış olan yerel seçimler sonucu göreve başlamıştır. Bu tarihten sonra 1968'de yapılan yerel seçimlerde CHP, 1973 yerel seçimlerinde Cumhuriyetçi Güven Partisi, 1977 yerel seçimlerinde AP, 1984 yerel seçimlerinde Anavatan Partisi, 1989 yerel seçimlerinde Doğru Yol Partisi, 1994 yerel seçimlerinde MHP, 1999 yerel seçimlerinde Fazilet Partisi, 2004 yerel seçimlerinde AKP, 2009 yerel seçimlerinde MHP ve son olarak 2014 yerel seçimlerinde AKP'nin çıkardıkları adaylar Kırıkhan belediye başkanlığını kazanmışlardır (Tek, 2009: 93-101). Kırıkhan'da hemen hemen her dönem farklı siyasi partilerin çıkardıkları adayların galip gelmesi bir geleneğin devam ettiğinin göstergesidir.

Kırıkhan'da yasa öncesi duruma göz attığımız zaman ilçede, 2 bucak, 1 belde belediyesi, 56 köy ve 16 mahalle bulunmaktaydı.

6360 sayılı Kanun ile il mülki sınırlarında 750.000 nüfus kriterini aşan Hatay'da büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Bununla birlikte Hatay'da ilçe sayısı 15'e çıkmıştır. Yasa bağlamında Kırıkhan ölçeğinde toplam 1 belde belediyesi ve 56 köy yönetiminin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Yasa öncesinde 16 mahalle bulunan Kırıkhan ilçesinde yasa sonrası 56 köy ve 1 belde belediyesi mahalle olarak ilçe belediyesine bağlanmış ve mahalle sayısı 73'e çıkmıştır.

6360 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesi öncesindeki Kırıkhan kentsel alanının yönetsel yapısı değerlendirildiğinde, Kırıkhan Belediyesi'nin başta bir tane sınırdaş belde belediyesi (Kurtuluşoğusu Belediyesi) olmak üzere köyler ile çevrelenmiş ve sıkıştırılmış bir durumda olduğunu söylemek mümkündür. 6360 sayılı Yasa

kapsamında tüzel kişiliği sona ermiş olan belde belediyesinin Kırıkhan çevresinde sadece 3 muhtarlık bölgesine (İmece, Fevzi Çakmak, Bahçelievler) ayrıldığı ve bu alanın Kırıkhan-Belen aksının üzerinde yer aldığı görülmektedir. Bu belde belediyesinin muhtarlık bölgeleri, Kırıkhan kentsel alanı içerisinde bulunmakta ve mesafe olarak ilçe merkezine çok yakın (Yaklaşık 2 km) konumları nedeniyle Kırıkhan Belediyesi'ni sıkı bir şekilde çevrelemektedirler. Şimdi bu 3 mahalle muhtarlığı tek bir mahalle muhtarlığına (Kurtuluşoğusu Mahallesi) dönüşerek Kırıkhan İlçe Belediyesi'ne bağlanmıştır.

Yeni mahalle yerleşim yerlerinin büyükşehir uzak olması, birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Aşağıdaki tabloda (bkz. Tablo 18) Kırıkhan ilçesinde köyden mahalleye dönüşen yerlerin listesi, ilçe ve il merkezine uzaklığı hakkında bilgiler verilmiştir.

Tablo 18. Kırıkhan İlçesinde Köyden Mahalleye Dönüşen Yerler

	Köy-Mahalle	İlçe Merkezine Uzaklık (Km)	İl Merkezine Uzaklık (Km)
1	Abalakh	11	49
2	Adalar	21	59
3	Aktutan	2	40
4	Alaybeyli	4	42
5	Alibeyçagılı	19	57
6	Arkıçca	8	46
7	Ayrgözü	20	58
8	Balarmudu	19	57
9	Baldıran	13	51
10	Başpınar	17	55
11	Bektaşlı	20	58
12	Camuzkışlası	24	62
13	Ceylanlı	8	46
14	Çamsarı	15	53
15	Çamseki	8	46
16	Çataltepe	6	44
17	Çiloğlan	9	47
18	Danaahmetli	8	46
19	Dedeçınar	16	54
20	Delibekirli	7	45
21	Demirkonak	23	61
22	Gölbaşı	15	53
23	Gültepe	17	55
24	Güventaş	13	51
25	Güzelce	12	50
26	Ilkpinar	7	45
27	İçada	7	45
28	İncirli	25	63
29	Kalekamberli	22	60
30	Kaletepe	29	67
31	Kamışlar	19	57
32	Kangallar	12	50
33	Karaçagıl	11	49
34	Karadurmuşlu	5	43
35	Karaelmash	14	52
36	Karamağara	8	46
37	Karamankaşı	14	52
38	Karataş	3,5	41,5
39	Kazkeli	16	54
40	Kızılkaya	14	52
41	Kodalı	9	47
42	Kurtlusarımazı	12	50
43	Kurtlusoguksu	2	40
44	Mahmutlu	3	41
45	Muratpaşa	12	50
46	Narlıhopur	22	60
47	Özkızılkaya	18	56
48	Özsoğuksu	7	45
49	Reşatlı	2	40
50	Saylak	16	54
51	Söğütlüöz	16	54
52	Sucu	21	59
53	Taşoluk	18,5	56,5
54	Topboğazı	9	47
55	Torun	5	43
56	Yalankoz	18	56
57	Yılanlı	9	47

3.6. ALAN ARAŞTIRMASININ YÖNTEMİ

Araştırmanın kapsamı tezin başlığında belirtildiği üzere Hatay ili, Kırıkhan ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Çalışma kapsamı bağlamında aşağıdaki birimler ve bu birimlerde sorumlu kişilerle görüşme yöntemi uygulanması benimsenmiştir. Çalışmada öncelikle birinci el kaynakların kullanılmasına özen gösterilmiştir. Araştırmada tezin konusu ile ilgili literatürün büyük çoğunluğuna ulaşma gayreti gösterilmiştir. Ayrıca ilgili bakanlıkların ve ilgili birimlerin sunduğu verilerden, yine ulusal platformların raporları ve sunduğu istatistikler ve elde edilen diğer belgelerden faydalanılmıştır.

Bu çalışmada; yazılı kaynaklar, internet kaynakları ve yapılan araştırmalardan yararlanılmıştır. Hatay'ın Kırıkhan ilçesinde belediye başkanı, siyasi parti ilçe başkanları, sivil toplum örgütü yöneticileri ve mahalle muhtarları ile görüşme yapılmıştır. Teorik olarak yukarıda aktarılan araştırma evreninden örneklem alınmamış, çalışmanın zaman ve maddi kısıtları elverdiği ölçüde, olabildiğince fazla kişiye ulaşılmaya gayret sarf edilmiştir.

Çalışmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma tekniği uygulanmıştır. Nitel araştırma tekniğinin tercih edilmesinde öncelikle çalışmayı yapacak olan ana karakterin uygulamada yer alması ve bu alanda deneyim kazanma gayreti içinde olmasıdır. Uygulamanın keşfedici niteliği de bu tercihte etkili olmuştur. Çalışmanın teorik ve kavramsal çerçevesi verilirken, incelenen konulardaki temel sorun alanları tespit edilerek, bu sorun alanlarına ilişkin katılımcıların görüşlerini ortaya koyacak sorular geliştirilmiştir. Bu sorulardan yola çıkılarak yarı yapılandırılmış ve açık uçlu tarzda formüle edilmiş kapsamlı bir soru kâğıdı oluşturularak kullanılmıştır (bkz. Ek).

Çalışmanın literatür taraması ve tez önerisinin hazırlanmasına Haziran 2017’de başlanmıştır. Literatürün taranması ve kaynakların okunması Ekim-Kasım 2017 tarihlerinde bitirilmiştir. Okumalara paralel olarak görüşmelerde esas alınacak yarı-yapılandırılmış görüşme formu 2017 Aralık ayında oluşturulmuştur. Oluşturulan form, Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’na sunulularak Etik Onayı süreci için beklemeye geçilmiştir. Etik Onayının alınmasına müteakip derinlemesine görüşmelere 2018 yılı Ocak ayından itibaren başlanmış olup görüşmeler Mart ayının ilk haftasında bitmiştir. Mart ve Nisan aylarında görüşmelerin analizi yapılmıştır. Son olarak ise tez, Mayıs ayının ortalarında enstitüye teslim edilmiştir.

Görüşmecilere Ait Bilgiler

Araştırma alanı spesifik olarak Hatay’ın Kırıkhan ilçesidir. Bu araştırmanın kapsamında yerelde vatandaşların temsilcileri konumunda olan kişilerle görüşülmüştür. Bu bağlamda yaptığımız çalışmada veriler elde etmek, değerlendirme yapmak ve belirli sonuç çıkarmak amacı ile Kırıkhan ilçemizde belediye başkanı başta olmak üzere, 5 siyasi parti ilçe başkanı, 6’sı merkez ve 49 kırsal muhtarlar ile 2 yerel basın temsilcisi ve 2 sivil toplum kuruluşu temsilcisi olmak üzere toplamda 65 kişi ile görüşülmüştür.

Tablo 19. Görüşülen Temsilciler

Temsilciler		Adet
İlçe Belediye Başkanı		1
Siyasal Parti İlçe Başkanı		5
Muhtarlar	Merkez	6
	Kırsal (Yeni Mahalleler)	49
Yerel Basın		2
Sivil Toplum Kuruluşları		2
Toplam		65

İlçemizde görüştüğümüz belediye başkanı, siyasal parti ilçe başkanları, sivil toplum, yerel basın ve muhtarların yaş, eğitim durumu, meslekleri ve seçilme sayıları incelenmiştir. Araştırma yapılan ilçede kadın temsilci olmadığı görülmüştür. Yine muhtarlar arasında yükseköğrenim yapmış muhtar bulunmamaktadır. Buna ilişkin bilgiler tablo 20, tablo 21, tablo 22 ve tablo 23’de verilmiştir.

Görüşmecilerimizin eğitim durumu hakkında bilgi sahibi olmak için aşağıdaki tabloya 20’ye bakmamız faydalı olacaktır.

Tablo 20. Görüşülen Temsilcilerin Eğitim Durumu

Eğitim Düzeyi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Yüksek Lisans
Belediye Başkanı	-	-	-	-	1
Siyasal Parti İlçe Başkanları	1	-	3	-	1
Yerel Basın Temsilcileri-Sivil Toplum	-	-	2	2	-
Muhtarlar	23	17	16	-	-
Toplam	24	17	21	2	2

Belediye başkanı ve bir siyasi parti ilçe başkanı yüksek lisans eğitimi görmüştür. Görüşmecilerimizin büyük çoğunluğunu oluşturan mahalle muhtarlarımızın eğitim durumu ilkökul, ortaokul ve lise düzeyindedir.

Görüşmecilerimizin mesleki durumu hakkında bilgi sahibi olmak için Tablo 21’e bakmamız faydalı olacaktır.

Tablo 21. Görüşülen Temsilcilerin Mesleki Durumu

Meslek	Sayı
Çiftçi	45
Esnaf	10
Diğer	10
Toplam	65

Görüşmecilerimizin mesleki durumlarına göz attığımızda ise özellikle kırsal muhtarlarımızın ve merkez muhtarlarımızın çoğunun (45 kişi) çiftçilik ile uğraştığı tespit edilmiştir. Ayrıca görüşmecilerimizin meslekleri mühendis (1), bankacı (1), öğretmen (1), gazeteci (2), dış teknisyeni (1), işletmeci (2), esnaf (10), serbest meslek (2) olmak üzere çeşitlilik göstermektedir.

Görüşmecilerimizin yaş durumlarına bakıldığında (bkz. Tablo 22), 25 yaşından küçük temsilci bulunmadığı göze çarpmaktadır. Çoğunluğun 51-65 yaş arası olduğu görülmektedir.

Tablo 22. Görüşülen Temsilcilerin Yaş Durumu

Yaş Aralığı	Sayı
25-40	2
41-50	11
51-65	47
65 ve Üzeri	5
Toplam	65

Görüşmecilerimizin şimdiye kadar vatandaşlar tarafından seçilme sıklığı hakkında durumu öğrenmek için Tablo 23'e bakmamız faydalı olacaktır.

Tablo 23. Görüşülen Temsilcilerin Seçilme Sayıları

Seçilme Sayıları	Sayı
1 defa	24
2 defa	22
3 defa	9
4 ve daha fazla	10
Toplam	65

Görüşülen temsilcilerimizin çoğunluğu bir veya ikinci kez görev yapmaktadır. Araştırma kapsamında bu durum özellikle hedeflenmiştir. Aralarında 30 yıldır yani altı dönemdir mahalle muhtarlığı yapan kırsal muhtarlarımız da mevcuttur.

3.7. ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI

AraŐtırmamızın bulguları, soruların oluŐturulma mantığına paralel olarak, beş ana başlık altında tasnif edilmiş olup, öncelikle 6360 sayılı Yasa'ya ilişkin genel bakış ele alınacaktır.

3.7.1. 6360 Sayılı Yasa: Genel Bakış

Temsilcilerimizin 6360 sayılı Büyükşehir Yasası hakkında genel anlamda muzdarip bir durumda oldukları sonucuna varılmıŐtır. Bunun altında yatan birçok neden yerinde tespit edilmiŐtır. Gerek iktidar partisi ve ana muhalefet partisi gerekse muhalefet partilerinin 6360 sayılı Yasa ile ilgili gerekli ve yeterli düzeyde tanıtım yapmadıkları kanaatine ulaşılmıştır. Bu bağlamda temsilciler bu durumdan rahatsızlıklarını belirtmişler ve hala da yetkili kişilerin (iktidar, ana muhalefet, muhalefet ve büyükşehir yetkililerinin) bu yasa hakkında altı yıl geçmesine rağmen bilgi vermeye yanaŐmadıkları tespit edilmiŐtır.

Yine temsilcilerimizin büyük çoğunluğu, yasanın kozmopolit bir yapıya sahip olan Hatay'a uygun olmadığı görüşünü savunmuşlar ve bu düzenlemenin Hatay ölçeğinde uygulanmasının zorluklarından bahsetmişlerdir. Merkezi teşkilatın büyük ölçekte Türkiye'de yerelde ise Hatay'da oluŐturmuŐ olduğu büyükşehir modelinin yöre halkına uygun olmadığı kanaatiyle birlikte, yasanın getirdiği tüm sonuçları görmek için henüz çok erken olduğu ifade edilmiŐtır.

Yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda Hatay'ın ve Kırıkhan'ın şehirleşememe / kentleşememe sorunu olduğu tekrardan gün yüzüne çıkmıştır. Bu bağlamda henüz kent altyapısının oturtulmadığı bir alanda, büyükşehir gibi hem de tüm il mülki sınırları düzeyinde gerçekleştirilen bir radikal reformun Hatay açısından mevcut durum göz önüne alındığında olumlu sonuçlar doğurmadığı ve şehirleşme temeli oturtulmadığı sürece olumlu sonuçlar doğurmayacağı kanaati belirtilmiştir.

3.7.1.1. 6360 Sayılı Yasa'ya İlişkin Bilgi Düzeyi

6360 sayılı Yasa teorik anlamda olumlu veya olumsuz birçok şey ifade etse de yasanın tanıtımı açısından baktığımız zaman eksiklik gözle görülür bir biçimde kendini göstermiştir. Yerelde birer temsilci konumunda bulunan muhtarların çoğu başta olmak üzere; siyasal parti ilçe başkanlarının büyük çoğunluğu ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin hemen hemen tamamının yasadan habersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Burada muhtarlar ile yaptığımız görüşmeler sonucunda, 6360 sayılı Yasa'ya yönelik bilgi düzeylerinin, salt kırsal alandaki değişikliklerden ibaret olduğu ve yine kırsaldaki değişikliklerin çok azına vakıf oldukları görülmüştür.

Yasa çoğunlukla kırsal alandaki muhtarları ilgilendirdiği için burada kent merkezinde temsilci görevinde bulunan mahalle muhtarlarının bilgi düzeylerinin çok kısıtlı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kırsal alanda görevlerini icra eden muhtarlarımızın, en azından kırsal alanı ilgilendiren başta tüzel kişiliklerin (Köyler, Belde Belediyeleri ve İl Özel İdaresi) kaldırılması ve 2019 sonrası vergilendirme sisteminin kentli vatandaşlara uygulanan vergilendirme gibi olacağı ile ilgili değişikliklerden çoğunlukla haberdar oldukları tespit edilmiştir.

Merkez mahalle muhtarları ve köy muhtarları arasındaki farkı özetle şu şekilde belirtebiliriz. İnsanlar yasanın kendilerine değdikleri / dokundukları yerler hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Bu dokunuşlar genel hatları ile olumsuz yönleri ön plana çıkmakta / belirginleşmektedir. Bazı konuşmacılar ise işlerinin gereği oldukça derinlemesine bilgi sahibidirler.

Yine AKP, MHP, İyi Parti, Büyük Birlik Partisi ve Saadet Partisi ilçe başkanları ile yaptığımız derinlemesine verimli görüşmeler sonucunda sadece üniversite tahsili almış siyasal parti ilçe başkanlarının konuya ilgilerinin olduğu saptanmış ve yasayla ilgili temel değişikliklerden haberdar oldukları ve bazılarının oldukça üst düzey bilgi seviyesine sahip oldukları anlaşılmıştır.

Yine yerelde bir temsilci konumunda bulunan Muhtarlar Dernek Başkanlığı, Yerel Basından Olay ve Express Gazetesi Yöneticileri, Ticaret Odası ve Ziraat Odası Başkanlığı düzeyinde gerçekleştirilen görüşmeler verimli geçmiştir.

Burada yerel basına ayrı bir parantez açmakta fayda vardır. Çünkü 2014 öncesi ve sonrası Kırıkhan'a 6360 sayılı Yasa bağlamında baktığımız zaman halkın bu yasaya olumlu veya olumsuz ne denli tepkiler verdiğini de çok net bir şekilde görmüş olduk.

Muhtarlar Dernek Başkanlığı, Ticaret Odası ve Ziraat Odası Başkanlığı düzeyinde yaptığımız görüşmeler sonucunda konuyla ilgili doğal olarak sadece kendi alanlarını ilgilendiren yönlerden bahsetmişlerdir. Ancak bu temsilcilerin sadece kendi alanları ile ilgili değişikliklere vakıf olmaları, olumsuz bir durumla karşı karşıya kaldığımız anlamına gelmez. Çünkü yasa, gerek kırsaldaki tarım alanlarına etkisi gerekse de Hatay / Kırıkhan'ın 2014 sonrası ticari ve ekonomik gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Yasanın kırsal alanlarda tarım ve hayvancılığa etkisinin değerlendirilmesini, konunun daha iyi anlaşılması için "6360 Sayılı Yasa: Kırsala Etkileri" başlığı altında vermeyi daha uygun gördüğümüzden burada bununla yetinmek faydalı olacaktır.

Yasa ve getirdiği değişiklikler hakkında bilgi sahibi olmayan insanlarda belirgin bir tedirginlik sezilmiştir. Bilinmezlik insanları kuşkuya ve geleceğe yönelik karamsarlığa itmektedir. Dolayısıyla özelde bu yasa genelde diğer yasal düzenlemelerde halkın bilgilendirilmesinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.7.1.2. 6360 Sayılı Yasa'ya Karşı Tutum

Yasa'ya Genel Bakış alt başlığı altında temsilcilerimizin yasa ile ilgili genel görüşlerini ardından ise yasanın olumlu ve olumsuz yönlerini vermeye çalışacağız. En son ise genel bir değerlendirme yapıp bu alt başlığa son vereceğiz.

Öncelikle yaptığımız çalışmanın anket tarzı değil, yerelde temsilciler ile gerçekleştirilen derinlemesine nitel bir görüşme olduğunu hatırlatmak okuyucunun yazılanları daha iyi anlamasına ve kavramasına olanak sağlayacaktır.

Belediye başkanı Ayhan YAVUZ ile yaptığımız görüşmelerin detayları önemlidir. Çünkü yereldeki hizmetlerde birinci ve en önemli yetki ve sorumluluk alanına sahip olan başkan, yasaya genel bakış çerçevesinde gerek yasa gerek yönetim ve siyaset anlayışına yönelik değerlendirmelerde bulunmuş ve büyükşehir modelinin birçok sorunu beraberinde getirdiğini tespit ve teyit etmiştir.

Başkan YAVUZ, yasaya genel bakış çerçevesinde büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında koordineli bir yapının olmadığı altını çizirken aynı zamanda bu koordinenin kasten sağlanmıyor olmasının sonucunda yerelde halkın muzdarip edildiğini belirtmiştir. Diğer yandan büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki yetki

ve görev çatışmasının altında yatan ana nedenin de “*yasanın temelinde vücut bulduğunu*” dikkatle vurgulamıştır.

Siyasal parti ilçe başkanları ve yerel basın ile yaptığımız görüşmeler sonucunda çoğunluğun, yasanın hem teorik hem de mevcut uygulama açısından büyük sorunlar taşıdığına altını çizdikleri görülmüştür. Burada şunun da etkisinin olduğunu belirtmekte fayda vardır. Bu düzeydeki temsilcilerin tarafsız olmalarının çok zor olmasının neticesinde sorulan sorulara, önce parti aidiyetlerinin etkisi sonra kendi siyasi kimliklerinin vermiş olduğu bir rahatlık ile cevap verdikleri gözlenmiştir. Bu bağlamda temsilciler, yasaya gerek büyük ölçekte gerekse yerel ölçekte olumsuz değerlendirmeler yapmışlar ve dolayısıyla bu yönden baktığımızda hiç iç açıcı sonuçlarla karşılaşmamıştır. Son tahlilde yasayı olumsuz değerlendirilenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Muhtarlar ile yapılan görüşmeler bağlamında olumlu manada, büyükşehir parti aidiyeti olan muhtarlarımızın yaptığı değerlendirmeler tespit edilmiş ve nicel olarak da çok azınlıkta kalmışlardır. Bu temsilcilerimizin büyükşehir yasasından ve yasanın büyük ölçekte Hatay’da küçük ölçekte Kırıkhan’da uygulanmasından çok memnun oldukları anlaşılmıştır. Buna dayanakları ise şudur: Büyükşehir yetkililerinin daha çok siyasi farklılıklardan dolayı hizmet verip vermeme konusunda vatandaşın yanlış algısına dikkat çekmişlerdir. Bu durumun Kırıkhan’da çok az yaşandığı azınlık muhtarlarımızın hem fikir oldukları konudur. Büyükşehirin ilçeler arası siyasi farklılık gözetmeksizin Hatay’ın geneline ve Kırıkhan’a hizmet vermeye çalıştığının altını çizmişlerdir. Parti aidiyeti olmayan ve değişiklikleri az çok tarafsız bir şekilde değerlendirmeye gayret eden muhtarlarımızda ise durum tam tersidir.

Ayrıca büyükşehir modelinin Hatay/Kırıkhan ölçeğinde henüz oturmadığından dolayı olumlu bir şey söylemenin güçlüğünden bahsetmişlerdir. Yine kendi sorumluluk alanları ile ilgili değerlendirmeler yapan temsilciler, yasanın genel anlamda ve teoride vatandaşa olumlu şeyler vaat ettiğinin altını çizmeden

geçmemişlerdir. Bu vaat, kırsaldaki vatandaşlara artık kentli gibi hizmet sunulması başta olmak üzere hizmetlerin aksamadan ve hızlı şekilde ulaşmasıydı. Ancak sistemin yeni bir sistem olması dolayısıyla hem hizmet birimlerinin yeterli ve etkin çalışmaması hem de hizmet alımlarında yaşanan sıkıntılar göz önüne alındığında temsilciler, olumsuz değerlendirme yapmaktan kendilerini alamamışlardır. Temsilciler, vatandaşların ve temsilcilerin kafasındaki olumsuz büyükşehir tabusunu yıkmak ve hizmet birimlerinin etkin ve işlevsel çalışmasını sağlamak, siyasi farklılıklardan uzak ve vatandaşa hizmet etme anlayışı ve zihniyeti içerisinde çalışmalara aralıksız devam etmenin bir zorunluluk olduğu Hatay'a biraz daha zaman verilmesi bağlamında hem fikir oldukları tespit edilmiştir.

3.7.1.3. 6360 Sayılı Yasa'nın Gündelik Yaşama Etkileri

6360 sayılı Yasa'nın uygulanmasıyla birlikte köyden mahalleye dönüşen mahallelerin muhtarları, siyasal partiler, yerel basın ve sivil toplum kuruluşları ile yasanın gündelik yaşama etkilerine yönelik yapmış olduğumuz çalışmanın sonucunda şu bilgilere ulaşılmıştır:

Belediye Başkanı YAVUZ, şahsi olarak yasanın gündelik yaşamına bir etkisi olmadığını belirtmiştir. Ancak halk seçtiği bir başkandan hizmet almak isterken, yetkileri elinden alınan bir ilçe belediyesinin hizmet üretememesi dolayısıyla manevi açıdan yorgun ve rahatsız olduğunu da söylemeden geçememiştir.

Merkez muhtarları 6360 sayılı Yasa ile meydana gelen dönüşümün gündelik yaşamlarına bir etkisinin olmadığını altını çizmişlerdir. Ancak kırsal mahalle muhtarları ile yaptığımız görüşmelerin sonuçlarına baktığımız zaman yasa öncesi ve sonrası durumda belirgin bir farklılık söz konusudur. Yasa sonrasında özellikle su

faturalarının meclis kararıyla artması sonucu, zaten bir geliri olmayan veya çok az olan kırsaldaki vatandaşlara yansımalarının olumsuzlukları belirtilmiştir.

Yine kırsal muhtarlarımızın büyük çoğunluğu yasa öncesinde daha iyi ve hızlı hizmet aldıklarını belirterek yasa sonrasında bu durumun yok olduğunu ve hizmetlerde büyük oranda aksamaların olduğunu ifade etmişlerdir.

Siyasal partiler, yerel basın ve sivil toplum örgütü temsilcileri, 6360 sayılı Yasa'nın gündelik yaşamlarına bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Temsilcilere göre bunun altında yatan ana neden ise büyükşehirde oluşturulmuş olan hizmet birimlerinin yeterince etkin ve işlevsel olmamasıdır.

3.7.1.4. 6360 Sayılı Yasa'nın Hatay'ın/Kırıkhan'ın Sorunlarının Çözümüne Katkısı

Yerel ölçekte tüm temsilcilik düzeylerinde yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda bu alt başlık için pek olumlu bir şey söylemek doğru olmayacaktır. Çünkü temsilcilerimizin hemen hepsi yasanın Hatay'ın sorunlarına bir çare olmadığını ve hatta sorunlara büyük bir yük getirdiğini belirtmişlerdir.

Başkan YAVUZ, yasanın öncelikle Hatay açısından bir şey vaat etmediğini ve mevcut sorunlara bir çözüm olamayacağını belirtirken, spesifik açıdan Kırıkhan ölçeğinde de sorunların çözümüne bir katkısı olmadığını altını çizmiştir. Nitekim Başkan yasayı, radikal bir reform olarak nitelendirirken, aynı zamanda yasanın, mevcut yerel yönetimlerimizin sorunlarına azami oranda bir çözüm sunması beklenirken yasa yapıcıların bunu öngöremediğini ve hüsrana uğradıklarını açıkça dile getirmiştir.

Muhtarlarımız ise yasanın, ilçenin sorunlarına bir çözüm olmadığını belirtmişlerdir. Gerek muhtarlarımız gerekse diğer temsilciler ilçede yasadaki kaynaklı gözle görülür bir değişiklik ve iyileştirme olmadığını vurgularken sorunların daha da arttığını belirtmektedirler.

3.7.1.5. 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası'nın Belediyelerin Sorunlarının Çözümüne Katkısı

Çalışmamızın teorik çerçevesinde “Belediyelerimizin Yaşadığı Başlıca Sorunlar” a değindiğimizi hatırlamakta fayda vardır. Bu başlık ise 6360 sayılı Yasa'nın bu sorunlara çözüm getirip getirmediği konusunu anlamamız ve yereldeki temsilcilerimizin görüş ve düşüncelerini öğrenmek amacı ile açılmıştır.

Temsilcilerimiz 6360 sayılı Yasa'nın, Hatay ölçeğinde belediyelerin sorunlarına bir çözüm olduğunu düşünmediklerini belirtmişlerdir. Yasa bağlamında görev, yetki ve sorumluluklarının büyük çoğunluğunun elinden alınması itibari ile artık ilçe belediyelerinin, büyükşehirin sanki birer müdürlüğü gibi hizmet gördükleri belirtilmiştir. Belediyelerin görev, yetki ve sorumluluklarının büyük çoğunluğunun elinden alınması, yerelde hizmet bekleyen vatandaşların sıkıntı çektiklerinin nedenlerinden biri olarak görülebilir.

İlçe belediyelerinin şu anki mevcut durumunu değerlendiren temsilcilerimiz ise büyükşehir harici belediyelerin sadece mahalle aralarındaki çöp toplama yetkilerini yerine getirdiklerini vurgulamışlardır. Nitekim özellikle yasa sonrasında ilçe belediyelerini vasıfsız bir müdürlük gibi değerlendiren temsilciler, yerelde etkin ve işlevsel hizmet alabilmek için ilçe belediyelerinin yetki ve sorumluluk sahasının

genişletilmesinin önünü açacak yasal düzenlemelerin olması gerektiğinin altını çizmişlerdir.

3.7.2. 6360 Sayılı Yasa: Olumlu Yönleri

Bu başlık altında 6360 sayılı Yasa'ya ilişkin literatürde dile getirilen olumlu yönler ele alınarak, görüşmecilere soru olarak yöneltiştir.

3.7.2.1. Ölçek Avantajı

6360 sayılı Yasa'nın birçok gerekçesinden bahsetmek mümkündür. Bunlardan biri de ölçek ekonomilerinden yeterince yararlanılamaması ve optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının varlığına ihtiyaç duyulmuş ve böyle bir düzenlemenin gerçekleştirilmesi gerekliliğı ortaya koyulmuştur.

Temsilcilerimiz, Hatay'da oluşturulan büyükşehir modelinin, teorik açıdan ölçek avantajı sağlayabileceğini, uygulama açısından ise herhangi bir avantaj sağlamadığını belirtmişlerdir. Çünkü teorideki durumun gerçekleşmesi için Hatay'ın, mevcut siyasi yapısı neticesinde bunu uygulayacak yönetim zihniyetinden yoksun olduğunu vurgulamışlardır.

İkinci olarak tek elden yönetimin vatandaş ve yerel demokrasi açısından olumlu şeyler yansıtmadığını altını çizen temsilciler, Hatay'da bu siyasi yapının büyük temelli hiçbir soruna çözüm üretemeyeceğini belirtmişlerdir.

3.7.2.2. İmar ve Plan Bütünlüğü

Bilindiği üzere 6360 sayılı Yasa öncesinde her ilçe belediyesi imar planlarını kendisi yapmaktaydı. Radikal bir reform olan bu yasa sonrasında, diğer büyükşehirlerde olduğu gibi Hatay'da 15 ilçenin imar yapma ve planlama yetkisi büyükşehir belediyesine devredilmiştir. Gerek akademik camia tarafından gerekse diğer ilgililer bu yasanın sadece imar ve planlamalarda bir bütünlük sağlanacağı konusunda hem fikir olduklarını açıkça beyan etmişlerdir.

Başkan YAVUZ, imar planlamalarında, büyükşehirin yetkilerine yakışan imar planlamalarının, tüm Hatay'ı kapsamasının gerekli olduğunu ve imar sorunlarına rasyonel bir çözüm projesi geliştirilmesi gerektiğinin önem arz ettiğini belirtmiştir. Hatay'da şehirleşme altyapısının da ciddi manada sıkıntılı olduğunu belirten YAVUZ, ilçe belediyelerinin imar yetkilerinin elinden alınması ve büyükşehire devredilmesini kısmen olumlu bulduğunu ifade etmiştir. Başkan, burada yapılması gereken şeyin yine gerek ilçe imar planları gerekse Hatay'da yapılması gerekli olan imar planlama projelerinin, ilçe belediyeleri ile koordineli bir şekilde yapılması sonucunda ortaya şehirleşme sıkıntısı olmayan bir Hatay'ın çıkacağını belirtmiştir.

Temsilciler, büyükşehir modeli ile birlikte imar ve planlamalara daha üst akıl ve iradeden bakılmaya çalışıldığını belirtmişlerdir. Yerelde temsilcilerimiz, ilçe belediyelerinin imar planlarını yaptıkları dönemde etkinlik noktasında sıkıntıların yaşandığını açıkça beyan etmişler ve yeni yasal düzenleme ile birlikte imar ve planlamaların ivedilikle çözülmeye çalışıldığını, bunun uygulanmasında da doğal olarak sıkıntılar çekildiğini belirtmeden geçmemişlerdir.

3.7.2.3. Maliyetlere Etkisi

Yine bu konuda da temsilciler teori ve uygulama noktasını birbirinden ayırmıştır. Teoride merkezden gönderilecek kaynakların etkin kullanımının sağlanması gerektiğini belirten temsilciler, uygulamada Hatay’da büyükşehirin özellikle uzak olan köylere hizmet götürmedeki maliyet sıkıntısını belirtmişlerdir.

Yine bu soruya verilen yanıtların, siyasi parti farklılıkları çerçevesinde şekillendiğini hatırlatmakta fayda vardır. Hatay BŞB yönetimi ile farklı siyasi görüşe sahip ve farklı partilere mensup görüşmeciler, bu farklılıklarını değerlendirmelerine de yansıtılmışlardır.

Bu soruda Başkan YAVUZ’un değerlendirmeleri şu şekilde olmuştur:

“Normalde tek bir elden yönetme maliyetlerin azalmasına olanak sağlayabilir. Ama büyükşehirin özellikle kırsaldaki yeni mahallelere uzaklığı düşünüldüğünde gerekli araç ve ekipmanlardan yani kaynaklardan yoksun oldukları görülüyor. Bu da maliyetlere yol açıyor. Hâlbuki var olan kaynakların ilçe belediyelerine adil dağılımı söz konusu olsa yüksek maliyetlere yol açmaz.”

MHP ilçe başkanının değerlendirmeleri ise şu şekildedir:

“Hizmetler büyükşehir belediyesinden alındığı zaman kısmen maliyetleri azaltıp bir avantaj sağlamak mümkündür. Ancak uzak ilçelere hizmet sunma anlamında elbette ek maliyetler söz konusu olacaktır. Gerekli ekipmanların yöre bölgesindeki firmalar devreye sokularak temin edilmesi daha az maliyetin önünü açabilir.”

Nitekim geniş ölçekli yerel birimlerden oluşan yerel yönetim sistemimiz içerisinde, özellikle kaynak israfının önlenerek etkin ve yerinde kullanımının, merkezden büyükşehirlere, büyükşehirlerden de ilçe belediyelerine gönderilecek kaynakların etkin kullanımını sağlayabileceğini ifade etmişlerdir.

3.7.2.4. Kaliteli Hizmet

Yetkilerin tek elde toplanması literatürde ve kanımızca yerel demokrasi açıdan birçok sıkıntıyı beraberinde getirirse de 6360 sayılı Yasa gerekçesine bakıldığında, yeni oluşturulan büyük ve güçlü büyükşehir yönetimlerinin yerelde daha etkin ve kaliteli hizmet sunması amaçlanmıştır. Nitekim küçük, gelir yetersizliğine sahip ve hizmet üretemeyen birçok belediye söz konusu olduğundan, siyasa ve yasa yapıcılar, bu düzenlemenin yerelde vatandaşlara artık daha kaliteli bir hizmet verilmesi konusunda hemfikir olduklarını beyan etmişlerdir.

Teoride bahsi geçen kaliteli hizmet anlayışının yerelde uygulanıp uygulanmadığını anlamak için temsilcilerimiz ile yaptığımız görüşmelerin sonuçları şu noktalarda toplanmaktadır:

Temsilciler yerelde kaliteli hizmet sunumunun sağlanıp sağlanmamasını göreceli bir durum olarak ifade etmişlerdir. Bu noktada yerelde siyasi pozisyon değişikliklerinin önemli ölçüde ön planda olduğunu vurgulamışlardır. Muhtarlarla büyükşehir belediye başkanı arasında art niyetli gruplaşmaların da kaliteli hizmet sunumunun sağlanıp sağlanmamasında önemli bir rolünün olduğunu belirtmişlerdir.

Yerelde kaliteli bir hizmet sunulmasının sadece teoride geçen bir iki maddede değil, o maddelerin uygulanmasını sağlayacak yönetim zihniyetine sahip insanların olup olmadığında düğümlenmektedir. Kaliteli bir hizmetin, siyasal farklılıkların ve çekişmelerin olduğu Hatay gibi kozmopolit bir ölçekte uygulanmasının bu denli zor olması, hizmet verme anlamında yöneticilerin değil hizmet alma bağlamında sorumluların vatandaşları mağdur ettiklerinden yakınılmaktadır.

İlçe belediyelerinin tasfiyesi ile birlikte yetkilerin tek bir büyükşehir yönetiminde toplanması yönetenlerin bu görev, yetki ve sorumlulukları kötüye

kullanmasına da neden olmakta ve bu açıdan yerelde kaliteli bir hizmet anlayışının önüne set çekildiği vurgulanmaktadır.

3.7.2.5. Eşit Hizmet

Anayasa’da, yerel demokraside ve alan yazında, vatandaşlar hangi siyasi parti aidiyetine sahip olursa olsun, yerelde her vatandaşın belediyelerden eşit hizmet alma hakkı vardır. Çünkü gerek ilçe belediyesi yöneticileri gerekse büyükşehir belediyesi yöneticileri yerelde vatandaşlara etkin ve işlevsel hizmet sunma hedeflerini gerçekleştirmek için görevlerini ifa etmektedir. İşte tam bu noktada 6360 sayılı Yasa ile büyükşehir modelinin, yerelde vatandaşlara daha eşit ve kaliteli hizmet sunma görevine ön ayak olacağı düşünülmüş ve düzenleme yasalaşmıştır.

6360 sayılı Yasa, büyükşehirin hizmet sunum kapasitesini büyütürken, birim başına hizmet maliyetlerinin azalacağı ve kaynakların daha etkin kullanılıp il genelinde daha adil bir dağılım olacağına işaret ederken, bunun yerelde yansımalarına bakmak faydalı olacaktır.

Başkan YAVUZ, yasanın ilçelere daha iyi ve eşit hizmet sunulmasının önüne bir set çektiğini açıkça beyan etmiştir. Bunun sadece Hatay ölçeğinde değil yaptığı araştırmalar ve katıldığı çalıştaylar (Yerel Yönetimler Çalıştayı) sonucunda ifade ettiğini belirten başkan, İstanbul, Ankara ve İzmir’de de eşit hizmet olmadığı ve bunun çok zor olduğu konusunda değerlendirmelerde bulunmuştur. Eşit hizmet sunulamayacağının temelinde yatan ana unsurun ise ilçeler ve büyükşehir yönetimlerinin farklı partilerden olması yani özetle siyasi çekişmeler ve engeller olduğunu belirtmiştir.

Temsilcilerimizin çoğu yetkilerin tek elde toplanmasının, hizmetlerin daha üst bir akıldan daha az maliyetle ve koordineli bir şekilde sunulmasına katkı sağlayabileceğine işaret etmektedirler. Ancak yine Hatay ölçeğinde 15 ilçeye de eşit hizmet sunulmasının zorluğunun altını çizen temsilciler, bu ölçekte buna neden olan şey ise Hatay'da çok parçalı bir siyasi yapı olmasına bağlamışlardır.

Yine temsilcilerimizden birkaçı burada yasayı değil de Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı'nı değerlendirerek; *“Başkandan Allah razı olsun. Siyasi olarak bazen oyunlara geliyorsa da her ilçeye eşit hizmet vermeye çalışıyor. Ama meclis üyelerinin çoğunluğu siyasi davranışlarından ve aidiyetlerinden dolayı hizmetlere engel oluyorlar”* diyerek görüşlerini ifade etmişlerdir.

3.7.2.6. Büyük ve Yeni Projelere Kapı Aralama

Görüşmecilerin büyük çoğunluğu 2014 sonrası Hatay'ın adının duyulması gerek Türkiye gerekse de uluslararası arenaya tanıtımı açısından *“Büyükşehir”* kelimesinin çok önem arz ettiğini belirtmişlerdir.

Başta Başkan YAVUZ olmak üzere tüm temsilciler aynı zamanda Antakya merkezde ve İskenderun merkezde trafik sıkıntısını çözme amacıyla yapılan Battı-Çıktı ulaşım hattı projesini de büyük ve yeni bir proje olarak değerlendirmişlerdir. Ancak başkan, bu yapılan battı-çıktıların vatandaşın önünde çok büyütüldüğünü ve bölge açısından yeni bir trafik sıkıntısı çekildiğinin altını da çizmiştir.

Ayrıca YAVUZ, büyükşehire yakışır bir şekilde Hatay genelinde gerekli bağlantı yollarının ivedilikle yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Hizmetlerin

sadece kendisine oy veren kesime değil hizmetlerin bir kapsayıcılığının olmasının önemine vurgu yapmıştır.

3.7.2.7. İl Genelinde Her Vatandaşın Büyükşehir Belediye Başkanını Seçme Hakkı

Kırsal alana yönelik düzenlemeler arasında tek demokratik yanın bu olduğunu belirten yeni mahalle muhtarları, büyükşehir alanı içerisindeki her vatandaşın sandığa iradesini yansıtmayı ve kendisini yönetecek kişileri seçmesi, olumlu olarak değerlendirilmiştir. Çünkü kırsalda yaşayan yani yeni mahalle olan yerlerde yaşamlarını sürdüren vatandaşlar, kendisini temsil etme yetkisine sahip olan her yöneticiyi seçme hakkına sahip olmuşlardır. Temsilciler, küçük ölçekte mahalle muhtarını ve ilçe belediye başkanını seçecek olan vatandaşların büyük ölçekte de büyükşehir belediye başkanını seçme hakkı kazanmalarını yerel demokrasi açısından olumlu olarak değerlendirmişlerdir.

3.7.2.8. Vatandaş-Yönetici Arasındaki Mesafeyi Azaltma

Yasa yine teoride ve uygulamada, yerelde yetkilerin hemen hemen tamamını büyükşehir yönetimine vererek, daha çok kırsaldaki vatandaşların ilçe belediyesi ile olan muhataplığını asgari düzeye indirmek ve gerek vatandaş-yönetici arasındaki muhatap sorununu çözmeyi amaçlamak gerekse ilçe belediyelerinin sunamadığı hizmetleri sunma gayretine girmektedir.

Kırıkhan Belediye Başkanı Ayhan Yavuz, Hatay'da ve küçük ölçekte Kırıkhan'da kırsalda yaşayan vatandaşların, muhatap sorunu olmadığı halde büyük bir muhatap sorunu varmış gibi lanse edildiğinin altını çizmektedir. Çünkü zaten yasa ile birlikte ilçe belediyelerinin yetkileri elinden alınmış ve büyükşehir devredilmiştir. Artık vatandaşlar hizmetlerinin tamamına yakınını büyükşehirden alacaktır. Ancak Başkan Ayhan Yavuz, hizmetler için büyükşehir dilekçe veren vatandaşların sorumluluk alanı olduğu halde büyükşehir tarafından geri gönderilip: “*Burası bizim sorumluluk alanımız değil, bu konu olan hizmet için sizin ilçe belediyesine gitmeniz gerekir*” diyerek yönetim ahlakına ve sorumluluğuna yakışmayan davranışlar sergilendiğini belirtmektedir. Ayrıca Başkan, büyükşehirin bu söylemleriyle, yerelde vatandaş ve yönetici arasındaki iletişimi sorunlu hale getirmek ve vatandaşları “*bakın ilçe belediyeniz size hizmet vermiyor*” diyerek halkı bize ve belediyemize karşı kışkırtma yoluna gittiklerini belirtmektedir.

Bunun da doğal bir sonucu olarak vatandaşların, “*Bizim muhatap sorunumuz var. İlçe belediyesine gidiyoruz büyükşehir görevlilerine, büyükşehir gidiyoruz ilçe belediyesi görevlilerine gönderiyorlar*” gibi ifadeler kullandığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Başkan, ilçe belediye yöneticilerinin ve siyasal parti ilçe başkanlarının (ana muhalefet ve muhalefet) bile büyükşehirden randevu almaları hususunda sorun yaşadıklarını belirtirken, vatandaşın büyükşehirde bir muhatap ve yetkili bulamama veya hizmet ve randevu alamamasının doğal olduğu üzerinde durmuştur. Bu bakımdan yönetilenler ile yöneticiler arasında mesafenin azalmadığını, aksine bu mesafenin giderek arttığını ifade etmiştir.

3.7.3. 6360 Sayılı Yasa: Olumsuz Yönleri

Bu başlık altında 6360 sayılı Yasa'ya ilişkin literatürde dile getirilen olumsuz yönler ele alınarak, görüşmecilere soru olarak yöneltilmiştir.

3.7.3.1. İl Özel İdarelerinin ve Belde Belediyelerinin Kaldırılması

Yapılan derinlemesine görüşmelerden elde ettiğimiz verilere göre temsilcilerimizin tamamına yakını hemen hemen aynı fikre sahip olmakla birlikte, yasanın en sorunlu yönünün de il özel idarelerine son vermek olduğu belirtilmiştir.

Görüşmecilerimizden özellikle muhtarlarımızın büyük bir çoğunluğunun özel idare döneminde de görev yapmış olmaları, il özel idare dönemini ve özel idare hizmetlerinin Hatay ölçeğinde 2014 öncesi durumunu daha iyi anlamamıza olanak sağlamıştır.

Gerek kırsalda temsilci konumunda bulunan muhtarlar gerekse vatandaşlar "*köylere hizmet götürme birlikleri*" olarak adlandırılan il özel idaresinin hizmetlerini çok etkin ve işlevsel bulduklarını beyan etmiş ve bir dilekçe ile kendilerine verilen sürede hizmet aldıklarını belirtmişlerdir.

Nitekim 2014 öncesinde kırsalda herhangi bir sorunun çözüm mercii olarak direkt devlet kurumları ile irtibat halinde olduklarını belirten muhtarlarımız, kaymakamlık veya il özel idaresine bir dilekçe ile başvurdukları takdirde, bu kurumlar tarafından ivedilikle gerekli personel ve teçhizatın sağlandığını ve köylerine hizmet getirildiğini belirtmişlerdir. Ancak mevcut durumu da değerlendirmeden geçmeyen

muhtarlarımız, köyün sorunları için büyükşehir defalarca dilekçe verildiği halde, verilen dilekçelerin sümenaltı edildiğinin altını çizmişlerdir. Son tahlilde kırsaldaki muhtarlarımızın tamamı özel idare dönemini tabiri caizse mumla aradıklarını açıkça itiraf etmiş, özel idarelerin kapatılması sorununun kırsala bir fayda sağlamadığını defaatle vurgulamışlardır.

Yasa kapsamında Hatay'da toplam 64 belde belediyesi kapatılmıştır. Kırıkhan ölçeğinde ise 1 belde belediyesi (Kurtuluşoğusku Belde Belediyesi) kapatılmıştır. Bu belde belediyesinin kapatılmasını, yerelde vatandaşın temsilcisi konumunda bulunan iki dönem Kurtuluşoğusku Belediye Meclis Üyeliği de yapmış ayrıca mevcut durumda da dokuz yıldan beridir Kurtuluşoğusku Mahalle Muhtarlığı görevini devam ettiren muhtarımız ile yaptığımız görüşmede, yasa itibari ile belde belediyelerinin kapatılmasını genel anlamda olumlu bulduğunu, nitekim zaten vatandaşın hizmet üretemeyen küçük belde belediyelerinin devletin sırtında bir kambur olarak devam etmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Ancak Kurtuluşoğusku Belde Belediyesinin kapatılmasına karşı çıkan muhtar, belde belediyesi döneminde daha iyi hizmet aldığını -en azından su patlaklarının ve şebeke borularının tamirâtı ve yenilenmesi vs.- şu an ilçe belediyesinden bir hizmet alamadığını da vurgulamıştır.

Belediye Başkanı, siyasal parti ilçe başkanları, sivil toplum temsilcileri, yerel basın ve diğer merkez/kırsal mahalle muhtarlarımız da belde belediyelerinin küçük olmasından, yeterli kaynağı olmamasından, hizmet üretememesinden ve devlete mali bir külfet (gerek araç-gereç masrafları gerekse de personel maaşları) getirdiğinden dolayı bu belediyelerin kapatılmasını olumlu olarak değerlendirmişlerdir.

3.7.3.2. Köylerin Mahalleye Dönüştürülmesi

Yapılan görüşmeler sonucunda, köylerin mahalleye dönüşmesinin kırsaldaki yansımaları temsilcilerimiz tarafından değerlendirilmiştir. Köylerin, yasa öncesindeki “*has yapılarının korunması gerektiği*” temsilcilerimizin genelinin ortak noktada bulunduğu konu olmuştur. Köylerin has yapısı ve özerk olmaları itibari ile yasa öncesinde bir ağırlığının ve devletin kırsaldaki bir temsilcisi gibi konumlandırılmasının çok önemli olduğunu vurgulayan temsilcilerimiz, mahalle statüsü kazanan köylerin mevcut durumunun sorunlarını gözler önüne sermektedir.

Nitekim köy muhtarlarımız, yasa öncesinde köyde tüzel kişiliğin başı ve köyün yöneticisi durumunda olduklarını belirtirken aynı zamanda, köyde devletin bir temsilcisi konumunda olduklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun, kendilerine köyde yetki verdiğini, hizmetlerin ya köy personelleri ya da özel idare personelleri tarafından yaptırıldığını vurgulamışlardır. Ancak şu an tüzel kişiliklerinin olmadığını ifade eden muhtarlarımız bu yetki ve görevlerden istifade edemediklerinin altını çizmişlerdir.

3.7.3.3. Merkeziyetçiliğe Etkisi

Görüşmeciler, “6360 sayılı Yasa merkeziyetçiliği artırmış mıdır? şeklindeki soruya hemen hemen aynı yanıtı vermişlerdir. Temsilciler, yerelde merkeziyetçi bir yapının var olduğunun altını çizerken, bunu tetikleyen nedenin ise il düzeyinde seçilmiş bir başkanın görevlerinin akla hayale gelmeyecek kadar fazla olmasına bağlamışlardır. Temsilcilerimiz ayrıca başkanın yetkilerinin kısıtlanması ve denetim altına alınmasını da istemektedirler.

Nitekim gerek ilçe belediyelerinden gerekse ilçe belediye başkanlarından üst düzeyde konumlandırılan, büyükşehir belediyesi ve büyükşehir belediye başkanı merkeziyetçi bir yapının tam ortasında kendisini bulmaktadır. Ayrıca il düzeyinde ve genelinde hizmetlerin neredeyse tamamından büyükşehirin sorumlu tutulması da bunun bir örneği olarak ifade edilmiştir.

3.7.3.4. Federal Yapıya Geçiş Hazırlığı

Görüşmecilerin -çoğunlukla ve özellikle muhtarlarımız- bu soruda ne yazık ki tarafsızlıklarını koruyamadıkları görülmektedir. Aslında tarafsızlıklarını koruyamamalarının nedenini yine kendileri cevaplamış, Türkiye’de mevcut bulunan siyasi düzenden dolayı (partiler üstü) bu soru hakkında değerlendirme yapmaktan çekindiklerini ifade etmişlerdir. Yerelde (Kırıkhan’da) vatandaşın yerel yönetimler bazında en üst düzey temsilcisi konumunda olan Belediye Başkanımız YAVUZ, diğer temsilcilerimizin (siyasal parti ilçe başkanları, muhtarlar, sivil toplum kuruluşları ve yerel basın) de ortak kanaatlerini anlamamız açısından şu değerlendirmeleri yapmıştır:

“Hatay’da seçilmiş bir güçlü başkan görevini ifa etmektedir. Başkanın yetkileri görüyoruz ki hem teoride hem uygulamada çok fazla. Bu durum ileride eyalet sistemine geçişin hazırlığı olabilir mi? Olabilir. Sonuçta bunun örneklerini biz Güneydoğu ve Doğu Anadolu vilayetlerimizde yaşadık. 2015’ten sonra ve şimdi oralarda devletin ve halkın tüm iyi niyetiyle kendisine yüklemiş olduğu görev, yetki ve sorumlulukları kötüye kullanan ve halk tarafından seçilen büyükşehir belediyelerine kayyumlar atanıyor. Bu iş basit bir iş değil. Hele ki büyükşehir yönetimlerinde seçilmiş güçlü başkan denetleyen herhangi bir mekanizma olmadığı takdirde biz aynı sorunları bir daha yaşarız. Allah bir daha göstermesin. Ama bir ABD gibi de olmayız. Halkımız ve biz buna izin vermeyiz.”

Bu soruya her ne kadar mesafeli tutum takınılmış olsa da görüşülen yerel temsilcilerin bu konuda ciddi bir kuşku taşıdıkları ifade edilebilir. Taşıdıkları kuşkuyu, şu an için iktidarda güçlü bir partinin olması, iktidar partisine duyulan güven ve bu partiyi desteklemeleri sayesinde aştıkları gözlenmiştir.

3.7.3.5. Yerel Demokrasiyle Uyum

Yaptığımız alan araştırması itibariyle muhtarlarımızın farklılaştığı nokta şu olmuştur. Yasa itibari ile il özel idarelerinin kaldırılması ayrıca köylerin ve belde belediyelerinin tüzel kişiliklerine son verilmesi neticesinde demokrasinin de ortadan kalkacağını vurgulayan muhtarlar, vatandaşların kendisini yönetecek olan tüm yöneticileri seçme hakkına sahip olmasının demokrasi açısından bir sıkıntı teşkil etmediğini belirtmektedirler. Ellerinde bulundukları gücün giderek azaldığını gören temsilcilerin bu konuda oldukça çekingen ve karamsar oldukları görülmektedir.

3.7.3.6. Temel Hizmetlerde Yaşanan Sorunlar ve Şikâyetler

Bu soru kapsamında başta belirtmemiz gereken şey, merkez muhtarlarımızın temel hizmetler açısından pek fazla bir sıkıntılarının olmadığıdır. Bu hizmetler genelde, su (şebeke boruları, patlaklar) ve yol sorunları olarak ikiye ayrılmaktadır. Muhtarlarımız, şikâyetçi oldukları en önemli sorunun imar ve planlama konusunda olduğunu belirtmişlerdir. Yasa öncesinde ilçe belediyesinin aynı bölgede yaşayan vatandaşlara farklı imar ve kat planlamaları verdiğini belirten muhtarlarımız, yasa

sonrasında da aynı durumun büyükşehir tarafından uygulanmasının rahatsızlığa yol açtığını vurgulamışlardır. Ayrıca muhtarlar, Kırıkhan ilçesinde daha da ileri giderek “*bölgenin yerleşme yapısına uygun değil de şahsa özel imar ve kat planlamalarının*” yapıldığını belirtmişlerdir. Merkezde temsilcilik görevinde bulunan muhtarlarımızın temel hizmetlerden ziyade, büyükşehir ile bir iletişim sorunu yaşadıkları gerçeği ön plana çıkılmaktadır.

Kırsalda görevlerini ifa eden muhtarlarımız ise merkez muhtarlarımızdan ayrılarak, genellikle köyün temel sorunları olan su, ulaşım vb. altyapı sorunlarından çok çektiklerini ve bu sorunların büyükşehir belediyesi tarafından ivedilikle çözülmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir. Ayrıca yine köylerde temel bir sorun olarak ifade edilen “*hazine arazileri sorununun*” da derhal çözüme kavuşması gerektiğini belirten muhtarlarımız, köylünün arazi ve arsalarına dair tapularının verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kırsalda temsilcilik görevinde bulunan muhtarlarımızın tamamına yakını büyükşehir ile bir iletişim sorunu ve muhatap sıkıntısı yaşadıklarını dikkatle vurgulamışlardır.

3.7.3.7. Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri Arasındaki Siyasi Çekişmeler

Yaptığımız görüşmelerin sonucunda, özellikle muhtarlarımızın ve siyasal parti ilçe başkanlarının yaptığı değerlendirmelerin birbiri ile nerdeyse aynı olduğunu ifade edebiliriz. Temsilciler, Hatay’da yasa gereği oluşturulan büyükşehir yönetiminin, tüm il düzeyinde siyasi farklılıkları bir kenara bırakamayacağını ve bunun sonucunda da elbette büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki siyasi çekişmeleri daha da artıracığı kanaatini paylaşmışlardır.

Başkan YAVUZ, yasaya büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında gerek yasa çerçevesinde gerekse uygulamada herhangi bir siyasi çekişmenin olup olmadığını değerlendirirken, yine büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında koordineli bir yapının olmadığını altını çizmiş ve bu koordinenin kasten sağlanmıyor olmasının sonucunda yerelde halkın mağdur edildiğini belirtmiştir. Nitekim diğer yandan büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki siyasi çekişmelerin altında yatan ana nedenin de yine “*yasanın temelinde vücut bulduğunu*” dikkatle vurgulamıştır. Bu bağlamda YAVUZ, hem yasanın temelinde siyasi çekişmelere meydan veren hem de uygulamada var olan büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki siyasi restleşmeler nedeniyle, yapılması gereken hizmetlerin büyük oranda aksadığını belirtmektedir.

3.7.3.8. Temsil Sorunu

Muhtarlarımız “temsil sorunu” bağlamında şu ifadelerle yer vermişlerdir:

“Ne ilçe belediye meclis üyeleri ne de büyükşehir belediye meclis üyeleri bizim sorunlarımıza çare bulamıyorlar. Özellikle büyükşehir belediye meclis üyeleri telefonlarımızı bile açmıyor. Onları o göreve biz getirdik. Hizmetleri almak ve yapılan hizmetlerin takipçisi olmak bizim en doğal hakkımızdır. Ama maalesef her şey seçim zamanı vaat ediliyor. Seçimden sonra kimse temsil etme gayreti içerisine girmiyor. Zaten meclis üyeleri de siyasi partilerin güdümünde olduğu için kimi temsil ediyorlar, kendileri çok iyi biliyorlar.”

Bunların aksine daha önce de belirttiğimiz üzere büyükşehir belediye başkanına gönülden bağlı ve parti aidiyeti olan bazı muhtarlarımız, istedikleri zamanda meclis üyelerine ulaştıklarını belirtmişlerdir. Temsil sorunu olmayan muhtarlarımıza “*muhtarlarımızın çoğunluğunun temsil sorunu olduğu halde sizin temsil sorununuz yok mu?*” diye sorduğumuzda bu muhtarlarımızın, “*bizim şahsi olarak bir oy*

potansiyelimiz var ve bu nedenle gücümüz diğer muhtarlardan fazla” cevabını verdikleri görülmüştür.

3.7.4. 6360 Sayılı Yasa: Kırsala Etkileri

Bu başlık altında 6360 sayılı Yasa’ya ilişkin literatürde dile getirilen ve kırsala olabilecek etkileri dikkate alınarak formüle edilmiş sorulara verilen yanıtlar yer almaktadır.

3.7.4.1. Köylerin Mahalleye Dönüştürülmesi

Yasa kapsamında Hatay’da toplam 368 köy yönetiminin tüzel kişiliği kaldırılmış ve bunlar mahalle adıyla ilçe belediyelerine bağlanmıştır. Kırıkhan’da ise toplam 56 köyün tüzel kişiliği kaldırılmış olup bunlar mahalle statüsüne geçmiştir.

49 köy muhtarı ile yaptığımız derinlemesine görüşmeler sonucunda, köylerimizin mahalleye dönüşmelerinin kırsaldaki yansımalarına baktığımız zaman önümüze şöyle bir durum ortaya çıkmıştır: Genel manada tüzel kişiliklerini yitiren köyler ve bir nebze temsiliyet kaybına uğramış vatandaşların durumdan şikâyetçi oldukları yerinde tespit edilmiştir. Muhtarlar, *“köylerimiz köy olarak kalmalıydı. Has yapısı korunmalıydı. Çünkü biz mahalle yaşamına ayak uyduramayız”* demişlerdir. Diğer yandan köylerin mahalleye dönüşmesini gerek zamanında gerekse de şimdi istemediklerini belirten temsilcilerimiz, *“bize hiçbir zaman kentteki bir vatandaşa sunulan hizmetleri sunamazlar”* görüşünü savunmuşlar ve sadece köylerde bir isim

değişikliğinin söz konusu olduğunu, mahalle yaşamının 2019'dan sonra kendilerine etki edeceğini belirtmişlerdir.

3.7.4.2. İlçe Merkezine Mesafenin Hizmet Sunumuna Etkisi

Bu soruyu yönelttiğimizde temsilcilerimizin tamamı: *“Sorunun cevabı açık zaten. Köylerin ilçelere uzak olması iyi bir şey değil. Çünkü hizmetlerin gecikmeli gelmesi söz konusu oluyor”* demişlerdir.

Türkiye engebeli coğrafi yapısı itibari ile kırsal ve kentsel yerleşim alanlarının arasındaki uzaklık göz ardı edilemeyecek ölçüde fazladır. Bu noktada özellikle büyükşehir reformu ile birlikte su, kanalizasyon ve itfaiye hizmetlerinin büyükşehir belediyeleri tarafından yürütülecek olması, yeni mahallelere bu hizmetlerin etkin ulaştırılması bağlamında yetersiz kalacağını düşündürmektedir. Bu ve benzeri şikâyetler, görüşmecilerce sıklıkla dile getirilmiştir. Bu ve benzeri yakınmaların, merkeze olan mesafe arttıkça daha da şiddetlendiği gözlenmiştir.

3.7.4.3. Köylerin Statü Değişimi ve Yerel Özerklik

Temsilcilerimizden özellikle muhtarlarımıza yerel özerklik sorusunu sorduğumuzda önce bunu pek anlamlandıramadıkları görülmüştür. Soruyu yönelttiğimizde Yerel özerklik nedir? gibisinden sorularla karşılaşmıştır. Çoğunluğun yerelde özerkliğin tam olarak ne anlama geldiğini bilmedikleri halde verdikleri cevapların (olumlu veya olumsuz) birkaçını verecek olursak:

“Muhtar olarak önceden daha güçlüydük. Yetkilerimiz çoktu. Tüzel kişiliğimiz geri verilmeli.”

“Köylerimizin tüzel kişilikleri kaldırıldı. Herhalde özerkliğe de aykırıdır.”

“Özerklik yerelde daha güçlü olmak demek zaten. Bizim şu an gücümüz elimizden alındı. Aykırıdır tabii.”

“Köyümüzün has yapısı korunmalıydı. Bu açıdan aykırıdır.”

Siyasal parti ilçe başkanlarının ve yerel basın temsilcilerinin yerel özerklik ile ilgili değerlendirmeleri birbiriyle zıtlık göstermektedir. Bunlardan birkaçını verecek olursak:

“Yerel özerkliğe aykırı değildir. Köyde özerklik olsa ne olacak. Köyler zaten hizmet alamıyordu.”

“Tüzel kişiliklerin kalkması nedeniyle yerel özerkliğe aykırıdır. Yerelde zaten vatandaşa hizmet sunacak bir belediye var bir de köyler vardı. Şimdi köyler kaldırıldı.”

“Aykırı değildir. Çünkü önceden muhtarlar sakıncalı işler yapıyorlardı. Para karşılığı hizmet verme gibi. Şimdi iyi ki köyler mahalle oldu. Muhtarların yetkileri pasifize edildi.”

“Köylerin statülerinin değişmesi yanlış oldu. Tüzel kişilikler kalmalıydı. Bu doğal olarak köylerin özerkliğini de bitirdi gücünü de.”

Genel anlamda köylerin statülerinin değişmesinin hem yerel özerkliğe aykırı olduğu hem de temsilciler tarafından olumlu değerlendirilmediği ortaya çıkmaktadır. Özellikle yerel özerkliğin tam olarak tanımını yapamamasalar da bu konuda aydınlatıldıklarında, konuya yönelik olumsuz kanaatleri daha da belirginleşmektedir.

3.7.4.4. Köylerin Statü Değişimi ve Temsil Sorunu

Köylerin tüzel kişiliklerinin kalkması ve mahalle statüsüne geçilmesinin yansımalarının ağır olduğunu vurgulayan muhtarlarımız;

“Önceden muhtar denince herkes ayağa kalkardı. Köyde bir ağırlığımız ve gücümüz vardı. Gücümüz de olduğu için hizmet getiriyorduk. Ancak şu an muhtarı takan yok. Köyde biz temsilciyiz. Hizmet gelecekte önce muhtara telefon edilmeli. Ama bizi arayan yok. Kimi arıyorlar? Sıradan bir vatandaş bizden daha yetkili gibi. Bu vatandaş eğer büyükşehirde yakınsa benden daha iyi hizmet alıyor. Bir bakıyoruz evinin önüne kamyon kum ve parke getirmiş. Biz istediğimizde alamıyoruz o hizmeti.” diyerek bu yönde değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Muhtarlarımız bu noktada, mahallelinin yine önce olduğu gibi muhtar tarafından temsil edildiğini belirtmişler ancak tüzel kişiliklerin kalkması ve yetkilerinin azalması sonucunda, vatandaşı yeteri kadar temsil edemediklerini vurgulamışlardır. Muhtarların yetkilerinin alınmasına ve statü kaybına sıcak bakmadıkları tespit edilmiştir.

3.7.4.5. Köyde Yaşayanlara Ek Vergi Yüğü

6360 sayılı Yasa, köyde yaşamlarını sürdüren vatandaşları 2014-2019 arası 5 yıla kadar tüm vergilerden muaf tutmuş, 2019 seçimlerinden sonra ise kırdan yaşayan vatandaşların kentteki vatandaşlar gibi her türlü vergi yükü sorumluluğuna gireceklerini hükmü altına almıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde kırsal muhtarlarımızın tamamının mesleği çiftçilik olarak tespit edilmiştir. Muhtarlarımızın, köylünün gelirinin sadece topraktan

(tarım) ve hayvancılık faaliyetlerinden sağlandığını ve bunun tek başına yeterli bir gelir olmadığını vurgulamışlardır. Bu noktada kırsal alanda yaşayan vatandaşların gelirinin yetersiz olduğunu belirten muhtarlar, ileriki dönemlerde ek vergi yükünün kırsalda sorun çıkarabileceğini ifade etmişlerdir.

2019 sonrası kendilerinden vergi alınacağını bilen muhtarlarımız, ekonomik açıdan yıpranacaklarını düşünmektedirler. Ancak, “*eğer kırsalda bize kentli gibi hizmet sunulursa vergi bizim boynumuzun borcudur*” diyerek, konuya yaklaşımlarına da açıklık getirmişlerdir.

3.7.4.6. Köylerin Statü Değişimi ve Tarım ve Hayvancılık

Kırsal muhtarlarımız, şu an itibari ile köyde tarım ve hayvancılık konusunda yasadan kaynaklı herhangi sorunun olmadığını belirtmişlerdir. Ancak 2019 sonrasında bazı vergilerin (ahır, samanlık, depo vb.) alınacak olmasının tarım ve hayvancılık sektörünü olumsuz etkileyeceği kaygısını taşıdıkları anlaşılmıştır.

Muhtarlarımız, kırsalda yaşayan vatandaşların, köyde ahır, depo, samanlık gibi ihtiyaçlarının olması durumunda büyükşehirden proje ve imar izni almaları gerekeceğinden, hayvancılığın olumsuz etkileneceğini ifade etmişlerdir. Ancak şu ana kadar somut anlamda herhangi bir uygulama ve bu uygulamadan kaynaklı bir sorun ortaya çıkmadığı görülmüştür.

3.7.4.7. Köyden Dönüşen Mahalleler ve Ulaşım Sorunları

Temsilciler yasa öncesinde ve sonrasında ulaşım konusunda herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmişler ve halkın kendi imkânları ile ilçeye ve büyükşehir ulaşım sağladıklarının altını çizmişlerdir. Ancak yine de büyükşehir tarafından ulaşımı kolaylaştırmak bağlamında servis taşımacılığının faaliyete geçirilmesinin gerekliliğini belirtmişlerdir.

Köylerin/yeni mahallelerin, yasa sonrası zaten hizmetlerinin büyük kısmı ilçe belediyeleri tarafından değil büyükşehir tarafından karşılanacağı söz konusu olduğundan, köylerin büyükşehir olan uzaklıkları daha da büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kırıkhan açısından irdelenecek olursak, büyükşehir en yakın köy / yeni mahalle (Aktutan) 40 km, en uzak köy (Kaletepe) ise 67 kilometredir. Bu soru neticesinde görüşülen yerel temsilcilerimizin ciddi bir sorun yaşadıkları ifade edilebilir. Ayrıca büyükşehir en uzak mahalle olan Kaletepe mahalle muhtarımızın değerlendirmesi şu şekilde olmuştur:

“Ulaşım sorunlarımız var tabii ki. İlçeye bile dolmuş yok. Biz en uzak köyüz büyükşehir. Sıkıntılarımız için 67 kilometre ötedeki büyükşehir gitmemiz gerekiyor. Gitsek de zaten hizmet alamıyoruz. Büyükşehir yollarımızı genişletmeli. Ayrıca şu an operasyonlar olduğundan dolayı zaten kötü olan yolumuz tanklarımızın da gelmesiyle zarar görmüştür. Operasyonlara karşı değiliz ancak operasyon bittikten sonra yollarımızın mutlaka genişletilmesi gerekir. Gerekirse büyükşehir tarafından ilçeye servis taşımacılığı da yapılabilir.”

Bu sorudan da anlaşılacağı üzere, henüz sistem değişikliğinin somut yansımaları, bir başka anlatımla büyükşehir hizmetleri, Kırıkhan ilçesinde ve köylerinde (yeni mahallelerinde) kendini yeteri kadar gösterememektedir.

3.7.4.8. Hizmet Sunumunda Aksamalar

Burada muhtarlarımızın değerlendirmeleri önem arz etmektedir. Önceden kırsal alanlara İl Özel İdareleri ve Kaymakamlık vasıtalarıyla hizmet geldiğini belirten temsilcilerimiz, şu an özel idarenin kaldırılması ve bu bağlamda köylere hizmet götürme birliklerinin de kapatılması sonucunda önceden “*bir dilekçe ile*” aldıkları hizmetleri mevcut durumda alamadıklarını ifade etmişler ve daha da ileriye giderek verilen dilekçelerin “sümenaltı” edildiğini de özellikle vurgulamışlardır.

Yasa bağlamında beldelere ait taşınır ve taşınmaz varlıklar, büyükşehir sınırları dâhilinde ilçe belediyelerine devredilmiştir. Kırsalda yaşamlarını sürdüren vatandaşlarımızın kafasında doğal olarak gerek hizmetlerin götürüleceği endişesi gerekse hizmetlerin ne zaman ulaştırılacağı endişesi doğmaktadır.

Bu konu hakkında son bir şeyler söylemek gerekirse 6360 sayılı Yasa belediyelerin görev alanını bir hayli genişletmiştir. Bunun sonucunda büyükşehir belediyesinin mahallelere olan uzaklığı da düşünüldüğünde, belediyenin hizmet götüreceği yerleşim birimlerine olan uzaklığının arttığı çok açık bir şekilde görülmektedir. Bu durum sunulan hizmetlerin kalitesinde bir düşüklüğe neden olabileceği gibi hizmetlerin yerinde ve zamanında gitmesinin önünde bir engel olarak görülebilir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, henüz sistem değişikliğinin somut yansımaları, bir başka anlatımla büyükşehir hizmetleri, Kırıkhan ilçesinde ve köylerinde kendini tam anlamıyla göstermediğinden, değerlendirmelerin kısıtlı kaldığı anlaşılmaktadır.

3.7.5. 6360 Sayılı Yasa: Çözüm Önerileri

Bu başlık altında 6360 sayılı Yasa'da yahut yasanın uygulaması sürecinde ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin temsilcilerimizin çözüm önerileri yer almaktadır.

3.7.5.1. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Düzenlemesi

Yerel düzeyde toplamda 65 temsilci ile yaptığımız görüşmeler sonucunda, YİKOB konusunda temsilcilerin dahi bir bilgi sahibi olmadıkları yerinde tespit edilmiştir. Konuyla yakından ilgili olup bilgisi olan çok az temsilci olduğu görülmüştür. Bunların başında ilçe belediye başkanı, bazı siyasal parti ilçe başkanları ve bir gazeteci gelmektedir. Görüşmeciler, bu kurum hakkında bilgileri dâhilinde değerlendirmeler yapmış ve kurumun büyükşehiri denetleyen bir yapısının olduğunu belirtmişlerdir.

Temsilcilerimizden muhtarlarımızın konuyla ilgili ne yazık ki hiçbir bilgileri bulunmamaktadır. Bunun nedenini ise şöyle açıklamaktadırlar:

“Bu birim hakkında bir bilgimiz yok. Ne faaliyet yapıyor onu da bilmiyoruz. Çünkü kimse gelip bizi bu birimin varlığından haberdar etmedi. Sen geldin senden öğrendik.”

Muhtarlar çözüm önerisi olarak ise *“bu kadar önemli olan bu birimdeki görevliler gelip bize tanıtımını yapsın. Biz de bilelim ne olduğunu.”* Dedikleri görülmüştür.

3.7.5.2. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının Faaliyetleri

Belediye Başkanı YAVUZ ise diğer temsilcilerden ayrılarak, YİKOB'un faaliyetlerinden haberdar olduğunu belirtmiş ancak faaliyetlerinin kapsayıcı olmaması yönüyle eleştirmiştir. YİKOB'ların ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına yeterince rehberlik etmediğini belirten YAVUZ, ilin tanıtımına yönelik faaliyetlerinin önemli olduğunu ifade etmektedir. İleriki dönemlerde YİKOB'ların faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması için çalışmaların yapılması gerektiğinin altını çizmiştir.

Temsilcilerimizden muhtarlarımız ise YİKOB hakkında bir bilgi sahibi olmadıkları için bu soruya da kısa cevap verdikleri görülmektedir. Muhtarlarımızın tamamı *“bu birimin faaliyetlerinden haberdar değiliz”* şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

3.7.5.3. Yerel Yönetim Sisteminde Mevcut Sorunlar

Yerel yönetimlerde iletişimsizlik ve muhatap bulamama sorununa dikkat çeken temsilciler, yöneticilerin vatandaş ile diyalogunda sıkıntıların olduğunu ve sorunlarını yöneticilere ulaştırmada zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Yerelde halkın hizmet beklentilerinin gün geçtikçe arttığını belirten temsilciler, hizmet alamama konusuna dikkat çekerken aynı zamanda ilçe belediyesinin, temel hizmetleri (altyapı) sunmada bile yeterli personel ve teçhizata sahip olmadığını ve bu açıdan kaynaklarının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Diğer yandan yerel yönetimlerin öncelikle ilçe bazında trafik yoğunluğuna ve sıkışıklığına çözüm üretmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu ve buna benzer birçok sorun temsilcilerimizin yerel yönetimlerde gördüğü sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaptığımız görüşmeler sonucunda temsilcilerimizin yerel yönetimlerimizde tespit ettikleri diğer bir sorun ise belediyelerin etkin ve işlevsel hizmet sunmada yaşamış olduğu gelir yetersizliği konusudur. İlçe belediyelerin yasa öncesinde toplamış olduğu vergilerin birçoğunun artık büyükşehir belediyesi tarafından toplanıyor olması, ilçe belediyelerinin zaten az olan gelirlerinin daha da azalmasına yol açtığıın üzerinde durmuşlardır.

3.7.5.4. Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Görüşmeciler, yerel yönetimlerde iletişimsizlik ve muhatap bulamama sorununa dikkat çektikten sonra çözüm önerisi olarak şu değerlendirmelerde bulunmuşlardır:

“Öncelikle ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesi arasındaki koordinasyon sorunu çözülüp iletişimin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak vatandaşa hizmet etme aşkı olan yönetici zihniyetiyle mümkün hale gelebilir.”

“Siyasi farklılıklar bir kenara bırakılır ve halka hizmet etmek akıllarına gelirse bizim iletişim sorunumuz kendiliğinden çözülür zaten. Artık yöneticilerin bize yüzünü dönmesini istiyoruz.”

“Bizim oy verip göreve getirdiğimiz bizi yöneten insanlar, seçimden sonra yüzümüze bakmaz oldu. Görsünler bir daha oy veriyor muyuz!”

Yapılan değerlendirmelerin oldukça yüzeysel olduğu, siyasi görüş farklılıklarından kaynaklanan sorunların giderilmesi halinde, diğer sorunların neredeyse kendiliğinden çözüleceği Şeklinde iyimser bir bakış söz konusudur.

Temsilciler değindikleri trafik sorununun çözümü için öncelikle bağlantı yollarının haritasının çıkarılıp plan ve proje dhiline bölgeye uygun yeni ve geniş yolların yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Temel hizmetleri sunmada bile sıkıntıya düşen belediyelerin yetki ve görevlerinin tekrar verilmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır.

3.7.5.5. 6360 Sayılı Yasa'nın Yaratmıő Olduğu En nemli Sorun İle İlgili Değerlendirmeler

Temsilcilerimiz, köylerin ve il özel idarelerinin tüzel kişiliklerine son verilmesinin ardından, hizmetlerde yaşanan sıkıntıların yasa kapsamındaki en önemli sorun olduğunu dikkatle vurgulamışlardır.

Temsilcilerimiz, yasa kapsamındaki diğer en önemli sorunu ise imar planlarının büyükşehire verilmesinin ardından, imarda etkinliğin saęlanamamıő olmasında görmektedirler. İmar planlarının tek bir elden yürütülmesine ve koordinasyonuna genel olarak olumlu bakan temsilciler, imar ile ilgili etkinlik olarak sadece büyükşehir bünyesinde toplantıların yapıldığını ve bunların uygulamaya koyulmadığını belirtmektedirler.

3.7.5.6. Görüşmecilerin 6360 Sayılı Yasa'ya İlişkin Çözüm Önerileri

Temsilcilerimiz, yasa kapsamında çözüm önerisi olarak köylerin ve il özel idarelerinin tüzel kişiliklerinin tekrar verilmesinin ardından sorunların büyük oranda çözüleceği kanaatine sahip olduklarını vurgulamışlardır. Nedenini sorduğumuzda ise il özel idaresi döneminde daha etkin hizmet aldıklarını ve şu an büyükşehirin kırsala yönelik hizmet birimlerinin tam olarak oturmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca muhtarlar, köylerin tüzel kişiliklerinin kalkması sonucunda yetkilerinin azaldığını savunmuş, halkı tam manasıyla temsil edemediklerinin üzerinde durmuşlardır.

İmar konusunda ise büyükşehirin daha etkin çalışması, yeni yasal düzenlemelerin, yani yeni imar yasalarının gündeme gelmesi gerektiğini ve bunların ivedilikle uygulanmasının gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Yeni imar yasalarının şahıslara özel değil Hatay'ın şehirleşme altyapısına uygun olmasının bir zorunluluk olduğunu belirtmişlerdir.

3.7.5.7. Görüşmecilerin 6360 Sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası İle İlgili Değerlendirmeleri

Görüşmecilerimize “6360 sayılı Yasa'yı ve yapılan olumlu ve olumsuz eleştirileri de dikkate aldığımızda, sizce 6360 sayılı Yasa öncesi duruma geri dönmeli midir? Neden?” şeklinde yönelttiğimiz soruya verilen yanıtlar benzeşmektedir. Geriye dönüşün güç olduğu, daha büyük sorunlara yol açacağı ve maliyetli olacağı belirtilmiştir. Birtakım önlemler alınarak, zamanla sorunların

aşılacağı düşünülmektedir. Temsilciler aslında bu sorunun cevabını diğer sorulara getirdikleri çözümler temelinde vermişlerdir. Bunlardan birkaçını vermeye çalışalım.

Belediye başkanı YAVUZ, “yasa öncesi duruma kısmen geri dönülmelidir” cevabını vermiş ve bunun nedenini ise şu şekilde açıklamıştır:

“Hatay’da tüm il düzeyinde ve ilçe belediyelerinin üzerinde konumlandırılan bir büyükşehir modeli hizmetlerin yerelliği konusunda uygun bir ölçüğe sahip değildir. Hizmetler yerelde farklıdır. Bizim ihtiyacımızı önce biz ve yereldeki halkımız bilir. Yerelde temel ihtiyaçların büyük çoğunluğunun büyükşehir tarafından görülmesi hizmetlerin verimliliği konusunda da sıkıntılara yol açar. Bu açıdan evet, 6360 sayılı Yasa öncesi duruma geri dönülmelidir. Ancak şunu da unutmamak gerekir. Yasa Hatay’da 4 yıldır faaliyet göstermekte. Ve birimler kanaatimce yerli yerine oturmadı. Bunu yapılan ve yapılamayan hizmetlerden görüyoruz. Teşkilatlanma yeteri kadar sağlanıp birimler oturursa ve yöre halkının ihtiyaçları ve bizim isteklerimiz göz ardı edilmezse büyükşehir hem bize hem vatandaşa cazibeli gelebilir. Eğer yasa öncesine geri dönülürse bu büyük maliyetlere yol açar. Devlete yük getirir. Hatay’da siyasi dengeler yeniden şekillenir. Karmaşıklığın ortaya çıkabilme ihtimalini artırır. Bu açıdan bakıldığında hayır, 6360 sayılı Yasa öncesine geri dönülmesin. Çözümü orta yolun bulunmasıdır. Yerelde kim güçlü olma hakkına sahipse o güç ona verilmelidir. Buradan kastettiğim şey belediyelerdir. Yerelde belediyelerin gücünün artırılması gerekmektedir. Yetki, görev ve sorumluluklarımız buna göre şekillenmelidir.”

Başkanın değerlendirmelerine baktığımızda siyasal parti ilçe başkanları ve muhtarlarımızın hemen hepsinin ortak olarak ifade ettiklerini dile getirdiği görülmektedir. Diğer temsilcilerimiz de yasa öncesine geri dönülmesinin büyük maliyetlere yol açacağı kanaatine sahip olmakla birlikte bu duruma yönelik değerlendirmeleri şu şekildedir. Bunlardan birkaçını verecek olursak:

“Sorunların giderilmesi gerekir. Hatay’ın buna tam hazır olmadığı kanaatindeyim. Geriye dönüş büyük maddi sıkıntılara yol açar. Zaten yeni yasa gelecek herhalde. 51 il bütünşehir olacak. Eksiklikler ivedilikle çözülmeli.”

“Geri dönülürse bence külfet getirecek. Sosyo-kültürel açıdan alışmak zor olur. Eksiklikler değerlendirilip daha iyi şeyler yapılabilir. İlin adının duyulması için büyükşehir olumlu olarak görülebilir.”

“Siyasi olarak dönülmemeli. Ancak eksiklikler düzeltilmeli ve çalışmalar daha sağlıklı bir zeminde yürütülmeli. Yerelde halkın temsilcileri ile birlikte görüşmeler yapılmalı.”

“Geri dönüş olmamalı. Mevcut sorunlar ivedilikle çözülmeli. Hatay’ı akıl insanlar yönetmeli.”

“Yasa öncesine geri dönülmesin. Büyükşehirde biraz daha zaman verilebilir. Ancak siyasi farklılıklar burada hizmetlerin önünü kesiyor. Siyaset üstü düşünülürse bu sorun ortadan kalkar.”

“Geriye dönüş artık olmaz. Daha 4 yıl geçti aradan. Hemen kesip atmamak lazım. Sorunlu alanlarının düzeltilmesi için çalışmalar yapılmalı. Sorunlu alanlara yönelik yeni yasalar çıkarılabilir.”

“Daha önceki sorularda çözüm önerisi sunduk. O öneriler üzerinde çalışmalar yapılırsa hizmet alımları hızlanır. Büyükşehirde kapatmak doğru olmaz. Hemen kötülemek lazım. Büyükşehirde biraz daha zaman verilebilir.”

“2014 öncesine dönülürse yasayı yapanlar hatasının farkına varacak ancak iş isten geçmiş olacak. Ben demiyorum büyükşehir çok iyi hizmet veriyor diye. Yapılan yapıldı artık. Geriye dönüş devlet açısından büyük maliyetlere yol açar gibi düşünüyorum.”

3.8. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Görüşmecilerden elde edilen bulgular verimli olmasına rağmen oldukça birbirine benzer ve neredeyse tektip yanıtlar oluşturdukları gözlenmiştir. Bunun nedeni olarak muhtarların birbirleriyle sıklıkla iletişimde buldukları ortak mekânların varlığıdır. Görece küçük bir ilçede araştırma yapmanın neticesi olarak, görüşmecilerin dernek ve kahvehane gibi ortamlarda bir araya gelip fikir alışverişi yaptıkları gözlenmiştir. Görüşmecilerin büyük bölümünün aynı siyasi partiye üye olmaları ve benzer siyasi kimlikleri taşımaları bu benzeşmede önemli rol oynamıştır.

Yerel düzeyde görüştüğümüz toplam 65 temsilcinin 6360 sayılı Büyükşehir Yasası hakkındaki kanaatlerini kısaca değerlendirecek olursak, yasadan hem hizmet alma hem hizmet verme anlamında muzdarip bir durumda oldukları ortaya çıkmaktadır. Bunun altında yatan birçok neden yaptığımız derinlemesine görüşmeler neticesinde yerinde tespit edilmiştir. En büyük neden ise 6360 sayılı Yasa sonrasında ortaya çıkan yeni yerel dizgenin, büyükşehir modelinin yöre halkına uygun olmadığı kanaatiyle birlikte, yasanın uygulama açısından değerlendirilmesi için henüz çok erken olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte Hatay'ın ve Kırıkhan'ın şehirleşememe/kentleşememe sorunu olduğu tekrardan gün yüzüne çıkmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların tespit edilmesi ve bunların kısaca değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Aşağıda görüşmecilere yöneltilen toplam 36 soruya yönelik olarak verilen yanıtların özeti ve değerlendirilmesi yer almaktadır. Ayrıca burada akademisyenlerin yasada “olumlu” ve “olumsuz” olarak değerlendirdikleri konular bağlamında yereldeki temsilcilerin bakış açıları ortaya konulmuştur. (bkz. Tablo 24).

Tablo 24. Bulgular Özet Tablosu

	Genel Bakış	Uygulama		Kırsala etkileri	Uygulama
1	Bilgi düzeyi	Yetersiz	1	Köylerin mahalleye dönüştürülmesinin vatandaşlara etkisi	Olumsuz
2	Değişikliklere bakış açısı	Temkinli ve Olumsuz	2	Hizmet sunumuna etkisi	Kısmen Olumsuz
3	Gündelik yaşama etkisi	Kısmen Etkiledi	3	Yerel özerklik	Olumsuz
4	Sorunlarının çözümüne katkı	Etkisi Olmadı	4	Vatandaşların temsil edilmeleri	Olumsuz
5	Belediyelerin sorunlarının çözümüne katkı	Yetersiz	5	Ek vergi yükü	Olumsuz
	Olumlu	Uygulama	6	Tarım ve hayvancılığa etkisi	Mevcut durumda etkisi yok (2019?)
1	Ölçek avantajı	Olumsuz	7	Ulaşım etkisi	Kısmen Olumsuz
2	İmar ve plan bütünlüğü	Kısmen Olumlu	8	Hizmet sunumunda aksamalar	Olumsuz
3	Maliyetlere etkisi	Kısmen Olumlu		Çözüm Önerileri	Uygulama
4	Kaliteli hizmet	Kısmen Olumlu	1	YİKOB'a bakış	Bilgi Yetersizliği (YİKOB Bilinmiyor)
5	Eşit hizmet	Kısmen Olumsuz	2	YİKOB faaliyetlerine bakış	Bilgi yetersizliği (Faaliyetler Bilinmiyor)
6	Büyük ve yeni projelerin önünü açma	Olumlu	3	Önemli görülen sorunlar	Hizmet Sunamama, İletişimsizlik, Parti Aidiyetleri
7	Büyükşehir belediye başkanını seçme	Olumlu	4	Çözüm önerileri	Yasa değişikliği, Adil Yönetim ve Hizmet Anlayışı
8	Vatandaş-yönetici arasındaki mesafeyi azaltma	Olumsuz	5	6360 sayılı Yasa'nın en önemli sorunu	Tüzel Kişiliklerin Kaldırılması ve İmar Sorunu
	Olumsuz	Uygulama	6	6360 sayılı Yasa'ya ilişkin çözüm önerileri	Kırsala Ait Yeni Düzenlemelerin Gerekliliği
1	İl Özel İdarelerinin ve belde belediyelerinin kaldırılması	İÖİ - Olumsuz BB - Olumlu	7	6360 sayılı Yasa öncesine dönülmeli mi?	Geriye Dönülmesi İstenmiyor. (Eksikliklerin Giderilmesi İsteniyor)
2	Köylerin mahalleye dönüştürülmesi	Olumsuz			
3	Merkeziyetçiliği artırma	Olumsuz			
4	"Federal Yapıya" geçiş hazırlığı	Temkinli ve Olumsuz			
5	Yerel demokrasiye uyum	Kısmen Olumlu			
6	Temel hizmetlerde yaşanan sorunlar	Kısmen Olumsuz			
7	Siyasi çekişmeleri artırma	Kısmen Olumsuz			
8	Temsil sorununa yol açma	Olumsuz			

1. 6360 sayılı Yasa çıktığı yıldan beri teorik anlamda olumlu veya olumsuz birçok şey ifade etse de yasanın yerel düzeyde (halk-temsilci) tanıtımı açısından baktığımız zaman eksiklik gözle görülür bir biçimde kendini göstermiştir. Çünkü temsilcilerin yasanın kendilerine etki eden yerler hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Bu dokunuşlar genel hatları ile olumsuz yönleri ön plana çıkarmakta/belirginleştirmektedir.

2. 6360 sayılı Yasa'ya karşı tutumlarında siyasi aidiyetleri ve kimliklerinin başat rol oynadığı söylenebilir. Görüşmecilerin parti aidiyetlerinin ve siyasi kimliklerinin vermiş olduğu bir hissiyat çerçevesinde yanıtlar ürettiği görülmüştür. Genel olarak siyasetin kişisel olarak da parti aidiyetlerinin yerelde ne denli önemli/etkili olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Bu bağlamda vatandaşların temsilcisi konumunda olan gerek siyasi parti ilçe başkanları gerekse muhtarlar, hizmet alma veya hizmet alamama noktasında bile Hatay ve Kırıkhan ölçeğindeki siyasi çekişmelerden kendilerini alamamışlardır. Hatay BŞB'nin CHP'li bir başkanının olması ve görüşmecilerin büyük çoğunluğunun farklı partilere mensup olmaları bu noktada oldukça belirleyici ve etkili olmuştur.

3. Yasa kırsal alanlara yönelik birçok değişime ve dönüşüme yol açmıştır. Bu da doğal olarak yasanın gündelik yaşama etkileri bağlamında temsilcilerin değerlendirmelerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Özellikle kırsal muhtarlar kendilerine etki eden noktaları belirtmiş ve eleştirilerini dile getirmişlerdir. Diğer görüşmeciler genel hatlarıyla Hatay'ın büyükşehirler arasına girmesinin olumlu bir durum olduğunu ifade etmişlerdir.

4. Görüşmeciler yasanın Hatay'ın ve Kırıkhan'ın sorunlarının çözümüne somut ve gözle görülebilir bir katkısı olmadığı kanaatini taşımaktadırlar.

5. Temsilcilerin büyük çoğunluğu, büyükşehir yasanının belediyelerin sorunlarının çözümüne somut bir katkısının olmadığını vurgulamışlardır.

6. Yeni yasa ile beklenen, büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ve bunun sonucunda ölçek ekonomilerinin ortaya çıkmasıydı. Ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve nitelik artacak, daha az kaynak ile daha kaliteli ve nitelikli hizmet sunulmasının önü açılacak ve kişi başına yapılan kamusal harcamalar azalacaktı. Ancak yaptığımız görüşmeler sonucunda yasanın bu gibi beklentileri uygulamada karşılamadığı görülmüştür.

7. Görüşmecilerimiz, imar ve planlama yapma yetkisinin büyükşehirde verilmesinin yeterli düzeyde etkinliği sağlamadığını belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak da mevcut yönetim zihniyetinin değişmemesi olarak ifade etmişlerdir.

8. Tek elden hizmet sunumunun maliyetleri azaltabileceği vurgulanmış ancak uygulama açısından bunun böyle olmadığı kanaati paylaşılmıştır. Bunun nedeni olarak da yukarıda değinildiği üzere, geleneksel yönetim anlayışı ve zihniyetin değişmemesi olarak ifade edilmiştir.

9. Yine tek elden hizmet sunumunun kaliteli bir hizmeti beraberinde getirebileceği vurgulanmış ancak uygulamaya bakıldığında bunun böyle olmadığı belirtilmiştir.

10. Tek elden hizmet sunumu bağlamında eşit hizmet sunulabileceğini belirten görüşmeciler, uygulama açısından farklı sonuçlar doğurduğu üzerinde durmuş ve özellikle ilçeler açısından eşit hizmetten bahsetmenin güç olduğunu belirtmişlerdir.

11. Görüşmecilerin tamamının “büyükşehir yasası ile birlikte büyük ve yeni projelerin önü açılacaktır” görüşüne sahip oldukları tespit edilmiştir.

12. Görüşmecilerin tamamı her vatandaşın büyükşehir belediye başkanını seçme hakkını, demokratik anlamda olumlu olarak değerlendirmektedir.

13. Temsilcilerimizin yine büyük çoğunluğu yasa sonrası vatandaş-yönetici arasındaki mesafenin arttığını ve bir muhatap sorunu olduğunu ifade etmişlerdir. Büyükşehir belediyesine ulaşma ve iletişim açısından sorunlar yaşandığı gözlenmiştir.

14. Temsilcilerimizin geneli il özel idarelerinin kaldırılmasının yanlışlığı üzerinde dururken, belde belediyelerinin kaldırılmasının olumlu olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle il özel idarelerinin kaldırılmasından yakınılmakta ve önceki sistemde daha hızlı ve etkin hizmet aldıklarının altı çizilmektedir.

15. Kırsal muhtarlarımız tarafından, köylerin mahalleye dönüştürülmesinin olumsuz sonuçlar doğurduğu ve mümkünse eski sisteme dönülmesi gerektiğini belirtilmiştir. Tarihi bir geçmişe sahip ve gelenekselleşmiş bir kurumun bir çırpıda ortadan kaldırılması ciddi bir travma ve şaşkınlık yaratmıştır.

16. Temsilcilerimizin tamamına yakını yasanın Hatay'da merkeziyetçi bir yapıyı beraberinde getirdiğini belirtmişlerdir. Büyükşehirin bütün yetkileri elinde toplaması yadırganmaktadır.

17. Temsilciler, yasanın federal yapıya geçişin bir hazırlığı olarak görülebileceğini ifade etmiş ve bu konuda temkinli bir tutum takınmışlardır. Ancak güçlü bir tek parti iktidarının olması ve görüşmecilerin bu partiye olan güvenleri, bu konudaki tereddütlerini azaltmaktadır.

18. Yasanın yerel demokrasiye uygunluğu konusunda temsilcilerin düşüncelerinde bazı soru işaretleri olmakla birlikte, kısmen de olsa iyimser bir tutum içinde oldukları gözlenmiştir.

19. Temel hizmetler açısından, büyükşehirin kırsal alana yönelik altyapı çalışmalarının yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Altyapı yetersizliğinin, hizmetlerin gecikmesinde önemli rol oynadığı değerlendirilmektedir.

20. Hatay'da siyasi partilerin güç paylaşımı çeşitli anlaşmazlıkları ortaya çıkarmaktadır. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin farklı partilere ait yönetimlere sahip olması nedeniyle, siyasi çekişmelerin hizmet sunumuna etki ettiği eleştirilmektedir.

21. Görüşmecilerimizin tamamına yakını özellikle yasa sonrasında temsil edilmediklerini ifade etmişlerdir. Bunun önemli bir nedeni, büyükşehir belediyesinin mensup olduğu siyasi parti ile meclis üyelerinin farklı siyasi aidiyetlere ve kimliklere sahip olunması şeklinde kendini göstermektedir.

22. Temsilcilerimiz köylerin mahalleye dönüştürülmesinin kırsaldaki geleneksel yaşam tarzına olumsuz etki edeceği üzerinde durmuşlardır. Yasaya en önemli muhalefet, köy yönetimine ve kırsala olan etkisi üzerinde belirginleşmektedir.

23. Görüşmeciler, köyden dönüştürülen yeni mahallelerin ilçe merkezine uzak olmasının, hizmetlerin aksamasında önemli rol oynayacağını düşünmektedirler.

24. Kırsal muhtarlar, köylerdeki statü değişikliğinden bir hayli rahatsız olduklarını vurgulamış ve yerelde güçlerinin önemli ölçüde kaybolduğunu ifade ederken bu durumun yerel özerkliğe uygun olmadığını belirtmişlerdir.

25. Kırsal muhtarların tamamı, tüzel kişiliklerinin kalkması dolayısıyla vatandaşları yeteri kadar temsil edemediklerini belirtmişlerdir.

26. Muhtarlar, 2019'da köyde yaşayan vatandaşların kentli gibi vergi vermesi halinde, ciddi ekonomik sıkıntıların beraberinde geleceğinden endişe duymaktadırlar.

27. Görüşmecilerin, yasanın kırsal alanda tarım ve hayvancılığa şu an için bir etkisinin olmadığı konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Bu durum yasanın uygulanması konusunda birtakım şüpheleri beraberinde getirmektedir. Yasanın kırsala olan etkileri daha ayrıntılı olarak gözden geçirilmeli ve yeniden düzenlenmelidir.

28. Köyden dönüşen mahallelerde bir nebze de olsa ulaşım sorunu olduğunu belirten görüşmeciler, yolların iyileştirilmesi ve servis taşımacılığının hayata geçirilmesi üzerinde durmuşlardır. Ulaşım açısından eskiye göre bir değişiklik olmadığını altı çizilmiştir.

29. Temsilcilerimizin tamamına yakını köyden dönüşen mahallelerde hizmet sunumunda aksamaların olduğunu ifade etmişlerdir.

30. YİKOB konusunda belediye başkanı hariç, görüşmecilerin neredeyse tamamının yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

31. YİKOB'ların faaliyetleri noktasında yine belediye başkanı hariç, hiçbir görüşmecinin gerekli ve yeterli bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir.

32. Temsilcilerin büyük çoğunluğunun yerel yönetimlerdeki mevcut sorunlardan "hizmet sunamama" ve "iletişimsizlik sorunu"nda hemfikir oldukları görülmüştür.

33. Görüşmecilerin sundukları çözüm önerileri birbiri ile benzerlik gösterirken, siyasi farklılıkların bir kenara bırakılıp üst akıl ile halka hizmet edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

34. Temsilcilerin yasa bağlamında gördükleri en önemli sorun, köylerin ve il özel idarelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması olarak karşımıza çıkmaktadır.

35. Görüşmecilerin yasaya yönelik geliştirdikleri çözüm önerilerinin de benzer olduğu görülmüştür. Önerilerin odak noktası köylerin ve il özel idarelerinin tüzel kişiliklerinin geri verilmesi hususunda toplanmaktadır.

36. Temsilcilerin tamamına yakını 6360 sayılı Yasa öncesine geri dönülmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ortaya çıkan sorunların giderilerek, büyükşehir kimliği ile yola devam edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Yaptığımız derinlemesine görüşmelerde, görüşmecilerin fikirlerini etkileyen faktörleri önem sırasına göre şu şekilde belirtebiliriz: Öncelikle parti aidiyeti ve siyasi kimlik, görüşmecinin tutumunu etkileyen en önemli faktör olarak karşımıza çıkmıştır. Bu çerçevede mevcut siyasi konjonktür ve oluşan yapı çerçevesinde iktidar-muhalefet ayrımı kendisini göstermektedir. İktidar-muhalefet ayrımı yerelde vatandaşlara da etkisini hissettirmiştir. Eğitim düzeyinin de konuya yaklaşımda önemli rol oynadığı gözlenmiştir. Bu çerçevede görüşmecilerin ilgi düzeyleri, araştırmacı kişilikleri, gündemi ve medyayı izlemeleri etkili olmaktadır. Görüşmecilerin değerlendirmelerinde çevre baskısının da etkili olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan kişilerin sahip olduğu meslekler, görüşmecilerin fikirlerini etkileyen bir başka unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların yanı sıra kırsal mahalle muhtarları ile diğer görüşmeciler arasında yasaya karşı tutum ve yaklaşım açısından önemli bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

Görüşmecilere yönelttiğimiz, yasaya yönelik olumlu olarak değerlendirilen sorularda bile aldığımız cevapların halk nezdinde olumlu karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Bunun en büyük nedeni ise görüşmecilerin yasayı, teori ve uygulama olarak birbirinden ayrı tutmalarındır.

Yasaya yönelik olumsuz görüşler, görüşmecilerin parti aidiyetleri ve siyasi kimlikleri dolayısıyla görülmemeye çalışılmaktadır. Ancak yine de bu görüşmeciler, özel idarelerinin ve köylerin kaldırılmasının olumsuzluğu üzerinde durmaktadırlar.

Yerel yönetimlerde bir sorun olarak teşkil eden halkın katılımının eksikliği göz önüne alındığında, kırsaldaki her vatandaşın gerek küçük ölçekte gerek büyük ölçekte kendisini yönetecek kişileri (ilçe belediye başkanı, muhtar, büyükşehir belediye başkanı) seçme hakkına sahip olmasını yerel demokrasi açısından ve vatandaşın sandıkta iradesini göstermesi bağlamında olumlu olarak değerlendirilebilir.

6360 sayılı Yasa, büyükşehir yönetiminin il düzeyinde fiziki planları içeren bir “tümleşik stratejik plan” yapması için verimli bir zemin sunmaktadır. Ayrıca il düzeyinde büyükşehir belediyesi tarafından daha üst ölçekli yapılacak imar ve planlamalar, ilçe belediyelerinin birbirinden dağınık bir biçimde ele alınmasının önüne geçileceği hususunda hiç şüphesiz bir bütünsellik sağlayacaktır.

Yaklaşık 8 bin 500 yıllık tarihinde, dünyada yaşayan 23 medeniyetin 13’üne ev sahipliği yapan, üç semavi dinin yıllarca sevgi, barış ve kardeşçe bu topraklarda yaşadığı, o tarihten günümüze kadar geçen binlerce yıl sonra medeniyetlerin ve kültürlerin bir sentezi halinde buluşma noktası olan Hatay’ın, Antalya’dan sonra Expo 2021 gibi uluslararası arenada kendine yeniden yer bulması görmezden gelinemez. Bu da 2014 öncesi ve sonrası Hatay’ın adının duyulması açısından önem teşkil etmektedir. Expo’nun 2019 yılında İtalya’da, 2020 yılında Katar’da yapılacağını da belirtmeden geçmeyelim. Ayrıca Hatay bu fuarı “*Medeniyetler Bahçesi*” adı altında düzenleyecektir. Bu konu en fazla altı çizilen konu olarak, yerel gündemin de bir yansıması şeklinde kendini göstermiştir.

Belediyelerin görev, yetki ve sorumluluklarının büyük çoğunluğunun elinden alınması dolayısıyla yerelde hizmet bekleyen vatandaşların sıkıntıya düşmelerine neden olmaktadır. Nitekim Anayasamızda ve taraf olduğumuz Maastricht Anlaşması’nda üzerinde dikkatle durulduğu gibi “*vatandaş, kendisine en yakın yerel yönetim biriminden hizmet alır*” ilkesinin ve ibaresinin, yerel yönetimler nezdinde ne denli önemli olduğunu bir kez daha anlıyoruz. İlçe belediyelerinin yetkilerinin büyük çoğunluğunu tasfiye edip bunun çözümü olarak da tüm il düzeyinde bir büyükşehir modelini koymak, hizmetlerde etkinliğin yerine belediyeleri vasıfsızlaştırmakta ve vatandaşların daha çok sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Yasa ile getirilen büyükşehir modeli gereği, büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumluluk alanı alabildiğine genişletilmiş ve il ölçeği esas alınmıştır. Yani yeni düzenleme ile birlikte büyükşehir

belediyesine, ilin mülki sınırları içerisinde olabildiğince büyük bir mekânsal yapıyı yönetme hakkı kazandırılmıştır. Bu yönüyle büyükşehir belediyesinin tüm il üzerinde yetki ve görevlerinin olması ve bunları gerektiği gibi yerine getirememesi yaptığımız çalışma sonucu ortaya konmuş ve hizmetler açısından aksaklığa yol açtığı tespit edilmiştir.

Yerel yönetimlerde “*hizmetlerde yerellik (subsidiarite)*” konusunun ne denli önemli olduğunu bilmekteyiz. 6360 sayılı Yasa ile hizmet üretemeyen belediyelerin yetki, görev ve sorumluluklarının tamamına yakını, il düzeyinde bir büyükşehir modeli öngörülerek büyükşehir belediyelerine verilmesinin, tüm ilin tek bir yerel yönetim birimi tarafından yönetilmesi yasa yapıcılar tarafından uygun görülmüştür. Ancak kanunlarımızda mevcut bulunan “*vatandaş, kendisine en yakın yerel yönetim biriminden hizmet alır*” ibaresinin yasa yapıcılar tarafından dikkate alınmadığı çok açıktır. Büyükşehir belediye modeli tüm il düzeyinde bir yönetim sağlayamayacağı gibi, bu model ilin tamamına uygun bir ölçek de değildir.

6360 sayılı radikal reform, yerelde merkeziyetçi bir yapının varlığını oluşturmak üzerine kurgulanmış olabilir. Özellikle il düzeyinin bir belediye modeli tarafından yönetilmesi ve yetkilerin tamamının bir büyükşehir belediye başkanına verilmesi, bu görevlerin suiistimali söz konusu olduğunda tek başlı bir yönetime ardından özerk bir yapı oluşturma gayretine davetiye çıkarabilir.

Hatay’da yerel yönetim dizgesinde ortaya çıkan modelin yöre halkına ve belediyelerine bir katkı sağlamadığı gün gibi aşikârdır. Bunun en büyük nedenini Hatay ölçeğine bağlayabiliriz. Çünkü diğer büyükşehirlerle nazaran daha fazla kırsal nüfusa sahip olan Hatay, dört yıl geçmesine rağmen yeni sisteme alışmamış ve gün geçtikçe halkın nezdinde hizmet üretemeyen bir belediye olarak görülmeye başlanmıştır.

Hatay'ın sorunlarının çözülememesindeki en büyük etken ise bu ölçekte büyükşehirin ve ilçe belediyelerinin farklı partilerden olması ve siyasi çekişmelerin ön plana çıkmasıdır. Hatay kozmopolit yapısı nedeniyle bu süreçten en fazla etkilenen iller arasındadır. Bildiğimiz üzere Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde CHP kazanmış, ancak büyükşehir belediye meclisinde genel oy toplamı esas alındığından AKP'nin bir çoğunluğunun söz konusu olduğu görülmektedir. Genel itibari ile Hatay'da biri Büyükşehir Belediyesi olmak üzere üç ilçe belediyesi (Samandağ, Defne ve Arsuz) ile birlikte 4 belediye CHP, 11 ilçe belediyesi (Altınözü, Antakya, Belen, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı, Yayladağı, Payas) AKP, 1 ilçe belediyesi (Dört Yol) MHP yönetimi altındadır. Yerelde ilçelerin farklı siyasi partilerin yönetimi altında olması demokrasinin zenginliği örneği sergilese de bu ilçelerin üzerinde üst düzey görev, yetki ve sorumluluklara sahip bir büyükşehir yönetiminin oluşturulmuş olması siyasi çatışmalara zemin hazırlamış ve siyasi çekişmeleri körüklemiştir. Bu durum siyasi restleşmeler bağlamında vatandaşa hizmet etme-sunma aşamasında sorunların çözümüne engel olmaktadır.

Yukarıdaki değerlendirmeye ek olarak, büyükşehir belediye meclisinin ve başkanının farklı siyasi partilere mensup olmaları, hizmetler açısından birçok sıkıntıyı beraberinde getirmektedir. Konunun daha da derine inen yönleri olduğu da hatırlanmalıdır. Altı çizilen bir diğer husus, büyükşehir belediye meclisinin oluşum şeklidir. Bilindiği üzere büyükşehir belediye meclis üyeleri doğrudan halk tarafından seçilmemektedir. Seçmenler öncelikle ilçe belediyelerine ait olan üyelerin seçimini yaptıktan sonra yapılan seçimlerin sonucunda her ilçe belediyesinin ilk beşte birine giren üyeler aynı zamanda büyükşehir belediyesi meclisinin de üyesi olmuş olurlar. İlçe belediye başkanları da doğal olarak büyükşehir belediye meclisi üyeleri olma sıfatını taşırlar. Bu durumu irdelemek gerekirse kanımca yasanın amacı, büyükşehir ve alt kademe belediyeleri arasındaki ilişkilere katkı sağlamasıydı. Ancak yasa yapıcılar tarafından oluşturulan bu yöntemin önemli sakıncalarının olduğunu ifade

etmek gerekir. Nitekim meclis üyelerinin Hatay'ın genelini değil ilçenin çıkarları için çalıştığı, buna bağlı olarak mecliste ilçe mensubiyetine dayalı gruplaşmaların olacağı belirtilmektedir. Mecliste oluşacak bu yapı, il düzeyinde büyükşehir belediye başkanının ve meclis üyelerinin karar alma-verme sürecine olumsuz etki etmektedir. Son tahlilde yasanın, önemli temsil adaletsizliklerine yol açtığı açıktır.

5302 sayılı Kanun'a göre il özel idarelerinin yerel yönetimlerde yadsınamaz bir rolünün olduğunu kabul etmek gerçekçi bir yaklaşımdır. Çünkü il özel idareleri yerelde belediyeler gibi, büyük ölçekte halkın il genelinde, mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliğini ifade etmektedir. Ancak 6360 sayılı Yasa, il özel idareleri ile ilgili köklü bir değişikliğe giderek büyükşehir olan illerde, il özel idarelerinin varlıklarına son vermiş ve bunların görev, yetki, sorumluluk ve kaynaklarının büyük bir kısmı büyükşehirlere, çok az bir kısmı ise ilgili devlet kurumlarına aktarılmıştır. Görüşmeler sonucunda il özel idarelerinin ne denli önemli önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu değişiklikle kırsala yönelik hizmetlerin hızlı ve etkin ulaşacağını düşünen yasa yapıcıların, yereldeki olumsuz yansımaların farkında olmadıkları gün yüzüne çıkmaktadır.

Görüşmeler sonucu il özel idaresi ve köy tüzel kişiliklerin kaldırılması, yasa bağlamında en önemli sorun olarak tespit edilmiştir. Yasa kapsamında büyükşehir statüsündeki 30 ilde il özel idareleri kaldırılmış ve Türkiye'de il özel idareli ve il özel idaresiz iller olmak üzere ikili bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu durum hem vatandaşlar açısından eşit olmayan hem de ikili bir yönetim sorununa davetiye çıkarmaktadır. Yine yasa kapsamında 16.563 köy yönetiminin tüzel kişiliği sona ermiş ve bunlar mahalle statüsüne geçmiştir. Köylerin mahalleye dönüşmesine ve temsil sorununa daha büyük bir perspektiften bakacak olursak, Türkiye'de yasa sonrasında toplam 5.945.633 vatandaşın temsil edildiği belde ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Nitekim bu yerleşim yerlerindeki vatandaşların anayasal güvenceleri de sona ermiştir. Köy halkı,

kendilerini yönetecek kişileri seçme hakkına sahip olsa da temsilci durumunda bulunan muhtarın tüzel kişiliklerinin kalkması sonucu yetkileri azaldığından, vatandaş gerekli ve yeterli bir temsiliyet hakkından da mahrum bırakılmıştır. Aynı zamanda bu değişiklikle beraber kırsaldaki vatandaşlarımızın yıllardır süregelen geleneksel köy yaşantılarının ve yaşam tarzlarının hiçe sayıldığı görülmektedir.

Yasa yapıcılar tarafından yereldeki hizmetlerin etkinliği ve işlevselliği amaçladığında, bunun çözümü tüzel kişilikleri kaldırmak yani lağvetmek olmamalıydı. Gerçekten de il düzeyinde ve il sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların kendisini yönetecek tüm yöneticileri seçme hakkına sahip olması bir demokrasi örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu demokratik adımın her alanda ve yasanın geneline yayılması gerektiği de altı çizilmesi gereken bir başka noktadır.

Yasa ile kırsal alanlara yönelik bir yerel yönetim birimi oluşturma gerekliliği ortaya çıkmıştır. 6360 sayılı Yasa'da, köyde yaşamlarını sürdüren vatandaşların mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılama hususunda köy ölçeğinde örgütlenmiş bir yerel yönetim birimine ne yazık ki büyükşehir belediyesi olan illerde rastlayamıyoruz. Yasada, her ne kadar köydeki mahalli ve müşterek ihtiyaçlar, ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesi tarafından karşılanacaktır hükmü yer alsada köy ölçeğinde örgütlenmiş bir yerel yönetim birimi ne yazık ki karşımıza çıkmamaktadır. Bu durum köy ölçeğinde örgütlenmiş bir yerel yönetim birimi oluşturulmasındaki anayasal eksikliği hiç şüphesiz gözler önüne sermektedir.

Temsilcilerimizle yaptığımız görüşmeler neticesinde YİKOB'ların gerekli ve yeteri kadar tanıtımının yapılmadığı ortaya çıkmıştır. İleriki dönemlerde valiliklere bağlı birimler tarafından YİKOB'ların faaliyetlerinin anlatılması önemlidir.

Öncelikle yerel yönetimlerimizin yıllardan beri var olagelen sorunlarının günümüzde de güncelliğini koruduğunu söyleyebiliriz. Sorunların temelinde yatan ana neden kanımca ülkemizde yıllardan beridir sorun olarak önemini koruyan

“bürokrasinin ilkelliği” konusudur. Bürokrasi -genelin anladığı gibi- gereğinden fazla departmanlaşma ve sonucunda işlerin aksaması, geciktirilmesi, yokuşa sürülmesi olarak görülmemelidir. Aksine bürokrasiyi ideal bir yönetim şekli olarak uygulamaya koymamız gerekir. Daha da açıklayıcı olarak konuşacak olursak, yerelde yöneticiler, gayrişahsî ilişki içinde olmalıdırlar. Yani yerelde yönetici olan kişi, kendisine verilen imtiyazı kullanma aşamasında parti aidiyetinden ve siyasi kimliğinden sıyrılıp her türlü duygu ve düşüncesinden arınmış olmalıdır. Hal böyle olunca hizmetlerde hız ve etkinlik sağlanmış olacaktır. Bunun uygulanması neticesinde genelin anladığı bürokrasi engeli kalkmış olacaktır.

Yaptığımız çalışma sonucunda görüşmecilerin değerlendirmeleri dikkate alındığında yerel yönetimlerimizde kaynak açığını kapatmak için birçok çözüm önerisi sunmak mümkündür. Yerelde belediyelerin sunmuş olduğu hizmetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması gerekmektedir. Burada verimlilikten kasıt, kâr amacı gütmeyen yerel halkın hizmet beklentilerinin ihtiyaçlara göre karşılanmasıdır. Daha da açıklamak gerekirse hizmetin etkin olmasından anlatmaya çalıştığımız şey hizmetlerin daha iyi ve daha yaygın olarak sunulması; verimli olması ise daha az maliyetle sunulması anlamına gelmektedir. Ancak burada şu noktaya dikkat çekmemizde fayda vardır. Hizmetlerin verimli olması her zaman kârlılık amacıyla hareket etmek demek değildir. Yerel yönetim birimlerinin, kamu hizmetlerinin sunulmasında özel sektör mantığıyla hareket etmesi söz konusu olamaz. Çünkü kamu sektörü veya yerel yönetim birimleri şirket mantığı yürüterek kâr amacı güdemezler. Burada verimlilikten kasıt kâr amacı gütmeyen yerel halkın hizmet beklentilerinin ihtiyaçlara göre karşılanmasıdır. Bunun için bu birimler, yerel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde gerekli ve yeterli maddi olanaklarla donatılmalıdır. Aynı zamanda bu birimlere yapabilecekleri düzeyde görevler verilmelidir.

Gelir yetersizliği ve ilçe belediyelerinin kendilerine kaynak oluşturamama sorunu yereldeki diğer sorunlara da davetiye çıkarmaktadır. Nitekim yerelde özellikle

altyapı ve üstyapı çalışmaları doğal olarak bir maliyet yüklemektedir. Gelirleri yetersiz olan belediyeler bu çalışmaları “kısa vadede günü kurtarma amacı” ile yapmış olsa da yeterli kaynak oluşturulması durumunda uzun vadede yapılacak olan altyapı ve üstyapı çalışmalarının bölge halkı üzerinde daha olumlu tesirler bırakacağı hiç şüphesizdir.

Yerel yönetimlerimizde göze çarpan diğer önemli mevcut sorun olarak seçim öncesi-seçim sonrası vatandaş-yönetici arasındaki ilişkilerin iyileşmesi ve yaklaşmasının aksine bir iletişimsizliğin ve kopukluğun söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Nitekim yerel yöneticilerin, özellikle göreve geldikten sonra (seçildikten sonra) vatandaşlar ile olan ilişkilerinin zayıflaması ve görevi şahsi menfaatleri uğruna kötüye kullanmaları bunda etkili olan diğer bir unsur olarak göze çarpmaktadır.

Diğer bir önemli sorun olarak vatandaş-yönetici arasındaki kopukluğun belediyelerin birbirleri arasında da gözlemlendiği tespit edilmiştir. Özellikle yasa sonrası Hatay’ın sorunlarına çözüm üretebileceği düşünülen model ile birlikte büyükşehir verilen görev, yetki ve sorumluluklar neticesinde ilçe belediyeleri ile olan bağların kopmasına neden olmuştur. Bu durum doğal olarak ilçe belediyeleri ve büyükşehir arasındaki gerekli ve yeterli koordinasyonun sağlanmamasına yol açmaktadır.

İlçe belediyeleri ve büyükşehir belediyeleri arasındaki koordinasyon sorununun çözümü aslında olduğundan daha basittir. Yöneticiler vatandaşı temsil etmek amacı ile göreve gelmektedir. Bunu sağlamak doğal olarak yöneticiler arasındaki iletişime bağlıdır. Burada siyasal farklılıklar bir kenara bırakılıp sadece vatandaşa hizmet sunma ahlakı ve anlayışıyla hareket edilmesi durumunda bu sorunun ortadan kalkacağı su götürmez bir gerçektir.

Yerel yönetimlerimizde gözlemlediğimiz ve tespit ettiğimiz bir başka sorun ise yetki çatışması ve görev karmaşasının neden olduğu hizmet sunamama sorunudur.

Çünkü bu birimler, kendilerine ait olan görev yerlerinde bile bazı siyasi çekişmelerden dolayı: “*Hayır, bu bizim görev alanımız değil, bunu ilçe belediyesi yapmalı veya büyükşehir belediyesi yapmalı...*” gibisinden söylemler geliştirmektedirler. Belediyelerin (ilçe ve büyükşehir) görev alanlarının tam olarak belli olmaması -hatta iki sınır belediyenin bile hangi alanlardan sorumlu olup olmadıklarının bilincinde olmamaları- vatandaşa hizmet götürmede eksikliği ve zaaflığı ortaya koymaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yerel yönetim tarihimize Osmanlı Devleti'nden başlayarak değerlendirmelerde bulunmak daha anlamlı olacaktır. Osmanlı Devleti, batıyı örnek alarak kurmuş olduğu ve yapılandığı yerel yönetim reformunu, halkın yönetime katılmasını artırmak ve yerel yönetimlerde özerkliği sağlamak amacıyla gerçekleştirmemiştir. Uygulama açısından bakacak olursak tam aksine yerel yönetim birimlerini vesayeti altına almış ve devletin çöküşünü yavaşlatmak için bir önlem oluşturma gayreti içerisine girmiştir.

Türkiye'de yerel yönetimler uzun bir geçmişe sahip değildir. Yine Osmanlı'da olduğu gibi batıya özentisi sonucu oluşturulduğunu söyleyebiliriz. Çünkü pratikte Osmanlı'da olduğu gibi Türkiye'de de her hükümet döneminde yerel yönetim birimlerine büyük bir baskıdan söz etmek mümkündür. Buna bağlı olarak yerel yönetimler, merkezi hükümete bağımlı olmayı uzun yıllardan beri kabul etmişlerdir. Bu açıdan yıllar içerisinde yerel yönetim alanında önemli düzenlemeler; belediye, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri ve köyler açısından önem teşkil etmektedir.

Tarihsel açıdan bakıldığında kentler, her geçen gün önemini artırmakta ve kalkınma dinamikleri bağlamında önem kazanmaktadır. Çünkü kentler, her dönemde olduğu gibi bu küreselleşme, bilgi ve teknoloji çağının devam ettiği dönemde gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte, hemen her türlü iş ve eylemlerin mekânsal bir boyutu olarak göze çarpmaktadır. Gittikçe artan kent nüfusu ve kentleşme dinamiklerinin farklılaşması sonucunda birtakım reformların gerekliliği de söz konusu olmuştur.

Ülkemizde yerel yönetimler, siyasi gelişmelere paralel olarak reforme edilmiş ve reformlar genelde hükümetlerin etkisi ile belirleyiciliğini kazanmıştır. Dünya ülkelerinde oluşan yeni yönetim kavramları kendi içlerinde politika dinamiğini de

etkilemiştir. Ülkemiz bu süreçte dünyadaki gelişmelere kayıtsız kalmamış ve kendi iç dinamikleri neticesinde yeni yönetim arayışları içerisine girmiştir. 6360 sayılı yasa ile Türkiye’de gelenekten gelen yönetim anlayışı büyük ölçüde değişim ve dönüşüme uğramıştır.

Türkiye’de belli dönemlerde yerelleşme alanında birçok düzenleme yapılmıştır. Ancak buna yönelik yasal ve yönetsel düzenlemelerin çoğunun etkinlik ve işlevsellik açısından eksiklikleri gözle görülür biçimde kendini göstermektedir. Bu açıdan ülkemiz yerel yönetim birimleri, yerelleşme bağlamında yapılan reformlara bağlı olarak önemlidir.

Yerel yönetim birimleri mahalli düzeyde vatandaşa en yakın konumda olan yönetim birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Halkın taleplerinin gittikçe artması ve vatandaşların sunulan hizmetlerin doğruluğunu ve yanlışığını sorgulaması yerel yönetim birimlerinin bu alandaki sorumluluğunu daha da artırmaktadır.

Yerel yönetimler geçmişten günümüze yerel ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuş anayasal bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel yönetim birimleri yerelde kamu hizmetlerinin sunulmasında halkın yönetime katıldığı birimlerdir. Yerel yönetimler, vatandaşların yerel düzeyde hayatını kolaylaştırıp onlara daha yaşanabilir bir kent sunmaya çalışırken, kaynakların etkin ve işlevsel kullanımını ön planda tutmak durumundadır. Bunun gerçekleştirilmesi için siyasa belirleyicileri tarafından gerek yerel yönetim geleneğimize gerekse de çağa uygun gerekli yasal düzenlemelerin açık ve anlaşılır bir biçimde çıkarılması ve bunların nitelikli uzman personeller tarafından uygulanması gerekmektedir.

Yerel yönetim birimlerinin halkın yerel düzeydeki ihtiyaçlarını karşılama noktasında önemli eksikliklerinin olduğunu görmekteyiz. Bu eksiklikler yerel yönetim birimlerin halka hizmet sunumunda yetersiz kalmasına ve zaafa düşmelerine neden olmaktadır. Bunun için bu birimler, yerel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde gerekli ve

yeterli maddi olanaklarla donatılmalıdır. Aynı zamanda bu birimler yapabilecekleri düzeyde görev, yetki ve sorumluluklarla donatılmalıdır.

Ülkemizde yerel yönetimlere yönelik reformların 2004 yılından itibaren arttığı görülmektedir. Bu yılda Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunu ile birlikte mahalli idareler açısından birçok düzenleme yapılmıştır. Buna yönelik olarak 2004 yılında 5216 sayılı Yasa ile il mülki sınırında bir büyükşehir modeli öngörülmüştür. 2012 yılında ise 6360 sayılı Yasa ile getirilen model gereği, büyükşehir belediyesinin uygulama alanı alabildiğine genişletilmiş ve il ölçeği esas alınmıştır. Yani yeni düzenleme ile birlikte büyükşehir belediyelerine, ilin mülki sınırları içerisinde olabildiğince büyük bir mekânsal yapıyı yönetme hakkı kazandırılmıştır. Bu yönüyle büyükşehir belediyelerinin tüm il üzerinde yetki, görev ve sorumluluklarının olması ve bunları pratikte gerektiği gibi yerine getirememesi yaptığımız çalışma sonucu ortaya konmuş ve hizmetler açısından aksaklığa yol açtığı belirtilmiştir.

Yasa ilk çıktığı yıllarda yasa yapıcılar tarafından olumlu, ana muhalefet ve diğer muhalefet partileri tarafından olumsuz olarak değerlendirilmiş olsa da aradan geçen (30 Mart 2014-2018) bu süre zarfında uygulamalar sonucunda yasaya karşı olumsuz ve kötümser bir havanın olduğu gözle görülmektedir. Özellikle kırsal alanda yaşayan vatandaşlar, yasaya karşı kötümser olduklarını belirtmiş ve büyük kaygı duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu kaygının temel sebebi ise yasanın, büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki siyasi çatışmaları körüklemesi olarak tespit edilmiştir.

Büyükşehir düzenlemeleri neticesinde Türkiye’de toplam 30 il büyükşehir olarak yapılandırılmıştır. Büyükşehir statüsündeki iller doğal olarak büyükşehir olmayan illere nazaran daha iyi bir konumdadır. 6360 sayılı yasa ile büyükşehir olan iller diğer iller ile birçok noktada ayrılmış ve gerek idari yani yönetsel gerekse ekonomik anlamda aradaki farklılık gözle görülür bir biçimde artmıştır. Bu durum ülke sathında ikili bir yönetim sorununa neden olmuştur.

Büyükşehirin hizmet alanının alabildiğince genişlemesi ve vatandaşa hizmet sunma aşamasında hizmetlerin niteliği açısından Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatı Toplamının % 5'ten % 6'ya çıkarılan büyükşehir payı olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir ancak bu payın daha da artırılması gerekmektedir.

Yasa ile birlikte il düzeyinde yerel dizgede birçok değişim yaşanmıştır. 30 ilde sınırları il mülki sınırları olarak belirlenen büyükşehir belediyeleri bu açıdan dikkat çekmektedir. Çünkü bu illerde yaşayan ve oy kullanma ehliyetine sahip olan vatandaşlar büyükşehir belediye başkanı seçmekle yükümlüdürler. İl düzeyindeki tüm seçmenlerin büyükşehir belediye başkanını seçme hakkına sahip olması, yerelde siyasi tercihlerin büyük oranda değişmesine neden olurken demokrasi anlamında önemli bir adımın atıldığının göstergesi olarak kabul edilebilir.

6360 sayılı Yasa'yla birlikte, öncesi 16 olan büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir. Yasa ile diğer yandan da büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşan illerde il özel idarelerinin, belde belediyelerinin ve köy yönetimlerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Köyler, artık mahalle adıyla anılmaya başlanmış ve belde belediyeleri belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçe belediyesine bağlanmıştır. Yerel yönetimler üzerinde yapılan bu radikal değişimler, sadece büyükşehir statüsündeki illerde değil ülkenin genelinde var olan yerel yönetim birimlerimizde sorunlara davetiye çıkarmaktadır. Bu da hiç şüphesiz yerel yönetim dizgesi üzerinde yeni çözüm arayışlarını beraberinde getirmektedir. Ancak bu sorunların çözümü için merkezi hükümetin ne yazık ki duyarsızlığı söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte merkezi yönetim teşkilatı, yerel yönetim birimlerinin karşılaştığı sorunlara kulak vermeli ve yerelde halkın taleplerini göz ardı etmemelidir.

İl özel idarelerinin kaldırılması ve il düzeyinde hizmetlerin sunumunda salt büyükşehir yönetiminin egemen kılınması yasa yapıcılar tarafından önemli bir basamak olarak görülse de bu uygulama hizmetlerin etkinliği ve verimlilik tartışmalarına son vermemiş aksine kaynak israfına yol açmıştır.

Yasa bağlamında her kademedeki vatandaşın -özellikle köylerde yaşayan vatandaşların- bilgi eksiklikleri giderilmeli ve yasanın kendilerine getirdiği mali sorumluluklardan haberdar edilmeleri gerekmektedir. Karar alma süreçlerinde halkın ve akademik çevrelerin katılımının eksikliği görülmektedir. Büyükşehir Yasası ile ilgili gerekli ve yeterli bilgilendirmeler büyükşehir kanalı ile yapılmalıdır.

Yasa ile kırsal alanlara yönelik bir yerel yönetim birimi oluşturma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Çünkü kırsal alandaki vatandaşların hizmetlerin ilçe ve büyükşehir belediyeleri tarafından karşılanacağı öngörülse de 6360 sayılı Yasa gereği, köyde yaşamlarını sürdüren vatandaşların mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılama için kırsal alanda örgütlenmiş bir yerel yönetim birimine ne yazık ki rastlayamıyoruz. Bu durum köy ölçeğinde örgütlenmiş bir yerel yönetim birimi oluşturulması noktasındaki anayasal eksikliği hiç şüphesiz gözler önüne sermektedir.

Yasa kapsamında ilçe belediyelerinin kaynak sıkıntısının ve gelir yetersizliğinin artması ile birlikte, ilçe belediyelerinin köy yerleşim yerlerine hizmet götürmeleri ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim gelir yetersizliğine sahip bu ilçe belediyelerinin hizmet götürme öncelikleri doğal olarak merkez mahalleler olacaktır. Bu durum özellikle ilçe merkezine uzak olan köylere hizmet götürülmesinin önündeki başka bir engeldir.

Tüm ilin tek bir yerel yönetim birimi tarafından yönetilmesi sorunu yerelde merkeziyetçi bir yapıyı da beraberinde getirmiştir. Yeni yasa yerel düzeyde daha fazla yerelleşmeyi değil, tam aksine yerelde daha merkeziyetçi bir yapının var olmasına neden olmaktadır. Bu düzenleme ile yerel yönetimlere, merkeziyetçi bir kişilik kazandırılması öngörülmüştür. Yerelde hizmetlerin çeşitliliğinin ön plana çıkması ve mahalli müşterek ihtiyaçların farklı yerel yönetim birimlerince yerine getirilmesi gerektiği anlayışının önüne maalesef set çekilmiştir.

Güler (2012), yeni yasa ile getirilen Tüm-il belediyeçiliği sistemini, yerel yönetimlerin “tek bölgesel merkez” uğruna ortadan kaldırılıp zayıflatıldığı bir öneri olarak yorumlamaktadır. Bununla birlikte yerel halkın sahip olduğu kendi kendini yönetme hakkı da gasp edilmiştir. Bu hak, “etkinlik – verimlilik” gerekçeleri ile ortadan kaldırılmaktadır.

Özellikle anayasada tanımlı olan ve meşruiyetini anayasadan alan köy tüzel kişiliklerinin ortadan kaldırılması sonucu bu bölgelerde yaşayan nüfusun çok önemli bir kısmının temsiliyet kaybına uğrayacağı da aşikârdır. Bu bağlamda tüzel kişiliklerin bir nevi iradelerinin tasfiye edilmiş olması diğer yandan da bu bölgelerde yaşayan vatandaşların da iradelerinin tasfiyesine yol açmıştır.

Öte yandan yeni yasa ile birlikte büyükşehir sınırlarının içerisinde yer alan köylerde yaşayan vatandaşlar vergi ve harç gibi ödemelere maruz kalacaktır. Bu durum kırsal alanda yaşayan vatandaşlar için olumsuz bir durum olarak göze çarpmakta ve kırsal yaşamı ilerleyen dönemlerde özellikle ekonomik anlamda olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Yasa bağlamında kırsalda yaşayan vatandaşların, temel hizmetlerinin karşılanmasında birtakım endişelerin yanı sıra mali yükümlülüklerinin artacağı gerçeği de söz konusudur. Yasa bu durumu, kırsalda yaşamlarını sürdüren vatandaşların, su ve atık su ücretleri, emlak vergisi gibi mali yükümlüklerin belirli bir zaman sürecinde (2019 yılı seçimleri sonrası) yansıtılacağını belirtmektedir. Bu tür maliyetlerin zaten düşük gelir düzeyine sahip olan kırsal nüfusun geleneksel yaşam standartlarını da zorlayacağı bir gerçektir.

Yasanın olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmesine neden olan şey hiç şüphesiz yasa gereği yapılan uygulamalar olacaktır. Vatandaş yasayı kendisine etki eden konularda olumsuz olarak değerlendirirken aksi durumda olumlu şeyler söyleyebilmektedir. Köylü vatandaşların ekonomik durumu söz konusu olduğunda bu vergi yükünün kolaylaştırılması gerekliliği ön plana çıkarken, gerekli ve yeterli düzenlemeler yapılmadığı takdirde endişelerin daha da artacağı kaçınılmaz olacaktır.

6360 sayılı Yasa ile birlikte, köylerde ve beldelerde yaşayan toplam 5.785.923 vatandaşın anayasal statülerinin ve anayasal güvencelerinin sona erdiğini söyleyebiliriz. Son tahlilde 6360 sayılı Yasa ile birlikte artık köy halkı tüzel kişiliklerin kalkması ve muhtarların yetkilerinin azalması sonucunda etkin bir temsiliyet hakkından da mahrum bırakılmıştır.

Bazı küçük belediye ve köy birimlerinin yönetsel ve mali açıdan kapasite sorunları yaşadığı ve nitelikli personel ihtiyacına sahip olmadığı gözle görülebilir derecede açıktır. Ancak yerelde demokrasiyi hiçe sayarak ve yerel yönetimlerin tüzel kişiliklerini kaldırarak bu sorunun üstesinden gelinemez. Eğer herhangi bir bölgedeki tüzel kişilik kaldırılacaksa, bu merkezden alınan radikal bir karar ile değil de bölgede yapılacak olan yerel düzeyde bir referandum ile bölge halkının kararına bırakılmalı ve bölge halkı kendi kaderini kendisi tayin etmelidir. Bu mevcut durumda yapılan uygulamadan daha demokratik bir anlayış sergilenmesine çözüm önerisi olabilecek kabiliyettedir.

6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın yürürlüğe girmesi ve ardından uygulanmaya başlamasıyla birlikte, büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkileri tartışılmaya başlanmıştır. Büyükşehir belediyelerinin il düzeyinde sahip olduğu yetkileri etkin kullanamayacağı görüşü yaygın kanaattir. Çünkü bu yasa ile birlikte il genelinde, yerel hizmetlerin sağlayıcısı ve sunucusu olan birçok yerel yönetim birimlerinin tüzel kişilikleri kaldırılmış olup büyükşehir belediyeleri gereğinden çok daha fazla görev, yetki ve sorumluluk altına girmiştir. Buna bağlı olarak tüzel kişiliklerin kaldırılması sonucunda ortaya çıkan ve daha sonraki dönemlerde de yine değişik sorunlar çıkarabilme ihtimaline karşın, yönetsel etkinliğin sağlanması ve özellikle hizmette yerellik (subsidiarite) gibi konularda var olabilecek sorunlara çözüm üretilmesi gerekmektedir. Olaya sadece yönetsel açıdan bakmanın doğru olmayacağını belirterek, bu düzenlemenin il düzeyinde birtakım toplumsal ve sosyo-kültürel sorunu

da ortaya çıkaracağı kuvvetle muhtemeldir. Bunun için yasal ve yönetsel düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesinde fayda vardır.

Son zamanlarda gerek iktidar tarafından gerekse muhalefet partileri ve akademik çevrelerden gelen “*yasayı revize etme*” görüşü çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü yasa yerelde çok güçlü bir başkan ve dolayısıyla yeterli bir denetim mekanizmasının olmaması ve gücün kötüye kullanımı söz konusu olduğunda “*bölgesel özerklik*” gibi ifadelerin ortaya çıkacağı aşikârdır. Yasanın bölgesel özerklik getireceği tartışmaları ve Türkiye’nin özellikle üniter devlet yapısına karşı tehlike arz edeceği görüşünün Doğuda ve Güneydoğu’da son dönemler itibari ile yapılan uygulamalar neticesinde önem arz ettiği görülmektedir ki bu açıdan bakıldığında yasaya yönelik olumlu ve olumsuz eleştirilerin bir nebze de olsa dikkate alındığı söylenebilir.

Tezimizin genelinde konu dinamik bir süreç olarak ele alınmıştır. Halka hizmet sunma anlayışı çerçevesinde çağa uygun değerler göz önüne alındığında, yereldeki hizmetlerin sürekli daha iyiye ve ileriye doğru geliştirilmesinin yolunu açacak düzenlemelere ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Ancak yasanın hazırlanışı ve kabul edilmesi sürecinde gerekli katılımın ve çok aktörlü bir zeminin oluşmadığı görülmektedir. Yerelde farklılaşmış ihtiyaçların, başta halkın görüşleri dikkate alınmak üzere akademik camianın engin tecrübe ve çözüm önerileriyle beraber sivil toplumu da içine katarak bu yasanın, sadece yasa yapıcılar tekelinde değil daha geniş bir fikir ortamında ve zemininde yeniden gözden geçirilmesinin önem arz ettiği bir gerçektir.

Yasa bağlamında Hatay’ın büyükşehir belediye sınırının il sathına genişlemiş olması siyasi dengelerin değişmesine ve güç kayıplarının yaşanmasına neden olmuştur.

6360 sayılı Yasa'nın uygulama açısından da somut veriler bağlamında da bir eksikliğin olduğu görülmektedir. Yaptığımız çalışma sonucu Hatay'ın büyükşehir olması dışında insanlara somut bir etkisinin olduğu noktaya rastlayamıyoruz.

Uzun bir tarihsel geçmiş ve güçlü bir geleneğe sahip olan yönetim birimlerinin yapılarına bir oldu-bitti anlayışıyla son verilmemelidir. Bu tür yaklaşımlara yasa yapıcıların daha dikkatli ve titiz davranmaları gerekir. Yaptığımız çalışma sonucunda yasanın Hatay ve özellikle Kırıkhan ölçeğine bir fayda sağlamadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Toplumun bütününe etkileyen bu tür düzenlemelerin daha dikkatli ve özenle çıkarılmasının ve karar alma süreçlerinde tüm paydaşların katılımının gerekliliği tekrardan gün yüzüne çıkmaktadır.

Büyükşehir Yasası'nın üzerinde bu kadar çok durulmasının o kadar anlamlı olduğu açıktır ki önümüzdeki yıllarda da hükümet politikalarından belki de yerel yönetimler açısından en önde geleni diğer 51 ilin "bütünşehir" statüsüne kavuşturulması konusudur. Bu noktadan bakacak olursak tezin hem teorik bir çalışma niteliğinde olması hem de çalışmanın bir alan araştırması ile bezenmiş olması literatür açısından yararlı olacaktır.

Yerel yönetimler, yerel hizmetleri karşılamak için çağa uygun olarak anayasal ve yasal düzenlemelere kavuşturulmalıdır. Bu noktada 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Yasa'nın buna ön ayak olacağı düşünülmüştür. Ancak değerlendirmelere baktığımız zaman düzenlemenin hem yasal açıdan hem uygulama açısından bu olumlu sonuçlardan ziyade birçok noktada anayasaya aykırılık teşkil ettiği kanaati çoğunluktadır. Ayrıca düzenleme yerelde temsilciler ve vatandaşların değerlendirmeleri bağlamında da birçok olumsuzluğa yol açmıştır. Nitekim bu düzenleme ile merkezi yönetimin güçlenmesinin önü açılmıştır. Merkezi yönetim açısından kısmen istenilen başarılmış olsa da yerel yönetim birimleri açısından istenilen düzeyde bir etkinlik sağlanamamıştır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, E. (2007). “Yeni Düzenlemeler Eşliğinde Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Mali Tevzin”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Adıgüzel, Ş. (2014a). 6360 Sayılı Yasa’nın Türkiye’nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6, 13-14, 153-176.
- Adıgüzel, Ş. (2014b). Hatay Büyükşehir Belediyesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(5), 54-76.
- Adıgüzel, Ş., ve Tek, M. (2014). 6360 Sayılı Yasa ve Türkiye’nin Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Değişim: Hatay Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 23(3), 73-102.
- Akıllı, H., ve Özarslan, R. K. (2015). 6360 Sayılı Kanun’a İlişkin Literatür Taraması. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 30, 155-184.
- Altan, Y. (2009). Meclis-İ Meb’usân Zabıt Cerideleri (1293= 1877) Üzerinden Türk Belediyeciliğini Anlamak. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 293-310.
- Altan, Y., ve Karaca, F. (2016). Türk Metropoliten Şehir Yönetim Sistemindeki Değişime 6360 Sayılı Kanun’un Etkileri: Samsun Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi / Journal of Administrative Sciences*. 14(28), 553-584.
- Altıntaş, İ. (2000). Yerel Yönetim Birliklerinin Mevcut Durumu ve Geleceğe Dönük Çözüm Önerileri. *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, 5(4), 46-49.

- Arıkboğa, E. (2009). Ölçek Reformunun Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletine Olumlu Etkileri. *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, 4. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri. TODAİE*, 737-754.
- Arıkboğa, E. (2012). Büyükşehir Belediye Modeli ve Reform. *The Journal of Marmara Social Research/Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 1-32.
- Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli. *Yerel Politikalar Dergisi*, 1(3), 48-96.
- Arıkboğa, Ü. (2016). Türkiye’de Belediyelerin Gelir Yapısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/Mustafa Kemal University Journal Of Graduate School Of Social Sciences*, 13(33), 276-297.
- Atasoy, A., Geçen, R., ve Korkmaz, H. (2012). Siyasi Coğrafya Açısından Türkiye (Hatay)–Suriye Sınırı. *Ankara: Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM) VII. Coğrafya Sempozyumu*, 18-19.
- Atmaca, Y. (2013). Optimal Belediye Büyüklüğü ve Yeni Büyükşehir Belediye Yasası. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 168-184.
- Beyazyıldız, O. (2010). “Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Demokratikleşme Sürecine Etkisi”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bingöl, Y., Yazıcı, E., ve Büyükakın, T. (2013). “İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli: Kocaeli Deneyimi”. *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları*, 38.

- Can, E. (2013). 6360 Sayılı Kanun ve Yerel Yönetimlerde Yeni Dönem. (Ed. F.N. Genç). *Yönetişim Türk Kamu Yönetimine Yansımaları*. İstanbul: Çizgi.
- Coşkun, B. (1999). *Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişimi, Niteliği ve Muğla İli Yerel Yönetim Birimlerinin Uygulamada Karşılaştıkları Sorunlar*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Çalcalı, Ö. (2014).6360 Sayılı Kanun’un Türkiye’de Yerel Yönetimler Sistemine Getireceği Değişiklikler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 23(4), 49-68.
- Çelikyay, H. (2014). Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası. *Analiz, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, 12(101), 1-23.
- Çetin, S. (2009). Yerel Yönetim Birimi Olarak Türkiye’de İl Özel İdareleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 249-258.
- Çevikbaş, R. (2012). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Türkiye Uygulamaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırma Dergisi*, 1 (2), 9-32.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 53-64.
- Çöpoğlu, M. (2014). Sosyal Belediyecilik ve Sorunları. *Journal of the Institute of Social Sciences Cankiri Karatekin University/Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 223-247.
- Çukurçayır, A. (2009). *Küreselleşme ve Türkiye’de Yerel Yönetimler*. Ankara: TBB.
- Çukurçayır, Akif (2014). “Büyükşehir Yasa Tasarısı Ne Şekilde Okunmalı?”. *Radikal Gazetesi*, 12. <http://www.radikal.com.tr/yorum/buyuksehir-yasa-tasarisi-ne-sekilde-okunmali-1108110/> (5.5.2017).

- Demir, K., ve Çabuk, S. (2010). Türkiye’de Metropolitan Kentlerin Nüfus Gelişimi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 193-215.
- Demiral, B. (2007). Türkiye’de Anakent Yönetimleri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. (Ed. H. Özgür ve M. Kösecik). *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I: Uygulama*. Ankara: Nobel.
- Demirel, D. (2011). Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma (1839-1923). *Türk İdare Dergisi*, 473, 97-111.
- Dönmez, M. (1999). *Belediye Yönetimi*. Ankara: Belediye Dergisi.
- Dursun, D. (1998). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Doğuşu ve Siyasi/İdari Gelişme. (Ed.: Davut Dursun, Hamza Al). *Türkiye’de Yönetim Geleneği* (s.93-104). İstanbul: İlke.
- Duru, B. (2013). “Büyükşehir Düzenlemesi Ne Anlama Geliyor?”. *GAP Belediyeler Birliği Dergisi*, 33-37.
- Ersoy, M. (2013). 6360 Sayılı Yasa ve Mekânsal Planlama Sorunları. *GAP Belediyeler Birliği Dergisi*, 20-32.
- Erten, M. (1999). *Nasıl Bir Yerel Yönetim?* İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Eryılmaz, B. (1997). *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması*. İstanbul: Birleşik.
- Eryılmaz, B. (2005). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Gözden Geçirilmiş Baskı.
- Eke, F. (2001). Yönetimde Yerelleşmenin Planlama Açısından Koşulları. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1, 143-152.

- Genç, F. N. (2014). 6360 Sayılı Kanun ve Aydın'a Etkileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 1-29.
- Geray, C. (1993). Nasıl Bir Yerel Yönetim Düzeltimi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 2 (5), 13-21.
- Görmez, K. (2012). "Yerelleşme-Merkezileşme Geriliminde Büyükşehir Yasası". <http://www.hukukihaber.net/makale/yerellesme-merkezlesme-geriliminde-buyuksehir-yasasi-h28754.html> (4.5.2017).
- Gözler, K. (2013). 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Hâline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun mudur?". *Legal Hukuk Dergisi*, 11(122), 37-82, <http://www.idare.gen.tr/6360-elestiriler.pdf> (9.12.2017).
- Gözübüyük, A. Şeref (2006). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*. Ankara: Turhan.
- Güdük, M. (2007). "Yerel Özerklik Açısından Belediyelerin Mali Yeterliliği". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gül, H. (2014). 6360 Sayılı Yeni Büyükşehir Belediye Yasası Üzerine Bir Değerlendirme. *Mimar ve Mühendis Dergisi*, 76, 50-54.
- Gül, H., ve Batman, S. (2013). Dünya ve Türkiye Örneklerinde Metropolitan Alan Yönetim Modelleri ve 6360 Sayılı Yasa. *Yerel Politikalar Dergisi*, (3), 7-47.
- Güler, B. Ayman (2012). "Bütünşehir Belediyesi". TBMM Komisyon Konuşmaları, 12. <http://www.birgulaymanguler.net/files/KTAP-butunsehir.pdf> (5.5.2017).
- Güler, B. Ayman (2012a). "Hükümetin 8 Ekim 2012 Günlü Bütünşehir Yasa Tasarısı Üzerine". Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim".

<http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/BÜTÜNSEHİRTASARIBAG.pdf>
(5.5.2017).

Güler, B. Ayman (1994). Yerel Yönetim Tarihi. *Belediye Dergisi*, 4-47.

Günel, A., Avtur, S., ve Dernek, O. K. (2014). 6360 Sayılı Yasanın Yerelleşme Bağlamında Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3). 55-70.

Günel, G. (1998). Mahalli Hizmetlerin Yerine Getirilmesinde Özelleştirme Eğilimleri. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4, 1-2.

Günday, M. (2011). *İdare Hukuku*. Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Ankara: Ekim.

Gündoğdu, H. G. (2015). 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası ve Kamu Personelinin Durumu. *Journal of Economics & Administrative Sciences, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2). 127-138.

Güngör, H. (2012). Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri. *İller ve Belediyeler Dergisi*, Ekim-Kasım, 774-775, TBB (Türkiye Belediyeler Birliği), 19-31.

Güzel, H. C. (2012). Büyükşehir Belediye Sınırlarının İl Sınırları İle Örtüştürülmesi Resmen Bölge Sistemine Geçmiştir. *İdarenin Sesi Dergisi*, 151, 12-15.

Güzeler, A. (2008). “Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı ve Finansal Sorunları: Konak Belediyesi Örneği”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

İnaç, H. ve Ünal, F. (2007). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Türkiye’de Belediyeler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 1-24.

- İzci, F., ve Turan, M. (2013). Türkiye’de Büyükşehir Belediye Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediye Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18(1), 117-152.
- Karaarslan, M. (2016). Nasıl Bir Yerel Yönetim? 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17-18(26-29), 123-162.
- Karasu, A. M. (2014). Şanlıurfa’da Kentsel Gelişme ve 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 178-193.
- Kartal, N. (2007). *Muhassıllık Meclislerinden 5302 Sayılı Kanun’a: Türkiye’de İl Özel İdareleri*. Ağrı: İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- Kartal, N. (2010). *İl Özel İdarelerinin Yeniden Yapılandırılması: Uygulama Aşaması Üzerine Bir Çözümleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Keleş, R. (1998). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem.
- Keleş, R. (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem.
- Keleş, R. (2012). Anakentlerin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Kentsel ve Bölgesel Araştırma Sempozyumu-3*, 6-7.
- Keleş, R. (2013). “Anakent Belediyelerinin Sayısı Çoğalırken”. *GAP Belediyeler Birliği Dergisi*, 15-19.
- Keleş, R., ve Yavuz, F. (1989). *Yerel Yönetimler*. Ankara. Turhan.

- Koçak Y. S., ve Kavsara, V. (2012). 5302 Sayılı Kanun Sonrasında İl Özel İdarelerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(20), 61-92.
- Kösecik, M. ve Özgür, H. (2005). “Yerel Yönetimlerde Reform: Geleneksel Modelin Değişim Süreci”. *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1* (Ed: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik), Ankara: Nobel Yayını, 1-20.
- Köseoğlu, M. (2010). Yerel Yönetim Birliklerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Türk İdare Dergisi*. 468, 85-102.
- Nadaroğlu, H. (1996). *Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması*. İstanbul: TOBB
- Nalbant, A. (1997). *Üniter Devlet*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Önen, S. M. ve Eken, İ. (2016). Yerel Yönetimler Üzerinde Uygulanan İdari Vesayet Yetkisinin İrdelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(56), 216-234.
- Ortaylı, İ. (1974). *Tanzimat'tan Sonra Mahalli İdareler, 1840-1878*. İstanbul: TODAİE.
- Ortaylı, İ. (1979). *Türkiye İdare Tarihi*. Ankara: Doğan.
- Ortaylı, İ. (1985). *Tanzimat'tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*. İstanbul: Hil.
- Ortaylı, İ. (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ortaylı, İ. (2007). *Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek*. İstanbul: Timaş.

- Ökmen, M., ve Arslan, R. (2014). Türkiye’de 6360 Sayılı Yasa İle Yeni Kurulan Büyükşehir Belediyeleri: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 88-101.
- Özbey, A. T. (2016). “6360 Sayılı Yasaya Göre Oluşturulan Büyükşehirler Üzerine Bir Araştırma ve Malatya Örneği”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi. İstanbul.
- Özbudun, E. (2004). *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin.
- Parlak, B. (2013). Yeni Büyükşehir Belediye Yasasının Analizi. *Bursa Yerel Yönetim Dergisi*, 38-40.
- Pustu, Y. (2005). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. *Sayıştay Dergisi*, 57, 121-134.
- Seyyar, A. (2008). Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi. *Yerel Siyaset Dergisi*, 25, 30-34.
- Şengül, R. (2014). *Yerel Yönetimler*. Kocaeli: Umuttepe.
- Tek, M. (2009). 1980 Sonrası Hatay İlinde Kamu Yatırımları ve Kentleşmeye Etkisi Nicel Bir Değerlendirme. *MKÜ SBE Dergisi*, 6(12), 351-372.
- Tek, M. (2009). *Hatay Yerel Seçimler Panoraması 1963-2004*. Ankara: Detay.
- Tekel, A. (2002). Metropolitan Planlamanın Önemi ve Gerekliliği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 1(11), 42-55.
- Tekel, A. (2009). Planlama Kuramları ve Metropolitan Planlamaya Yansımaları: Türkiye Özelinde Bir Değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 18(2), 1-16.

- Tekel, A. (2017). Desantralizasyon ve Türkiye’de Metropolitan Alan Yönetimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 71-88.
- Toprak, Z. (2006). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Nobel.
- Torlak, S. E., ve Sezer, Y. (2005). “Büyükşehir Belediye Reformu Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1: Reform içinde* (Der.: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik), İstanbul: Nobel.
- Tortop, N. İ., Aykaç, B., Yayman, H. ve Özer, A. (2008). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel.
- Tuzcuoğlu, F. (2003). *Metropolitan Yönetim*. Sakarya: Sakarya.
- TÜSİAD (1995). *Yerel Yönetimler-Sorunlar ve Çözümleri*. İstanbul: Medya.
- Uçar, B. (1995). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Oluşum Süreci”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Seminer Çalışması, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Ulusoy, A., ve Akdemir, T. (2005). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin.
- Ulusoy, A., ve Akdemir, T. (2014). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin.
- Urhan, F. V. (2008). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması. *Sayıştay Dergisi*, 70, 85-102.
- Ünal, F. (2011).Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal ve Yapısal Dönüşümü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 241-248.
- Yayla, Y. (1977). *Türkiye’de Belediyelerin Temel Sorunu*. Onar Armağanı. İstanbul: İ.Ü. Hukuk Fakültesi.

- Yaylı, H. (2008). “Türkiye’de Belediyeciliğin Yeniden Yapılandırılması: 2004 Belediye Reform Çalışmalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, S. (1993). *Yerel Yönetim ve Demokrasi*. İstanbul: Başbakanlık Toplu Konut Dairesi ve IULA EMME.
- Yıldırım, U., Gül, Z., ve Akın, S. (2015). İl Mülki Sınırı Büyükşehir Belediye Modelinin Getirdiği Yenilikler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(2), 205- 229.
- Yıldırım, U., ve Belli, A. (2013). “Yeni Büyükşehir Belediyesi Yönetim Modelinin Metropolitan Alan Kavramı Açısından Değerlendirilmesi”. *Kuramdan Uygulamaya Yerel ve Kentsel Politikalar* (Ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakoç, Abdullah Aydın), Ankara: Pegem, 97-111.
- Yiğit, M. (2008). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Katılım, Demokrasi ve AB Sürecinin Etkileri”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 72(2), 91-116.
- 1580 Sayılı Belediye Kanunu (3.4.1930). *Resmi Gazete* (Sayı:1471). <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1471.pdf> (5.4.2018).
- 13 Mart 1913 Tarihli İdarei Umumiyei Vilayat Kanunu Muvakkatinin Adının Ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun (16.5.1987). *Resmi Gazete* (Sayı: 19471). <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19471.pdf> (5.4.2018).

442 Sayılı Köy Kanunu (18.3.1924). *Resmi Gazete* (Sayı: 68).
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (5.4.2018).

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (10.7.2004). *Resmi Gazete* (Sayı: 25531).
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm#1> (5.4.2018).

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (22.2.2005). *Resmi Gazete* (Sayı: 25745).
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5302&sourceXmIsearch=&MevzuatIliski=0> (5.4.2018).

5393 Sayılı Belediye Kanunu (3.7.2005). *Resmi Gazete* (Sayı: 25874).
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713.htm> (5.4.2018).

6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6.12.2012). *Resmi Gazete* (Sayı: 28489).
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm> (5.4.2018).

6447 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (14.3.2013). *Resmi Gazete* (Sayı: 28595). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130322-2.htm> (5.4.2018).

http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari3.html (3.4.2018).

<http://www.premingerkalemdairesi.com/buyuksehirlerimiz-son-buyuksehir-olma-kriterleri/> (5.4.2018).

EK: ETİK KURUL İZİNİ VE ANKET

Bu çalışma Mustafa Kemal Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda hazırlamakta olduğum Yüksek Lisans tezi için hazırlanmıştır. Söz konusu tez 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın Hatay/Kırıkhan ölçeğinde değerlendirilmesi üzerinedir.

Görüşme süresince vereceğiniz cevaplar 6360 sayılı Büyükşehir Yasası hakkındaki tutumlarınızı ölçmek için kullanılacaktır. Cevaplarınız sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup, hakkınızdaki hiçbir bilgi üçüncü şahıslar dâhil olmak üzere kimseyle paylaşılmayacaktır.

Prof. Dr. Murat TEK

Burak KARAOĞLAN

(Tez Danışmanı)

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Adınız:

Yaşınız:

Eğitim Durumunuz:

Mesleğiniz:

Göreviniz:

Görevdeki Süreniz:

6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın Hatay/Kırıkhan Ölçeğinde Değerlendirilmesi

1. 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?
2. 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın getirdiği değişikliklere nasıl bakıyorsunuz?
3. 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın gündelik yaşamınıza etkisi oldu mu? Örnek verebilir misiniz?
4. 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın Kırıkhan'ın / Hatay'ın sorunlarının çözümüne katkısı oldu mu?
5. 6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın belediyelerin sorunlarının çözümüne katkısı oldu mu?
6. 6360 sayılı Yasa'nın ölçek avantajı sağladığını düşünüyor musunuz?
7. Yetkilerin tek elde toplanması sonucu imar ve planlamalarda bir bütünlük sağlanacağını düşünüyor musunuz?
8. Yetkilerin tek elde toplanmasının maliyetleri azaltacağını düşünüyor musunuz?
9. Yetkilerin tek elde toplanmasının daha kaliteli hizmet verebilmesine katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?
10. Yetkilerin tek elde toplanmasının daha eşit hizmet verebilmesine katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?
11. Yetkilerin tek elde toplanmasının büyük ve yeni projelerin önünü açacağını düşünüyor musunuz?
12. Tüm ilin bir belediye haline gelmesiyle birlikte, her vatandaşın (kırsal/kentsel) büyükşehir belediye başkanını seçme hakkına sahip olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?
13. 6360 sayılı Yasa vatandaş-yönetici arasındaki mesafeyi azaltmış mıdır?
14. İl özel idarelerinin ve belde belediyelerinin kaldırılması hakkında ne düşünüyorsunuz?
15. Köylerin mahalleye dönüştürülmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
16. 6360 sayılı Yasa düzenlemeleri merkeziyetçiliği artırmış mıdır?
17. 6360 sayılı Yasa düzenlemeleri "Federal Yapıya" geçiş hazırlığı olarak yorumlanabilir mi?
18. 6360 sayılı Yasa düzenlemeleri yerel demokrasi açısından uygun mudur?

19. Büyükşehir Belediyesi statüsüne geçilmesinin ardından temel hizmetler açısından yapılan (su, ulaşım ve altyapı vb.) şikâyetleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
20. Yeni yasa büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki siyasi çekişmeleri artırıyor mu?
21. Yeni yasanın temsil sorununa yol açtığını düşünüyor musunuz?
22. Köylerin mahalleye dönüştürülmesinin burada yaşayan vatandaşlara ne gibi etkisi olmuştur?
23. Eski köyler/yeni mahallelerin ilçe merkezine uzak olması hizmet sunumunu nasıl etkilemektedir?
24. Köylerin statüsünün değiştirilmesi yerel özerkliğe aykırı mıdır?
25. Köylerin statüsünün değiştirilmesi köyde yaşayan vatandaşların temsil edilmeleri açısından sorun oluşturuyor mu?
26. Yeni yasanın köyde yaşayan vatandaşlara ek vergi yükü getirdiği söylenmektedir. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?
27. Köylerin statüsünün değiştirilmesi tarım ve hayvancılığı ne yönde etkilemiştir?
28. Köyden dönüşen mahallelerde ulaşım açısından sorunlar yaşanıyor mu?
29. Köyden dönüşen mahallelerde hizmet sunumunda aksamalar yaşanmakta mıdır?
30. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı hakkındaki görüşünüzü öğrenebilir miyiz?
31. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının faaliyetleri hakkındaki görüşünüzü öğrenebilir miyiz?
32. Mevcut yerel yönetim sistemimiz dikkate alındığında önemli gördüğünüz sorunları söyleyebilir misiniz?
33. Bu sorunlar nasıl çözülebilir? Çözüm önerileriniz nelerdir?
34. 6360 sayılı Yasa kapsamında gördüğünüz en önemli sorun hangisidir?
35. 6360 sayılı Yasa'nın eksiklikleri ve sorunlarına ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?
36. 6360 sayılı Yasa'yı ve yapılan olumlu ve olumsuz eleştirileri de dikkate aldığımızda, sizce 6360 sayılı Yasa öncesi duruma geri dönülmeli midir? Neden?